

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**BİR DIŞ POLİTİKA TEKNİĞİ OLARAK KAMU DİPLOMASİSİ:
KARAR VERME SÜRECİ ÜZERİNE ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Haluk KARADAĞ**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet Emin ÇAĞIRAN**

Ankara-2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**BİR DIŞ POLİTİKA TEKNİĞİ OLARAK KAMU DİPLOMASİSİ:
KARAR VERME SÜRECİ ÜZERİNE ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Haluk KARADAĞ**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet Emin ÇAĞIRAN**

Ankara-2012

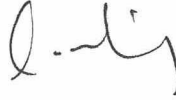
ONAY

Haluk Karadağ tarafından hazırlanan "Bir Dış Politika Tekniği Olarak Kamu Diplomasisi: Karar Verme Süreci Üzerine Etkisi" başlıklı bu çalışma 28/12/2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda Oybirliği/Oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Hüseyin Bağcı (Başkan)

Prof.Dr. Cemalettin Taşkiran

Prof.Dr. Hasan Ünal

Prof.Dr. Mehmet Emin Çağırır

Doç.Dr. Mehmet Akif Okur

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından başlayan ve 1990 yılında resmen nihayet bulan Soğuk Savaş'ın sona erdirilmesinde belki de en büyük pay sahibi başta ABD tarafından uygulanan kamu diplomasisi faaliyetleri olmuştur. Doğu Bloku'nun dağılmasından sonra tek kutuplu olarak algılanan uluslararası sistemde misyonunu tamamlamış gibi görünen kamu diplomasisi faaliyetleri, sessiz sedasız politik alanda uygulamadan kaldırılmış, yerini tekrar geleneksel diplomasi yöntemlerine bırakmıştı. Ancak 11 Eylül 2001 tarihinden itibaren özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde sorulmaya başlanan "neden ve niçin" gibi soruların cevabı yine kamu diplomasisi uygulamalarının yetersizliği sonucuna bağlanarak ABD'nin kendisini uluslararası ortamda yeterince anlatamadığı kanaati ön plana çıkmıştır. Aynı dönemde Avrupa ülkelerinde de kamu diplomasisi uygulamaları ağırlık kazanmaya başlamış ve dış politika uygulama süreçlerinde geleneksel diplomasinin kamu diplomasisi uygulamalarıyla takviye edilmesi sonucunu doğurmuştur.

Çalışmamızın başlıca amacı ABD de dahil olmak üzere tüm dünyada yeterince kavramsallaştırılamayan ve tafsilatlı biçimde tanımlanamayan kamu diplomasisi kavramına açıklık getirmek, dış politika alanında uygulanan bir teknik olarak kamu diplomasisi kavramını örneklerle izah ederek karar verme süreci üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Bununla birlikte çalışmada, daha aktif ve etkin bir dış politika yürütmek için Türk Dışişleri Bakanlığı bünyesinde ne şekilde bir teşkilatlanmaya ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma esnasında Türkçe kaynaklardan istifade etme imkânı çok sınırlı olmuştur. Bu nedenle söz konusu alanda, daha önce yayınlanmış olan başta ABD olmak üzere Batı menşeli çalışmalar incelenmiş, her ne kadar kavramı yeterince aydınlatmaktan ve ehemmiyetini izah etmekten uzak olsalar da, bahse konu kaynaklardan azami ölçüde yararlanılmaya çalışılmıştır.

Yine de kamu diplomasisi kavramı ile ilgili yapmış olduğum bu çalışmayı Türk Uluslararası İlişkiler yazın hayatına arz etmeyi kendim için çok

zevkli ve şerefli bir vazife saymaktayım. Bu vesileyle başta ufkumu açarak çalışmamda bana büyük destek sağlayan değerli hocam Prof.Dr. Mehmet Emin Çağırın'a, değerli katkılarıyla kavramı netleştirmeme ve "yumuşak güç" kavramından ayırıştırabilmeme yardımcı olan Prof. Dr. Joseph S.Nye'a, varlıklarıyla bana güç veren anneme ve babama, kritik zamanlardaki desteğiyle her zaman yanımda olduğunu bildiğim kıymetli kardeşim Hande Karadağ'a ve bana sağlamış olduğu enerji ve moralle doğrudan katkılarından dolayı sevgili eşim Füsün'a, çocuklarım Doğukan ve İpeksu'ya müteşekkirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE KAMU DİPLOMASİSİ

I. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE KAMU DİPLOMASİSİ	9
A. Kavramsal ve Teorik Çerçeve	10
1. Kavramın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	11
2. Akraba Kavramlar ve Kamu Diplomasisi İlişkisi	21
a. Geleneksel Diplomasisi	22
b. Yumuşak Güç	25
c. Psikolojik Savaş	31
ç. Propaganda	34
3. Diğer Sosyal Bilimler ve Disiplinlerle Kamu Diplomasisi	
Uygulamaları Arasındaki İlişkiler	38
a. Kamu Diplomasisi ve Siyaset Bilimi	38
b. Kamu Diplomasisi ve Sosyal Psikoloji	40
c. Kamu Diplomasisi ve Sosyoloji	41
ç. Kamu Diplomasisi ve Tarih	43
d. Kamu Diplomasisi ve Coğrafya	45
e. Kamu Diplomasisi ve Ekonomi	46
f. Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler	47
g. Kamu Diplomasisi ve Pazarlama/Reklam	49
4. Kamu Diplomasisinin Uluslararası İlişkiler Teorilerindeki Yeri	51
B. Kamu Diplomasisinin Safhaları	56
C. Kamu Diplomasisinin Uygulama Araçları/Enstrümanları	61

1. Kültürel Araçlar	62
2. Eğitimsel Araçlar	69
3. Ekonomik ve Sosyal Araçlar	71
4. Teknolojik Araçlar	75
5. Askerî Araçlar	77
6. Dini Araçlar	80
7. Uluslararası Örgütler ve Kuruluşlar	83

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE KARAR VERME SÜRECİ VE KAMU DİPLOMASİSİ

I. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE KARAR VERME SÜRECİ VE KAMU

DİPLOMASİSİ	86
A. Dış Politikada Karar Verme Yaklaşımları	87
1. Rasyonel Aktör Modelleri	90
2. Küçük Adımlarla İlerleme Modelleri	90
3. Bürokratik Örgüt Modelleri	91
4. İnanç Sistemi Modelleri	91
B. Dış Politikada Karar Vericiyi Etkileyen Faktörler	92
1. Dahili Faktörler	93
a. Dışişleri Bakanlığı	94
b. Bakanlar Kurulu, Meclis veya Senato Üyeleri	95
c. Siyasi Parti Liderleri	96
ç. Üst Düzey Kamu Görevlileri	97
d. Danışmanlık Şirketleri/Düşünce Kuruluşları	98
e. Ülke İçi Kurum, Kuruluş ve Ticari Şirketler	100
f. Ülke İçi Yazılı ve Görsel Basın	101
g. Ülke Kamuoyu (Vatandaşları)	102
2. Harici Faktörler	105
a. Uluslararası Örgütler ve Teşkilatlar	106
b. Lobiler ve Etnik Gruplar	107
c. Önemli Şahsiyetler	110

ç. Diğer Ülkelerin Dış Politika Uygulamaları	111
3. Diğer Faktörler.....	113
a. Karar Vericinin Bireysel Özellikleri.....	113
b. Zaman Faktörü	116
C. Dış Politikada Karar Verme Süreci.....	117
Ç. Dış Politikada Karar Verme Sürecinin Aşamaları	118
1. Karar Verilecek Durumun Ortaya Çıkması/Yaratılması	119
2. Uygulanacak Politikaların Belirlenmesi	120
3. Bahse Konu Politikalar Doğrultusunda Ayrıntılı Çalışmanın Yapılması	120
4. Alternatif Hareket Tarzlarının Belirlenmesi	121
5. Kararın Verilmesi	121
D. Dış Politikada Karar Verme Süreci Üzerine ABD Örneği	122

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI

I. KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI	128
A. Bazı Ülkelerin Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Değerlendirilmesi	129
1. Kamu Diplomasisine Duyulan İhtiyaç Bakımından İnceleme	130
2. “Çıkar” Kavramı Açısından İnceleme.....	140
a. “Siyasi Çıkar” Kavramı Açısından İnceleme	141
b. “Ekonomik Çıkar” Kavramı Açısından İnceleme	145
3. Kurumsal Yapı Bakımından İnceleme	147
a. Hukuki Altyapı Bakımından İnceleme.....	147
b. Planlama ve Uygulamadan Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar Bakımından İnceleme	149
4. Kamu Diplomasisinin Karar Vericiler Üzerine Etkisi.....	165
a. Karar Vericiler Üzerinde Kitleysel Değerlendirme Yöntemleri Kullanmak Suretiyle Sonuçlandırma	166
(1) Doğu ve Batı Almanya’nın Birleşmesi ve Kamu Diplomasisi	168
(2) Doğal Afetler, İnsani Yardım Faaliyetleri ve ABD Kamu Diplomasisi	171

(3) Norveç Kamu Diplomasisi.....	173
(4) Çin Kamu Diplomasisi.....	176
(5) Vietnam Savaşı ve ABD Kamu Diplomasisi.....	179
b. Karar Vericiler Üzerinde Doğrudan Etki Yaratmak Suretiyle Sonuçlandırma.....	182
(1) İngiltere'nin ABD'ni I. Dünya Savaşı'na Sokmak İçin Harcadığı Çabalar.....	184
(2) ABD'nin Yaptığı Marshall Yardımları	187
(3) Küba'daki Füze Krizi'nin Çözümlemesi.....	191
(4) Reagan Hükûmeti'nin Batı Avrupa'ya Nükleer Füze Yerleştirmek için Avrupa Kamuoyunu İkna Etmesi	192
(5) ABD'nin Soğuk Savaş'ın Sona Erdirilmesinde Oynadığı Rol	193
B. Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Değerlendirilmesi.....	198
1. Türkiye'nin Kamu Diplomasisine Olan İhtiyacı.....	199
2. Türkiye'nin "Siyasi" ve "Ekonomik" Çıkarları Bakımından İnceleme.....	205
3. Türk Kamu Diplomasisinin Kurumsal Yapısı.....	208
a. Hukuki Altyapı Bakımından İnceleme.....	209
b. Planlama ve Uygulamadan Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar Bakımından İnceleme	210
4. Türk Devletlerinin Tarihte İcra Etmiş Oldukları Kamu Diplomasisi Faaliyetleri ve Karar Vericiler Üzerine Etkileri	214
a. Osmanlı'nın "İstimâlet Politikası" ve Kamu Diplomasisi.....	216
b. Kırım Savaşı (1853-1856) ve Kamu Diplomasisi.....	217
c. Kurtuluş Savaşı Sürecinde Dış Destek; Afganistan, Hint Müslümanları ve Kamu Diplomasisi	221
ç. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Haklılığının Dünyaya Anlatılması ve Kamu Diplomasisi	225
5. Yirmi Birinci Yüzyılda Türk Dış Politikasına Uygun Kamu Diplomasisi Teşkilatı Nasıl Olmalıdır?	229

SONUÇ.....	235
KAYNAKÇA	238
EKLER.....	266
EK 1: Kamu Diplomasisi Kavramının Yaratıcısı Edmund Gullion (Tufts Üniversitesi Fletcher School of Law and Diplomacy Bölümü Dekanı, 1970)	266
EK 2: Office Of War Information (OWI) Teşkilat Şeması	267
EK 3: Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı'nın (USIA) 1999 Yılındaki Organizasyon Şeması	268
EK 4: VOA Yayın Kapsama Alanları	269
EK 5: Radio Free Europe-Radio Liberty Yayın Kapsama Alanları	270
EK 6: Radio Free Asia Yayın Kapsama Alanları	271
EK 7: Radio-TV Marti Yayın Kapsama Alanları	272
EK 8: Middle East Broadcasting Yayın Kapsama Alanları	273
EK 9: ABD Dışişleri Bakanlığı Teşkilat Şeması	274
EK 10: Federal Almanya Başbakanı Willy Brandt Polonya'da Varşova Gettosu önündeki Anıtta Diz Çökerken	275
EK 11: Zimmermann Telgrafı Orijinal Nüsha	276
EK 12: Zimmermann Telgrafı'nın New York Times Gazetesindeki Yankıları	277
EK 13: Soğuk Savaş yıllarında dönemin Doğu Bloku ülkelerinden olan Polonyalı kadınların AMERİKA dergisi okumaları	278
EK 14: Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat Şeması	279
EK 15: İngiltere'de Görevli Sefir Kostaki Bey'e Verilen Talimat	280
EK 16: İngiliz Milli Arşivleri Gizli Belgesinde Türkiye.....	281
ÖZET	282
ABSTRACT	283

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASEAN	: Association of Southeast Asian Nations (Güneydoğu Asya Uluslar Birliği)
ATO	: Ankara Ticaret Odası
BBC	: British Broadcasting Corporation
BBG	: Broadcasting Board of Governors
BM	: Birleşmiş Milletler
CFR	: Council on Foreign Relations (Dış İlişkiler Konseyi)
COOMONWEALTH	: İngiliz Uluslar Topluluğu
DoD	: Department of Defense (ABD Savunma Bakanlığı)
FAO	: Food and Agriculture Organization of the United Nations (BM Gıda ve Tarım Örgütü)
FCO	: Foreign and Commonwealth Office
FRANCOPHONIE	: Fransızca Konuşan Ülkeler Topluluğu
IMET	: International Military Education and Training
IMF	: International Monetary Fund
IVLP	: International Visitors Leadership Program (Uluslararası Liderlik Ziyaretçi Programı)
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
NBA	: National Basketball League
NCS	: National Security Council (Milli Güvenlik Konseyi)
NGO	: Non Governmental Organization
OWI	: Office of War Informations (Savaş Bilgi Ofisi)
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PRIØ	: The Peace Research Institute Oslo (Oslo Barış Araştırmaları Enstitüsü)
SMS	: Short Message Service

SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı
TİKA	: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÖMER	: Türkçe Öğretim Merkezi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyonu
TÜSİAD	: Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Derneği
UNFCCC	: United Nations Framework Convention on Climate Change
UN	: United Nations
UNDP	: United Nations Development Programme (BM Kalkınma Programı)
UN HABITAT	: United Nations Human Settlements Programme (BM İnsan Yerleşimleri Programı)
UNICEF	: United Nations Children's Fund (BM Çocuklara Yardım Fonu)
UNIFIL	: United Nations Interim Force In Lebanon (BM Lübnan Geçici Görev Kuvveti)
UN OCHA	: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi)
USAID	: United States Agency for International Development
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
USIA	: US Information Agency (Birleşik Devletler Bilgi Ajansı)
USIS	: US Information Service (Birleşik Devletler Bilgi Servisi)
USSR	: Union of Soviet Socialist Republics
VOA	: Voice of America
WFP	: United Nations World Food Programme (BM Dünya Gıda Programı)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1	Ülkelerin Sahip Oldukları Düşünce Kuruluşları Sıralaması	99
Tablo-2	Kitleseel Değerlendirme Metodu Uygulamaları Örnek Olay Matrisi	167
Tablo-3	Avrupa'nın Alman Birleşmesine Bakışı	170
Tablo-4	Amerikan Kamuoyunun Vietnam Savaşı Hakkındaki Düşünceleri	182
Tablo-5	Kamu Diplomasisi Doğrudan Etki Yoluyla Sonuçlandırma Uygulamaları Örnek Olay Matrisi	184
Tablo-6	Türk Kamu Diplomasisi Uygulamaları Örnek Olay Matrisi.....	217

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1 Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Oluşumu	16
Şekil-2 Kamu Diplomasisinin Uygulama ve Oluşum Basamakları.....	18
Şekil-3 Kamu diplomasisi yumuşak güç karşılaştırması	31
Şekil-4 Karar Vericiyi Etkileyen Faktörler	92
Şekil-5 Dış Politikada İlgi-Bilgi Durumuna Göre Kamuoyu Tabakaları	103
Şekil- 6 ABD’nde Karar Verme Sürecinin Unsurları	122
Şekil-7 Yayıncılık Yönetim Kurulu (BBG) Organizasyon Şeması	159
Şekil-8 TİKA Teşkilat Şeması.....	215
Şekil-9 Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı Örnek Teşkilat Şeması	237

GİRİŞ

Uluslararası ortamda kendini nasıl algıladığın değil, başkalarının seni nasıl algıladığı önemlidir.

İnsanoğlu yeryüzüne egemen olmak için pek çok mücadele örneği sergilemiştir. Düşmanlarını yenilgiye uğratmak için çağlar boyunca pek çok savaş, pek çok taktik ve teknik denemiştir. Bu çabalardan birisi de kamuoylarını etki altına alarak neticenin alınmasını ve mücadelenin kazanılmasını kolaylaştırmaktır. Böylece kendi toplumsal çıkarlarını diğer toplumların gönüllü desteğini alarak gerçekleştirmiş olmaktadır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ve yaygın kullanılmaya başlanan “kamu diplomasisi” işte bu şekilde yüzyıllardan beridir yerkürede yaşayan topluluklar arasında icra edilmiş olan uygulamaların kavramsal olarak ifadesinden başka bir şey değildir. Örneğin Osmanlı döneminde Anadolu ve Rumeli’yi Türkleştirme çabalarında görüldüğü üzere bu bölgelerde yaşayan gayrimüslim halkların talep ve davetleri neticesinde fetih süreci hızlanmış ve kolaylaşmıştır. Hristiyan devletlerin Katolik Kilisesi öncülüğünde yürüttüğü misyonerlik faaliyetlerini de toplumları istenilen doğrultuda yönlendirme ve şekillendirme bakımından kamu diplomasisi uygulama faaliyetleri kapsamına dâhil edebiliriz. Tersinden bir örnek vermek gerekirse, Fransızların tarihteki ünlü lider ve devlet adamı olan Napolyon da Fransız halk kitlelerinin ruhlarına pek derin bir şekilde nüfuz etmiş, ancak değişik ırk ve toplumların psikolojisini bütünüyle kavrayamamıştı. Bu bilgisizlik onu İspanya’da ve özellikle Rusya’da, yenilgisini ve alçalışını hazırlayan savaşlara sürüklemiştir.¹

Aslında tarih boyunca siyasi birlikler ve topluluklar arasında yaşanan rekabet ve mücadelelerde zaman içerisinde birçok yöntem ve teknik kullanılmıştır. Diplomatik çabalar, abluka, ambargo, boykot, psikolojik harp faaliyetleri, propaganda bunlardan bazılarıdır. Duruma göre bunların bir tanesi veya birkaçı birlikte kullanılarak sorunlar halledilmeye çalışılmıştır.

---

¹ Gustave Le Bon, **Kitleler Psikolojisi**, İstanbul, Hayat Yayınları, 2009, s.12.

Bazen de doğrudan kuvvet kullanımını içeren savaş, ilk akla gelen seçenek olarak ortaya çıkmıştır. Daha önceleri toplumlar arasındaki ihtilafların halli yönünde kullanılan bir teknik olan savaş, gelişen teknolojiyle birlikte en son öncelik olarak düşünölmeye başlamıştır. Çünkü savaş, sadece cephede askerler arasında cereyan eden bir husus olmaktan çıkmış, toplumları da kapsayarak tüm ölkayı muharebe sahasının etkisi altına alan bir yapıya bürünmüştür.

Teknolojik gelişmelerin artmasıyla birlikte dünya üzerinde coğrafyaların giderek küçölmesi ve mesafelerin kısalması toplumlar arası iletişimi çok önemli konuma getirmiştir. İletişim ve haberleşmenin artması ve özellikle de internetin yaygınlaşması uluslararası ilişkilerde gittikçe artan şekilde etkili olmuştur. Radyo, televizyon, telefon gibi kitle iletişim araçları ile cep bilgisayarları, internet gibi bilişim teknolojilerinin yaygınlaşarak insan hayatının vazgeçilmezleri arasına girmesi toplumların değişik költürlerden ve kesimlerden etkilenmesini kaçınılmaz kılmıştır.

Bu etkileşimin sonucu olarak kamuoyu kavramının önemi ortaya çıkmış ve toplumların fikirleri değer kazanmaya başlamıştır. Ülke yöneticileri giderek kamuoylarını daha fazla dikkate almaya başlamışlar ve de yönlendirmeye çalışmışlardır. Kamuoylarını yönlendirme çabaları artarak ve çeşitlenerek devam etmiş nihai olarak devletler tarafından sıklıkla kullanılır hale gelmiştir. Gelişmelere paralel olarak, konuyla ilgili araştırmalar da artmıştır. Tufts Üniversitesi'nde dönemin Fletcher Hukuk Faköltesi (Law of Fletcher School) Dekanı olarak görev yapan Edmund Gullion, 1965 yılında kamuoyunu etkileme araçları arasında ayırma giderek, yeni bir kavram olarak "kamu diplomasisi" kavramını ortaya atmıştır.

Gullion tarafından kurulmuş olan Edward R. Murrow Center'ın ilk broşürlerinden birisinde,² "geleneksel diplomasinin ötesinde, toplumların sahip olduğu fikirlerin dış politika oluşumu ve uygulaması üzerine etkisi" şeklinde kısaca tanımlanan kamu diplomasisi, ulusal kamuoyunun ötesinde

---

² Tufts University Fletcher School The Edward R.Murrow Center of Public Diplomacy, "What is Public Diplomacy?", (Erişim) <http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy> , 23 Ocak 2011.

uluslararası boyuta sahiptir. Dolayısıyla, kamu diplomasisinin en önemli yönü bir dış politika tekniği olmasıdır.

Kamu diplomasisinin amacını kısaca, *devletlerin karar verme mekanizmalarında yer alan aktörlerin tercihlerini şekillendirmek* olarak ifade edebiliriz. Bu şekillendirmeye tesir eden unsurları ise kamuoyları, danışmanlar, özel şirketler, vb. hususlar şeklinde örneklendirebiliriz.

Toplumlara etkilemeye yönelik teknikler önceleri “psikolojik harekât” olarak adlandırılıyordu. Uygulamada daha ziyade hedef kitleyi karıştırmak, zayıflatmak gibi hasmane teşebbüsleri ifade eden bu kavramın yerine, son yıllarda giderek artan şekilde kamu diplomasisi kavramının tercih edildiği görülmektedir. Ancak, psikolojik harekât kavramından kamu diplomasisi kavramına geçişin sebebi sadece yol açtığı olumsuz çağrışımdan ibaret değildir. Psikolojik harekâtın yürütülmesinde kullanılan araçların korkutmaya dayalı olması ve bu nedenle olumsuz motivasyon unsurunu kullanması yani hasım kitlenin iradesinin kırılması konusunu ihtiva etmektedir. Oysa kamu diplomasisi “olumlu motivasyon” unsurunu kullanmakta ve toplumun iradesinin kırılarak istenilenin yaptırılması yerine söz konusu iradenin şekillendirilmesi yoluyla kitlenin ikna edilmesi tercihinin ön plana almaktadır. Propaganda kavramı ile karşılaştırıldığında ise kamu diplomasisinde “doğruluk” ve “olumluluk” hususları ön plana çıkmaktadır. Şu bakımdan ki, propagandada yer alan yalan haber veya faaliyetler ile birlikte toplumlar arasında husumet yaratmak veya mevcut husumetleri körüklemek yönündeki olumsuz tutum ve davranışlar, kamu diplomasisinde uygulandığı takdirde icra edilen faaliyeti sekteye uğratar, güvenilirliği azaltır, arzu edilen sonuçların alınmasına engel olur. Ancak bu tür durumlar küçük nüanslar şeklinde tezahür ettikleri için aslında propaganda ile kamu diplomasisi arasında net bir ayırma gidilememektedir diyebiliriz. Çünkü genel olarak son yıllarda kamu diplomasisi uluslararası politikada daha fazla ön plana çıktığı için “absorbe edici” bir role bürünmüş olmaktadır.

Bu nokta nazarı itibarıyla kamu diplomasisi kavramı ile yumuşak güç kavramı arasındaki ilişkiye de kısaca değinmek faydalı olacaktır. Her iki kavram da birer dış politika tekniği olarak birbirine yakın anlamları

çağrıştırmakta olup hemen hemen aynı araçları kullanmaktadır. Her ikisi arasında çok net bir ayrıma gidilememekle birlikte, yumuşak güç kavramı kamu diplomasisi kavramından güttüğü amaç, uygulandığı saha, kullandığı kurum ve organizasyonlar, hedeflediği kitle ve uygulandığı süre bakımından az da olsa farklılık göstermektedir. Bu konudaki tafsilatlı bilgi, yumuşak güç bahsinde detaylı olarak ele alınmıştır.

Yirminci yüzyılda meydana gelen iki dünya savaşının ardından iki kutuplu hale gelen dünyada özellikle Batı Bloku'nun liderliğini yapan ABD tarafından yoğun şekilde kullanılan "kamu diplomasisi" faaliyetleri Doğu Bloku'nun çöküşünde belirleyici rol oynamıştır. 1960'lı yıllarda geliştirilmiş olan kavramın yirmi birinci yüzyılda da etkisini artarak hissettireceğinden şüphe yoktur. Ayrıca uluslararası ortamda demokrasi ile yönetilen ülkelerin sayısının artması, kamu diplomasisinin önemini artırmıştır. Çünkü demokrasi ile yönetilen toplumlarda kamuoyu karar vericiler üzerinde daha fazla etkilidir. Son dönemlerde kitle iletişim ağı yaratma maliyetlerinin ucuzlaması, buna mukabil ülkelerin geleneksel politika yöntemleri uygulama maliyetlerinin pahalılaşması hükûmetleri kamu diplomasisi uygulama faaliyetlerine yöneltmektedir. Örneğin ABD'nin sert ve yumuşak güç uygulamalarının maliyetini kabaca karşılaştıracak olursak, ABD Savunma Bakanlığı ile kamu diplomasisi uygulamalarından sorumlu olan Dışişleri Bakanlığı bütçelerine bir göz atmak yeterli olacaktır. Bu maksatla yapılan kıyaslama neticesinde 2007 yılı verileriyle Savunma Bakanlığı'nın bütçesinin yaklaşık yarım trilyon dolar, Dışişleri Bakanlığı'nın bütçesi'nin ise 36 milyar dolar olduğu görülmektedir.³

Konunun önemini belirtmek ve çarpıcı bir örnek vermek bakımından 30 Eylül 2010 tarihi itibarıyla "kamu diplomasisi" kavramı ile ilgili internette yaptığımız araştırmada İngilizce olarak 472.000 sonuç tespit etmiş olmamıza rağmen (8.380 Türkçe sonuç), sadece altı ay sonra 28 Mart 2011 tarihinde 973.000 sonuca (22.200 Türkçe sonuç) ulaştık. Kavramın henüz yeni ortaya çıkmasına rağmen kısa zamanda bu derece önem kazanması, bununla birlikte kamu diplomasisi alanında yapılmış olan bilimsel çalışmaların

---

³ Joseph S.Nye, **The Future of Power**, New York, Public Affairs, 2011, s.ix.

yetersizliği bizi bu eksikliği giderme yönünde çalışmak için motive eden en önemli husus olmuştur. Kamu diplomasisi faaliyetleri dünyada ve ülkemizde giderek yaygınlaşmaktadır. Nitekim biz tez çalışmamıza başladıktan kısa bir süre sonra 30 Ocak 2010 tarihli Başbakanlık genelgesiyle⁴ Türkiye’de bir Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuştur. Bir tespit olarak belirtelim ki, devletler kamu diplomasisi uygulamasında akademik araştırmaların önünde gitmektedir. Konuyla ilgili çok fazla şeyler yazılıp çizilmekte, fakat derinliğine, tafsilatlı çalışmalar birkaç istisna dışında bulunmamaktadır. Kamu diplomasisinin bilimsel bir inceleme konusu olarak durumu ülkemizde de henüz emekleme aşamasındadır. Bu bakımlardan, tezimizin kavramsal olarak ve uygulamalar dikkate alınarak kamu diplomasisinin kapsamlı olarak incelendiği ilk çalışmalar arasında yer aldığını söyleyebiliriz.

Bilimsel araştırma, bir şeyin eleştirel bir biçimde incelenmesi sonucunda yeni gerçekleri keşfetmek ve yeni ilişkiler ve sonuçlara ulaşmak adına yapılan arayış ve sorgulamalar bütünüdür. Bilimsel araştırmalar, ya kuramsal bir katkı ya da uygulamada karşılaşılan bir probleme çözüm aramak amacıyla yapılırlar.⁵ Bilimsel çalışmayı sıradan bir düşünme ve araştırma faaliyetinden ayıran söz konusu amacı yanında, kullandığı yöntemdir. Biz, bilimsel bir çalışma olarak tezimizde “kamu diplomasisi uygulamalarının devletlerin dış politikalarında etkin olarak kullanılmakta olduğu” genel önermesinden hareketle, dış politika tekniklerinden biri olan kamu diplomasisi kavramından yola çıkmak suretiyle, bahse konu kavramı ve uluslararası alandaki uygulama çabaları ile faaliyet alanlarını açıklamaya çalıştık. Bu itibarla, “Bir devletin kamu diplomasisi uygulamaları, diğer devlet/devletlerin karar verme mekanizmaları üzerinde, uygulayıcı devlet lehine bir tesir yaratır mı?” şeklindeki temel sorunsalını analitik ve sistematik bir bakış açısı ile incelemeye gayret gösterdik. Bu sual ilk bakışta cevabı belirgin, basit bir sual gibi algılanabilir. Ancak, konunun temel problematiğinin aslında görüldüğü kadar basit olmadığı ve bu sebeple sorgulanmaya ihtiyacı bulunduğu

⁴ T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, “Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Genelgesi”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/kurumsal/kdk-genelgesi/5>, (09 Eylül 2011).

⁵ Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, 4. Baskı, İstanbul, Sakarya Kitabevi, 2005, s.19.

aşikârdır. Çünkü yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri, takip eden bölümlerde de görüleceği gibi, bir yandan oluşturduğu yüksek maliyet nedeniyle bütçeye büyük oranda ekonomik külfet getirmekteyken, diğer yandan alanında yetişmiş uzman personel kadrolarına ihtiyaç göstermektedir. Bu nedenden dolayıdır ki, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD tarafından kullanılan ve Soğuk Savaşın sona erdirilmesinde önemli rol oynayan kamu diplomasisi uygulamalarının 1990'lı yıllardan itibaren Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Doğu Bloku'nun çökmesiyle birlikte misyonunu tamamladığı yönündeki hâkim görüş kamu diplomasisi uygulamalarının, özellikle Batı Bloku'nun lideri konumunda olan ABD'de rafa kaldırılması neticesini doğurmuştur. Fakat 11 Eylül 2001 tarihinden sonra bahse konu çabaların yeniden uygulamaya konulma ihtiyacı hâsıl olmuştur. Acaba ne oldu da dış politikada faydalı olarak görülen ve yürütülen bu faaliyetlerin ortadan kaldırılma ihtiyacı ortaya çıktı? Daha sonra niçin bu uygulamaların kullanılması yeniden gündeme geldi? İşte bu suallerden de anlaşılabacağı üzere kamu diplomasisinin karar verme mekanizmaları üzerinde yarattığı ve yaratacağı tesirlerin öneminin vurgulanması çalışmanın nihai amacını taşımaktadır.

Çalışmamızın içeriğinde kamu diplomasisi uygulamalarının karar mercileri üzerindeki tesirlerini tüm ayrıntılarıyla birlikte değerlendirirken bu konu çerçevesinde bazı tali hipotezler vücuda getirdik. Bunlardan ilki kamu diplomasisinin geleneksel diplomasiden farklı araçları kullandığı varsayımdır. Açıkça söylemek lazım gelirse geleneksel diplomasi devletler arasında diplomasi temsilcileri (büyükelçiler, elçiler, maslahatgüzarlar, konsoloslar, vb.) yardımıyla ve devlet başkanları, başbakanlar, dışişleri bakanları ile diğer bakanlar arasında gerçekleştirilen resmi temaslar vasıtasıyla icra edilen faaliyetler bütünüdür. Halbuki kamu diplomasisi, bütün bu sayılanlardan daha farklı araçları kullanmaktadır. İkincisi, kamu diplomasisinin uygulama vasıtaları olan kültürel, eğitimsel, sosyal, teknolojik ve askerî araçlar ile uluslararası örgütler ve kuruluşların, kamu diplomasisini uygulayan devletlerin milli menfaatlerini gerçekleştirmeleri bakımından, diğer devletler üzerinde olumlu yönde katkı sağladığı varsayımdır. Çalışmamızda ele

aldığımız üçüncü hipotezimiz, Soğuk Savaş döneminde özellikle ABD kamu diplomasisi uygulamalarının özelde Sovyetler Birliği'nin, genelde Doğu Bloku'nun dağılma sürecinde önemli rol oynadığı ve başarılı olduğu varsayımdır. Buna bağlı olarak ifade edeceğimiz diğer bir hipotez de Soğuk Savaş'ın sona ermesine rağmen halen kamu diplomasisi faaliyetlerinin uygulanmasına ihtiyaç bulunduğuudur. Çalışmamıza önemli bir mihver konumu sağlayan beşinci hipotezimiz ise uluslararası alanda kamu diplomasisi uygulama potansiyeli bakımından ülkemizin belirgin avantajlara sahip olduğu varsayımdır. Son olarak etkili kamu diplomasisi faaliyetleri icra edebilmek için Türk Dışişleri Bakanlığı bünyesinde yeni bir teşkilatlanmaya ihtiyaç duyulduğu varsayımı çalışmamızın somut uygulamalarını ve çözüm önerilerini ortaya koyan önemli bir çıkarsamadır.

Yapılmış olan çalışma, kamu diplomasisini metodolojik ve geniş bir perspektiften açıklamaya ve anlamlandırmaya ilave olarak, kamu diplomasisinin Uluslararası İlişkilere yönelik bir uygulamasını oluşturmaktadır. Amaç, kamu diplomasisinin tanımlanmasının ötesinde devletlerin dış politikalarının arkasında yer alan dinamiklerin, özellikle kamu diplomasisi uygulamalarının, alışlagelmiş yöntemler dışında bir epistemolojiyle anlaşılmasını ve kavramsallaştırılmasını sağlamaya yardımcı olmaktır. Bu maksatla çalışmamızda yapılmış olan analizler uluslararası alanda yer alan devlet/devletler seviyesinde olup, çalışmanın analiz düzeyini bağımsız devletlerin oluşturduğunu ifade edebiliriz.

Bu çalışma temelde üç ana bölüm üzerinde kurgulanmıştır. Birinci bölüm, kamu diplomasisi ile ilgili temel kavramların açıklandığı üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda kamu diplomasisinin teorik ve kavramsal altyapısı ile tarihsel gelişim süreci açıklanmakta, akraba kavramlar ve bunların kamu diplomasisi ile ilişkisi sorgulanmakta, kavramın Uluslararası İlişkiler teorilerindeki yeri incelenmekte ve kamu diplomasisinin diğer disiplin ve sosyal bilimlerle ilişkisi ele alınarak benzer yanları ortaya konulmaktadır. İkinci kısımda kamu diplomasisinin safhaları, üçüncü kısımda ise kamu diplomasisinin özellikle dış politikada kullandığı uygulama araçları/enstrümanları açıklanmaya çalışılmaktadır.

Tezimizin ikinci bölümünde karar verme süreci üzerinde kamu diplomasisinin rolü incelenmeye çalışılarak bu şekilde ikisi arasındaki bağlantılar açıklanmaya çalışılmıştır. Birinci kısımda uluslararası ilişkilerdeki karar verme yaklaşımlarını, ikinci kısımda bu sürecin belirleyici unsurlarını, üçüncü kısımda karar verme sürecinin işleyiş tarzını ve aşamalarını incelemeyi müteakip kamu diplomasisinin bu süreç üzerinde ne şekilde etki ettiğini ele alan üçüncü kısım yer almaktadır. Bununla birlikte yine bu bölümün son kısmında karar verme süreci üzerine bir misal olarak ABD örneğine yer verilmiştir.

Tezin üçüncü ve son bölümünde ise çeşitli devletlerin Soğuk Savaş sonrası itibarıyla uyguladıkları veya uygulamaya çalıştıkları kamu diplomasisi faaliyetleri örnekleriyle beraber incelenmiştir. Örnek olayların incelenerek devletlerin karar verme süreçleri üzerinde kamu diplomasisi faaliyetlerinin ne şekilde etkili olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Burada Türkiye'nin dış politika uygulamalarına ayrı bir parantez açılarak, bilinçli ya da bilinçsiz olarak yürütülen Türk kamu diplomasisi uygulamaları tarihsel bir perspektiften bakılarak örneklerle değerlendirilmiş ve söz konusu uygulamaların dış politikada ne şekilde rol aldığı veya alması gerektiği nedenleriyle birlikte açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca günümüzdeki Türk kamu diplomasisi teşkilat yapısı irdelenmiş ve nasıl bir yapı ile hizmet vermesi gerektiği ortaya konulmuştur.

“Bir Dış Politika Tekniği Olarak Kamu Diplomasisi” konulu çalışmanın bütününe hâkim olan temel vurgu, özellikle gelişmiş veya gelişmekte olan dünya ülkeleri tarafından uygulanan kamu diplomasisi faaliyetlerinin, söz konusu ülkelerin dış politikaları üzerinde etkili olduğudur. Bu noktadan hareketle amacımız son yıllarda önemi giderek artan kamu diplomasisi kavramının ve faaliyet alanlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE KAMU DIPLOMASISI

I. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE KAMU DIPLOMASISI

Uluslararası ilişkiler alanında yeni bir kavram olarak gün yüzüne çıkan kamu diplomasisi dış politika alanında önemi gittikçe artan bir konuma sahip olmaktadır. Onun için, çalışmanın bu bölümünde dış politika uygulamalarının yeni bir tekniği olan kamu diplomasisi kavramını genel mahiyette ve bir bütün olarak ele almaya ve bahse konu kavramı iyice aydınlatmaya çalıştık. Bütün bunlara ilave olarak, konu ile ilgili yazılmış metinleri ciddi bir incelemeden geçirmek suretiyle kavramları tam ve doğru şekilde yerli yerine oturtma düşüncesiyle sağlam bir açıklama yapmaya ve çerçeve ortaya koymaya gayret gösterdik.

Burada tarihsel gelişim süreci içerisinde kamu diplomasisi kavramının bütün ayrıntılarıyla ele alındığı bir alt bölümden sonra, akraba kavramlar olarak nitelendirdiğimiz geleneksel diplomasi, yumuşak güç, psikolojik harp ve propaganda gibi kavramlar ile diğer sosyal bilim ve disiplinlerle ilişkisini konu alan kısım yer almaktadır. Bu kısmın ardından uluslararası ilişkilerde mevcut teorik yaklaşımlar içerisinde kamu diplomasisine istikamet tayin etmeye çalışan ve konuyu karşılaştırmalı olarak ele alan uluslararası ilişkiler teorilerinde kamu diplomasisinin konumu bahsi yer almaktadır. Müteakiben kamu diplomasisinin safhaları ile kamu diplomasisinin uluslararası ortamda sahip olduğu uygulama araçları tafsilatlı şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

A. Kavramsal ve Teorik Çerçeve

Gelişen bilgi ve teknoloji ortamında Alvin Toffler'in dediği gibi üçüncü dalga toplumları "telekomünikasyon toplumu" olarak adlandırılmaktadır.⁶ Bu denli hızlı yayılan iletişim ortamı elbette ki toplumlar arası ilişkilerde etkin bir rol oynayacaktı. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren kitle iletişim araçlarının yayılması teknolojik açıdan kuvvetli olanların zayıf olanlara nazaran üstünlüğünü ortaya çıkarmaya başladı. Ortaya çıkan kamuoyu kavramı giderek önem kazandı. Hükûmetler isteseler de istemeseler de kamuoyunun iradesine boyun eğmeye başladılar. Adı henüz o dönemde konmamış bile olsa İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından Soğuk Savaşla birlikte sonraları yumuşak güç olarak adlandırılan dış politika araçları yürürlüğe girdi. Kamu diplomasisi adını verdiğimiz kavram da bu süratli gelişmelerin uluslararası ilişkiler alanına sirayet etmesinden başka bir şey değildir.

Uluslararası ilişkiler disiplinin temel kuramlarından olan realizmin önemli bir kuralı vardır. Bu husus da her devletin kendi çıkarını maksimize etmeye çalışmasıdır. Ancak bunu yaparken diğer devletler ile zaman zaman çıkar çatışmaları yaşanmaktadır. Çünkü birinin kendi namına artırmaya çalıştığı pay diğerinin hissesinde azalmaya sebep olmaktadır. Uluslararası ilişkilerdeki realist teoriye göre sıfır toplamli oyun olarak kabul edilen bu durum devletler arasında husumetlere yol açmaktadır. Söz konusu husumetler ise devletler tarafından öncelikle yumuşak güç unsurları devreye sokularak sorunların çözülmesi şeklinde halledilmeye çalışılmakta, ancak çözümsüzlüğün sürmesi halinde sert güç adı verilen ve kaba kuvvete dayanan çözüm metotları ile meselenin halli yoluna gidilmektedir. Gelişen teknolojik çağda sorunların bu şekilde çözülmesi maddi ve manevi anlamda maliyetleri artırmakta, artan maliyetler küresel ekonomide birbirini tetikleyen sıkıntılara sebebiyet verebilmektedir. Bu nokta nazarı itibarıyla yumuşak güç politikalarının uzantısı olarak ortaya atılan kamu diplomasisi kavramı,

---

⁶ Alvin Toffler, *Üçüncü Dalga*, çev. Selim Yeniçeri, İstanbul, Koridor Yayınları, 2008, s.457.

devletler arası ilişkilerde çağa uygun çözüm metotları geliştirmeye başlamıştır.

1. Kavramın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Ülkelere ait bir çeşit pazarlama faaliyeti olarak değerlendirilen kamu diplomasisinin temelinde insan doğasının ihtiyaçlarının karşılanması yatmaktadır. Söz konusu ihtiyaçları Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi perspektifi bakımından değerlendirecek olursak, Maslow'un belirtmiş olduğu gibi önce fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması önem arz etmektedir. Bu ilk aşamada sıkıntı ile karşılaşan yani fizyolojik ve güvenlik ihtiyacını karşılayamayan toplumların diğer basamaklara geçiş yapabilmesi beyhude bir çabadan öte bir anlam taşımayacaktır. Bu noktada akla gelen en temel soru, icra edilmekte olan kamu diplomasisi uygulamalarını hiyerarşinin hangi aşamasında değerlendirmek gerektiğidir? Cevap olarak, söz konusu kamu diplomasisi faaliyetlerini Maslow'un hiyerarşisinde son aşama olan "kendini gerçekleştirme" aşaması bölümünde değerlendirebileceğimizi ifade edebiliriz. Bu ihtiyaçların birileri tarafından karşılanması veya karşılanmaya çalışılması insanoğlunun tatmin olmasını sağlamaktadır. Kimisi basit denilebilecek fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla tatmin edilebilirken bir diğeri daha farklı ihtiyaçların karşılanma beklentisi içindedir.⁷ Örneğin bir Afrikalı için en önemli ihtiyaç karnının doyurulması iken, bir Avrupalı için bu ihtiyaç futbol maçına veya sinema, tiyatro, konser gibi sanatsal faaliyetlere katılmak biçiminde tezahür edebilmektedir. Ortaya çıkan bu durum neticesinde, söz konusu ihtiyaçları karşılayan veya karşılanmasına vesile olan tarafa karşı bir minnet duygusu, beğenme içgüdüğü oluşmaktadır. Bu noktada ifade edebileceğimiz bir diğer husus da üçüncü tarafa karşı yapılan maddi ve manevi yardım faaliyetlerinin gözlemci pozisyonunda olan diğer

---

⁷ Philip Kotler, Gary Armstrong, John Saunders ve Veronica Wong, **Principles of Marketing**, 8. Baskı, New Jersey, Prentice Hall Europe, 1999, s.10.

tarafların nazarı itibarında, yapılanların beğenilerek takdir edilmesine yol açabilmesidir.

İşte psikolojik olarak yapılan bu analizin sosyolojik boyutu kamu diplomasisi kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yaklaşım kamu diplomasisi kavramının gün ışığına çıkarılmasında payı olan en önemli faktör olarak belirtilebilir. Kısacası uluslararası düzeyde kamu diplomasisini icra etme gayret ve potansiyeline sahip olan devletlerin başta ekonomik güç olmak üzere diğer tüm güçlerini kullanarak kamu diplomasisi faaliyetlerini icra etme gayreti içerisinde olduğunu söyleyebiliriz.

Kamu diplomasisi olarak adlandırılan kavram ilk defa 1965 yılında, Tufts Üniversitesi öğretim üyelerinden Edmund Gullion (EK-1) tarafından kullanılmıştır.⁸ Ancak kamu diplomasisi kavramının tarihsel boyutunu incelerken, çalışmanın giriş bölümünde değinilen ve kamu diplomasisinin aslında yüzyıllardan beridir dünya üzerinde yaşayan topluluklar arasında icra edilmiş olan uygulamaların bir ifadesi olduğu gerçeğine değinmek yerinde olacaktır. Hatta bu noktada bir adım daha ileri giderek bu kavramın önceleri “istimâlet politikası” olarak Osmanlı’nın kuruluş yıllarında uygulandığını söylemek çarpıcı bir gerçeklik olacaktır. Halil İnalcık tarafından ortaya çıkarılan ve “*istimâlet politikası*” şeklinde ifade edebileceğimiz bu kavram aslında kamu diplomasisi uygulamalarından başka bir şey değildir. Çünkü Osmanlı’nın kuruluş dönemlerinde daha on dördüncü yüz yılda icra edilmeye başlanmış olan “kendi tarafına kazanma” faaliyetleri sayesinde yeni topraklar kolayca fethedilmiştir.⁹

Günümüze gelindiğinde ise kamu diplomasisi faaliyetlerinin, ismi bu şekilde olmasa bile yapılan icraatlar nedeniyle, Amerika Birleşik Devletleri’nde ilk önce Savaş Bilgi Ofisi (Office of War Information-OWI) tarafından, daha sonra 1953 yılında Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (United States Information Agency-USIA)’nın kurulmasıyla birlikte bu kurum tarafından icra edilmeye başlandığı ifade edilebilir. Kamu diplomasisi

⁸ Edmund Gullion,1965 yılında Fletcher School of Law and Diplomacy bölümünde görev yapmaktaydı.

⁹ Halil İnalcık ve Günsel Renda, **Osmanlı Uygarlığı**, 1. Cilt, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı, 2002, s.37.

uygulamaları Soğuk Savaş döneminde yine ABD tarafından Komünist Blok'a karşı kullanılmıştır. 1990 yılından itibaren Sovyetler Birliği önderliğindeki Doğu Bloku'nun çöküşüyle birlikte görevini tamamladığına inanılan USIA, ABD hükûmeti tarafından 1999 yılında yetkileri ve maddi olanakları azaltılmış şekilde Dışişleri Bakanlığına bir nevi müsteşarlık şeklinde bağlanmıştır. 2001 yılında ABD'nde meydana gelen terörist saldırılar konunun tekrar gündeme gelmesini sağlamış ve kamu diplomasisi uygulamaları dış politikada yeniden ivme kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle söz konusu kavram 11 Eylül 2001 tarihinden sonra sıklıkla kullanılır hale gelmiştir.¹⁰

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte Batı dünyasının lideri konumuna gelen ABD'den sonra başta bazı Avrupa devletleri olmak üzere diğer devletler de kamu diplomasisi uygulamalarına önem vermişlerdir. İngiltere, 2002 yılında Kamu Diplomasisi Strateji Kurulu'nu (Public Diplomacy Strategy Board) kurmuştur.¹¹ Danışma Komitesi şeklinde kurulmuş olan ve İngiliz Dışişleri Bakanı'nın başkanlığında toplanan bu komite tarafından hükûmetin belirlediği, devletin uluslararası stratejik öncelikleri, kamu diplomasisi faaliyetleri bağlamında değerlendirilerek Dışişleri Bakanlığı (Foreign & Commonwealth Office - FCO)'nın gerekli unsurlarına, Hükûmet Konseyi (British Council)'ne ve BBC Dünya Servisi (BBC World Service)'ne bu maksatla çeşitli görevler verilmekte¹² ve bu şekilde İngiliz kamu diplomasisi faaliyetleri icra edilmektedir. Fransız Kamu diplomasisi için ise 2010 yılının Aralık ayında Fransız Enstitüsü (Institut Français) kurulmuştur.¹³ Aslında bu yapılanma daha önce Dışişleri Bakanlığı ile Fransız Kültür Merkezleri'nin birbirlerinden kopuk ve bağımsız hareket etmelerinin önüne geçmek için yapılmış bir teşkilatlanma görünümündedir. Bu şekilde Fransız kamu diplomasisi faaliyetleri daha koordineli ve entegre bir yapıya bürünmüş

¹⁰ Stacy Michelle Glassgold, "Public Diplomacy: The Evolution of Literature", (Erişim) http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/Stacy_Literature.pdf , 16 Şubat 2010, s.1.

¹¹ Mark Leonard, Andrew Small and Martin Rose, **British Public Diplomacy in the 'Age of Schisms'**, Londra, Foreign Policy Centre, 2005, s.2.

¹² Ali Fisher, **Public Diplomacy in The United Kingdom**, <http://www.wandrenpd.com/wp-content/uploads/2010/01/PD-in-the-UK.pdf>, (Erişim) 18 Kasım 2011.

¹³ Institut Français Basın Bülteni, **Un Nouvel Acteur Pour Mettre En Oeuvre La Diplomatie, Culturelle De La France**, (Erişim) <http://institutfrancais.com/fr/faites-notre-connaissance> , 19 Kasım 2011.

olmaktadır. Ülkemizde ise 2010 yılının Ocak ayında, kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, bir Başbakan Başmüşavirinin uhdesinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün oluşturulması uygun görülmüştür.¹⁴ Bu çabaların amacı; Türkiye'nin stratejik değerini artıracak, yumuşak gücünü aktif olarak kullanmasına imkân sağlayacak faaliyetlerde bulunmak, bu çerçevede sivil inisiyatifli harekete geçirmek, ülkemizin geçmiş birikim ve imkânlarından en verimli şekilde yararlanılmasını sağlayacak ortam ve zemini hazırlamaktır.¹⁵

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılabacağı üzere kamu diplomasisi ile ilgili faaliyetler diğer ülkelerde zamanca ABD'den çok daha sonraları başlamış olmakla birlikte, ancak 2000'lerden sonra bu faaliyetlerin önemi iyice kavranmış görülmektedir.

Kavramın tarihsel sürecini ifade ettikten sonra manasını irdelemeye ve ne anlama geldiğini açıklamaya çalışacağız. Diplomasi alanında çalışmalar yapan G.R Berridge'e göre propaganda kelimesinin yeni versiyonu olan, ayrıca farklı bir politik doktrin hissi yaratan kamu diplomasisi kavramı, aynı zamanda beyaz propagandanın modern ismi olarak da ifade edilebilmektedir.¹⁶ Kamu diplomasisi, sadece yabancı hükûmetler değil, hükûmetler dışı bireyler ve organizasyonlar nezdinde yapılan ve resmi görüşlere ilave olarak belirtilen özel görüşler ve etkileşimler olarak tanımlanmaktadır.¹⁷ Yapılmış olan bu tanım kavramın ifade edilebilmesi için yeterince açık olmadığından yeni bir tanımlama yapma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Biz de bu kapsamda kamu diplomasisini, *"uluslararası ortamda bir devletin, dış politikasının icrasında kullandığı resmî diplomatik kanallara ilave olarak, birey, grup, şirket vb. unsurlarını devreye sokarak hedef toplumu*

¹⁴ T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, **Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Genelgesi**, <http://kdk.gov.tr/kurumsal/kdk-genelgesi/5>, (Erişim) 09 Eylül 2011.

¹⁵ Kamu Diplomasisi Enstitüsü, **Amaç ve Hedefler**, <http://www.kamudiplomasisi.org/amac-hedefler.html>, (Erişim) 09 Eylül 2011.

¹⁶ R.Berridge, **Diplomacy: Theory and Practice**, 4. baskı, Hampshire, Palgrave Macmillan, 2010, ss.179,182.

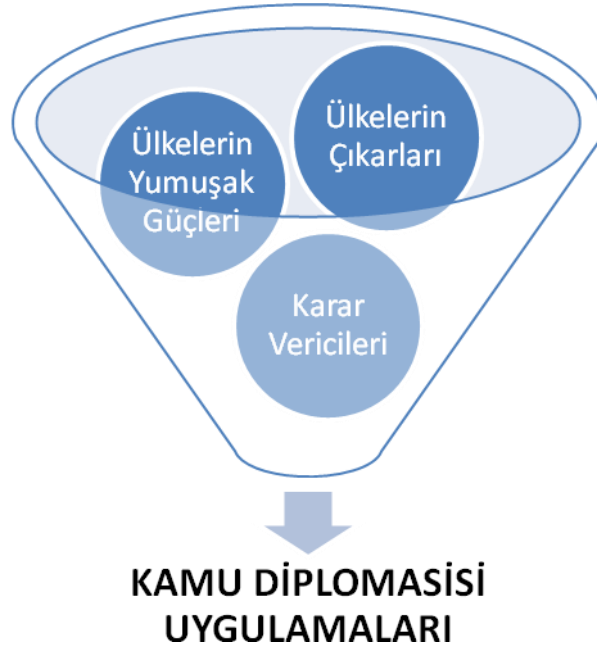
¹⁷ Joseph S.Nye, **Yumuşak Güç**, çev.Reyhan İnan Aydın, Ankara, Elips Yayıncılık, 2005, s.107.

ve karar vericilerini olumlu şekilde etkilemek suretiyle kendi milli çıkarlarını sağlama faaliyeti” şeklinde tanımlayabiliriz. Burada devletin yönlendiriciliği önemli olmaktadır. Yani hedef toplumu etkilemek için seçilecek unsurların resmî organlar tarafından belirlenmesi, desteklenmesi ve yönlendirilmesi esastır. Bu yapılmadığı takdirde uygulama gelişigüzel kazanmakta ve yumuşak güç halinde kalmaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetleri ülkelerin sahip olduğu yumuşak güçlerinin, ülke çıkarları doğrultusunda ve karar vericiler tarafından belirlenen hedeflere yönlendirilmesi suretiyle oluşturulmaktadır. (Şekil 1)

Burada açıkça ifade edebiliriz ki eğer bir ülke gücünü başka ülkelerin gözünde meşrulaştırabilirse, arzularına ulaşma konusunda daha az dirençle karşılaşmaktadır. Eğer kültürü ile ideolojisi çekiciyse, diğer ülkeler onun peşinden seve seve gideceklerdir. Diğer ülkelerin faaliyetlerinin kendi arzusu doğrultusunda yönlendirilmesini veya sınırlandırılmasını sağlayacak kurumların desteklenmesine yardımcı olabilirse, masraflı olarak değerlendirilebilecek diğer zorlama yöntemlerine (havuç ve sopa tekniği kullanılabilecek yöntemlere) gerek kalmayacaktır. Özellikle bir ülkenin, kültürünün evrenselliği ve uluslararası faaliyet alanlarını yöneten uygun kuralları ve kurumları oluşturabilme kabiliyeti son derece önemli yumuşak güç kaynaklarıdır. Demokrasi, kişisel özgürlük, daha yüksek toplumsal düzeye ulaşmak ve açıklık gibi değerler dış politikada ülkelerin yumuşak gücüne katkıda bulunan hususlardır.¹⁸

---

¹⁸ Joseph S. Nye, **Amerikan Gücünün Paradoksu**, çev. Gürol Koca, İstanbul, Literatür Yayınları, 2003, s.13.

Şekil 1: Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Oluşumu

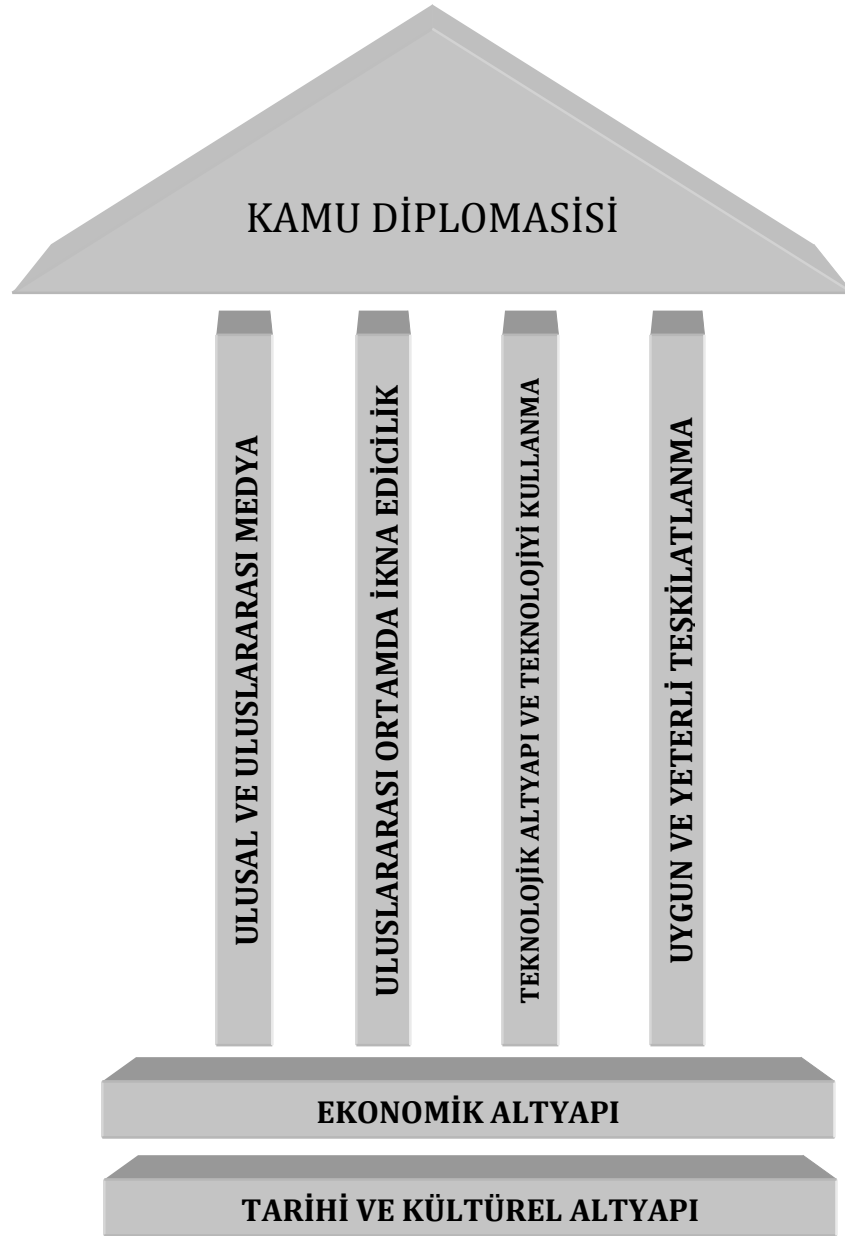
Kamu diplomasisinin özünde dost ve düşman unsurlar ile tarafsızları şekillendirme vardır. Bunda amaç herhangi bir faaliyet öncesinde uygulayıcı devletin dış politik hedeflerine yönelik olarak diğer ülkelerde uygun kararlar alınmasını sağlayacak altyapının oluşturulmasıdır. Böylece asgari düzeyde tepki ile karşılaşmış ve kamuoyu ikna edilmiş olmaktadır.

Yapılan kamu diplomasisi tanımı ışığında devletlerin dış politikalarının ne şekilde belirlendiğini ortaya koymak gerekmektedir. Çünkü bu noktadan itibaren bir sonraki aşama olan kamu diplomasisi faaliyetlerine geçilmiş olmaktadır. Hemen hemen bütün ülkelerin dış politikaları devletin resmî organları tarafından ve müştereken tespit edilir. Bir devletin resmî dış politikası yani hedefleri belirlendikten sonra bu maksadının tahakkuku için (hedeflerini elde etmek için) tüm unsurlar seferber edilirler. Biz burada söz konusu icra unsurlarını kamu diplomasisi uygulama faaliyetleri olarak ele almaktayız. Böylece devletlerin tespit edilmiş olan hedeflerini elde edebilmek için resmî organları tarafından yönlendirilen kamu diplomasisi faaliyetleri başlatılmış olmaktadır. Bazen devlet başkanlarının diğer ülkeleri ziyaretleri de kamu diplomasisi kapsamında değerlendirilebilmektedir. Normal olarak

geleneksel diplomaside rastlanan bu tarz ilişkiler günümüzdeki iletişim olanakları ve açık diplomasi nedeniyle kabuk değiştirmiş bulunmaktadır. Artık devlet başkanları ziyaretlerinde doğrudan diğer ülke ulusal meclislerine hitap edebilmekte, bulunduğu ülkelerin en çok izlenen özel veya resmî televizyon kanallarında çeşitli televizyon programlarına (haber, talk show) katılabilmektedirler. Böylece iletmek istedikleri mesajları kamuoylarına aracı olmadan iletebilmekte ve doğrudan diplomasi yöntemi olarak kamu diplomasisini uygulayabilmektedirler. Bir anlamda ülkelerinin çıkarları doğrultusunda diğer ülke halklarını ikna etme kabiliyetlerini kullanabilmektedirler. Bununla birlikte uygulama safhasında kullanılan vasıtalar çoğunlukla gayriresmî organlar tarafından icra edilirler. Burada amaç resmî devlet politikası ve görüşü ile irtibatlı değilmiş hissi vermektir. Bireysel çabalar, özel kuruluşların faaliyetleri vb. icraatlar devlet resmîyetinin dışında gerçekleşmelidir. Bu sayede kamu diplomasisi faaliyetlerinin uygulama süreci başarılı olabilmektedir. İcra safhasında hedef kitle çoğu zaman kamuoylarıdır. Kamuoyunun etki altına alınması çok önemli olmaktadır. Çünkü devletlerin dış politikada karar verme süreçleri üzerinde en etkili hususlardan birisidir kamuoyları. Özellikle oy verme zamanlarında yani seçim dönemlerinde hiçbir siyasi parti veya parti önderi şahıs kamuoyu ile ters düşmek istememektedir. İnanırcı olma, gerçekçi görünme toplumların ikna edilmesinde önemli bir kıstastır. Günümüz iletişim dünyasında olaylar çok kısa bir zaman içerisinde dünya genelinde duyulabilmektedir. Bu maksatla bahse konu uygulamalarda medyanın etkin rolü göz ardı edilmeden dikkate alınmalıdır.

Kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında altı tane oluşum ve uygulama basamağı bulunmaktadır. (Şekil 2) Bu basamaklar kamu diplomasisi uygulamaları için kolaylaştırıcı rol oynamaktadır. Bunlardan ilk ikisi kamu diplomasisi için temel teşkil eden ve diğerlerine nispetle daha önemli olan ekonomik altyapı ile tarihi ve kültürel altyapıdır. Öteki dört tanesi binayı taşıyan kolonlar olan ulusal ve uluslararası medya, uluslararası ortamda ikna edicilik, teknolojik altyapı ve mevcut teknolojiyi kullanabilme ile

kamu diplomasisi planlama ve uygulayıcıları için uygun teşkilatlanma olarak ifade edilebilir.

Şekil 2: Kamu Diplomasinin Uygulama ve Oluşum Basamakları

Açıkça söylemek gerekirse, ekonomik altyapısı kuvvetli olmayan hiçbir gücün uluslararası ortamı şekillendirme yeteneği olamaz. Milli gücün unsurları arasında yer alan *ekonomik güç* başta askerî güç olmak üzere diğer

unsurlara da destek olan önemli bir dayanaktır. Tarihe baktığımızda hiçbir bölgesel ya da küresel güç yoktur ki ekonomik olarak zayıf durumda olsun. Kamu diplomasisi uygulamaları da aynı esasa tabidir. Dünyada kamu diplomasisi faaliyetlerini uygulayan devletlere baktığımızda bunların en güçlü ilk yirmi ekonomi arasında bulunduğunu görmekteyiz. Yani diğer bir ifadeyle ekonomik olarak güçlü devletler kamu diplomasisi faaliyetlerini daha etkin uygulayabilmekte ve milli menfaatlerini temin etme yolunda daha avantajlı konumda olmaktadır. Üçüncü bölümde örnekleriyle açıklayacağımız Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya, Fransa, Çin ve Türkiye gibi devletlere baktığımızda ekonomik gelişmişliklerinin, kamu diplomasisi uygulamalarının icrasında diğer devletlere nazaran artı değer kazandırdığını görebiliriz.

İkinci basamak olarak *tarihi ve kültürel altyapıyı* da ekonomik altyapı ile birlikte önem derecesine göre diğer dört basamaktan ayrı tutmaktayız. Çünkü tarihi ve kültürel altyapı, yer altında uzun vadede oluşan petrol gibi ihtiyaç duyulduğunda ve uzun vadede işe yarayan çok değerli bir unsurdur. Örnek vermek gerekirse Amerika Birleşik Devletleri derin bir tarihsel altyapıya sahip olmamakla birlikte, dünya tarihine bakıldığında uzun sayılamayacak tarihsel sürecine rağmen, kamu diplomasisinin uygulanmasında en başarılı devlet konumundadır. İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'nın tarihi ve kültürel altyapı bakımından daha birikimli olmalarına rağmen ABD bu açığını ekonomik altyapı ile kapatmış durumdadır. Bu konuda şanslı durumda olan bir diğer devlet de Türkiye'dir. Tarihi ve kültürel altyapısı çok kuvvetli olan Türkiye Cumhuriyeti ne var ki bahse konu gücünü bugüne kadar yeterince kullanamamıştır. Geçmişteki Türk devletlerinin farklı bölgelerde hüküm sürmüş olması, özellikle son altı yüz yıllık sürece bakıldığında üç farklı coğrafyada uzun süre hakim pozisyonunu korumuş olması bu konudaki iyimser beklentileri artıran temel faktör konumundadır.

Kamu diplomasisinin üçüncü uygulama ve oluşum basamağı da *ulusal ve uluslararası medyadır*. Kamu diplomasisi uygulamalarında etken faktör uluslararası medya olmasına rağmen bunun ulusal medyadan etkilenmesi sebebiyle burada her ikisini de birlikte ifade etmek daha uygun olacaktır.

Medya olmadan yapılanları kamuoyuna anlatma imkânı çok azdır. Çünkü kamu diplomasisi reklâma ve pazarlamaya dayanır. Yapılan en ufak faaliyetin bile hedef ülke kamuoyuna olumlu şekilde ve biraz da abartılarak sunulması gereklidir. Televizyon, radyo, internet, dergi ve gazeteler yoluyla yapılan yayınlar kamuoyunu şekillendirme gayretinin başında gelmektedir. Örneğin, ABD'nin yeryüzündeki portakal büyüklüğünde bir cismi uzaya fırlatmış olduğu bir uydu vasıtasıyla görebildiği ile ilgili açıklamayı gazetede okuduğumuzda veya izlemiş olduğumuz bir casusluk filminde uydu ile evin içindeki şahsın izlenebildiğini görmemiz bilimsel ve teknolojik gücün medya vasıtasıyla kullanıldığında nasıl bir etki yarattığını gözler önüne sermektedir. Burada hedef kitle üzerinde ABD'nin teknolojik olarak çok üstün olduğu, istediği herkesi ve her şeyi takip edebildiği, kimsenin ona karşı koyamayacağı ve onunla boy ölçüşemeyeceği gibi bir kanaat oluştuğunu söylersek sanırsız abartmamış oluruz.

Dördüncü basamak olarak ifade edebileceğimiz *ikna etme kabiliyeti* kamu diplomasisi uygulamalarında diğer ülke toplumları üzerinde önemli tesirler yapmaktadır. İletişim vasıtalarının yaygınlaştığı günümüzde bireyin almış olduğu eğitim geçmişe nazaran önemli ölçüde artmış durumdadır. Bu ortamda bilinçli topluluklar karşısında yapılacak yanlış bilgilendirmeler hata yapan ülke aleyhinde olacaktır. Medya ve bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler nedeniyle bilgi hızla yer değiştirmekte ve doğru olarak verilen bilgiler ikna ediciliği kuvvetlendirmektedir.

Teknolojik altyapı ve mevcut teknolojiyi kullanabilme hususu beşinci basamağı oluşturmaktadır. Bu unsur medya ile kullanıldığında uygulanan kamu diplomasisinin etkisini artırarak katalizör görevi görür. Teknolojik altyapı aynı zamanda ekonomik altyapı ile de ilintilidir. Çünkü yüksek teknoloji genellikle güçlü ekonomi ile doğru orantılıdır. Son yıllarda internet daha aktif kullanılmaya başlamış, internetin cep telefonları ve I phone gibi cihazlara entegrasyonu sayesinde twitter, facebook gibi yazılımda meydana gelen gelişmelerde fark ettirmeden kamu diplomasisi uygulanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte cep telefonu ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler, yabancı ülkede yayımlanan bir haberin aynı saat içerisinde bize ulaşmasını

sağlayabilmektedir. Ayrıca dijital ortamdaki kitapların (e-kitap) okunmasını sağlayan cihazlar ve internet sayesinde yurtdışındaki herhangi bir kitaba saniyeler içerisinde ulaşılabilinmektedir.

Bütün bunların yanında kamu diplomasisini oluşturan son uygulama ve oluşum basamağı *uygun ve yeterli bir teşkilatlanmadır*. Tüm faaliyetlerin icrasında bir koordine makamı veya merkezi bulunmalıdır. Devletlerin çıkarları doğrultusunda icra edilen faaliyetler güvenilirliği zedelemeyecek şekilde gizli, azami faydayı sağlayacak şekilde koordineli yürütülmek zorundadır. Daha önce sadece devlet eliyle yürütülen faaliyetler, sonraları sivil toplum kuruluşları, sivil şirketler ve diğer sivil unsur veya unsurlar tarafından da uygulanmaya başlamıştır. Bu nedenden dolayıdır ki, çok başlılığın önlenmesi ve bir otorite tarafından yönlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde kamu diplomasisinin uygulanmasından sorumlu birim Dışişleri Bakanlığına bağlı Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığıdır.¹⁹ Ancak dünyadaki uygulamaların birçoğu bu şekilde değildir. Örneğin birçok Avrupa ülkesinde ayrı bir teşkilat yapısı değil, her bakanlığın kendi bünyesinde kamu diplomasisinin uygulanmasından sorumlu birim bulunmaktadır. Fakat gün geçtikçe öneminin artmasıyla birlikte kamu diplomasisi faaliyetleri, ayrı teşkilat yapılarına bürünmekte ve bu şekilde tek bir merkezden idare edilmek suretiyle daha koordineli ve organize biçimde faaliyetlerini icra etmektedir.

2. Akraba Kavramlar ve Kamu Diplomasisi İlişkisi

Kamu diplomasisi kavramı Edmund Gullion tarafından ortaya atıldığında gerçekte literatürde bu kavramla akraba sayılabilecek benzer nitelikte bazı kavramlar mevcut idi. Propaganda ve psikolojik savaş bu kapsama dâhil edebiliriz. Hatta propaganda kelimesinin İkinci Dünya Savaşı'nda özellikle Almanya'da iktidarda bulunan Nasyonal Sosyalist

¹⁹ ABD Dışişleri Bakanlığı resmi internet sitesi, "Dışişleri Bakanlığı Organizasyon Şeması", (Erişim) <http://www.state.gov/documents/organization/99588.pdf>, 22 Ocak 2010.

Partisi'nin Başkanı ve aynı zamanda Devlet Başkanı olan Hitler tarafından savaştan önce ve savaş süresince uyguladığı propaganda faaliyetlerinin yapmış olduğu kötü çağrışımlar nedeniyle, adının kamu diplomasisi şeklinde değiştirildiğini iddia edenlerin sayısı az değildir. Bununla birlikte Joseph S.Nye tarafından geliştirilen “yumuşak güç” kavramı da kamu diplomasisi kavramı ile yakın ilişki içerisinde. Yumuşak güç, istenilen sonuçların elde edilmesi için başkasını etkileme gücü şeklinde ifade edilebilirken, kamu diplomasisi bu maksatla milli menfaatlerin devletin kurumlarının yönlendirmesiyle gayriresmî organlar tarafından elde edilmesi şeklinde açıklanmaktadır. Geleneksel diplomasi ise dış politikanın devletin iç ve dış organları vasıtasıyla yürütülmesini kapsamaktadır. Kamu diplomasisi uygulama yöntemleri bütünüyle geleneksel diplomasi yöntemlerini ikame etmemekte, bu unsuru takviye edici mahiyette rol oynamaktadır. Şimdi bu kavramları ve akrabalık ilişkilerini daha detaylı olarak ele alacağız.

a. Geleneksel Diplomasi

Geleneksel diplomasi olarak ifade edilen diplomatik faaliyetler aslında çağlar boyunca topluluklar arasında fiilen yer alan ilişkilerden ibarettir. Son birkaç yüzyılda bağımsız devletler düzeyinde kurumsallaşan bu faaliyetler teknolojide yaşanan gelişmelerin de etkisiyle daha karmaşık bir hal almıştır. Haberleşme sistemleri ve medya gibi toplumlar üzerinde etkili olan unsurlarda meydana gelen değişimler dış politikada kamu diplomasisine duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu durum da günümüzde geleneksel diplomasinin yeterli olmadığı için takviye edilmesi gerektiği hususunu doğurmuştur.

Bu nedenden dolayıdır ki bağımsız devletlerin faaliyet gösterdiği modern uluslararası sistemde demokratik yönetimler için kamuoylarını dikkate alarak dış ilişkileri yürütmek önemli bir konu haline gelmiştir.²⁰

²⁰ Bernard Lewis, “Message Concerning Modern Turkish Diplomacy”, **Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç**, (der.) İsmail Soysal, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1999, s.XIII.

Kamuoylarını yönlendirme gayretleri de kamu diplomasisi faaliyetleri şeklinde tezahür etmektedir. Böylece çağdaş iletişim ortamında bireyler dış politikadaki hesaplara dahil edilerek bu sayede karar vericiler etki altına alınmaya çalışılmıştır. Şu halde öncelikle diplomasiinin tanımının yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kimilerine göre diplomasi, kökleri insanoğlunun uzak tarihinde bulunan siyasi bir faaliyet²¹, kimilerine göre ise ustaca ve becerikli şekilde icra edilen politik bir faaliyettir.²² Uluslararası ilişkilerde realist bakış açısına sahip olan Raymond Aron ise, “Barış ve Savaş: Uluslararası İlişkiler Teorisi” adlı eserinde diplomasiyi kuvvet kullanmadan ikna etme sanatı ve asgari maliyetle mağlup etme stratejisi olarak ifade etmektedir.²³

Ülkeler arasındaki ilişkilerde kullanılan diplomatik faaliyetler çok eski dönemlerden beri uygulanmaktadır. Başlarda daimi temsilcilikler şeklinde değil geçici diplomatik misyonlar şeklinde ifa edilen diplomatik faaliyetler on beşinci yüzyıldan itibaren İtalyan devletlerinde kalıcı hale dönüşmüştür. Müteakiben Fransızlar bugün geleneksel (klasik) diplomasi diye adlandırdığımız faaliyetleri daha kurumsal şekle dönüştürmüştür.

Diplomasi alanında en çok rağbet gören yazarlardan birisi olan Harold Nicolson, 1954 yılında kaleme aldığı “Diplomatik Yöntemin Gelişimi” adlı eserinde eski tarz diplomasiinin 1919’dan yüzyıl kadar önce değişmeye başladığını belirtmiştir. 1815 Viyana Kongresi ile birlikte başlayan diplomatik yöntemlerdeki bu değişimin sebeplerini üç başlık altında toplamış ve bunları sömürgecilik yarışı, ticari rekabet ile iletişim hızındaki artış olarak ifade etmiştir.²⁴ Onun bu görüşlerini genel itibarıyla kabul etmekle beraber, zamanın hızlı değişimi karşısında bugün geline nokta klasik diplomasiinin kâfi gelmediğini görmekteyiz. O yıllarda bile iletişimde yaşanan ve hızlı olarak nitelenen değişiklikler göz önüne alındığında bugün geline noktanın çok daha hızlı olarak nitelendirilmesi kaçınılmazdır. Teknolojinin diğer alanlarında

²¹ Jose Calvet De Magalhaes, **The Pure Concept of Diplomacy**, çev. Bernardo Futscher Pereira, Connecticut, Greenwood Press, 1988, s.15.

²² Berridge, **a.g.e.**, s.1.

²³ Raymond Aron, **Peace and War: A Theory of International Relations**, New Brunswick, Transaction Publishers, 2003, s.24.

²⁴ Harold Nicolson, **The Evolution of Diplomatic Method**, Londra, Cassel Publication, 1954, s.79.

yaşanan gelişmeleri de göz önünde bulundurduğumuzda toplumdaki şeffaflaşmanın da söz konusu değişimi etkilediğini göz ardı edemeyiz.

Hedley Bull “Anarşik Toplum” adlı eserinde geleneksel diplomasiyi işlevlerini beş başlık şeklinde açıklamıştır. Söz konusu eserinde geleneksel diplomasiyi ilk işlevinin devlet liderlerinin dünya politikasında rol oynayan diğer aktörlerle iletişimini kolaylaştırmak, ikinci işlevinin anlaşma görüşmeleri yapmak, üçüncüsünün yabancı ülkeler hakkında istihbarat toplamak, bir diğer işlevinin ise uluslararası ilişkilerdeki sürtüşmeleri azaltmak olduğunu ifade etmiştir. Nihai olarak bulunduğu ülkede kendi ülkesini temsil etme misyonunu da bu kapsamda değerlendirmiştir.²⁵ Aslında Hedley Bull, geleneksel (klasik) diplomasiyi uygulama araçlarının kısa bir görev tanımını yapmıştır. Bugün devletlerin diplomatik ilişkilerini yürüten merkezî yetkililer devlet başkanları, hükûmet başkanları, dışişleri bakanları ve diğer uzman bakanlar ve kamu kurumu yetkilileridir. Ülke dışındaki temsilcileri ise devletler nezdindeki sürekli temsilciler (büyükelçiler, elçiler, maslahatgözarlar,vb.) ile geçici temsilcilerden (belirli amaçlarla teşkil edilen özel heyetler, vb.) oluşmaktadır. Bugün için geleneksel diplomasiyi yukarıda zikredilen araçları dış politikada sadece resmî kanallardan oluşan klasik metotları kullandıkları takdirde başarılı olamayacaklardır.

Geleneksel diplomasiyi dış politikanın yürütülmesinde kullandığı metotları, ülkeler arasında iki taraflı diplomasi, çok taraflı diplomasi, kongrelerin toplanması, ittifakların oluşturulması, güç dengesi sistemlerinin teşkil edilmesi, savaş, vb. usuller ile ifade edebiliriz. Oysa kamu diplomasiyi olarak ifade ettiğimiz 21. yüzyılın diplomasiyi kamuoylarından hiçbir husus gizli kalmamakta, basın yayın ve medya yoluyla tüm uygulamalar açığa çıkmaktadır. “Wikileaks belgeleri” olarak ortaya çıkan ve ülkelerin dış politika alanında gizli olarak yapmış oldukları tüm yazışmalar ile pazarlıkları gün yüzüne çıkaran söz konusu belgeler bu tezimizi doğrular niteliktedir. Bununla birlikte gizli olarak yapılan görüşmelerin kamuoyları tarafından öğrenilmesinden sonra meydana gelen tepkileri karşılamak da ülkeler için

²⁵ Hedley Bull, **The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics**, 2. baskı, London, Mac Millan Press, 1995, ss. 163-166.

ayrı bir güçlük teşkil etmektedir. Açıkça ifade etmek gerekirse bütün bunlar dış politikada şeffaf diplomasinin uygulanması yönünden bir gereklilik oluşturmaktadır. Bu noktada bir hususu vurgulamakta fayda vardır. Kamu diplomasisi yöntemleri bütünüyle geleneksel diplomasinin yerini almamakta, bu unsuru takviye edici mahiyette rol oynamaktadır. Elbette ki devletler arası ilişkilerde halihazırda sürdürülmekte olan, ülkelerin devlet başkanları, başbakanları, dışişleri bakanları, büyükelçilikleri vb. kanallarla doğrudan icra ettikleri dış politika metotları uygulanmaya devam edecektir.

Savaş da geleneksel diplomaside sık başvurulan bir sorun çözme metodu olarak kullanılmaktaydı. Ancak içinde bulunduğumuz çağ itibarıyla geline nokta hem ekonomik maliyet yönünden, hem insan unsurunun önem kazanmasından ötürü hiç arzu edilmeyen ve son çare olarak düşünülen bir yöntem olmaktadır. Sadece ifade edilen unsurlar değil, savaşa sebebiyet veren ülkeler kendi iç kamuoyunun haricinde dış kamuoyunu da hesaba katmak durumunda kalmaktadır. Özellikle ABD'nin uluslararası ortamdaki prestiji 2003 yılında Irak'a müdahalesinin ardından tüm dünyada büyük bir sarsıntı geçirmiştir. Hatta bazı yazarlara göre bugüne kadar uluslararası alanda bu kadar büyük bir ABD karşıtlığı yaşanmamıştır.²⁶ Bütün bunlara ilave olarak yapılan kamuoyu araştırmalarına göre son yıllarda Müslüman ülkelerde büyük bir ABD karşıtlığı oluşmuş, bu ülkelerdeki kamuoyu nezdinde ABD, yumuşak gücünü büyük oranda kaybetmiştir.²⁷

b. Yumuşak Güç

Uluslararası ilişkilerde güç kavramını kendi isteklerimizi başkalarına zorla yaptırabilme yeteneği olarak ifade edebiliriz. Tarih boyunca kavimler, uluslar ve devletler kendileri gibi diğer topluluklar karşısında taleplerini güç kullanmak suretiyle yerine getirme yolunu seçmişlerdir. Özellikle yirminci

²⁶ Ali S.Wyne, “Public Opinion and Power”, Routledge Handbook of Public Diplomacy, Nancy Snow and Philip M. Taylor (ed.), New York, Routledge, 2009, s.45.

²⁷ Robert Satloff, *The Battle of Ideas in The War on Terror*, The Washington Institute For Near East Policy, Washington, 2004, ss. 5-7.

yüzyılda meydana gelen iki dünya savaşında bu husus iyice belirginleşmiş ve devletlerin çıkarlarını sağlama araçlarının başında gelmiştir güç. Genellikle zor kullanma anlamını çağrıştıran ve bu manada kullanılan güç kavramını Joseph S. Nye yeniden yorumlamış ve günümüze uyarlayarak “yumuşak güç” kavramını literatüre kazandırmıştır.

Ülkelerin yumuşak gücünü oluşturan pek çok unsur bulunabilmektedir. Bunların hepsi dış politikada birer uygulama vasıtası olarak kullanılmamaktadır. Oysaki kamu diplomasisi faaliyetleri tamamen dış politik hedeflere yönelmiş durumdadır. Ayrıca kamu diplomasisi faaliyetleri daha ziyade devletlerin yönlendirmesiyle yürütülmektedir.

Joseph S. Nye’a göre yumuşak güç, karşı tarafı baskı ve zorlamadan ziyade, cezbetmek suretiyle istenilen sonuçların elde edilmesini sağlamaya çalışmaktır. Bununla birlikte bir ülkenin yumuşak gücü kültürel değerlerine, ahlaki değerlerine ve uyguladığı dış politikalara dayanmaktadır. Farklı bir tanım olarak yumuşak güç, başkalarının sizin istediğiniz sonuçlara ulaşmasını ve gönderilen mesajların sizin iletmek istediğiniz şekilde algılanmasını sağlamak olarak tanımlanmaktadır.²⁸

Diğer bir ifadeyle yumuşak güç, istediğini, zor kullanmak veya para vermek yerine kendine çekme yoluyla elde etme becerisidir. Bir ülkenin yumuşak gücü kültürünün, siyasi ideallerinin ve politikalarının cazibesinden ileri gelir. Uygulanan politikalar başkalarına meşru görüldüğü zaman, yumuşak güç artar. Diğerlerinin, sizin ideallerinize hayran olmasını ve sizin istediğinizi istemelerini sağladığınız zaman onları kendi kontrolünüze almak için “sopa veya havuç” kullanmanıza gerek yoktur. Baştan çıkarmak her zaman zor kullanmaktan daha etkilidir ve demokrasi, insan hakları ve bireysel fırsatlar gibi değerler fazlasıyla baştan çıkarıcı olmaktadır. ABD uzun zamandır bu şekilde bir yumuşak güce fazlasıyla sahiptir.²⁹ Hollywood sineması ile yapılan filmler, dünya üzerinde çoğu ülkede yayımlanan diziler, NBA basketbol ligi gibi gençlerin ilgisini çeken spor branşları, Microsoft

²⁸ Joseph S.Nye, “Soft Power and American Foreign Policy”, **Political Science Quarterly**, Vol. 119, No. 2, Summer, 2004, s.256.

²⁹ Joseph S.Nye, **Yumuşak Güç**, s.5-6.

tarafından hazırlanan bilgisayar işletim sistemleri, MSN, facebook ve twitter gibi yazılım programları, hamburger gibi hazır yemek ve coca cola gibi içecek kültürü bunlara verilebilecek bazı örneklerdir.

Bu itibarla, bir ülke dünya politikasından istediği sonuçları, başka ülkelerin onun peşinden gitmek istemesi, onun değerlerine hayran olması, teşkil ettiği örneğe gıpta etmesi ve onun refah düzeyine erişmeyi arzulaması yoluyla da alabilir. Böyle bir durumda, dünya politikasının gündemini belirlemek ve diğer ülkeleri cezbetmek, onları askerî veya ekonomik silahlarla tehdit ederek veya bunları kullanarak değişmeye zorlamak kadar önemli bir etkiye sahiptir. Bu güç veçhesine, yani arzu edilen şeyi başkalarının istemesini sağlamaya da yumuşak güç adı verilmektedir. Kısacası yumuşak güç ayartma ve cezbetme kabiliyetidir.³⁰

Yumuşak güç, iş birliğini sağlamak için baskı ya da para değil, farklı araçlar kullanır. Bu araçlar ortak değerlere çekme ve bu değerlere ulaşmaya katkıda bulunmanın doğruluğu ve sorumluluğudur. Bu kapsamda bir ülkenin yumuşak gücü her şeyden önce şu üç kaynağa dayanır: Kültürel değerlerine, siyasi değerlerine ve dış politikalarına. Kültürüne dayanır, çünkü dar görüşlü değerlerin ve sınırlı (sığ) kültürlerin yumuşak güç yaratması zordur. Yaygın olarak, seçkinlere hitap eden edebiyat, sanat ve eğitim gibi üst kültür ve eğlenceye dayalı popüler kültür olmak üzere ikiye ayrılan bu faktör özellikle ikinci dünya savaşından sonra dünya üzerinde etkisini giderek artan şekilde hissettirmiştir. Siyasi değerlerine dayanır, çünkü hem yurt içinde hem de yurt dışında aynı değerleri savunduğunu ve bu konuda hiçbir ayırım gözetmediğini ifade eder. Dış politikalarına dayanır, çünkü devletin resmi dış politikasıyla paralellik arz eder. Dış politikada atılan olumlu adımlar ülkeye duyulan güveni artırdığı gibi yumuşak gücünü de kuvvetlendirir.³¹

Kavramın isim babası olan Joseph S.Nye güç kavramını iki kısımda ele almaktadır. Bunu sert güç ve yumuşak güç olarak nitelendirmektedir.³²

³⁰ Nye, **Amerikan Gücünün Paradoksu**, s.10,11.

³¹ Nye, **a.g.e.**, s.16,20.

³² Joseph S. Nye, "The Information Revolution and American Soft Power", **Asia-Pacific Review**, Vol. 9, No.1, May, 2002, s.70.

Sert güç denildiğinde aklımıza uluslararası ilişkiler alanında realizm akımını temsil eden ve bu akımın uygulama vasıtası olan askerî, ekonomik ve diğer yaptırım tedbirleri gelmektedir. Ancak yumuşak güç denildiğinde durum farklılaşmaktadır. Burada sert güçten ziyade cezbedici ve çekim gücü olan bir durum ortaya çıkmaktadır. Yani muhasım devlet kendi isteğiyle diğer devletin çıkarlarına farkında olmadan hizmet etmiş olmaktadır.

Yumuşak güç başkalarının tercihlerini şekillendirme üzerine kuruludur. Bu noktada ABD'nin yumuşak gücü ekonomik ve askerî gücünden fazladır denilebilir. Çünkü ABD'nin dünya üzerindeki hâkim kültürü Roma İmparatorluğu'ndan bu yana dünyada hüküm süren en yaygın kültür durumundadır. Üstelik Roma İmparatorluğu'nun ve buna Sovyetler Birliğini de dahil edersek her ikisinin birden kültürel özellikleri fiziki sınırlarının ötesine geçememiştir. Oysa ABD'nin kültürü geniş bir coğrafyada etkin ve baskın konumdadır.³³

Yumuşak güç olarak kabul edilen politikaların başarısının sebepleri arasında günümüzde teknolojinin ulaştığı seviyenin çok büyük payı bulunmaktadır. Çünkü yumuşak güç politikaları aslında bir nevi pazarlama metodudur. Yapılmış olan tüm faaliyetler bir reklam ajansı mantığıyla kurgulanarak özendirici uygulamalara dönüştürülebilmektedir. Başta internet olmak üzere medya ve diğer vasıtalarla, yapılan en küçük icraat bile anında tüm dünyada gösterilme şansına sahip olabilmektedir. Pek tabii ki söz konusu faaliyetler ilgi uyandırarak uygulayan devlete karşı sempatiyle bakılmasını sağlamaktadır.

Özellikle 1930'ların sonlarından itibaren Roosevelt yönetimi, ülkenin ulusal güvenliğinin, diğer ülkelerdeki insanların desteğini aldıkları zaman tam olarak sağlanabileceği düşüncesine sahip olmuştu. II.Dünya Savaşı ve

---

Joseph. S.Nye bir de “akıllı güç” olarak bilinen “smart power” kavramını ortaya atmıştır. Sert ve yumuşak gücün birleşimi olarak ifade edilen “akıllı güç” kavramına burada yer verilmemiştir.

³³ Joseph S.Nye, “Public Diplomacy and Soft Power”, **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, 2008, 616: 94 (Erişim) http://courses.essex.ac.uk/gv/gv905/W07%20Readings/nye_soft_power_08.pdf , 16 Nisan 2010, s.95,96.

Soğuk Savaş'ın ardından Amerikan hükûmeti daha aktif politikalar takip ederek yumuşak gücünü artırmıştır.³⁴

Yumuşak güç faaliyetleri daha ziyade sivil toplum kuruluşları veya özel şirketler ve hatta bireyler vasıtasıyla icra edilebilmektedir.³⁵ Şimdi yeri gelmişken yumuşak güç kavramı ile kamu diplomasisi kavramları arasındaki farkı fiziksel bir analogiyle açıklamaya çalışalım.

Her cismin dünya üzerinde büyük ya da küçük bir çekim alanı mevcuttur. Fizikte bu çekim alanına manyetik alan adı verilmektedir. Devletlerin de uluslararası ortamda birbirleri ile ilişkide olduğu ortamı bu duruma benzetebiliriz. Ülkelerin sahip oldukları maddi ve manevi özelliklerinden dolayı (doğal ve tarihi güzellikleri, demokrasisi, sahip olduğu bireysel özgürlükleri, vb.) bu şekilde çekim alanlarına yani manyetik alanlara sahip olduklarını söyleyebiliriz. Bazı ülkelerin manyetik alanı/çekim alanı büyük, bazı ülkelerin ise sınırlıdır. Ülkelerin sahip oldukları yumuşak güçlerini bahse konu manyetik alanlara, kamu diplomasisini ise bu manyetik alanların içerisinde yer alan ve tevcih edildiği istikamette çok daha fazla çekim gücü yaratan mıknatısa benzetebiliriz.

Yumuşak güç kavramı ile kamu diplomasisi kavramları arasındaki fark incelemiş olduğumuz bütün kaynaklar göz önünde bulundurulduğunda bariz olarak ortaya konulamamıştır. Her iki kavram da benzer şekilde ifade edilmiş ve birbirinin yerine ikame edilebilir biçimde ele alınmıştır. Bahse konu fark ilk defa olarak ve açık bir şekilde bu çalışmada ortaya konulmuştur.³⁶ Söz konusu farkı şu şekilde açıklayabiliriz. Yumuşak güç; devletler, NGO'lar, çok uluslu şirketler, hükümetler arası kuruluşlar, hükümetler üstü kuruluşlar / organizasyonlar, vb. birçok kurum ve kuruluş tarafından icra edilebilirken, kamu diplomasisi; kendi çıkarlarını gerçekleştirmek isteyen devletler tarafından icra edilmektedir. Burada önemli olan husus devletin çıkarlarıdır. Bu çıkarların gerçekleştirilmesi için devletler özel veya tüzel ya da

³⁴ Joseph S. Nye, "Soft Power, Hard Power and Leadership", (Erişim) http://www.hks.harvard.edu/netgov/files/talks/docs/11_06_06_seminar_Nye_HP_SP_Leadership.pdf, 27 Mart 2010, s.3.

³⁵ Nye, "Public Diplomacy and Soft Power", s.106-107.

³⁶ Yumuşak Güç kavramının yaratıcısı Joseph S.Nye ile e-posta yoluyla yapmış olduğumuz fikir alışverişinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramları arasındaki farkın doğru şekilde ortaya konduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır.

uluslararası her türlü kuruluşu amaçları doğrultusunda yönlendirmekte ve kullanabilmektedirler. Bununla birlikte iki kavram birbirinden icra edilen faaliyetin sonuçları bakımından da ayrılırlar. Yumuşak güç uygulamalarının sonucunda dış politika hedefleri bakımından somut bir netice elde edilemezken (somut bir netice talep edilmediği için), kamu diplomasisi uygulamaları neticesinde, politikaların sonucuna dolaylı yoldan veya doğrudan tesir edecek elle tutulur faydalar sağlanmaktadır. Son tahlilde yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramları arasındaki farkı tanımlamak için “uygulayıcı devletin hedef toplum üzerindeki amaçları” bakımından birbirinden ayrılmaktadır diyebiliriz. Ya da kısaca kamu diplomasisini “yumuşak gücün amaç odaklı hale getirilmiş şekli” olarak ifade edebiliriz.

Bununla birlikte devletler kendi aralarındaki ilişkilerde çıkarlarını askerî, ekonomik, sosyokültürel, jeopolitik, bilimsel ve teknolojik güçlerini kullanmak suretiyle yerine getirmektedirler. (Yukarıdaki analogiye uyarlayacak olursak her devletin manyetik alanı az önce ifade edilen güçlerin toplamından ibarettir diyebiliriz.) Tüm bunları yaparken de zorlama tedbirlerine başvurmaktadırlar. Son dönemlerde herhangi bir zorlayıcı tedbire ihtiyaç duymadan da bu isteklerin yerine getirilebileceği gerçeği ortaya çıkarılmıştır. Buna cezbedicilik veya çekicilik yoluyla ikna faaliyeti de denilmektedir. Bu noktada kamu diplomasisi ile arasında paralellik bulunan yumuşak güç, daha genel kapsamlı bir kavramı ifade etmektedir. Kamu diplomasisini ise yumuşak gücün bir üst aşaması olarak ifade edebiliriz. (Şekil-3) Kamu diplomasisi olarak adlandırdığımız hususu müteakip kısımlarda tafsilatlı bir şekilde açıklayacağız.

Şekil 3: Kamu Diplomasisi Yumuşak Güç Karşılaştırması

Netice itibarıyla, yirminci yüzyılın sonlarına doğru; ekonomik güç, askerî güç, sosyokültürel güç, jeopolitik güç, teknolojik güç ve nüfus gücü gibi yumuşak güç de milli güç unsurlarından birisi olmuş ve önemini gittikçe hissettirmeye başlamıştır.

c. Psikolojik Savaş

Hiçbir savaşın sonuçları moral değerler dikkate alınmadan tam anlamıyla açıklanamaz. Çünkü moral değerler savaşın en önemli konularından birisidir. Bunlar savaşın bütün unsurlarını etkiler. Bu değerler, savaşta bütün kuvvetleri harekete geçiren iradeyle özdeşleşmişlerdir.³⁷ Psikolojik harp, psikolojik savaş veya psikolojik harekât da hasım tarafın moral değerleri üzerine icra edilen faaliyetler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

³⁷ Mustafa Balcıoğlu, **İki İsyan Bir Paşa**, 2. Baskı, Ankara, Babil Yayıncılık, 2003, s.232.

Ne kadar eski çağlara gidilirse gidilsin psikolojik savaş da nihayetinde bir savaştır. Yani devletler ya da uluslararası ilişkilerde örgütlenmiş bir zorbalık türüdür ama gerçek kişilerle mala, mülke yönelen geleneksel zorbalığın yerine ve onun ötesinde zihinlere yönelmiş bir zorbalıktır.³⁸ Psikolojik harekât kavramına ilk olarak 1951 yılında İngilizce olarak yayımlanan Webster sözlüğünde rastlanmakta olup³⁹, psikolojik savaşı, propagandanın, topyekûn savaşın ihtiyaçlarına uygulanışı şeklinde tanımlayabiliriz. Başlıca amacını ise silahlı kuvvetlerin görevini kolaylaştırmak için onun yolu üzerinde bulunan engelleri ve pürüzleri ortadan kaldırmak şeklinde ifade edebiliriz.⁴⁰ Çünkü devletler veya uluslar arasındaki psikolojik savaş, aslında yurttaşlar arasındaki iç çekişmelerin uluslararası alana aktarılışından başka bir şey değildir.⁴¹

Bununla birlikte psikolojik savaş bağımsız bir silah da değildir, kendi başına mucizeler yaratamaz. Açıkça, belirlenmiş, bir politikanın öncüsü olarak iş görürse ve faaliyetleri gerek dışişleri bakanlığınca, gerek genelkurmay başkanlığınca düzenlenen harekâta bağlı ise bu savaş olumlu etkiler yaratabilir. Bunun için de dışişleri bakanlığının politikasına ve askerî stratejiye sıkı sıkıya bağımlı kalması gerekmektedir.⁴²

Askerî harekâtların dışında, hedef olarak rakibin düşünce ve görüşleri hakkında bilgi edinmek, en eski çağlardan bu yana doğrulanmış bir tekniktir. Bu teknik Çin klasiği Sun Tzu'yla milattan yaklaşık 500 yıl önce büyük bir gelişme göstermiştir. Elbette yaşadığımız kitleler çağında ve medyanın da gelişimiyle psikolojik savaş çok doğal olarak her geçen gün önemli bir yer işgal etmektedir.⁴³ Konu ile ilgili tarihte birçok örnek bulunmasına rağmen burada Birinci Dünya Savaşı'nda Arap Yarımadasında çarpışan Türk askerlerine karşı İngilizlerin desteği ve yönlendirmesiyle Mekke

³⁸ Maurice Mégret, **Psikolojik Savaş**, çev.Samih Tiryakioğlu, İstanbul, Varlık Yayınları, 1972, s.6.

³⁹ William Daugherty, **A Psychological Warfare Case Book**, Baltimore, John Hopkins Press, 1968, s.12.

⁴⁰ Mégret, **a.g.e.**, s.100-101.

⁴¹ Mégret, **a.g.e.**, s.12.

⁴² Mégret, **a.g.e.**, s.103.

⁴³ Gérard Chaliand, "Psikolojik Savaş ve Kitlelerin İnandırılması: Konunun Çağdaş Kökenleri", çev.Can Kapyalı, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, sayı 12, 1998, s.99.

Şerifi Hüseyin tarafından atılan bildirilerden bir örnek vermek yerinde olacaktır. Osmanlı arşivlerinde yer alan ve Mekke Şerifi Hüseyin tarafından imzalı olan örnek belgede Osmanlı ordusunda bulunan Arap asıllı subay ve erlere hitap edilerek kendilerinin firar yoluyla İngiliz ve Fransız birliklerine katılmaları istenmiştir. Mekke Şerifinin Osmanlı Ordusu'ndan ayrılacaklara layık oldukları istikbal ve ikramda bulunulması hususunda Arap kabileleri ve aşiret reisleri başta olmak üzere tüm ilgililere gerekli emirlerin verilmiş olduğu ifade edilmektedir.⁴⁴

Psikolojik savaşa Osmanlı arşivlerinden verilebilecek çarpıcı bir diğer örnek de yine Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizler tarafından Filistin cephesinde savaştan Osmanlı askerleri üzerine havadan uçakla atılan bildirilerde Osmanlı İmparatorluğu'nun müttefiki olan Almanların ülke içerisinde hükûmet dairelerinde, iskelelerde, şimendifer işletmelerinde, fabrikalarda velhasıl ekonomik ve stratejik önemi olan bütün yerlerde yönetimi ele geçirdikleri belirtilerek, “siz biçare ana kuzuları! Filistin siperlerinde kan, ter döküyorsunuz. Canınızı feda ediyorsunuz. Hâlbuki Almanlar İstanbul'da bütün idareyi ellerine almışlardır” ifadelerine rastlanılmıştır.⁴⁵

Yukarıda zikredilen örneklerde de görüleceği üzere psikolojik harp, düşman askerî personeli üzerine doğrudan etki sağlamaya çalışmakta ve moralini bozarak savaşma azmini yok etmeyi amaçlamaktadır. Bir anlamda propagandanın muharebede, özellikle düşman askerî birlikleri üzerine uygulanmasıdır. Kamu diplomasisi de bir nevi propaganda faaliyeti sayıldığı için psikolojik savaş ile arasında anlam bakımından büyük farklılıklar bulunmamaktadır. Aslında barış ortamında icra edilen fakat savaş ortamında harekât alanını ve bu alanda yer alan başta düşman unsurlar ile tarafsız unsurları şekillendirmek biçiminde de kullanılabilen kamu diplomasisi faaliyetleri bu bağlamda psikolojik savaş ile uyumlu bir yapı arz etmektedir. Kamu diplomasisi psikolojik savaş uygulamalarında cezbedici gücünü bazen

⁴⁴ Sadık Sarısan, **Birinci Dünya Savaşı'nda Türk Cephelerinde Beyannamelerle Psikolojik Harp**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1999, s.61.

⁴⁵ Sarısan, **a.g.e.**, s.41.

olumlu manada (teslim olan harp esirlerine iyi davranıldığı, güzel yemek çıkarıldığı, hatta harçlık verildiği haberleri ile, vb.), bazen de olumsuz manada (savaşın her halükârda güçlü olan devletler lehine sona ereceği ve söz konusu devletlerin bu savaştan galip çıkacağı haberleri ile, vb.) kullanabilir. Burada nihai amaç ülke çıkarlarının en iyi şekilde sağlanmasıdır. Ancak son tahlilde, bahse konu kavramlar arasında küçük nüansların bulunduğunu, yani kamu diplomasisinin daha ziyade barış şartlarında uygulandığını, gerginlik ve savaş dönemlerinde icra edilen faaliyetlerin psikolojik savaş ya da propaganda biçiminde anlamlandırılmasının daha uygun olacağını ifade edebiliriz.

ç. Propaganda

Propaganda genel anlamda insan faaliyetlerini manipülasyon yoluyla etkileme tekniğidir.⁴⁶ Daha dar anlamda ise bir bütün olarak toplumun ya da belirli bir kesimin inanç, tutum ve davranışlarını yönlendirmek amacıyla, bilinçli olarak seçilmiş bilgi, olgu ve savları sistemli bir çaba içinde ve çeşitli araçları kullanarak yayma etkinliklerine verilen addır.⁴⁷ Aslında propaganda daima bir ebe gibidir, zihinlerde birtakım düşünceler hükümler, endişeler doğurtur, isterse bunlar birer canavar olsunlar.⁴⁸ Propaganda latince yaymak anlamına gelen “propagare”den türemiştir. Anlam olarak bazı siyasal ve toplumsal düşünce ya da öğretileri kabul ettirmek, şu ya da bu tavrı veya şu ya da bu kişinin desteklenmesini sağlamak için kamuoyunun sistemli bir biçimde işlenmesi⁴⁹ olarak ifade edilebilir. Siyasal bir terim olan propagandanın çoğu kez bir olumsuzluk içerdiği düşünülür. Ancak sözcüğün kendisi ne olumlu ne olumsuz bir anlam taşır.⁵⁰ Gerçekte yüzyıllardan beri

⁴⁶ Harold D. Laswell, “Propaganda”, **Propaganda**, ed.Robert Jackall, Londra, MacMillan Yayınları, 1995, s.13.

⁴⁷ AnaBritannica, 15. Baskı, XVIII. Cilt, İstanbul, Ana Yayıncılık, 2004, s.193.

⁴⁸ J.M.Domenach, **Siyasi Propaganda**, çev.Cevdet Perin, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961, s.73.

⁴⁹ Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, XVIII. Cilt, İstanbul, Milliyet Gazetecilik A.Ş., 1986, s.9582.

⁵⁰ Temel Britannica, XIV. Cilt, İstanbul, Ana Yayıncılık A.Ş., 1993, s.146.

kullanılan bir tekniktir. Düşman ajanlarının cephe gerisinde yaymış oldukları harbin neticesi hakkındaki yenilgi haberleri gibi asılsız haberler bu konunun ilk örneklerinden birisini teşkil etmektedir.

Propaganda sözcüğü ilk kez, Roma Katolik Kilisesi'nce 1622'de, Hristiyan inancının yayılması amacıyla oluşturulan bir örgütün adında yer almıştı.⁵¹ Propaganda kelimesi çok daha sonraları, yani yirminci yüzyıldan itibaren bugünkü anlamda kullanılmağa başlamıştır. Ancak Atinalılar ile Peloponezyalılar arasında vukubulan Peleponezya Savaşı'nda dahi kullanıldığını Thukydides'in yazdıklarından anlayabiliyoruz.⁵²

Siyasi propaganda ise siyasi rekabetin doğuşundan beri fiilen vardır. Demosthenes'in Philippos'a, sonra da Cicero ve Catilina'ya karşı giriştiği kampanya, bir çeşit propaganda kampanyasıydı.⁵³ Siyasi propaganda olmasaydı devrimizin Faşizm ve Komünist İhtilali gibi büyük sarsıntılarının meydana gelmesi düşünülemezdi. Lenin'in Bolşevizmi gerçekleştirmesinde propagandanın büyük payı olmuştur; iktidara geldiği günden 1940 yılına kadar Hitler'in zaferlerini sağlayan yine propagandadır. Lenin: "Önemli olan, bütün halk tabakalarını tahrik etmek ve propaganda yapmaktır" demişti. Hitler ise şu sözleri tekrarlıyordu: "Propaganda sayesinde iktidarı elimizde tuttuk, yine onun sayesinde dünyayı fethedeceğiz."⁵⁴ Hitler'in propagandadan sorumlu bakanı Goebbels ise "Propaganda yapmak, her yerde hatta tramvayda bile, fikirden bahsetmektir. Propagandanın alabileceği şekiller, girebileceği kalıplar ve yapabileceği tesirleri saymakla bitiremeyiz" demiştir.⁵⁵

Milletler hayal kurmasını severler, fakat öyle bir an gelir ki artık "martaval dinlemekten bıktık" derler. Her yerde insanlar hakikati, doğruyu, namuslu şahitleri isterler. Millet aldatıldığını hissederse, propaganda faaliyetini icra edenlere karşı öfkesini kontrol edemez duruma

⁵¹ Temel Britannica, XIV. Cilt, İstanbul, Ana Yayıncılık A.Ş., 1993, s.146.

⁵² Bu savaş dolayısıyla Kerkiralılar ve Korinthoslular Atina'yı kendi saflarına dâhil edebilmek için gönderdikleri elçiler vasıtasıyla Atina meclisinde birer konuşma yapmışlardır. Thukydides'in aktardıkları itibarıyla bu konuşmalar genel anlamda kendi propagandalarının yapılmasından ibarettir. Thucydides, **Peloponnesos'lularla Atina'luların Savaşı**, 1. Kitap, çev. Halil Demircioğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972, ss.23-31.

⁵³ Meydan Larousse, XVI. cilt, Sabah Gazetecilik A.Ş., s.298.

⁵⁴ Domenach, **a.g.e.**, s.7.

⁵⁵ Domenach, **a.g.e.**, ss-53-54.

gelir. Propagandanın sadece cazip programlar ilan etmek, olur olmaz vaatlerde bulunmak veya ustaca manevralar yapmaktan ibaret olmadığını bilmek gerekir. “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar” diye bir söz vardır ki bunu da hatırdan çıkarmamak gerekir.⁵⁶ Yalana, iftiraya ve mübalağaya dayanan propaganda, zamanla kendisini zaafa uğratır ve öyle bir an gelir ki, onu yıkmak kolaylaşır.⁵⁷ Bu noktada propaganda, kamu diplomasisi ile tenakusa düşer. Propagandanın aksine kamu diplomasisi gerçek olayları halka sunmaktadır. Çünkü kamu diplomasisi, doğru, gerçek bilgileri ve ülkenin dış politikası ile yaşam tarzını öncelikle dış ülkelerdeki insanlara izah etmeyi amaçlar, uluslararası anlayışı teşvik eder, dinlemeye ve diyaloga önem verir. Ulusal başarıların uluslararası alanda yer almasını amaçlar (özellikle spor ve güzel sanatlar alanlarında), pozitif bir imaj oluşturmayı sağlar, ikna etme ve anlatma metodunu uygular.

Propaganda ile kamu diplomasisi karşılaştırıldığında gerek propaganda gerekse kamu diplomasisi devletin çıkarlarına hizmet eden iki metot olarak ortaya çıkar. Her ikisi de benzer (çoğu zaman aynı) enstrümanları kullanırlar. Ancak aralarındaki temel fark görevin icrasında birisinin (kamu diplomasisi) en iyi, diğerinin (propaganda) en kötü yöntemleri kullanmasından ileri gelmektedir.

Bununla birlikte uygulama süresi ve dönemi bakımından da propaganda ile kamu diplomasisi birbirinden farklılık arz etmektedir. Propaganda kısa vadeli olarak uygulandığı takdirde başarılı netice verme ihtimali daha kuvvetli olmaktadır. Bu nedenle propaganda, bilhassa savaş durumlarında sıklıkla başvurulmuş bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu diplomasisi ise uzun vadeli olarak icra edildiğinden daha ziyade barış dönemlerinde ön plana çıkan uygulamalar olarak göze çarpmaktadır. Yukarıda bahsedildiği şekilde özellikle savaş dönemlerinde kandırmacaya ve asılsız habere dayalı olan propagandanın uzun süreli olması inandırıcılığını azaltan bir durum yaratmaktadır. Bu yüzden dolayısıdır ki propaganda kısa vadede icra edilirse başarı şansı fazla olmaktadır. Ancak kamu diplomasisi

⁵⁶ Domenach, a.g.e., ss.99-100.

⁵⁷ Domenach, a.g.e., s.90.

gerçek haberlere ve olaylara dayalı olduğu için daha uzun vadede daha başarılı sonuçlar ortaya koymaktadır.

Propaganda, kamu diplomasisinden uygulama şekli ile de ayrılmaktadır. Uygulamada propaganda asılsız veya yönlendirilmiş haberleri ilettiği için zorlama tedbirlerine başvurmak zorunda kalmaktadır. Barış ve Savaş adlı eserinde Raymond Aron da propaganda savaşlarında şiddet kullanımının ılımlı bir yol izlemekten daha başarılı olduğunu ifade etmektedir.⁵⁸ İkinci Dünya Savaşı'ndan önce ve savaş esnasında Almanlar tarafından, savaş sonrasında ise Ruslar tarafından yapılan uygulamalarda şiddete ve korkutmaya dayalı propaganda örnekleri çoğunluktadır. Oysaki kamu diplomasisi, uygulamada şiddete ve korkutmaya değil sevdirmeye dayalı politikalar takip etmektedir. Burada en önemli amaç gönüllerin kazanılmasıdır. Kamu diplomasisi faaliyetleri bu sayede başarılı olabilmektedir.

Propaganda maksatlı olarak toplumun moralini bozmak için de icra edilmektedir. Burada amaç toplumu moral açıdan çökertmektir. Bu bakımdan da kamu diplomasisinden ayrılmaktadır. Çünkü kamu diplomasisi olumsuz etki doğurmaktan ziyade toplum üzerinde olumlu tesir yaratarak kamuoyunu etkilemeyi amaçlar.

Propaganda izlenen metotlardaki farklılık nedeniyle de kamu diplomasisinden ayrılmaktadır. Propagandacı faaliyetini icra ederken ana fikrini birkaç cümle ile ifade eder. Konuları zihinleri meşgul etmeden, kısacası zihni yormadan, basitleştirerek verir. Burada fikirler, sloganlar ve söylemler yoluyla ortaya atılır. Böylece kamuoyunun bunları daha kolay kabullenmesi ve ikna edilmesi sağlanır. Kamu diplomasisi, sloganlara ve kısa söylemlere itibar etmez. Çünkü bunlar insanların beyinlerine değer vermeyen modası geçmiş uygulamalardır. Bireylerin düşüncelerinin ikna edilmesi zihinsel bir süreç işidir ve bu durum belirgin bir zamana ihtiyaç duyar. Bu nokta nazarı itibarıyla da propaganda, kamu diplomasisinden ayrılmaktadır.

---

⁵⁸ Aron, **a.g.e.**, s.553.

Peki, propaganda ile kamu diplomasisinin hiç mi ortak noktası bulunmamaktadır? Elbette, ulaşılmak istenen netice açısından her ikisi de aynı hedefe odaklanmıştır. Bu hedef de kendi toplumsal ve ulusal çıkarlarını gerçekleştirmektir.

3. Diğer Sosyal Bilimler ve Disiplinlerle Kamu Diplomasisi Uygulamaları Arasındaki İlişkiler

Kamu diplomasisi uygulamaları, sosyal bilimler alanlarından bazıları ile müşterek unsurlara sahiptirler. Siyaset bilimi ile ülke politikalarına etkisi bakımından, sosyal psikoloji ile bireylerden oluşan topluluklar üzerindeki tesiri bakımından, sosyoloji bilimi ile toplumlar ve toplumların özellikleri ile irtibatı bakımından, tarih bilimi ile toplumların kültürel altyapılarını kullanma açısından, coğrafya ile yaşanılan bölgenin ifade ettiği anlam bakımından, halkla ilişkiler ile insan ve topluluklar ile iletişimi kullanması bakımından ve pazarlama/reklam ile de yapılan faaliyetlerin sunumunun ön plana çıkarılması açısından irtibatlıdır. Peki, “kamu diplomasisi bir disiplin midir?” şeklindeki soruya vereceğimiz cevap; doğrudan bir disiplin olmamakla birlikte disiplin olma yolundadır, ama henüz daha yolun başındadır şeklinde olacaktır. Kısacası kamu diplomasisi şimdilik disiplinler arası bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

a. Kamu Diplomasisi ve Siyaset Bilimi

İnsanoğlu toplu yaşama geçerek toplumu oluşturduğu andan itibaren küçük ya da büyük yönetim şekilleri ortaya çıkmıştır. Arapça kökenli bir kelime olan siyaset de insan gruplarının kendi kendisini yönetme sanatı olarak ifadesini bulmuş, bununla birlikte dış ilişkilerini kurma ve sürdürme becerisi olarak da anlam kazanmıştır. Politika ise Yunancadan türeyen bir kelime olarak yönetenler ile yönetilenler arasındaki ilişkileri ifade eder.

Siyaset ve politika bu açıdan birbirine eşdeğer olarak görülebilir. Siyaset bilimi, siyaset ya da politika yapma olarak algılandığından, bu bağlamda kamu diplomasisi ile olan ilişkisi devletlerarası ilişkilerde oynadığı rol bakımından ele alınmaktadır.

Aslında insanoğlu ideolojik bir varlık olduğundan, ideolojiyi de “siyasal gerçekliğin algılandığı şekilde kabul edilmesi” olarak ifade edebiliriz. Burada birey siyasi bilgisinin tümüyle hatasız olduğuna, nesneleri ve olayları oldukları gibi düşündüğüne inanabilir. Ancak algısı çoğunlukla tahrif edilmiş bir algı olmaktadır. Bilgisini gazeteler, dergiler, televizyon programları gibi medya kanallarından ya da tanıdıklarından almaktadır. Bunların tümünden kazanımları ise kendisine verilen durum hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Örneğin herkesin Komünist Çin’de yaşamın neye benzediğine ilişkin bir fikri bulunmasına rağmen, gerçekte kaç kişi Çin’de ne kadar insanın idam edildiğini ya da mahkûm olduğunu bilmektedir? Realitede bu bilgilere sahip olanların sayısı çok azdır. Bu noktada ideolojiyi, kafamızda oluşan tablolar ve görüşler olarak ifade etmekteyiz.⁵⁹Devletler yirmi birinci yüzyılda bu oluşumları değiştirmek için çaba göstermekte ve bu maksatla tüm olanaklarını seferber etmektedirler. Bizler bu çabaları (dış politikaya dönük olanlarını) kamu diplomasisi faaliyetleri şeklinde ifade ediyoruz. Bu nedenle öncelikle bireyi ve müteakiben birey vasıtasıyla toplumun ve yönetimlerin kararlarını etkileme gayreti sürüp gitmektedir. Günümüz çağdaş demokrasilerinde bireyler oy vermek suretiyle iktidarları değiştirme gücüne sahip olduklarından bireyi etkilemek, algılarını değiştirmek ve hatta yönlendirmek ciddi anlamda önem kazanmıştır. İşte bu noktadan itibaren kamu diplomasisi faaliyetleri devreye sokularak etkileme, cezbetme ve ikna yöntemiyle başarı sağlanmaya çalışılmaktadır.

Burada kısaca ifade etmek gerekirse siyaset ülkelerdeki politikacılar tarafından yürütüldüğü için iktidarı elinde bulunduran odakların vereceği kararlara etki etmek önemlidir. Amacı diğer ülkelerin dış politikalarını kendi devletinin çıkarları doğrultusunda yönlendirebilmek olan kamu diplomasisi

⁵⁹ Andrew Hacker, **Siyaset Biliminin Temelleri: Amerikan Sistemi**, çev. Ahmet Ulvi Türkbağ, İstanbul, Der Yayınları, 2000, s.6.

faaliyetleri, bu nokta nazarı itibarıyla siyaset bilimi ile sıkı ilişki içerisinde. Ayrıca, siyaset biliminin devletlerin yasama ve yürütme gibi organlarının, örgütlenme biçimlerinin ve yönetim şekillerinin karşılaştırılması gibi hususları incelerken, toplumun inançlarını, değerlerini, hasletlerini kısaca sosyal yapısını bilmesi gereklidir. Bu nedenden dolayıdır ki, kamu diplomasisi, fiili uygulamada siyaset biliminden yararlanmaktadır diyoruz.

b. Kamu Diplomasisi ve Sosyal Psikoloji

İnsanın ruhsal davranışlarını inceleyen bilim dalına psikoloji adı verilmektedir. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısının başlarında icat edilmiş bir disiplin⁶⁰ olan sosyal psikoloji ise toplumsal davranışları inceleyen,⁶¹ bireyler arasındaki ve bireylerle toplumları ya da kültürleri arasındaki ilişkilerle ilgilenen, bu ilişkileri hem eşzamanlı olarak hem de tarihsel gelişimleri içinde ele alan disiplindir.⁶² Bununla birlikte sosyal psikoloji, sosyal davranış biçimlerini, bireylerin içerisinde bulunduğu toplumla ve kültürel ortamla ilişkilerini, başka insanları nasıl algıladıklarını, ayrıca onların kendi dışındaki dünyayı anlamaya ve açıklamaya çalışan bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır. Kitlelerin davranışlarını da çalışma konusu yapan sosyal psikoloji, genel itibarıyla topluluklarda bireysel düşüncelerin ortadan kalktığını ve bunun yerine tüm fertlerin ortak görüşünün ön plana çıktığını ifade etmektedir.

Psikoloji biliminin sosyoloji ile etkileşimi neticesinde ortaya çıkan sosyal psikoloji, insanların nasıl düşündüğü, diğerlerini nasıl etkilediği ve onlardan ne şekilde etkilendiği konusundaki bilimsel çalışma olarak da tanımlanmaktadır. Sosyal psikolojinin prensipleri birçok önemli meselenin anlaşılmasına, toplumun eğilimleri üzerinde medyanın etkisinin kavranmasına ve uluslararası çatışmaların çözülmesinde kullanılan

⁶⁰ Gustav Jahoda, **Sosyal Psikoloji Tarihi**, çev. Şeyda Başlı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011, s.IX.

⁶¹ Jahoda, **a.g.e.**, s.224.

⁶² Jahoda, **a.g.e.**, s.XI.

stratejilerin algılanmasına yardımcı olur.⁶³ Kitle psikolojileri ile doğrudan bir bağlantısı olan kamu diplomasisi faaliyetleri icra etmiş olduğu faaliyetlerde, yukarıda açıklanan hususlar doğrultusunda, birey, grup ve kitle psikolojilerini dikkate aldığından toplumları etkilemek için sosyal psikolojiden faydalanmaktadır. Gerçekten de toplumların psikolojik alt yapılarını bilmeden, yapılan etkinin ne tür bir tepki doğuracağı belirsiz durumları aydınlığa çıkarmak için uğraşır sosyal psikoloji. Bu bakımdan kamu diplomasisi ile en yakın ilişkiyi tesis eden disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır.

c. Kamu Diplomasisi ve Sosyoloji

Basit bir tanımlamayla ifade edilecek olursa sosyoloji, toplumun nasıl işlediğini ve toplumu oluşturan parçaların birbiri ile ne şekilde irtibatlı olduğunu inceleyen bilimsel bir çalışmadır.⁶⁴ Daha detaylı olarak sosyolojiyi tanımlamak gerekirse, toplumsal yaşamın ilkeleri ve düşüncelerini, gösterimlerini, insanların toplum yaşamı üzerine yaptığı tasarım ve ütopyaların gösterildiği kadar toplumsal biçimlerin ve evrimlerinin incelenmesini, bir başka deyişle kısıtlı öbeklerin (aile, temel topluluk, vb.) ve daha geniş öbeklerin (kuruluşlar, yönetimler, örgütler, bürokrasiler, toplumlar, uluslar, vb.) incelenmesini sağlayan alan⁶⁵ olarak ifade edilebilir. Bu alanda en önemli husus toplumun fikirlerini ve düşüncelerini, kısacası genel kanaatini oluşturan kamuoyudur.

Ancak burada kamuoyu düşüncesinin tanımlanmasında ortaya bir güçlük çıkmaktadır. Bu güçlük bir yandan söz konusu kavramın yoğun bir şekilde kullanılmasına, diğer yandan da bu kullanımın içinde yer aldığı farklı söylem türlerine bağlıdır. Kamuoyunun ortak kabul gören bir tanımının olmamasının en önemli nedeni ona mal edilen içeriğin aktörlerin toplumsal

⁶³ Shelley E.Taylor, Letitia Anne Peplau ve David O. Sears, **Social Psychology**, 10.Baskı, New Jersey, Prentice Hall, 2000, s.3.

⁶⁴ Johann Graaff, **Introduction to Sociology: What is Sociology?**, 1.Bs., Cape Town-Güney Afrika, Oxford University Press, 2001, s.1.

⁶⁵ Philippe Raynaud ve Stephane Rials (der.), **Siyaset Felsefesi Sözlüğü**, 2.Bs., çev. Necmettin Kamil Sevil, Emel Ergun, Hüsnü Dili ve İsmail Yerguz, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011, s.894.

niteliğine çok bağlı olması ve bunları belirleyen motivasyonların da çok farklı kullanımları olmasıdır. Dolayısıyla bir kamuoyu tanımı denemesi öncelikli olarak, toplumsal kullanımını koşullayan alanların belirginleştirilmesi çabasını gerekli kılar. Bu perspektiften bakıldığında Dominique Reynié'ye göre kamuoyunun tanımlanması konusunda en az dört söylem alanı görülür.⁶⁶

İlk olarak siyasal ve toplumsal teorilerin kamuoyuna XVIII. yüzyıldan beri sorunsal bir gerçeklik statüsü vermeleri ölçüsünde yani kamuoyunun tartışmanın teorik konusu olması ölçüsünde “teorik alan”, ikinci olarak kamuoyunun her zaman var olan ve özellikle tanımlanamayan, eski gazetecilerin anlamaya çalıştıkları dönemin havası biçiminde bir referans olması ölçüsünde “medyatik alan”, üçüncü olarak, sınıflandırma uğraşısıyla ortaya çıkan ve yoklamalarla soruşturmaların bulunmasından ve genelleşmesinden beri kendini büyük ölçüde kabul ettiren “istatistik alan” ve son olarak siyasal ve toplumsal aktörlerin yönlendirdiği bir girişimi meşrulaştırmaya ya da gayri meşru kılmaya yönelik onaylama veya onaylamama çağrılarında kamuoyunun mevcut olması ölçüsünde “siyasal alan”.

Aslında kamuoyu en genel anlamda, belirli bir sorun hakkında fikir ve kanaat sahibi olan kişilerden meydana gelen grup olarak ifade edilebilir. En kısa şekilde ise kamuoyu, bir sorun ya da olay üzerine halkın genel düşüncesinin ifadesi olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifade biçimiyle kamuoyu toplumsal yaşamın olay ve olguları konusunda toplumsal kümelerin ya da toplumun ortaklaşa yargısını yansıtan düşünce ve kavramların toplamıdır.⁶⁷ Bu maksatla halk oyu, efkârıumumiye veya amme efkârı tabirleri de kullanılmaktadır.

Günümüzde özellikle küreselleşme ve bilgi teknolojilerinin giderek daha geniş insan kitlelerinin hizmetine girmesiyle birlikte uluslararası kamuoyu önemli bir güç unsuru haline gelmiştir. Dünya kamuoyunu yönlendirebilenler uluslararası alanda daha geniş bir hareket serbestisine

⁶⁶ Raynaud ve Rials (der.), **a.g.e.**, s.483.

⁶⁷ Türk Dil Kurumu, “Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü”,(Erişim) <http://tdkterim.gov.tr/?kelime=kamuoyu&kategori=terim&hng=md>, 25 Mart 2010.

sahip olurken aynı zamanda diğer aktörlerin davranışlarını da şekillendirme kapasitesini elde etmişlerdir. Hatta başka ülkelerin kamuoylarını kendi hükûmetleri üzerinde bir baskı unsuru haline getirerek istenileni yaptırabilme yetisine sahip olmuşlardır.⁶⁸ Özellikle yurtdışında yaşayan Türklerin bu şekilde yönlendirilebildikleri taktirde Türk kamu diplomasisinin önemli bir gücü olacağı aşikârdır. Örnek olarak Almanya ve Belçika gibi Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkleri ele alacak olursak buradaki Türk kamuoyunun yönlendirilmek suretiyle söz konusu hükûmetler üzerinde ciddi biçimde bir baskı unsuru haline dönüşebileceği açıktır. Örneklerden de görüleceği üzere kamuoylarının önemi bariz biçimde ortaya çıkmakta ve kamu diplomasisi ile yumuşak güce doğrudan yapmış olduğu katkılar vasıtasıyla sosyoloji biliminin genel çerçevesi içerisindeki yerini almaktadır.

Uluslararası İlişkilerde uygulanan kamu diplomasisi, topluluklar ve uluslar üzerinde etkili olma gayreti içerisinde olduğundan “sosyoloji” ile olan ilgisi yadsınamaz. Bu itibarla, sosyolojik bağlamda topluluğu ilgilendiren konularda halk tarafından benimsenen ortak görüş olarak bilinen kamuoyu kavramı da, kamu diplomasisi için önemli bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Bahse konu kamuoyunu etkileme faaliyeti ise kamu diplomasisinin ana hedeflerinden bir tanesi olma konumunu sürdürmektedir.

ç. Kamu Diplomasisi ve Tarih

Tarih, ilk insandan başlayarak toplumların ve devletlerin oluşmasını açıklamaya çalışan bilimdir. Tarih bilimini ise kültür kavramından bağımsız şekilde açıklamak mümkün değildir. Bir topluma ait olan ve o toplumun yaşam tarzını yansıtan tüm özelliklerini kültür olarak adlandırabiliriz. Kültür kavramı, tarihsel bir süreç izler ve kümülatif yani birikimli bir gelişim sürecini takip eder. İnsanlığın başından itibaren yeni kurulan her bir medeniyet eski medeniyetlerin kültürel mirası üzerine inşa edilmiştir. İnsanoğlunun birbiriyle

⁶⁸ Haluk Özdemir, “Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 63, Sayı 3, 2008, s.138.

yapmış olduğu etkileşimler bu neticeyi doğuran en önemli etkindir. İnsan yaşamının doğal birer parçası olan kültürel unsurlar tarihsel derinlik içerisinde anlam kazanırlar. Kadim topluluklardan günümüze kadar ulaşan tüm hasletler tarihi dokunun birer parçasını yansıtır.

Çeşitli kültürlerin birleşerek oluşturdukları kavrama ise medeniyet adını verebiliriz. Medeniyet, kültürlerin birleşimini yansıtır. Batı medeniyeti, İslam medeniyeti gibi ifadeler tek bir toplumun değil, ortak kültürel değerlerin oluşturduğu genel bir tanımlamadır. Samuel Huntington Tarihin Sonu ve Son İnsan isimli çalışmasında yeryüzündeki medeniyetleri sekiz bölüme ayırmış ve bunların dünya üzerindeki politikalarda etkili olduğunu ifade etmiştir. Kùltürlerin ve medeniyetlerin devletler ve dış politikaları üzerinde etkili olduğu şeklindeki iddianın gerçekliğı ise tarihteki örneklerden anlaşılmaktadır. Kamu diplomasisi uygulamaları tarihsel derinlikte bulunan bu ortak noktaları kullanmaktadır. Türkiye ile Azerbaycan toplumları arasında bulunan tarihi bağlar dış politika uygulamalarında ilave bir gayret gerektirmeksizin birçok konuda ortak hareket etme imkânları sağlamaktadır. Keza Avrupa Birliğı'nin iki binli yılların başından itibaren Birliğe yeni üye kabulünde uyguladığı süreçler ortak kültürel dokunun nasıl bir işlev gördüğünü açıklama hususunda yeterli deliller sunacaktır.

Tarihsel altyapısı kuvvetli olan medeniyetlerin mirasçısı olan toplumların kamu diplomasisi uygulamalarında fazladan bir avantaja sahip olduğu gerçektir. Bu bağlamda dünyada söz konusu avantaja sahip olan devletler, kamu diplomasisi bakımından özellikle komşu coğrafyaları üzerinde etkili olma şansına sahiptirler. Bu avantajın diğer disiplinler ile birlikte kullanılması, katalizör görevi yaparak etkinliğı artıran bir faktör olacaktır. Üçüncü bölümde daha ayrıntılı olarak ele alacağımız, fakat burada yeri gelmişken değinmek istediğimiz bir husus da Türkiye'nin Balkanlar'da kullanabileceğı kamu diplomasisi uygulama vasıtalarıdır. Balkanlar'da Osmanlı İmparatorluğu'nun bıraktığı tarihsel ve kültürel miras Türkiye Cumhuriyeti'ne birtakım sorumluluklar yüklemekle birlikte birçok da avantaj sağlamaktadır. Bu bölgelerde bulunan Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma mimari yapılar (Köprüler, camiler, hanlar, kervansaraylar, vb.) ile kültürel

unsurlar (bölgede yaşayan Türk ve Müslüman unsurlar) kamu diplomasisi uygulamaları için hâlihazır bir vasıta görevi görmektedir. Ayrıca Almanya ile Avusturya arasındaki tarihi ve kültürel bağlara bakıldığında benzer uygulamalar görülecektir.

d. Kamu Diplomasisi ve Coğrafya

Bir ülkenin coğrafyası denildiğinde dünya üzerindeki yeri anlaşılabilir da aslında bundan çok daha öte bir anlam içermektedir. Günümüzde sadece fiziki sınırlarla kısıtlandırılamayan ülkelerin coğrafi konumları, birbirine yakın havzalarla ve bölgelerle irtibatlı durumdadır. İktisadi faktörlerin ön plana çıkmasıyla birlikte ekonomik birliktelikler oluşmuş ve daha geniş bölgeler bu kapsama dahil edilmişlerdir. Avrupa Birliği ve dünya üzerindeki diğer siyasi/ekonomik örgütlenmeler fiziki sınırların aşılmasını sağlayarak geleneksel coğrafya algılamalarını güncellemiştir. Bu bağlamda coğrafyanın salt toprak parçası olarak nitelendirilmesi anlamını yitirmiştir. Bununla birlikte uluslararası ilişkilerde ülkenin coğrafyası denildiğinde doğrudan o ülkenin jeopolitik konumu anlaşılmaktadır. Coğrafya ile politika kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşan bu birliktelik, ülkenin üzerinde yaşayan insan topluluğuyla, toplumun kültürel özellikleriyle, yer altı ve yer üstünde bulunan doğal kaynaklarıyla beraber farklı bir boyut arz etmektedir. Kısacası jeopolitik denilince, insan unsurunun cereyan eden olaylara müdahalesi kastedilmektedir. Ülke sınırlarının insan eliyle belirlenmesi, coğrafyaların bu şekilde el değiştirmesi beşeri faktör olan “insan”ı ön plana çıkarmıştır.

Bu nedenle iç ve dış politikaların belirlenmesinde etkin olan dinamik insan unsurunun coğrafi yapı ile birlikte değerlendirilmesi önem arz eden bir husus olmuştur. Kamu diplomasisinin esas amacı da temelinde birey olan toplulukları, yani kamuoylarını etkilemek olduğundan kamu diplomasisi ile coğrafi yapıları birbirinden farklı algılayamayız.

Bütün bu mülahazalara ilave olarak coğrafya kavramının içerdiği geniş ve derin anlam, kamu diplomasisinin yapıtaşlarının temeli olan “tarihi ve

kültürel altyapı”yı destekleyen diğer bir disiplindir. Birçok medeniyete beşiklik yapmış olan coğrafyalar üzerinde bulunan ülkelerin elbette ki kamu diplomasisi uygulamalarında ilave olarak fazladan avantajları olacaktır. Küçümsenemeyecek olan bu avantajı iyi kullanan ülkeler uluslararası politikada cazibe merkezi olarak aktif rol oynayabilecektir. İngiltere örneğine bakılacak olursa geçmişteki kraliyet uygulamalarıyla Ortadoğu bölgesinde hem siyasi hem de kültürel açıdan etkili biçimde rol oynadığını görebiliriz. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti’nin Osmanlı İmparatorluğu’nun dört yüz yıldan fazla üzerinde bulunarak hüküm sürdüğü coğrafyada kamu diplomasisi faaliyetlerini uygulamak için ne kadar avantajlı konumda olduğu da inkâr edilemez bir gerçektir. Bütün bunlardan müsbet olarak çıkan neticeyi kısaca arz edecek olursak; bulunduğu coğrafyada pek çok medeniyetin üzerinde kurulmuş olan ülkelerin kamu diplomasisi uygulama gücünün etkin kullanıldığı takdirde bu duruma uygun olarak yüksek olacağı değerlendirilmektedir.

e. Kamu Diplomasisi ve Ekonomi

Birinci kısımda bulunan kamu diplomasisinin yapıtaşları arasında yer alan ekonomi ile kamu diplomasisi birbirinden bağımsız olamayan iki unsurdur. Çünkü yukarıda bir nebze de olsa değinilen ekonomi, kamu diplomasisinin temel yapıtaşlarından birisi olan “ekonomik altyapı” şeklinde ön planda yer almaktadır.

Uluslararası ortamda dış politikasında kamu diplomasisi uygulamalarına önem veren devletlere bakıldığında bu devletlerin hemen hemen tamamının dünya ekonomik sıralamasında üstte yer alan devletler olduğunu görürüz. Çünkü Hans J. Morgenthau’ya göre milli gücün unsurlarından birisi olan ekonomik güç olmadan kamu diplomasisinin icra edilmesi zordur. Hatta icra edilse bile bu durum uzun süreli olmayacaktır. ABD, İngiltere, Fransa, Almanya ve Çin gibi ülkeler güçlü ekonomileri sayesinde dış politika alanlarında kamu diplomasisi faaliyetleri icra

edebilmektedirler. Ancak üçüncü dünya ülkeleri olarak nitelendirilen ülkeler veya ekonomik anlamda zayıf olan devletlerin kamu diplomasisi uygulama imkân ve kabiliyetleri çok kısıtlı olmaktadır.

Güçlü bir ekonomik altyapıya sahip olmayan devletler öncelikle ülke içi istikrarı sağlamak durumunda kalacaklardır. Ekonomik güç olmadan iç politikada da, dış politikada da düzen sağlamak zordur. Maslow'un ihtiyaçlar teoreminde olduğu gibi insanlar önce kendi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak zorundadırlar. Müteakiben sırasıyla diğer sosyolojik ihtiyaçlar tatmin edilmelidir. Devletler için de aynı durum söz konusudur. Refah seviyesi düşük olan devletlerin dış politikada söz sahibi olması güçtür. Kısacası gelinen noktada globalleşmenin etkisine rağmen iktisadi olarak kuvvetli olmayan devletlerin kamu diplomasisi bağlamında diğer ülkelerdeki kamu diplomasisi uygulamalarını icra etmesi ve bu alanda yatırımlar yapması zayıf bir ihtimal olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kamu diplomasisi uygulamaları ile dış politikada gerek arabuluculuk, gerekse diğer çözüme muhtaç alanlarda sözünü dinletebilmesi için devletlerin ekonomik altyapısının kuvvetli olması gerekmektedir. Çünkü zengin ve endüstrileşmiş olmak beraberinde okuryazar ve eğitilmiş olmayı getirmekte, bu durum da uluslararası ilişkilerde daha karmaşık olaylara, faaliyet alanlarına ve değerlere sahip olmayı geçerli kılmaktadır.⁶⁹ Bütün bunlara ilave olarak tersinden bir değerlendirme yapacak olursak, cazibe merkezi olmayı hedefleyen bir devletin ekonomisinin güçlü olması şarttır.

f. Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler

Günümüzde halkla ilişkiler denildiğinde ticari şirketlerin ürettiği malları tüketicilere pazarlama metotları, medya sektörü ile basın yayın alanında yer alan kuruluşların kamuoyunu etkileme şekilleri, güvenilirliğin yanı sıra müşteri memnuniyetinin de önem kazandığı bankacılıkta kullanılan teknikler ve hatta

⁶⁹ Gabriel A. Almond ve G. Bingham Powell (ed.), **Comparative Politics Today: A World View**, 4. baskı, Londra, Scott, Foresman and Company, 1988, s. 21.

kamu kurumlarının kendi icraatlarını topluma anlatabilmesi için kullandıkları yöntemler akla gelmektedir.

Tüm bu faaliyetler bir hedef kitleye yönelik olarak icra edilir. Bu hedef kitle ulaşmak istediğimiz sonucu doğrudan etkileyen ya da arzu edilen sonuca dolaylı yoldan tesir eden faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani bir ticari firma veya banka için hedef kitle müşteriler, basın yayın organları için kamuoyları, hükûmetler içinse kendi vatandaşları ya da etkilemek istedikleri ülke kamuoyları hedef kitle olarak nitelendirilmektedir.

Halkla ilişkilerde medyanın katkısı azımsanmayacak derecede önemlidir. Çünkü medya ve kamuoyu baskısı uluslararası ortamda temel aktör olan devletlerin politikalarına yön vermektedir. Önceleri medya, kamuoyunu etkileme amacıyla devlet tarafından kullanılan bir propaganda aracı iken, küresel medya ve iletişimin gelişimiyle birlikte devlet politikalarını şekillendiren bağımsız ve güçlü bir aktör haline gelmiştir. Bu yolla, devlet politikaları ile kamuoyu arasında tek yönlü ilişkiyi de çok yönlü hale getirerek kamuoyunu devlet davranışlarını yönlendirmek için bir araç olarak kullanmaya başlamıştır.⁷⁰ Bu noktada medyanın haiz olduğu önem, halkla doğrudan temas kuran bir vasıta olmasıdır.

Halkla ilişkiler genel ifadeyle, bir organizasyonun ve ona ait topluluğun birbirine karşılıklı olarak uyum sağlamasına yardımcı olan hususlar olarak tanımlanmaktadır.⁷¹ Diğer bir ifadeyle, kamunun eğilimlerini analiz ederek sonuçlarını tahmin eden, kurum ve kuruluşların yöneticilerine yol gösteren bir sanat ve sosyal bilimdir.⁷² Dar anlamıyla ise halkta beliren fikir ve kanaatlere etki etmek, bunları yönlendirmek olarak ifade edilebilir. Hızla gelişen ve çok yönlü kalkınma çabası içerisinde bulunan dünyada yapılan tüm faaliyetler insan odaklı bir seyir takip etmektedir. İnsanın bu denli önemli olduğu durumda ise toplumlar ile ilişkilerin önemi artmıştır. Ticari sektörde yer alan müşteri tanımlaması, siyasi veya politik tüm yönetim biçimlerinde kaçınılmaz şekilde ehemmiyetini hissettirmeye başlamıştır. İcra edilen bütün faaliyetlerde

⁷⁰ Özdemir, **a.g.m.**, s.138.

⁷¹ Philip Lesly (ed.), **Lesly's Handbook of Public Relations and Communications**, 5. Baskı, Illinois, McGraw-Hill-NTC Contemporary Books, 1998, s.5.

⁷² Shirley Harrison, **Public Relations: An Introduction**, Londra, Routledge, 1995, s.2.

halkın veya toplumun bilgisinin olması ve doğru bilgilendirme hususu ön plana çıkmıştır.

Kamu diplomasisi ile nihai hedef olarak toplumun yapılan faaliyetler bakımından doğru bilgilendirilmesi amaçlandığından, halkla ilişkilere atfedilen önem açıkça kendisini hissettirmektedir. Özellikle uluslararası kamuoyunun etki altına alınması halkla ilişkiler disiplininin ilgi alanına girmektedir. Bu kapsamda geniş kitlelere verilen mesajlar, halkla ilişkiler disiplini ile paralellik arz etmektedir. 1991 yılında Amerikan Dışişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı, daha kurumun isimlendirilmesinde bile her iki unsurun birbirleri ile ne şekilde ilintili olduğunun göstergesi konumundadır.

g. Kamu Diplomasisi ve Pazarlama/Reklam

Kamu diplomasisi uygulamaları bir nevi pazarlama ve reklam yöntemidir. Ticari malların satışlarını artırmak için hangi yöntemler uygulanmakta ise kamu diplomasisinde de benzer yöntemler kullanılmaktadır. Kamu diplomasisi, ülke politikalarının iyi pazarlanarak diğer ülkeler tarafından kabul görmesini sağlamak amacıyla icra edildiğinden pazarlama ile ilintili bir seyir takip eder. Bu bağlamda ülkenin yapmış olduğu dış politika ile ilgili (bazen de iç politikada yapılan uygulamaların dış politikada etki doğurması sonucunda) faaliyetler, reklam mahiyetinde olmaktadır. Ülkenin reklamının yapılması onu ilgi odağı ve hatta cazibe merkezi durumuna getirmektedir. Böylece diğer devletler tarafından, doğrudan veya orada yaşayan halkın etkisiyle kamu diplomasisini uygulayan ülke lehinde olumlu kararlar alınmasını sağlayabilmektedir.

Burada “Ulus Markası” kavramına değinmek, hatta ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Ulus markası tabiri son dönemlerde ortaya çıkmış bir kavramdır. Özellikle ulaştırma ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasının uluslararası ticaret üzerine yapmış olduğu etkiyle ortaya çıkmıştır. Bilindiği üzere birçok ülkenin dünya pazarında yer alan farklı ürünleri mevcuttur.

Burada ulus markası olarak zikredilen husus, uluslararası ticarete dünya ölçeğinde bir yeri olan ve herkes tarafından bilinen, beynelmilel ticari markalardır. Bu markalar sayesinde, sahibi oldukları ülkelerin reklamı yapılmakta ve dolaylı yoldan kamu diplomasisi gücü kuvvetlendirilmektedir. Böylece, başta ekonomik açıdan olmak üzere güçlü ülke imajı desteklenmiş olmaktadır. Havacılık sanayinde Boeing firması, bilişim teknolojileri alanında dünyada lider konumda olan Microsoft, IBM gibi firmalar ile hazır yemek sektöründe yer alan McDonalds, Burger King, Kentucky Fried Chicken, Coca Cola ve Pepsi Cola gibi ürünler, sigara sanayinde yer alan Philip Morris firmasına ait Marlboro gibi ürünler, giyecek sektöründeki Nike, Levis, Lee, vb. markalar Amerika Birleşik Devletleri'ne ait ulus markalarına verebileceğimiz bazı örneklerdir. Almanya'da faaliyet gösteren ve otomotiv sanayinde bulunan Porsche, Mercedes, Audi, BMW, Volkswagen ve Opel, kimya sanayinde yer alan Henkel ile ilaç sanayinde yer alan Bayer firması bu ülkeye ait ulus markalarına örnek gösterilebilir. Japonya'daki Toyota, Sony ve Toshiba gibi markalar bu ülkeye, Airbus, Renault, Peugeot, Citroen, Carrefour, Danone gibi markalar Fransa'ya, Jaguar, Aston Martin, Land Rover, Reebok, Lipton gibi markalar İngiltere'ye, Ferrari İtalya'ya, diğerleri kadar yaygın olmasa da Arçelik, Efes ve Vestel⁷³ gibi firmalar da Türkiye'ye ait ulus markalarını temsil etmektedirler.

Kamu diplomasisi ile pazarlama arasında bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Söz konusu farklılıklardan bir tanesi kamu diplomasisinde müşterinin (faaliyet icra edilen ülkenin) ihtiyacı olmadığı halde bir malı veya hizmeti vermek ya da bir yardım programını devreye sokmaktır. Bunu yaparken de bu yapılanlar nedeniyle somut çıkarlarımızın bulunmadığının ve bir karşılık beklenmeden faaliyetlerin gerçekleştirildiğinin karşı tarafa hissettirilmesi önemlidir. Bu sayede yaratılmış olan etki, "kamu diplomasisi etkisi" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada yapılan faaliyetler bir çeşit pazarlama tekniği kullanılarak icra edilmektedir. Modern pazarlama, doğrudan müşteriyle ilgilenen ve müşteri memnuniyetine odaklanan bir

⁷³ Pınar Çelik, Sabah Gazetesi, "Ortadoğu'nun En Büyükleri: Arçelik, Vestel, Efes", 27 Nisan 2011, s.10.

niteliğe bürünmüştür.⁷⁴ Bu özelliği, onun dış politikanın bir tekniği olan kamu diplomasisi uygulamalarında kullanılmasını sağlamaktadır.

4. Kamu Diplomasisinin Uluslararası İlişkiler Teorilerindeki Yeri

Teorileşme çabaları kapsamında Uluslararası İlişkiler alanına ilk olarak Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, yaşanan savaşın acılarından kaynaklanan Liberalizmin etkisi altında idealizm düşüncesi hâkim olmuştur. Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla birlikte bu düşünce akımı devletlerin çıkarlarının sadece savaş yoluyla değil, barış koşulları altında da gerçekleştirilebileceğini savunmaktaydı. Ardından meydana gelen İkinci Dünya Savaşı idealizm akımının başarısızlığı ile sonuçlanarak Realizm akımının güç kazanmasını sağlamıştır. Bir süre sonra Soğuk Savaş dönemi içerisinde Realizm eleştirilmeye başlanmış ve realist teoriye karşı çeşitli düşünce akımları gelişme göstermiştir. Bununla birlikte realizmin Sovyetler Birliği'nin dağılışını ve Soğuk Savaş'ın sona erişini öngörememesi uluslararası ilişkilerin temel teorisi olan realizmin yara almasına yol açmıştır. Netice itibarıyla; Realizmin eleştirisi olarak ortaya çıkan diğer tüm teoriler disiplinin teorileşme çabalarına destek sağlamıştır.

Soğuk Savaş sonrasında ve özellikle iki binli yılların başlarından itibaren kamu diplomasisi uygulamaları uluslararası politikada etkisini artırmaya başlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak kamu diplomasisi bir disiplin haline dönüşme gayretine girmiş ve teorik olarak da açıklanma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Konuya tarafımızdan bir katkı sağlamak amacıyla yapmış olduğumuz incelemede kamu diplomasisi kavramının hem amaç ve hedefleri hem de kullanmış olduğu araçlar bakımından realist bakış açısına daha uygun olduğunu müşahade etmiş olduk. Bununla birlikte, bakış açımızın doğruluğunu destekleyen bir diğer husus ise, “yumuşak güç” kavramını ortaya atan Joseph S.Nye'nin kamu diplomasisi kavramı ile paralellik arz eden yumuşak güç kavramı ile realizm arasında herhangi bir

⁷⁴ Kotler, Armstrong, Saunders ve Wong, **a.g.e.**, s.5.

çelişki bulunmadığı şeklindeki tespiti olmuştur.⁷⁵ Bu tespitini “Gücün Geleceği” (The Future of Power) adlı kitabında destekleyen Joseph Nye, eserinde, Makyavelli gibi uç noktadaki bir realistin bile beş yüz sene evvel bir hükümdar için korkulmanın sevmekten daha iyi olduğunu, ancak kendisinden nefret edildiği zaman ise tehlike altında olduğunu belirttiğini ifade ederek, bu durumda realizm ile yumuşak güç arasında herhangi bir fark olmadığını doğrulamıştır. Gelineen noktada yumuşak güç liberalizmin ya da idealizmin bir şekli değil, gücün farklı bir versiyonudur.⁷⁶ Bu da onu realist perspektife ait kılan bir husustur. Kamu diplomasisi uygulamaları yumuşak güç uygulamalarından, devlet güdümlü icra edilmesi dışında bir farklılık göstermediği için realist bakış açısının kamu diplomasisi için de geçerli olduğunu ifade edebiliriz.

İşte söz konusu hususları da dikkate alarak oluşturulan bu bölümün amacı disipline hâkim teorilerin tamamını tüm ayrıntılarıyla açıklamaktan ziyade, çalışmamız dâhilinde kamu diplomasisi uygulamalarına hangi teorinin daha uygun bir mihver ve kılavuz sağladığını tespit etmektir. Hareket noktası olarak bu esas kabul edildikten ve mesele bu tarzda ortaya konulduktan sonra kamu diplomasisi faaliyetlerinin realist kuram doğrultusunda nasıl ve ne şekilde icra edildiğini aşağıda açıklamaya çalıştık.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra uluslararası ilişkiler disiplininde hakim paradigma haline gelen realizme göre *güç* ve *ulusal çıkar* iki temel parametredir. Gücü milli güç olarak tanımlayan Morgenthau Uluslararası Politika adlı eserinde bu gücün unsurlarını coğrafya, doğal kaynaklar, ekonomik (endüstriyel) güç, nüfus, ulusal karakter, ulusal moral, askerî hazırlık derecesi, diplomasinin niteliği ve hükûmetin niteliği olarak ifade etmektedir.⁷⁷ Bahis konusu unsurlar aslında bu bölümde daha sonra yer verdiğimiz kamu diplomasisinin uygulama vasıtaları ile büyük oranda benzerlik arz etmektedir. Örneğin güç kavramını ele aldığımızda ekonomik

⁷⁵ Joseph S.Nye, **Foreword**, Watanabe Yasushi ve David L.McConnell (der.), *Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and the United States*, New York, East Gate Book, 2008, s.XIII.

⁷⁶ Nye, **The Future of Power**, s.82.

⁷⁷ Hans J. Morgenthau, **Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace**, 5. Baskı, New York, Alfred A. Knopf Inc., 1973, ss.112-144.

güç olmadan kamu diplomasisini etkin şekilde uygulamanın mümkün olmadığını görürüz. Gerçekten de ekonomik güç, askerî güç dâhil diğer bütün unsurlar için temel veya tamamlayıcı mahiyete sahip bir unsurdur. Doğal kaynakların çıkarılması ve işlenmesinde, nitelikli bir nüfusa sahip olunmasında, ülkenin gelişmişlik seviyesine yaptığı katkılarda, tüm yatırım ve eğitim faaliyetleri dolayısıyla ulusal karakter ve ulusal moralin üst seviyede tutulmasında ekonomik güç, hatırı sayılır bir rol oynamaktadır. Bütün bu açıklamalara istinaden gücün diğer unsurları ile kamu diplomasisi arasında ulusal çıkarların karşılanması bağlamında amaçtan kaynaklanan yakın bir ilişki bulunmaktadır.

Realizmin tanımladığı *güç kavramı* ile kamu diplomasisi arasındaki yakın ilişkinin diğer bir nedeni, her ikisinin de insanın doğasına hitap etmesinden kaynaklanmaktadır. Realizme göre rasyonel bakış açısıyla dünya kusurlu şekilde ele alınmaktadır. Bunun sebebi de dünyanın insan doğasına özgü güçler tarafından şekillendirilmiş olmasıdır. Dünyayı iyileştirmek için bu güçlere karşı olmak yerine bu güçlerle birlikte çalışmak gereklidir.⁷⁸ Kamu diplomasisi uygulamalarının amacı da önce bireyin fikir ve görüşlerini etkilemek, müteakiben bireylerden oluşan toplumu yönlendirerek kamuoyu oluşturmak ve nihayetinde de yaratılan kamuoyu desteğiyle devletlerin dış politikada verecekleri kararlar üzerinde tesir yaratmaktır. İnsanların tabiatında bulunan güçleri yönlendirmek gibi bir misyonu olan kamu diplomasisi insan doğasını algılama bakımından realizmden farklı bir bakış açısı ortaya koymamaktadır.

Hans J. Morgenthau'nun Uluslararası Politika adlı eserinde de ifade ettiği gibi realizm, başlı başına bir teorik perspektif olarak uluslararası politikayı, güç şeklinde tanımlanan *çıkara kavramı* ile tanımlamaktadır.⁷⁹ Devletlerin uyguladıkları dış politikanın ana amacı milli çıkarların karşılanması olduğundan realizm çıkar kavramına özel önem atfetmektedir. Kenneth Waltz da İnsan, Devlet ve Savaş isimli eserinde herkesin ulusal çikara uygun şekilde davrandığını, hiçbir politikanın, kendi ülkesine zarar

⁷⁸ Morgenthau, **a.g.e.**, s.3.

⁷⁹ Morgenthau, **a.g.e.**, s.5.

verecek olmasına rağmen diğer ülkelere yardım etme iddiası ile geliştirilmediğini⁸⁰ vurgulamaktadır. Waltz'un bu görüşüne kamu diplomasisi uygulamaları bakımından katılmamak mümkün değildir. Çünkü amaçlar açısından bakıldığında devletler tarafından, iyilik şeklinde icra edilen görünürdeki yani zahirî amaçları ile devletlerin kendi milli menfaatlerini gerçekleştirmeleri bakımından takip ettikleri asıl amaçları birbirinden farklı bir görüntü arz etmektedir. Bu nedenle kamu diplomasisi, devletlerin ulusal çıkarlarını gerçekleştirmeye çalışan bir dış politika tekniği olması veçhile realizm ile arasında kavramsal açıdan da bir paralellik bulunmaktadır.

Realist yaklaşıma göre uluslararası ortamın temel aktörü olan “devlet”, ayrı bir konuma sahiptir. Realist görüş diğer aktörlerin önemini azımsamasa da, bağımsız devlete ayrı bir önem atfeder. Çünkü yukarıda bahsedilen güç ve çıkar kavramları devlete ait olan ve dış politikada devletin önemini hissettiren unsurlardır. Kamu diplomasisi uygulamalarının da bağımsız devletler tarafından kısacası resmî organlar tarafından icra edildiğini göz önünde bulundurursak realist görüş ile aralarındaki ilişkiyi daha da kuvvetlendirmiş oluruz.

Yine Morgenthau realist bakış açısıyla uluslararası ilişkilerde “*prestij siyaseti/prestij politikası*” kavramını ortaya atmıştır. Bu siyasetin amacı bir ulusun gerçekten sahip olduğu veyahut diğer uluslar tarafından öyle sanmalarını istediği güçle diğer ulusları etki altına alması, kısaca cezabetmesidir. Morgenthau'ya göre bir ülkenin dış politikasının nihai amacı ne olursa olsun bu ülkenin prestiji dış politikasının uygulanmasında daima önemlidir; hatta bazen başarısında veya başarısızlığında tek belirleyici faktör konumundadır. Bilhassa güç mücadelesinin sadece politik baskı ve askerî güç kullanma gibi geleneksel politik metotlarla icrası olmaktan çıkarak insanların düşünceleri üzerinde meydana gelen bir mücadele halini alan prestij, önemli bir politik silah durumuna gelmiştir. Bu mücadelenin en önemli enstrümanı propagandadır. Böylelikle propaganda bir tarafın prestijini

---

⁸⁰ Kenneth N.Waltz, **İnsan, Devlet ve Savaş: Teorik Bir Analiz**, çev. Enver Bozkurt, Selim Kanat ve Serhan Yalçın, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2009, s.38.

arttırırken, diğ er tarafın prestijini azaltıcı rol oynar.⁸¹ Morgenthau'nun ifade ettiği prestij politikasının iki aracı bulunmaktadır. Bunlardan ilki diplomatik törenler, diğ eri askerî kuvvet gösterisidir.⁸² Bu husus bir ülkenin diğ er bir ülke d    politikasını etki altına alma çabası yönünden kamu diplomasisine çok benzer bir durum ortaya koymaktadır. Bu araçlardan birincisi günümüzde etkileme aracı olarak fazla bir şey ifade etmese de ikinci husus hâlihazırda geçerliliğini korumaktadır. Ancak prestij siyaseti gibi bu kadar öznel ve önemli bir kavramı yalnızca iki alt bölümle açıklamaya kalkışmak, yani “dar açılı bir izah”, kısmen bir tasnif ihtiva etse de, realitenin karışıklığı karşısında daima yetersiz kalmaktadır. Burada bizim kamu diplomasisinin araçlarından bahsettiğimiz bölümdeki askerî vasıtalar konuya kâfi derecede açıklık getirmektedir. Aslında Morgenthau'nun geliştirdiği “prestij siyaseti” kavramı önemi azımsanmayacak bir gelişmedir. Realistlerin bakış açısının ana temasının g   şeklinde tanımlanan çıkar kavramı olduğu g   önünde bulundurulduğuunda ortaya konulan bu kavramın kamu diplomasisinden farklı olmadığı görülmektedir. Kamu diplomasisi uygulamaları kanaatimizce devletlerin yürüttükleri bir prestij politikasıdır. Ülkenin sahip olduğu kaynakların mümkün olduğu surette tamamını kullanarak diğ er ülkeleri etki altına alma çabasıdır. Bu nokta nazarı itibarıyla, realizm tarafından devletler arasında uygulanan g   politikasının kendisini ifade eden bir türü olarak uygulanan prestij siyaseti ile kamu diplomasisi, ikincisi daha kapsayıcı olacak şekilde bir nevi birbirleriyle  rt  mektedirler.

Realist okulun önemli temsilcilerinden olan Morgenthau “*kamuoyu*” kavramını da realist bakış açısıyla ele almış ve kamuoyunun nelerden olu tuğuunu, nasıl belirdiğini, uluslararası politikada fonksiyonlarını ne şekilde yerine getirdiğini ve özellikle uluslararası alandaki g   mücadelesinde hangi yollarla kısıtlar ortaya koyduğuunu açıklamaya çalışmıştır. Ayrıca dünya kamuoyu kavramını, ulusal sınırları a an ve çeşitli ulusların bireylerinin en azından belli ba lı konular için uzla ı içerisinde olmalarını sağlayan toplumun g r    şeklinde ifade etmiştir. Burada Morgenthau, bir istisna haricinde  lke

⁸¹ Morgenthau, **a.g.e.**, s.83.

⁸² Morgenthau, **a.g.e.**, s.75.

kamuoylarının dış politikaları üzerinde belirgin bir etki yaratamayacağı görüşünü savunmaktadır. Söz konusu istisna ise dünya üzerinde icra edilmekte olan dış politika faaliyetlerinde kamuoylarının ulusal politika kuruluşları tarafından şekillendirildiği gerçeğidir.⁸³ Konuya realistlerin baktığı istisnai açıdan yaklaşıldığında kamu diplomasisi uygulamaları ile aralarında bariz bir farklılık göze çarpmamaktadır. Yumuşak güç uygulamalarının devlet kontrolü altında ve yönlendirmesinde icra edilmesi olarak ifade ettiğimiz kamu diplomasisi faaliyetleri için de hedef kitle, öncelikle diğer ülke kamuoylarıdır. Bu nedenle kamu diplomasisi penceresinden yapılan kamuoyu tarifi ile realistlerin anladığı anlamdaki kamuoyu tarifi birbirlerinden farklı bir anlam içermemektedir.

Devletlerin uluslararası ortamda bir dış politika tekniği olarak uyguladıkları kamu diplomasisini, realizmin temel argümanlarını teşkil eden güç, çıkar ve bağımsız devletler ile kamuoyu ve prestij siyaseti/prestij politikası bakımından ele aldık. Netice itibarıyla, yukarıda ifade edilen açıklamalardan anlaşılacağı üzere realist görüş, devletlerin dış politikada uyguladıkları kamu diplomasisi faaliyetlerine disiplinde mevcut diğer teorilere nazaran daha fazla önem atfetmektedir.

B. Kamu Diplomasisinin Safhaları

Kamu diplomasisinin araçları ve yöntemlerine geçmeden önce boyutlarını inceleyecek olursak birbirini kapsayan ve birbirinin içine geçmiş üç safhadan müteşekkil olduğunu ifade edebiliriz. Zamansal olarak bölümlere ayrılan bu safhalar; kısa dönem iletişimleri, orta vadeli iletişimler ve uzun dönem iletişimleri olmak üzere üç kısımda ele alınabilir.⁸⁴ *Kısa dönem*

⁸³ Morgenthau, **a.g.e.**, ss.257-259.

⁸⁴ Joseph S. Nye kamu diplomasisinin safhalarını üç boyutta ele almıştır. Birinci boyutu yerel ve dış politikaların genel durumunun açıklanmasını içeren “günlük iletişimler”, ikinci boyutu siyasi bir kampanyada veya bir reklam kampanyasında olduğu gibi, bir dizi basit temanın geliştirildiği “stratejik iletişimler” ve üçüncü boyutu ise “değişim programları, staj, seminerler, konferanslar, ve medya kanallarına ulaşım yoluyla yıllar içerisinde önemli kişilerle uzun süreli ilişkiler geliştirmek” olarak tanımlamaktadır. Ancak çalışmamızda yeterince açık olmayan bu nitelendirme yerine biz kamu

iletişimleri etken ülkenin edilgen olan ülke ve ülkeler üzerinde zamanca etkisi bir yıldan daha az süreli olan faaliyetleridir. lke imajının kısa süreli parlatılması olarak da ifade edilebilen resmi/gayriresmi kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan bilgilendirme maksatlı basın açıklamaları, sair zamanlarda meydana gelen krizler ile ilgili kriz yönetimi kapsamında yapılan açıklamalar, Eurovision şarkı yarışması finallerinde ülke halkları arasında yapılan oylamalar ve verilen puanlar (Türkiye-Ermenistan, Türkiye-Yunanistan rnekleri), ünlü şahsiyetlerin ülke ziyaretleri ve bu kapsamda yaptıkları görüşmelerin basında yer alması (U2'nin solisti Bono'nun Türkiye'ye gelerek Türkiye Başbakanı ile görüşmesi), ülkeler arası spor müsabakalarında dostluk maçları organize etmek (iki ülke takımları veya sporcuları arasında), ünlü şahsiyetlerin televizyon programlarına katılması (Hillary Clinton'un Türkiye ziyaretinde özel bir televizyon kanalında yer alan kadın programına iştirak etmesi⁸⁵), konserler, gösteriler ve sergiler bu kapsamda icra edilen faaliyetlere örnek olarak verilebilir. Öte yandan ülkelerin çeşitli yönleriyle tanıtımını sağlayan turizm aktivitelerini de bu kapsama dâhil edebiliriz.

Orta vadeli iletişimler, etkisi kısa vadede görülmeyen, ancak on yıla kadar süren faaliyetler bütünü olarak açıklanabilir. Burada, etken ülkenin imajının daha uzun süreli parlatılması söz konusudur. Bu hususu, edilgen ülke veya ülkeler üzerinde radyo yayınları yapmak suretiyle (lkelerin sesi radyoları, vb.), televizyon yayınları yapmak suretiyle (CNN ve BBC'nin bölgesel yayınları, SKY Türk, TRT Avaz, TRT Arap, TRT Int., vb.), televizyon dizileri vasıtasıyla (Küçük Ev, Dallas, Charlie'nin Melekleri, Uzay Yolu gibi ABD menşeli diziler, Ihlamurlar Altında, Gümüş, Aşk-ı Memnu ve Kurtlar Vadisi gibi Türk dizileri⁸⁶), televizyonlarda yayımlanan reklamlarda verilen

---

diplomasisini kısa dönem iletişimleri, orta vadeli iletişimler ve uzun dönem iletişimleri olarak üç bölümde ele aldık.

Joseph S.Nye, **Yumuşak Güç**, s.108-109.

⁸⁵ NTVMSNBC, "Hillary Clinton 'Haydi Gel Bizimle Ol'da", (Erişim), <http://www.ntvmsnbc.com/id/24942899/>, 09 Nisan 2011.

⁸⁶ Radikal Gazetesi, "Arap Dünyasında Türk Dizileri Ses Getirdi", (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=974525&CategoryID=79>, 09 Nisan 2011.

örtülü mesajlar ile (Telefunken marka televizyon reklamında olduğu gibi; “Alman dersin Telefunken”⁸⁷ veya “üstün Japon teknolojisi ürünü” gibi sloganların) halkın bilinç altına işlenmesi yoluyla görebiliriz. Ayrıca farklı ülkeler arasında “kardeş şehir” uygulamaları ile “ülke yılı ilan etme” uygulamaları (Türkiye, 2010 yılını Japon yılı ilan etmiştir) orta vadeli iletişime verilebilecek diğer örneklerdir. Bununla birlikte, ünlü sanatçı ve sporcuların o ülke reklam filmlerinde oynamaları da bu hususa örnek olarak verilebilir. Beğeni topladıkları için oynatılan sanatçılara örnek olarak pek çok ABD’li film yıldızını göstermekle birlikte Türk sanatçıların da yurtdışında oynadıkları reklam filmleri gittikçe rağbet görmektedir. Misal olarak İbrahim Tatlıses’in Kuzey Irak’taki reklam filmlerinde boy göstermesini verebiliriz. Bu ve bunun gibi hususlar, ülkelerin kamu diplomasisinde Orta Vadeli İletişimin önemini vurgulayacak hususlar arasında yer alırken halkların bilinçaltında yarattıkları orta vadeli etki bakımından önem arz etmektedirler.

Kamu diplomasisinin üçüncü safhası olan *Uzun Dönem İletişimleri*, etkisini on yıldan daha uzun süreli olarak gösteren çalışmalardır. Bu durum kültürel faaliyetler yoluyla yapılan iletişimleri işaret etmektedir. Bilindiği üzere kültürel değişimin sağlanması toplumlarda en zor, zor olduğu kadar zaman alıcı, fakat en kalıcı olan metottur. II.Dünya savaşı sonrası mağlup devletlerdeki ABD karşıtlığını azaltmak maksadıyla yürütülen kamu diplomasisi faaliyetlerini bu kapsamda değerlendirebiliriz. Savaş sonrasında Japonya’daki ABD karşıtı düşünceleri azaltmak amacıyla ABD Enformasyon Ajansı (USIA-United States Information Agency) tarafından Japonya’da birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu ülkede Enformasyon Ajansı tarafından açılan Amerikan Kültür Merkezlerinde İngilizce dil kursları verilmiş, bu merkezlerde toplumun istifade etmesi için kütüphaneler açılmış, Japon medyası ile iyi ilişkiler geliştirilmiş ve bazı Japon üniversitelerinde Amerikan kültür, dili ve edebiyatı gibi akademik bölümler açılmıştır. Bununla birlikte Fulbright Bursu kapsamında pek çok genç Japon liderin ABD’yi ziyaret

---

⁸⁷ Telefunken, (Erişim), <http://telefunken.com.tr/?gclid=CM-gwba8j6gCFdUy3wodrhJvCQ> , 05 Nisan 2011.

etmesi sağlanmış ve Amerikan toplumu ve kültürü hakkında bilgi sahibi olmasına gayret gösterilmiştir.⁸⁸

Uzun dönem ilişkilerine ülkeler tarafından başka ülkelerin vatandaşlarına (öğrencilere, akademik personele, ya da gelecek vadeden politik/siyasi şahsiyetlere) karşılıksız olarak sağlanan bursları örnek verebiliriz. Bu kapsamda verilebilecek ilk örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin II. Dünya Savaşı sonrasında uygulamaya koyduğu diğer ülkelerden burslu öğrenci kabulü sayılabilir. O dönemde ABD'ye giden pek çok öğrenci daha sonra kendi ülkelerinde önemli mevkilere gelmişlerdir. Daha sonra Fransa ve İngiltere başta olmak üzere birçok ülke aynı yolu takip etmiş ve başarılı öğrencileri kendi ülkelerinde öğrenim görmek üzere davet etmişlerdir.⁸⁹ Bütün bunlara ilave olarak çeşitli ülkeler, öğrenim bursu vermek suretiyle öğrencilerin eğitimlerine katkı sağlamaktadırlar.⁹⁰ Avrupa Birliği (AB)

⁸⁸ Cliff Forster, "The First USIS Decade in Japan", **The United States Information Agency, Commemoration: Public Diplomacy, Looking Back, Looking Forward**, Washington D.C., USIA Office of Public Information, 1999, (Erişim) <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/abtusia/commins.pdf>, 28 Aralık 2011, s.16.

⁸⁹ Japonya her yıl birçok öğrenciyi Japonya'ya davet ederek, Japonca öğretmeyi müteakip, onlara çeşitli üniversitelerde eğitim olanakları sunmaktadır. 1999 yılı itibarıyla yıllık olarak öğrenim gören öğrenci sayısı 6.000'dir. Bu zamana kadar mezun olan yabancı öğrenci miktarı ise 20.000'i aşmıştır. (David L. McConnell, **Importing Diversity: Inside Japan's JET Program**, 1. Baskı, Kaliforniya, University of California Press, 2000, s.3)

Türkiye de, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Doğu Bloku'nun çözülmesinin ardından Türk Cumhuriyetlerde okuyan pek çok öğrenciye kucak açmış ve Üniversiteler ile askerî okullarda öğrenim görmelerine olanak sağlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü'nün istatistikî verilerine göre Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve akraba topluluklarından gelerek ülkemizde yüksek öğrenim gören devlet burslusu öğrencilerin sayısı 10 Ocak 2011 tarihi itibarıyla 6619'dur. Bu sayının 769'u TÖMER, 192'si ön lisans, 4075'i lisans, 1009'u yüksek lisans ve 574'ü doktora programına kayıtlıdır.

Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü, (Erişim) <http://yeogm.meb.gov.tr/istatistik/aogrenci.html>, 09 Nisan 2011.

⁹⁰ Jean Monnet Bursu; 20 yıldan beri yürütülen ve AB müktesebatı konusunda bilgi sahibi personel ihtiyacının karşılanmasına destek sağlamak amacıyla Avrupa Birliği tarafından finanse edilen bir programdır. 1888-1979 yılları arasında yaşamış Fransız maliyeci ve iktisatçı olan Jean Omer Marie Gabriel Monnet, Avrupa Birliği'ne giden yolun fikir babalarından birisidir. 1989 yılında Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Komisyonu arasında yapılan anlaşma ile oluşturulan Jean Monnet Burs Programı Türkiye'deki kamu ve özel sektör çalışanları, sivil toplum kuruluşu mensupları, üniversite öğrencileri ile akademik ve idari personele AB üyesi ülkelerde eğitim imkânı sağlamaktadır. 20 yıllık dönemde kamu çalışanlarından özel sektör temsilcilerine, üniversite öğrencilerinden akademisyenlere, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden yerel yönetim çalışanlarına kadar 1.260 kişi Jean Monnet Burslarından yararlanmıştır.

Jean Monnet Burs Programı, (Erişim) <http://www.jeanmonnet.org.tr/sayfa.php?op=sayfayap&sid=1>, 09 Nisan 2011.

fonları ile desteklenen üniversiteler arası öğrenci değişim programları (Erasmus⁹¹, vb.) vasıtasıyla öğrenci değişimleri sağlanmaktadır. Aralarında Mısır eski devlet başkanı Enver Sedat, İngiltere eski başbakanı Margaret Thatcher ve Almanya eski başbakanı Helmut Schmidt'in de bulunduğu birçok kişi Amerika Birleşik Devletleri tarafından verilen Lider Eğitim Seminerlerine iştirak etmişlerdir. Bahse konu seminere yaklaşık yedi yüz bin kişi iştirak etmiş, katılımcılardan iki yüzü daha sonra devlet ve hükûmet başkanı olarak görev yapmıştır.⁹² Halen devam eden bu eğitim programı ABD Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan "Eğitsel ve Kültürel İlişkiler Bürosu" (Bureau of Educational and Cultural Affairs) tarafından sürdürülmektedir. Kendi ülkelerinde daha sonraları devlet Başkanlığı ve başbakanlık gibi önemli görevler icra etmiş olan isimler, Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilen

---

Fulbright Bursu; ABD tarafından verilmeye başladığı 1946 yılından beri halen 155 ülkede sürdürülen, 114.000'i Amerikan vatandaşı, 188.000'i diğer ülke vatandaşları olmak üzere 300.000'den fazla kişiye verilmiş olan bir burs programıdır.

Fulbright Program Broşürü, (Erişim) <http://fulbright.state.gov/uploads/80/52/8052426b30e4a3b1e628bfccfd8bbaab/2010-Fulbright-fact-sheet.pdf> , 10 Nisan 2011.

Türkiye ile A.B.D. arasındaki eğitim ve kültürel işbirliğini artırmak amacıyla iki hükûmet arasında 27 Aralık 1946 tarihinde imzalanan Fulbright Anlaşması ile yürütülmekte olan bir programdır. Amerika Birleşik Devletleri'nin diğer ülkelerle kültürel değişim programlarını yürütmesi maksadıyla 1946 yılında Senatör William Fulbright'in önerisi ile Amerikan Senatosunca çıkarılan yasa ile mümkün olmuştur. Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları arasında karşılıklı anlayışı kültürel değişim yolu ile güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaca varmak için kullanılan araç, Türk ve Amerikan vatandaşlarının Türkiye'de ve Amerika'da ders vermeleri ve öğrenim ve araştırma yapmaları için burslar verilmesidir. Fulbright Anlaşmasını Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri Kültürel Mübadele Komisyonu yürütmektedir. Fulbright Komisyonu; Yönetim Kurulu, Sayman ve Genel Sekreterlikten oluşmaktadır. Yönetim kurulunun onursal başkanı Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye Büyükelçisidir. 1949 yılında kuruluşundan beri komisyonun bütçesi Türk ve Amerikan hükûmetleri tarafından karşılanmaktadır.

M.E.B. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, (Erişim) http://digm.meb.gov.tr/burslar/Burs_Fulbright.html , 10 Nisan 2011.

⁹¹ Erasmus programı, yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile işbirliği yapmalarını teşvik etmeye yönelik bir Avrupa Birliği programıdır. Yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile ortak projeler üretip hayata geçirmeleri; kısa süreli öğrenci ve personel değişimi yapabilmeleri için karşılıksız mali destek sağlamaktadır.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, (Erişim)

<http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&yayinid=60870F880F0C4815FEEBBB6D8AC016C496F15&CFID=4847965&CFTOKEN=79827977> , 07 Nisan 2011.

⁹² Joseph S. Nye, "Public Diplomacy and Soft Power", **The Annals of The American Academy of Political and Social Science** (Erişim) <http://ann.sagepub.com/cgi/content/abstract/616/1/94>, 27 Mart 2010, s.102.

“Uluslararası Liderlik Ziyaretçi Programı” (International Visitors Leadership Program – IVPL) kapsamında bahse konu faaliyetlere katılmaktadırlar.⁹³

Konunun önemini vurgulamak açısından az önceki örnek çarpıcı sonuçlar arz etmektedir. Birbiriyle etkileşim içerisinde bulunan ve basitmiş gibi görünen tüm bu faaliyetler, etken olan ülke adına edilgen konumdaki ülke üzerinde kısa veya uzun süreli olumlu bir etkiye sahip olmaktadır. Öncelikle icra edilen kısa dönem iletişimleri birleşerek etkisini artırmakta ve orta vadeli iletişimlerin alt yapısını oluşturmakta, müteakiben aynı uygulamaların artırılarak sürdürülmesi ise uzun vadeli iletişimlerin temelini ortaya koymaktadır.

C. Kamu Diplomasisinin Uygulama Araçları/Enstrümanları

Kamu diplomasisinin ana amacı kısaca toplumları etkilemektir. Bunu ise kullanmakta olduğu siyasal iletişim araçları ile sağlamaktadır. Siyasal iletişim olarak ifade edebileceğimiz kavramı; siyasi aktörlerin belli ideolojik amaçlarını, belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde eyleme dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere çeşitli iletişim tür ve tekniklerini kullanmaları olarak tanımlayabiliriz. Siyasal iletişim sürecinin öğelerine gelince beş husus önem arz etmektedir: Mesajı verici, alıcı (hedef kitle), kullanılan vasıta, mesaj/ileti ve geribildirim. Siyasal iletişimin tam olarak meydana gelebilmesi için bu beş öğenin etkili olarak

⁹³ Konunun önemini okuyucuların dikkatine arz etmek bakımından programa katılanlar arasında bulunan isimlerden bazılarını ve katılım tarihlerini örnek olarak verebiliriz: Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy (1985), Gürcistan Cumhurbaşkanı Mikhail Saakashvili (1985), Afganistan Devlet Başkanı Hamid Karzai (1987), Brezilya Devlet Başkanı Dilma Rousseff (1992), Hindistan Cumhurbaşkanı Pratibha Patil (1968), Avustralya Başbakanı Julia Eileen Gillard (2006), Almanya eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff (2000), İtalya eski Başbakanı Mario Monti (1981), Danimarka eski Başbakanı Lars Lokke Rasmussen (1989), Hırvatistan Devlet Başkanı Ivo Josipovic (2002), Hırvatistan Başbakanı Zoran Milanović (1996), Belçika eski Başbakanı Yves Leterme (2002) ve Avusturya eski Cumhurbaşkanı Heinz Fischer (1964).

ABD Dışişleri Bakanlığı Eğitsel ve Kültürel İlişkiler Bürosu Resmi Internet Sitesi (Bureau of Educational and Cultural Affairs), (Erişim) <http://exchanges.state.gov/ivlp/alumni.html>, 27 Mart 2010.

kullanılması gerekmektedir.⁹⁴ Burada en önemli husus kullanılacak vasıtanın seçimidir.

Geleneksel diplomasinin aynı amaca ulaşmak için farklı bir yüzü olarak ifade edilebilen kamu diplomasisinin uygulanmasında kullanılan vasıtaları altı başlık altında toplayabiliriz. Bunlar kültürel, eğitimsel, sosyal, teknolojik, askerî araçlar ve uluslararası örgütlerdir. Bu vasıtalar kullanılmaksızın kamu diplomasisini uygulamak neredeyse imkânsızdır. İdeal olanı, uygulanabildiği takdirde bu araçların tamamını kullanmaktır. Ancak hepsi aynı anda kullanılamayabilir. Kısmi kullanımlar da kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sağlayan hususlardır.

1. Kültürel Araçlar

Kültür, toplumların yaşam tarzını ifade eden, eğitim süreci aileden başlayan ve toplumların nüvesini teşkil eden bir oluşumdur. Bir toplum üzerinde iz bırakılmak isteniyorsa işe önce kültürünü öğrenerek başlamak gerekmektedir. Kamu diplomasisinin uygulama vasıtalarından ilki olan kültürel araçlar; yazılı ve görsel basın, filmler ve sinemalar, radyo yayınları, popüler kültür araçları, müzik, yabancı dil eğitimi ve kültür sanat nişanları ile madalyaları verilmesi şeklinde ele alınabilir.

Kültürel araçlardan ilki olan *yazılı basın* veya *yazılı medya* ülkede çıkan günlük gazeteleri ifade etmektedir. Kültürel gelişme seviyesi ülkeden ülkeye değişiklik göstermekte birlikte yakın bir gelecekte okuma yazma bilmeyen insanın kalmayacağı değerlendirilmektedir.⁹⁵ Dünyadaki okuma yazma oranlarının yükselmesi, gazete okuma oranının artması ile birlikte gazetelerin önemi de artmıştır. Bu gazetelerde yer alan ve özellikle dış

⁹⁴ Aysel Aziz, **Siyasal İletişim**, 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2011, s.3,5.

⁹⁵ 1980 ile 2000 yılları arasında 15 yaşına gelmiş okuryazar sayısı artmıştır, yani okuma yazma bilen yetişkinlerin oranı Ruanda'da %40'tan %67'ye, Cezayir'de %40'tan %63'e, Güney Afrika'da %77'den %85'e, Zimbabwe'de %80'den %93'e, Afganistan'da %18'den %47'ye, Çin'de %66'dan %85'e, İran'da %51'den %77'ye çıkmıştır.

Emmanuel Todd, **İmparatorluktan Sonra: Amerikan Sisteminin Çöküşü**, çev. Gülser Çetin, 1. Baskı, Ankara, Dost Yayınevi, 2004, s.33.

haberler servisi tarafından hazırlanan havadisler toplumun büyük kesimi tarafından takip edilen ve görüşlerini şekillendiren konumda yer almaktadır.⁹⁶ Dış haberleri yorumlayan köşe yazarları da yazmış oldukları yorumlar bakımından önemli bir diğer aktördür. Burada diğer ülke/ülkeler hakkında yapılan haberlerin içeriğinin olumlu olması, gazetenin yayımlandığı ülkede yaşayan toplum üzerinde sempati yaratan gelişmeler olmaktadır. Hatta yazılı basın o derece önemlidir ki, istediği taktirde bir politikacının söylediği pek çok şeyi sadece küçük puntolarla basit bir şekilde geçiştirebilir, ya da diğer bir politikacının herhangi bir konu hakkındaki beyanatlarını - açıklamasına bile gerek kalmadan ima etmesiyle dahi - büyük puntolar ve birinci sayfa haberleri şeklinde yoğun biçimde işleyebilir. Bu durum yazılı ve görsel medyanın önemi ile gücünü gösteren ve kamuoyunu etki altına alarak kamu diplomasisinin ruhunu yansıtan en etkin araçlardan birisi olduğunun göstergesidir.

Kültürel araçlardan ikincisi *görsel basın* veya *görsel medya* olarak adlandırılan televizyon kanallarını içermektedir. Sempati yaratılacak ülkede televizyon kanalı satın almak ya da yeni bir kanal açmak (ülkenin yasaları izin verdiği durumlarda) kamu diplomasisinin etkinliğine katkı sağlayan hususlardandır. Böylece kanalın sahibinin mensubu olduğu ülke ile ilgili olumlu bir haber çıkmasa dahi olumsuz haber yapılması engellenmiş olacaktır. Türkiye örneğinden hareket edersek, uluslararası düzeyde bulunan kanalların (CNN Türk, Sky Türk, Bloomberg TV, Fox TV, vb.) özellikle haber kanalları olarak yer aldığı görülmektedir.

ABD'nin yenilgisiyle sona eren Vietnam Savaşı medyanın özellikle de televizyonların kamuoyunu etkileme ve oluşturmada ne denli önemli bir güç olduğunu göstermiştir. Özellikle, savaş zamanında hükûmetlerce belirlenen politikaların geniş halk yığınlarınca desteklenmesinde, yani ulusal konsensüs sağlanmasında medyanın oynadığı etkin rolün önemi Vietnam Savaşı'nda

---

⁹⁶ Türkiye'de Sabah Gazetesi'nin Pazar günü ilavesi olarak verilen "The New York Times" eki, bir kısmı orijinal İngilizce, bir kısmı ise tercüme olacak şekilde sekiz sayfa olarak yayımlanmaktadır.

daha iyi anlaşılmıştır. Basının desteği alınmadan bir savaş kazanmanın zorluğu, belki de imkânsızlığı daha iyi kavranmıştır.⁹⁷

Kamu diplomasisinin uygulama vasıtalarından bir diğeri olan *film ve sinema sektörüne* özel bir parantez açmak gerekmektedir. Görsel ve kurgusal bir dil kullanan sinemanın, yapısı gereği, her türlü mesajı daha etkili olarak aktarması, siyasal mesajların bu yolla daha etkili olarak aktaracağı kanısını uyandırmış; bu sayede sinema filmi senaryoları bu türde de ürün vermeye başlamıştır.⁹⁸ Sinema sektöründe hazırlanmış filmler sayesinde toplumların bilinçaltına istenilen doğrultuda mesaj gönderilmesi sağlanabilmektedir. Bunun en başarılı örneğini günümüzde ABD’nde yer alan, kendisi dahi adını “sanayi” diye zikreden Hollywood oluşturmaktadır. Hollywood, her türde çekilen milli güvenlik filmlerinden ibaret dev yapımların kaynaklarını harekete geçirmeyi dünyada tek başına başarabilen, endüstriyel olduğu kadar aynı zamanda kültürel kimlik de taşıyan tek ve büyük bir kurumun adıdır.⁹⁹

Popüler kültür olarak adlandırabileceğimiz unsurların da kamu diplomasisine doğrudan olmasa bile dolaylı olarak etki yapmakta olduğunu söyleyebiliriz. Kullanımının ayrı bir statü ve özerklik getirdiği düşüncesi üretici ülkeye karşı sempati duygusunu geliştiren önemli bir etkidir. Son yıllarda küresel sermayenin de gelişmesiyle birlikte dünyada popüler kültür alanında ABD, hâkim ülke konumuna gelmiştir.¹⁰⁰ Popüler kültür ismi altında pek çok şey zikredilebileceğinden burada bu unsurlardan yiyecek ve içecek kapsamında; hamburger mağazası zincirleri (McDonalds, Burger King, vb.), pizza mağaza zincirleri (Pizza Hut, Pizza King, vb.), içecek markaları (Coca Cola, Pepsi Cola, Fanta, vb.), sigara markaları (Marlboro, Camel, Parliament, vb.), giyim markaları (Levis, Lee, Denim, vb.) örnek olarak verilebilir.

⁹⁷ Mustafa Mutlu, **Vietnam’dan Körfez’e Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, 2003, s.241.

⁹⁸ Aziz, **a.g.e.**, s.64.

⁹⁹ Jean Michel Valantin, **Küresel Stratejinin Üç Aktörü: Hollywood, Pentagon ve Washington**, çev. Ömer Faruk Turan, İstanbul, Babıali Kültür Yayınları, 2006, s.8.

¹⁰⁰ BBC Türkçe Servisi, “Ülke Rehberi: Amerika Birleşik Devletleri”, (Erişim) http://www.bbc.co.uk/turkce/ozeldosyalar/2011/01/110110_abd_rehber.shtml , 11 Nisan 2011.

Popüler kültür kapsamında değerlendirmedığımız *müzik* de kamu diplomasisine dolaylı etki yapan vasıtalarındandır. Hâkim müzik kültürüne sahip olan ülkeye karşı duyulan sempati yadsınamaz bir gerçektir. Geçmişte Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyeti altındaki Balkanlar başta olmak üzere birçok coğrafyada halen Türk müziğinin etkileri görülmektedir. 18. yüzyıl ile 20.yüzyıl arasında Avrupa’da klasik müzik ön plana çıkmış iken 20. yüzyıl ile birlikte genç kitle üzerinde pop müzik kültürü etkili olmaya başlamıştır. 1960’larda ABD Dışişleri Bakanlığı jazz müziğinin dünya üzerinde yaratmış olduğu etkiden faydalanmak için “jazz elçileri” adı altında bir program oluşturmuş, 840 bin dolar ayırdığı bütçe ile bu grubun Doğu Bloku ülkelerinin de arasında olduğu birçok ülkede konserler vermesini sağlamıştır.¹⁰¹

Radyo yayınlarının televizyondan önce haber alma ve toplumları bilinçlendirme açısından ayrı bir yeri vardır. Özellikle 2. Dünya Savaşı döneminde Almanya’da Hitler’in propagandadan sorumlu bakanı Goebbels¹⁰² tarafından Alman toplumunu etkilemek amacıyla etkin olarak kullanılmıştır. İkinci Dünya Savaşı ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri “Amerika’nın Sesi” radyosunu kurarak savaş süresince yoğun biçimde kullanmıştır. Soğuk Savaş döneminde daha önceki tecrübeler ışığında ilk başlarda Doğu Bloku yönetimi altında yaşayan insanları müteakiben İslam coğrafyasında yaşayan toplumları demokrasi ve özgürlük mücadelesi doğrultusunda teşvik etmek maksadıyla kurulmuş olan radyolar mevcuttu. Radio ve TV Marti, Radio Farda, Radio Free Asia¹⁰³, Radio Free Europe/Radio Liberty,¹⁰⁴ Radio Sawa

¹⁰¹ Cynthia P.Schneider, **Culture Communicates: US Diplomacy That Works**, Jan Melissen (der.), The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations, 2. Baskı, Hampshire, Palgrave Macmillan Yayınları, 2007, s.154.

¹⁰² Sezer Akarcalı, **2. Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda**, Ankara, İmaj Yayınevi, 2003, s.59.

¹⁰³ Radio ve TV Marti ABD tarafından Küba’ya yayın yapan iletişim organlarıdır. Radio Farda da yine ABD tarafından İran’a Farsî dilinde 24 saat üzerinden yayın yapmakta olup, programlarının dörtte üçünü eğlenceye dörtte birlik zamanını ise haberlere ayırmaktadır. Yine ABD tarafından yönetilen Radio Free Asia, Çin ve Kamboçya dahil Uzakdoğu’daki on ülkeye yayın yapmaktadır. Edward P. Djerejian, “Changing Minds Winning Peace: A New Strategic Direction For U.S. Public Diplomacy In The Arab & Muslim World”, (Erişim) <http://www.state.gov/documents/organization/24882.pdf> , 13 Nisan 2011, s.29.

¹⁰⁴ Radio Free Europe/Radio Liberty ABD tarafından 1949 yılında kurulmuş ve 2007 yılı itibarıyla kısa dalga üzerinden AM, FM ve internet yoluyla yayın yapan radyo kanalıdır. Sovyetler Birliği’nin dağılmasını müteakip, bütçesinde kısıntıya gidilerek merkezi Prag’a taşınmıştır. 1990’ların sonuna doğru yayınlarının kapsama alanı genişletilerek Orta Doğu, Kafkaslar ve merkezi Asya’ya kadar uzatılmıştır.

ve Alhurra TV¹⁰⁵ bunlardan bazılarıdır. Hâlihazırda ülke radyolarının bölgesel ve mahalli dillerde yapmakta olduğu Amerika'nın Sesi (VOA), İngiltere'nin Sesi (BBC), Almanya'nın Sesi, Fransa'nın Sesi (Radio France), Türkiye'nin Sesi gibi yayınlar devam etmektedir. Kurularak işletilen bu radyolar yoluyla ülke dışındaki insanlara istenilen düşüncelerin empoze edilme imkânına kavuşulmuştur. Kamu diplomasisinin icrasında, edinilmiş olan bahse konu tecrübeler doğrultusunda radyo yayınlarının da etkin bir araç olduğu tartışmasızdır. Örneğin 1983 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde teşkil edilmiş "Worldnet" isimli yayın ajansı tamamen bu maksatla kurulmuş bir teşkilattır. Yayınlarını Kablolu Haber Şebekesi (Cable News Network) adı altında deniz aşırı yayınlar yapmak suretiyle dünyanın birçok ülkesindeki ABD büyükelçiliklerine kadar ulaştırmış, buralardan da canlı bağlantılar veya banttan yayınlar ile ülkelerin yerel televizyon istasyonlarına yayın yapma imkânını bulmuşlardır.¹⁰⁶ Konu ile ilgili ayrıntılı örnek incelemeler üçüncü bölümde ülkelerin kamu diplomasisi uygulamaları bahsinde yapılmıştır.

Kültürü oluşturan unsurların önünde yer alan dil, toplumların birbirleriyle anlaşmada kullandıkları başlıca vasıtaadır. Kamu diplomasisi de vatandaşların diğer ülke dillerini bilmelerine ve öğrenmelerine dayanır.¹⁰⁷ Kamu diplomasisinin amacı siyasi sınırların ötesinde etki yaratmaya çalışmak olduğu için aynı dili konuşmanın kültürel alandaki uygulama araçlarından birisi de *yabancı dil eğitimi ve öğretimidir*. Burada süreç çift taraflı işlemektedir. Dil eğitimi, diğer ülke vatandaşlarının bizimle aynı dili

---

Hughes, a.g.m., s.26.

¹⁰⁵ Alhurra, 2004 yılında Amerikan yanlısı bir televizyon kanalı olarak, ABD ve Ortadoğu'daki haber ve gelişmeleri Arap toplumuna iletmek maksadıyla kurulmuştur. Ancak yapılan anket ve araştırmalar, Arap dünyasında bu kanala olan güvenilirlik seviyesinin ve izlenme oranının düşük olduğunu göstermiştir. Radyo Sawa da 2002 yılında Alhurra ile aynı maksatla kurulmuş olsa da bölgede pek etkili olamamıştır. Yayınları, aralarına politik yorum içerikli kısa haberler serpiştirilmiş, çoğunlukla müzik programlarından oluşmaktaydı.

Peter Krause, Stephen Van Evera, "Public Diplomacy: Ideas For The War of Ideas", **Middle East Policy**, Vol. XVI, No.3, Fall 2009, s.109-110.

¹⁰⁶ Wilson P.Dizard, **Inventing Public Diplomacy: The Story of The US Information Agency**, Boulder/Colorado, Lynne Rienner Publishers, 2004, s.203.

¹⁰⁷ Karen Jenkins, John Meyers, "U.S. Public Diplomacy Depends on Citizens Learning Other Languages", **International Educator**, May/Jun 2010 (Erişim) http://www.nafsa.org/_/File/_/mayjun10_frontlines.pdf , 11 Nisan 2011, s.4.

konuşmasını sağlamak için harcanacak çabaları, dil öğrenimi ise bizim onları anlamak ve kendimizi anlatabilmek için dillerini öğrenmemizi kapsamaktadır.

Kültür merkezleri ve odaları, ülkelerin kendi kontrolleri altında olan ve bulundukları ülke içerisinde kendi dillerini, kültürlerini öğreten küçük fakat etkili faaliyet birimleridir. Bu birimler, dil kurslarının verildiği, konuşma kursları/kulüplerinin yer aldığı, o ülkeye has belirli gün ve haftalar (dini veya milli) hakkında konuların işlendiği, kitap ve sanat eserleri sergilerinin açıldığı ve milli edebi eserlere ait konuların incelendiği merkezlerdir. Talebin değişkenliğine ve bulunduğu ülkenin özelliklerine göre bu merkezlerde eğitim gören öğrencilere dil eğitimi kapsamında dilin öğretildiği ülkelere geziler ve kısa süreli, kurslar düzenlenmektedir. Konuyla ilgili örnek olması açısından Edward P. Djerejian tarafından hazırlanan rapora¹⁰⁸ göre kültür merkezleri, o ülkenin hikayesini özellikle gençlere kitaplar, resimli albümler, internet, müzik, film ve diğer yollarla anlatmayı amaç edinen, o ülkeye ait güncel olayların tartışılıp konuşularak takip edildiği çok fonksiyonlu platformlardır. Kamu diplomasisinin amacının sempati yaratmak olduğu göz önünde bulundurulduğunda kültür merkezleri ve odalarının önemli bir yer tuttuğu açıktır.

Devletler arasında protokollerle kararlaştırılan *kültürel faaliyetler* ile farklı ülkelerdeki yerel yönetimlerin birbirleri arasındaki *kardeş şehir uygulamaları* da kamu diplomasisi uygulamalarının kültürel araçlar kapsamına dahildir. Daha önce kamu diplomasisinin safhaları bahsinde bir nebze olsun bahsetmiş olduğumuz ülkelerarası karşılıklı kültürel faaliyetler devletler tarafından belirlenen amaç/amaçlar doğrultusunda ülke kamu diplomasisine katkı sağlamaktadır. Türkiye'nin 2012 yılında Çin ile imzaladığı mutabakat zaptına göre 2012 yılı Türkiye'de Çin Kültür Yılı, 2013 yılı ise Çin'de Türk Kültür Yılı ilan edilerek bu şekilde karşılıklı kültürel aktiviteler icra edilmektedir.¹⁰⁹ Ayrıca "kardeş şehir" uygulamaları, şehirler arasında, aynı ülkeler arasında olduğu gibi, biraz daha küçük çapta icra edilen faaliyetlerdir.

¹⁰⁸ Djerejian, **a.g.e.**, s.37.

¹⁰⁹ Dışişleri Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi, "Yurtdışında Son Zamanlarda Düzenlenen Türk Yılları ve Mevsimleri", (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-son-zamanlarda-duzenlenen-turk-yillari-ve-mevsimleri.tr.mfa> , 26 Ekim 2012.

Kardeş şehir, coğrafi olarak uzak yerleşim alanlarının, kültürel ve ticari alışveriş amacıyla oluşturdukları birlikteliktir. Bu birliktelik, sosyo-ekonomik gelişimi yükseltmek amacıyla proje ve programlar yürüten iki veya daha fazla belediyenin ortak uygulamasıdır. Kardeş şehir kavramına örnek vermek gerekirse İstanbul, halihazırda (2012 yılı itibarıyla) dünya çapında 37 şehir ile kardeş şehir sıfatına haiz bulunmaktadır.¹¹⁰

Ülkelerin veya özel kuruluşların yaptıkları kültürel değerlendirmeler kapsamında verdikleri *nişanlar*, *ödülleri* ve *madalyalar* da kamu diplomasisi açısından önem arz eden bir diğer husustur. Ödül alan kişi veya kuruma prestij kazandırma olayı olarak görülen bu uygulama aslında ödülü veren ülkeye prestij sağlamaktadır. Bu sayede verilen ödüller veren ülkeye artı değer kazandırmaktadır. Önemli kültür aktiviteleri olarak sunulan söz konusu hususlar ödülün verildiği ülke medyasında yer almakta ve kendi insanına/kurumuna verilen ödül karşılığında ödül veren ülkeye karşı minnettarlık duygusu oluşmasına sebep olmaktadır.¹¹¹

¹¹⁰ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Resmî İnternet Sitesi, “İstanbul’un Kardeş Şehir, İşbirliği ve İyi Niyet Protokolleri İmzaladığı Şehirler”, (Erişim) http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/kurumsal/Pages/Kardes_Sehirler.aspx , 26 Ekim 2012.

¹¹¹ İtalya, "Sihirli Flüt" olarak adlandırılan Şefika Kutluer'i, Türkiye-İtalya kültürel ilişkilerine katkıları nedeniyle devlet nişanı ile ödüllendirdi. TRT Haber, “Sihirli Flüt’e Devlet Nişanı”, (Erişim) <http://www.trt.net.tr/haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=c537b2f0-b677-4988-b808-a556c7eb2943> , 13 Nisan 2011.

İstanbul Modern Yönetim Kurulu Başkanı Oya Eczacıbaşı ve İstanbul Kültür Sanat Vakfı Genel Müdürü Görgün Taner, Fransa'nın en prestijli ödülü sayılan "Chevalier dans L'Ordre National de la Legion d'Honneur" nişanını aldı. Zaman Gazetesi, “Oya Eczacıbaşı ve Görgün Taner'e d'Honneur nişanı”, (Erişim), <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1116175&title=oia-eczacibasi-ve-gorgun-tanere-dhonneur-nisani> , 13 Nisan 2011.

Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından 1989 yılından itibaren uygun görülen şahsiyetlere Üstün Hizmet Ödülü tevdi edilmektedir. Söz konusu ödülü alanlardan bazıları ve aldıkları yıllar aşağıdadır: Pierre Dubois (1989), Prof. Geoffrey Lewis (1991), Cengiz Aymatov, Takashi Morinaga, Sir Frederic Bennett (1998), Prof. Pierre Oberling, Prof. Kraus Kreiser, David Levi, Jean Paul Desroches (2001), Dr. Andrew Mango, Michael Ackermann, Prof. Jean Paul Roux, Henrik Liljegren (2002), Dr. Elias Mendoza Habersberger (2003), Prof. Jaemahn Sulh, Prof. Dr. Eric-Jan Zürcher (2005), Dr. Till Becker (2006), Prof. Masanori Naito, Ord. Prof. Pedro Martinez Montavez (2007), Ly Seppelin Ehin (2008), Harry Blackley, Oman Büyükelçisi Mohammed Al-Wohaibi (2009), Prof. Bernt Brendemoen, Suudi Arabistan'ın İstanbul Başkonsolosu Abdulwahab Mahmoud Sheikh (2010).

Dışişleri Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi, “Dışişleri Bakanlığı Üstün Hizmet Ödülü ile Devlet Nişanı ve Madalyaları”, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakanligi-ustun-hizmet-plaketi-ile-devlet-nisan-ve-madalyalarinin-verilmesi-.tr.mfa> , 23 Ağustos 2012.

2. Eğitimsel Araçlar

Kamu diplomasisinin kültürel araçlarının yanı sıra önemli bir boyutu da eğitimsel faaliyetlerdir. Eğitimsel faaliyetler kapsamında pek çok ğrenci, değişim programlarından istifadeyle diğer ülkelerdeki üniversitelere gitmekte, devletlerin veya özel kuruluşların verdikleri burslar ile aynı zamanda eğitimlerini sürdürebilmektedir. Bununla birlikte birçok akademisyen bilimsel yayınlar yapmakta, konferanslar ve seminerler ile görüş alişverişinde bulunmaktadır. Düzenlenen farklı alternatiflere sahip kurslarda yazarlar, gazeteciler ve diğer meslek dallarından temayüz etmiş insanlar çeşitli maksatlarla düzenlenen kurslara katılmaktadırlar. Ayrıca günümüzde “bilgi” de bu kapsamda değerlendirilen bir araç olmuştur.

lkeler arasında yapılan ğrenci değişim programları eğitimsel araçların en can alıcı kısmını oluşturmaktadır. Söz konusu değişim programları kapsamında niversite ğrencilerinin eğitim sürecinin bir kısmını başka bir ülkede geçirmesi ve bu sayede niversite hayatının yanı sıra o ülke insanının yapısını, kendisine münhasır kültür özelliklerini, bununla birlikte yaşam tarzını öğrenmesini sağlamaktadır. O lke içerisinde geçirilen zamanda ortaya çıkan olumlu izlenimler oraya karşı duyulan sempatiyi artırmaktadır. Böylece genç beyinlerde olumlu imajlar yaratılmış olmaktadır. Erasmus, bu bağlamda yer alan ve en yaygın olan ğrenci değişim programıdır.

Akademisyenlere ve özellikle akademik çalışma yapan öğrencilere çeşitli ülkeler ve kuruluşlar tarafından öğrenim bursu verilmektedir. Jean Monnet, Fulbright, Carnegie vb. burslar personelin belirli alanlarda yaptıkları çalışmalara yardımcı olmak üzere destek mahiyetinde verilen burslardır. Burs alan personelin bursu aldığı ülkeye karşı hoşgörü ile bakmasından daha doğal bir şey olamayacağından kamu diplomasisi açısından değerlendirildiğinde, yapılan yardımların faydası açıkça ortaya çıkmaktadır.

Değişim programları ile ilgili birçok örnek uygulama bulunmakla birlikte, bu konuda ülke politikalarını yönlendiren karar vericiler hakkında çarpıcı bir örneğe 1990’lı yılların Polonya’sında rastlamaktayız. Dönemin 44

üyeli Polonya Parlamentosu'nun başbakanı dâhil kabinede yer alan 22 bakanı, bir dönem Polonya'da bulunan ABD Enformasyon Ajansı (USIA-United States Information Agency) birimleri tarafından organize edilen değişim programlarında yer almış ve söz konusu programlardan mezun olmuşlardır.¹¹²

Dünyada üniversiteler ve akademik çevreler tarafından yapılan yayınlar da önemli bir yere sahiptir. Yayımlanan tüm bilimsel kitap, dergi ve makaleler puanlama sistemine dâhildir. Her yıl üniversiteler tarafından yapılan yayınlar puan esasına göre değerlendirilerek dünyanın, yapılan yayınlara göre en başarılı üniversiteleri sıralanmaktadır. Prestij meselesi olan bu uygulama aynı zamanda bir ülkenin bilimsel alanda diğer ülkeler ile kıyaslanması şeklinde algılanmaktadır. En çok yayın yaparak en iyi üniversite unvanını kazanan okulların yer aldığı ülkeler, ekonomik kalkınmışlık ve refah düzeyi açısından ileri seviye ülkeler olarak kabul edilmekte ve bu ülkelerde eğitim görmek cazip hale gelmektedir. Bununla birlikte düzenlenen uluslararası seminer, sempozyum, konferans gibi etkinlikler de bilimsel faaliyetlere katma değer sağlayan diğer bir husustur.

Yukarıda açıklanan faaliyetlere ilave olarak ülkeler tarafından değişik amaçlarla verilen kurslar da kamu diplomasisine fayda sağlayan unsurlar arasında sayılabilir. Kurslar kategorisine örnek olarak yazar ve sanatçı değişimi ve gazetecilik kursları¹¹³ ile uluslararası ziyaretçi programı gösterilebilir. "uluslararası ziyaretçi programı" Amerika Birleşik Devletleri tarafından düzenlenen ve kapsamını "lider eğitim seminerlerinin" oluşturduğu bir program olmakla birlikte üçüncü bölümde bu konu ile ilgili açıklama yapılmıştır. Yazar ve sanatçı değişim programları ile gazeteci değişim programları ise bazı ülkeler tarafından konu kapsamında davet edilen

¹¹² Dizard, **a.g.e.**, s.204.

¹¹³ 2005-2007 yılları arasında ABD Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı görevini yürüten Karen P.Hughes'un açıklamalarına göre dünyanın çeşitli bölgelerinden birçok gazeteciye ABD'de gazetecilik okullarında ve Aspen Kuruluşu'nda profesyonel gazetecilik eğitim verilmektedir. Bahse konu kursların amacının yoğun haber akışlarının yaşandığı günümüzde olayları daha objektif ve çift taraflı olarak verebilmek olduğunu ifade etmiştir. Hughes, **a.g.m.**, s.30.

personeler, giderleri bu maksatla ayrılan bütçelerden karşılanmak suretiyle kurs ve seminer gibi etkinlikler düzenlenmesi şeklinde icra edilmektedir.

Özel durumlarda elde mevcut “bilgi” de kamu diplomasisinin araçları arasında sayılmalıdır. Joseph S. Nye Yumuşak Güç adlı kitabında “bilgi etkili ve güvenilirse, bazen tek başına da diğer devletlerin politikalarını değiştirebilir demektir.”¹¹⁴ Bir süre önce ortaya çıkan Wikileaks belgeleri¹¹⁵ bunun güzel bir örneğini teşkil etmektedir. Avustralyalı bir gazeteci olan Julian Assange’ın liderliğinde kurulan ve İsveç merkezli uluslararası bir oluşum olan Wikileaks tarafından açıklanan birçok belge nedeniyle bazı ülkelerde halk ayaklanmaları meydana gelmiş ve hükûmetler düşmüştür.¹¹⁶

3. Ekonomik ve Sosyal Araçlar

Kamu diplomasisine destek sağlayan sosyal araçlar denildiğinde akla gelen hususlar spor branşları, doğal afetlerde yapılan maddi ve manevi yardımlar, doğrudan yapılan maddi yardımlar, insani yardım faaliyetleri, sivil toplum kuruluşlarının ve siyasi partilerin faaliyetleri gelmektedir.

Spor faaliyetleri günümüzde eğlenceli vakit geçirmekten öte bir anlam kazanmışlardır. Sporun sadece spor olmadığı halen tartışılan bir husus olmakla birlikte, başta sosyal alanlar olmak üzere ekonomik faaliyetlerde ve cazibe merkezi olması nedeniyle de diğer alanlarda giderek artan bir öneme sahip olmaktadır. Hülasa, spor branşları ve dalları artık marka olmuştur. Markaların nasıl bir değeri varsa, reklamı yapılabilirse, beğeni toplayabilirse spor dalları da aynı kapsama dâhil olmuştur. Böylece kamu diplomasisini doğrudan olmasa bile dolaylı olarak desteklemektedir. Emsal

¹¹⁴ Nye, **Yumuşak Güç**, s.115.

¹¹⁵ Wikileaks, kaynaklarının gizliliğini koruyarak hükûmetlerin ve diğer organizasyonların hassas belgelerini yayınlayan, İsveç merkezli bir uluslararası organizasyondur. WikiLeaks Amerika’nın Afganistan savaşına ilişkin 90 bin belge yayınlamıştır.

Wikileaks Türkçe, “Wikileaks Nedir?”, (Erişim) <http://www.trt.net.tr/haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=a6222353-8588-485a-af47-ec075d7b27de> , 13 Nisan 2011.

¹¹⁶ Vatan Gazetesi, “Halkın Darbesi: Wikileaks Tunus’ta Hükûmet Düşürdü”, (Erişim) <http://haber.gazetevatan.com/Haber/352853/1/Gundem> , 14 Nisan 2011.

olarak önce Amerikan Milli Basketbol Ligi'ni (NBA) verebiliriz. Sadece ülke içinde icra edilen bir spor branşı iken son yıllarda o kadar fazla ilgi odağı olmuştur ki, dünyada basketbol oynayan tüm gençlerin hayalini NBA'da basketbol oynamak süsler hale gelmiştir. Pek çok ülkede dergileri basılarak satılan, televizyon kanallarında maçları canlı olarak verilen, çocukların okul kitap ve defterlerinin kapaklarında basketbolcularının resimleri bulunan evrensel bir değer haline gelmiştir. Bununla birlikte kriket oyunu da İngilizler tarafından ortaya çıkarılmış ve eski İngiliz sömürgeleri başta olmak üzere bazı ülkelerde resmi spor dalı olarak tescil edilmiştir.

Spor kapsamında değerlendirilebilecek başka bir alan da dünya genelinde kapsamlı şekilde icra edilen "olimpiyatlar", "dünya futbol şampiyonaları" ve "Formula-1 araba yarışları" gibi aktivitelerdir. Bu faaliyetler önce ülkelerin gönüllülük ilkesi altında adaylık süreci ile başlayıp onların sorumluluğu ve sponsorluğu altında icra edildiği için bunları kamu diplomasisi kapsamında ele alacağız. Örneğin 2012 Londra Olimpiyatları için seçilen İngiltere, söz konusu olimpiyatları ülke kamu diplomasisi uygulaması için bir fırsat olarak görmüştür. House of Commons Foreign Affairs Committee tarafından hazırlanan ve Ocak 2011'de yayımlanan "FCO Kamu Diplomasisi: 2012 Olimpiyatları" konulu raporda 2012 Londra Olimpiyatları, bütün dünyanın dikkatini üzerinde topladığı "nesilde bir" gerçekleşen fırsat olarak nitelendirilmiştir. Aynı raporda FCO, bu fırsatı kamu diplomasisi ve yumuşak güç bakımından bireyleri ve toplumları İngiltere'nin çıkarları doğrultusunda etkileyebilecek önemli bir araç olarak değerlendirmiştir. Söz konusu rapor kamu diplomasisinin sportif aktivitelerde kullanılmasının incelenmesi bakımından ilginçtir. Raporda 2006 yılında Almanya'da ve 2010 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti'nde icra edilen Dünya Futbol Şampiyonaları'nın Alman Kamu Diplomasisi ve Güney Afrika Cumhuriyeti tanıtımı üzerine, 2008 yılında Çin'de icra edilen Olimpiyatların Çin kamu diplomasisi üzerine ve 2010 yılında Hindistan'da icra edilen İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) Oyunları'nın Hindistan'ın tanıtımına olan etkisi

incelenmiştir.¹¹⁷ Bu inceleme neticesinde 2012 yılında icra edilmiş olan Londra Olimpiyatları'nın, olimpiyatlar öncesinde, İngiliz kamu diplomasisi faaliyetlerine olan katkısının azami derecede ve mümkün olduğunca uzun tesirli olması için ne gibi tedbirler alınması gerektiği sıralanmıştır. Böylece özellikle dünya çapında icra edilen sportif faaliyetlerin devletler lehine yarattığı etkiler göz önünde bulundurulduğunda, devletlerin bu tarz aktivitelerden kamu diplomasisi faaliyetlerinde yararlanma gerekçeleri de ortaya çıkmaktadır.

Dünyanın farklı bölgelerinde sıklıkla meydana gelen doğal afetler nedeniyle ortaya çıkan ihtiyaçlara yönelik yardımların yapılması milli ve uluslararası kamuoyu tarafından olumlu karşılanmaktadır. Deprem, sel, tsunami, toprak kayması, nükleer felaketler gibi çeşitli afetler nedeniyle ülkeler yardım talep edebilmektedir. İhtiyaç hâsıl olan ülkeye yapılacak yardımlar maddi veya manevi olarak sağlanmaktadır. Maddi yardımları genel olarak; parasal yardımlar, gıda ve giyim eşyası temini, ilaç ve diğer ecza malzemeleri ile barınma ihtiyaçlarının karşılanması ve uzman personel ile ekipman görevlendirilmesi oluşturmaktadır. Manevi yardımları ise yetkililer ile sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan açıklamalar ve hatta ülkenin bireyleri tarafından televizyon kanallarında kendilerine uzatılan mikrofonlara verdikleri destek mesajları oluşturmaktadır. Artan teknolojik imkânlarla birlikte bilgilerin aktarılmasındaki sürat, gelişmelerin anında dünya kamuoyu ile paylaşılmasını sağlamaktadır. Netice itibarıyla, özelde yardım yapılan ülke halkının gözünde, genelde tüm dünya halklarının gözünde yardımcı olan ülkenin itibarı artmış olmaktadır.¹¹⁸

¹¹⁷ House of Commons Foreign Affairs Committee, "FCO Publiz Diplomacy: The Olympic and Paralympic Games 2012", (Erişim) <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmselect/cmfaff/581/581.pdf> , 22 Haziran 2012.

¹¹⁸ 11 Mart 2011 tarihinde Japonya'da meydana gelen deprem ve ardından oluşan tsunami nedeniyle Fukuşima nükleer santralinde çatlak oluşmasından kaynaklanan tehlikede nükleer sızıntının kapatılması amacıyla Amerika Birleşik Devletleri tarafından Japonya'ya dev beton pompası gönderildi. Bahse konu pompa, öncelikle soğutma faaliyetlerinde ve daha sonra beton dökme faaliyetlerinde kullanılacak olan, dünyanın en büyük su ve beton pompası durumundadır.

Zaman Gazetesi, "Dünya'nın En Büyük Pompası Fukuşima'ya Yola Çıkıyor" (Erişim) <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1119253> , 15 Nisan 2011.

Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından yurtdışındaki ilk büyük konut projesi Pakistan'da gerçekleştirilecek. İdare, geçen yıl büyük bir sel felaketi yaşayan Pakistan'a ilk aşamada 4 bin 620

Uluslararası camiada zaman zaman meydana gelen silahlı çatışma ve kriz ortamları ile salgın hastalıklar gibi çeşitli durumlarda insani amaçlı yardım faaliyetleri icra edilmektedir. Bu ve bunun gibi sebeplerin yol açtığı nüfus hareketleri (mülteciler, yerinden edilmiş kişiler) de bu faaliyet kapsamına dâhil edilebilir. İcra edilen insani yardım faaliyetleri ulusal ve uluslararası medyada geniş yer bulmakta ve faaliyeti gerçekleştiren ülke lehine olumlu izlenimler yaratmaktadır. Kamu diplomasisinin ruhuna uygun olan bu tarz icraatlar ortaya farklı şekillerde çıkmaktadır. Siyasi krizler, iç savaşlar, mülteci ve göç sorunları, açlık, yoksulluk, kıtlık, AIDS, tüberküloz, sıtma gibi hastalıklarla mücadele verilecek örnekler arasında sayılabilirler.¹¹⁹

Sivil toplum kuruluşları da kamu diplomasisinde rol oynayan sosyal bir araçtır. Postmodern toplumlarda hâkim otoriteye genellikle şüphe ile yaklaşılır ve çoğu zaman hükûmetlere güvenilmez. Bu da hükûmetlerin geri planda kalmasına yol açar. Bazı sivil toplum kuruluşlarına hükûmetlerden daha fazla güven duyulur ve kontrol edilmeleri zor olsa bile faydalı bir iletişim aracı olabilirler. Soros Vakfı, Ford Vakfı ve Carnegie Vakfı gibi Amerikan vakıfları ve birçok sivil toplum kuruluşu, Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra, Doğu Avrupa'da demokrasinin sağlamaştırılmasında önemli rol oynamışlardır. Bill ve Melinda Gates Vakfı, Afrika'da bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmek için birçok devletten daha fazla şey yapmıştır.¹²⁰ Önümüzdeki yıllarda sivil toplum kuruluşlarının sayısının ve etkisinin daha da artacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

---

konut yapacak. Konutların finansmanı, sel felaketinden sonra bu ülkeye yardım için toplanan paralardan karşılanacak. Pakistan'da yaşanan sel felaketinden sonra Türkiye'de düzenlenen kampanyada, 200 milyon liranın üzerinde yardım toplanmıştı. Pakistan Ulusal Meclis Başkan Yardımcısı Faisal Karim Kundi, TOKİ tarafından yapılacak afet konutları için Türkiye'ye teşekkür etmek üzere Ankara'ya geldi. Sabah Gazetesi, "TOKİ'den Pakistan'a Dev Proje", (Erişim), http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/02/18/tokiden_pakistana_dev_proje , 16 Nisan 2011.

¹¹⁹ İnsani amaçlı yardımla ilgili pek çok sivil yardım kuruluşuna ilave olarak BM'in bünyesinde yer alan birçok uzmanlık kurulu mevcuttur. Bunlar; Genel Kurulun Üçüncü Komitesi (Sosyal, insani ve kültürel), BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), BM Kalkınma Programı (UNDP), Dünya Gıda Programı (WFP), Ekonomik ve Sosyal Konsey, Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), İnsani Yerleşimler Programı (UN-HABITAT), İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (UN OCHA) gibi kurullardır.

BM İnsani Yardım İlişkileri Resmi Web Sitesi, "Humanitarian Affairs" (Erişim) <http://www.un.org/en/humanitarian/> , 17 Nisan 2011.

¹²⁰ Nye, a.g.e. , s.113.

Çeşitli ülkelerdeki siyasi partiler de kamu diplomasisinin sosyal araçları arasında yer alır. Bu partilerin kısmen devlet destekli dahi olsalar yurt dışında çeşitli partilerle veya kesimlerle dış ilişkiler kurmaları olasıdır. Konuya en iyi örnek Almanya'dan verilebilir.¹²¹ Alman siyasi partisi olan Sosyal Demokrat Parti ile Türkiye'deki Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki işbirliği bunun bir örneğini teşkil etmektedir.¹²²

4. Teknolojik Araçlar

Teknoloji, kamu diplomasisi uygulamalarının tamamına yakınında bir şekilde kullanılmaktadır. Ancak bu bölümde ayrı bir enstrüman olarak teknolojik araçlardan bahsedilecektir. Çağımızda teknolojinin gelişmesiyle birlikte özellikle bilgisayar teknolojilerinde hızlı bir dönüşüm yaşanmaktadır. Donanım alanında olduğu kadar yazılım alanında da kendisini gösteren bu gelişmeler esas olarak bilişim teknolojilerinde hissedilmektedir. Özellikle internet alanında yaşanan bu gelişmelere ilave olarak cep telefonu teknolojisinde meydana gelen değişiklikler, başta kısa mesaj servisleri olmak üzere bu telefonların bilişim teknolojilerine adapte edilmesiyle farklı bir boyut kazanmıştır. Kamu diplomasisi bir nevi imaj yenileme, imaj güncelleme faaliyeti olduğu için teknolojik araçların doğrudan kullanımı önem arz etmektedir.

Bilgisayar teknolojilerinde yazılım alanında ortaya çıkan gelişmelere paralel olarak internet ortamında Youtube, Facebook, Twitter, MSN, Yahoo, Hotmail, Google gibi programlar ilgi odağı haline gelmiştir. İnternet alanındaki söz konusu gelişmeler, başta siyasi partiler olmak üzere tüm siyasi aktörler tarafından keşfedilmiş ve kendi maksatlarına uygun faaliyetlerde kullanılmaya

¹²¹ Nye, **a.g.e.** , s.113.

¹²² Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile Alman Sosyal Demokrat Partisi (SDP) arasında oluşturulan ortak komiteler, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, sosyal devlet modeli ve parti örgütlenmeleri konularında çalışacaklardır.
CNN Türk Web Sitesi, “Alman Sosyal Demokratlar İle CHP El Ele” , (Erişim) , <http://www.cnntrk.com/2010/turkiye/10/21/alman.sosyal.demokratlar.ile.chp.el.ele/593770.0/index.html> , 17 Nisan 2011.

başlamıştır.¹²³ Bütün bunlara ilave olarak hazırlanan web sayfalarından istifade ile kamuoyunun bilgilendirilmesi/yönlendirilmesi kolaylaşmıştır. Kişilerin, organizasyonların, kurum ve kuruluşların kolayca, düşük maliyetle ve hızlı bir şekilde web sayfalarında yapacakları açıklamalar ile kamuoyunu şekillendirme yetenekleri artmış olmaktadır. Konuya bir örnek vermek gerekirse, Türkiye’de icra edilen Inovasyon Konferansı’nda Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, kendisinin de sosyal medyadan yararlanan biri olduğunu dile getirmiş ve “Inovasyon adeta toplumların kimyasını değiştiriyor. Bugün Arap Baharı’nın ortaya çıkışında El Cezire’nin, internetin ve Youtube’un katkılarını görmezden gelmek mümkün değildir” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.¹²⁴ Bu açıklama ile, artık teknolojinin girmediği bölgenin kalmadığı ve teknolojik araçların uluslararası politikada kamu diplomasisi uygulamalarında etkin biçimde kullanılmakta olduğu bir kez daha ortaya konulmuştur

Cep telefonları teknolojilerinde mevcut gelişmeler ışığında artan iletişimin farklı bir boyutu da kısa mesajlardır. Kısa mesajların (SMS) bilgilendirme amaçlı olarak kullanılması, aynı anda binlerce kişiye istenilen mesajın iletebilmesi de ayrı bir öneme haizdir.

Teknolojide yaşanan gelişmelerin savunma sanayine uygulanmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni nesil silah sistemleri ve araçlar, ülkelerin kamu diplomasisi faaliyetlerinin “teknolojik aracı” şeklinde değerlendirilmektedir. Söz konusu gelişmeler silahlı kuvvetlerin gücünü artırarak caydırıcılık sağladığı gibi pazar bulunması halinde diğer ülkelere satışı suretiyle

¹²³ Youtube, Barack Obama’nın dijital seçim kampanyasında önemli rol oynamıştır. Barack Obama farklı dönemlerde Youtube’u farklı şekillerde kullanmıştır. Barack Obama ilk olarak konuk olduğu radyo programlarındaki ses kayıtlarını Youtube’da paylaşmıştır. Bu programlara gelen tepkileri ve dinlenme oranlarını dijital olarak ölçümlemiştir. Ardından bu ölçümler sonucunda hedef kitlesine videolar sunmaya başlamıştır. Seçmenlerin Youtube’a gösterdiği ilgi üzerine Barack Obama seçmenlerin kendisine sormak istedikleri soruları Youtube profili altında görüntülü olarak yollamasını istemiştir. Gelen sorular gruplandırılmış ve Barack Obama tarafından aynı şekilde cevaplandırılmıştır. Bu sayede bir kişinin bile istediği anda kamuoyunu hazırlayarak nasıl yönlendirebileceği ortaya çıkmıştır.

Aziz, a.g.e., s.68.

¹²⁴ T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmî İnternet Sitesi, “Cumhurbaşkanı’nın Türkiye İnovasyon Konferansı’nın Açılış Oturumunda Yaptıkları Konuşma”, (Erişim) <http://www.tccb.gov.tr/konusmalar/371/81473/turkiye-inovasyon-konferansinin-acilis-oturumunda-yaptiklari-konusma.html> , 10 Aralık 2011.

ekonomik çıkar sağlama görevini yerine getirmektedir. Bu maksatla farklı ülkelerde icra edilen savunma sanayi fuarları ülkelerin teknolojik güçlerinin gösterildiği bir ortam olarak nitelendirilmektedir. Böylece üretilen silah sistemleri ve araçlar, milli olarak sahip olunan teknoloji vasıtasıyla, diğer ülkeler tarafından incelenebilmekte ve beğenildiği takdirde satın alınmaktadır. Bununla birlikte, satılan sistemlerin yedek parça, bakım ve idamesinin sağlanması da dahil olmak üzere bir çok açıdan ülkenin ekonomik çıkarlarına da hizmet edilmiş olmaktadır.

5. Askerî Araçlar

Günümüzde barış gücü unsurları ile askerî personel değişim programları kamu diplomasisi uygulamalarının askerî vasıtaları olarak ön plana çıkmaktadır. Her ne kadar askerî vasıtalar diğer vasıtalar kadar önemli görülme de aslında ülkelerinin reklamını yaparak itibar kazandıran unsurlardır.

Uluslararası veya bölgesel çatışma alanlarında evrensel veya bölgesel kuruluşlar (Birleşmiş Milletler, NATO, Avrupa Birliği, Afrika Birliği, Arap Birliği, gönüllü ülkelerin koalisyonları, vb.) tarafından kontrol görevi devralınarak kriz sonrası düzenin sağlanmasında ve barışın tesis edilmesinde etkin roller üstlenilmektedir. Yapılan icraatlar can güvenliğinin sağlanması başta olmak üzere, Afrika ülkelerinde olduğu gibi sağlığın korunması, açlıkla mücadele, Afganistan'da yapılan şekliyle bölgesel imar timleri vasıtasıyla altyapı ve üstyapı faaliyetlerinin ifası gibi hususlardan oluşmaktadır. Bu faaliyetlerin iki boyutu bulunmaktadır. İlki yardım edilen ülke/ülkeler bakımından, ikincisi uluslararası kamuoyunda yarattığı etki bakımından önemlidir. Bir bakıma destek sağlayan ülkenin yardım gören ülke nezdinde prestiji artmaktadır. Ancak asıl etki diğer ülkeler üzerinde yaratılmış olmaktadır. Bu sayede dünya kamuoyunun ilgisi çekilerek barışı sağlayan ve tarafların güven duyduğu ülke statüsü kazanılmış olur. Örneğin İsrail ile Lübnan arasındaki sorun nedeniyle Güney Lübnan'daki bölgeye yerleşmiş bulunan UNIFIL (United Nations

Interim Force in Lebanon-BM Lübnan Görev Kuvveti), Lübnan halkının gözünde önemli bir konumda bulunmaktadır. UNIFIL'in yaptığı görevler bir yana UNIFIL bünyesinde yer alan ülkeler de kendi milli unsurları ile ciddi şekilde kamu diplomasisi faaliyetleri icra etmektedirler. Güney Lübnan'da konuşlu olan Türk Birliği sorumluluk bölgesinde onardığı okul ve camiler ile inşa ettiği yollar sayesinde Türkiye'nin bölgedeki imajını kuvvetlendirmekte ve halkın beğenisini kazanmaktadır. Kalplerin ve gönüllerin fethedilmesi olarak ifade edilen kamu diplomasisi uygulamalarına Bosna Hersek'te, Kosova'da ve Afganistan'da görev alan Türk Birlikleri de aynı şekilde iştirak etmektedirler. Bununla birlikte Türk Deniz Kuvvetleri'nin de görev aldığı Somali açıklarında vuku bulan gemi kaçırma eylemlerine karşı icra edilen devriye faaliyetleri ile yine UNIFIL bünyesinde Lübnan açıklarında devamlı olarak devriye gezen Türk Deniz Kuvvetleri'ne ait bir adet Savaş Gemisi de bu katkıyı artıran faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu konuda bir diğer örnek olarak Norveç'i vermek yerinde olacaktır. Sadece 5 milyon nüfusa sahip olan Norveç'in yaygın bir dile, ulus aşırı bir kültüre, merkezi bir konuma, Avrupa Birliği üyeliğine sahip olmamasına ve uluslararası bir kuruluşa ev sahipliği yapmamasına rağmen¹²⁵ misyonunun sadece "barış gücü" olduğunu vurgulaması¹²⁶ ve yaptığı uygulamalar ile bunu diğer ülkelere kabul ettirmesi¹²⁷ bu durumun açıklamasına katkı sağlamış olacaktır. Konu ile ilgili bir de Amerikalı antropoloji uzmanı Edward Kurjack'ın ABD kamu diplomasisi faaliyetlerinin Irak'ta yeterince başarılı olamamasına düşündüğü küçük bir çareye değinmek yerinde olacaktır. Kendisi, özellikle Irak'ın güneyinde Şiilere bağımsızlık getirmeye çalışan Amerikan Ordusu'nun niçin tankların üzerine bu konuya özgü Kuran'dan ayetlerin yazılmadığını

¹²⁵ Nye, **Public Diplomacy and Soft Power**, s.104.

¹²⁶ Mark Leonard, Catherine Stead ve Conrad Smewing, **Public Diplomacy**, The Foreign Policy Centre, London, 2002, s.53.

¹²⁷ Bu konu Türkiye'nin Libya ile yapmış olduğu arabuluculuk çabaları esnasında basında geniş yer işgal etmiştir. Medyada söz konusu haber şu şekilde yer almıştır: "Dünyanın uluslararası arabulucu olarak tanıdığı Norveç ile bu alanda son dönemde artan bir rol üstlenen Türkiye, Libya'da siyasi sürecin başlaması için işbirliği yapacaklar. Norveçli mevkidaşı Jonas Gahr Store ile düzenlediği ortak basın toplantısında Ahmet Davutoğlu, Ortadoğu konusundaki çalışmalarda Norveç'in arabuluculuk konusundaki tecrübesini önemli bir değer olarak gördüklerini dile getirdi."

Sabah Gazetesi, "**Davutoğlu: Libya'da Operasyona Devam**", 19 Nisan 2011, s.24.

sorgulamaktadır. Aslında bu örneği vermekle, dini vasıtaların askerî vasıtalarla birlikte kullanılması konusuna da değişik bir yaklaşım sergilemiş olmaktadır.¹²⁸

Konuya tarihsel bir diğer örnek de Yale Richmond'un Practicing Public Diplomacy adlı eserinden verilebilir. Eserinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında ikiye bölünen Almanya'da Batı Bloku'nun kontrolü altında yer alan Batı Almanya'nın Sovyet tehdidinden korkması, bu korkunun giderilmesi için ABD'nin Batı Almanya'daki asker mevcudunu artırması, buna ilave olarak da zaman zaman İngiltere'deki Amerikan üslerinden B-29 bombardıman uçaklarını kaldırarak Batı Almanya üzerinde alçak uçuş yaptırması yer almaktadır. Bu durumun Batı Almanya'da yaşayan Almanlar üzerinde olumlu tesir yaptığı, güven duygusunu pekiştirdiği ve tüm bu uygulamaların neticede bir kamu diplomasisi faaliyeti olduğu açık bir şekilde ifade edilmiştir.¹²⁹

Sonuç itibarıyla uluslararası kriz bölgelerinde görev yapan barış gücü unsurları, yapmış oldukları görevler münasebetiyle kamu diplomasisinin askerî unsurları kapsamına dâhildir.

Askerî personel değişim programları da ülkelerin yumuşak güç üretimlerine ve dolayısıyla da kamu diplomasisi faaliyetlerine katkıda bulunmaktadır. Bu kapsamda çeşitli ülkelerde kurs, tatbikat, dil eğitimi ve askerî eğitim alınmakta/verilmektedir.¹³⁰ Bu kurslar esnasında kültür gezisi adı altında ülkenin belirli bölge ve şehirlerine geziler düzenlenmekte ve icra edilen kamu diplomasisi faaliyetlerinin etkinliği artırılmaktadır. Ayrıca bazı ülkelerde icra edilen askerî kurslar esnasında (özellikle ABD'nde) her kursiyer subaya bir veya iki sponsor aile görevlendirilmekte ve kursiyerin

¹²⁸ Mark Kilbane, "Military Psychological Operations as Public Diplomacy", Routledge Handbook of Public Diplomacy, Nancy Snow and Philip M. Taylor (ed.), New York, Routledge, 2009, s.190.

¹²⁹ Yale Richmond, **Practicing Public Diplomacy: A Cold War Odyssey**, New York, Berghahn Books, 2008, s.18.

¹³⁰ Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Askerî Eğitim ve Öğretim Programı (International Military Education and Training - IMET) ile çeşitli ülke askerî personeline kurslar verilmektedir. IMET, dünya genelinde geleceğin liderlerini şekillendiren ve yabancı ülkelerle Amerikan askerî personeli arasındaki işbirliğini geliştiren önemli bir program konumundadır. IMET programı kapsamında 150 askerî okul ve kuruluşta 2000 civarında kurs açılmaktadır. Misal vermek gerekirse 2004 yılı için 90 milyon dolarlık bir bütçe ayrılarak, Arap ve Müslüman ülkelere 1000 kadar subaya, Yakın Doğu ve Güney Asya ülkelerinden ise 1446 subaya ABD'de çeşitli kurslar verilmiştir. Djerejian, a.g.e., s.47.

özellikle hafta sonlarındaki boş zamanlarında bu aileler tarafından çevrenin gezdirilmesi, eve davet edilerek (özellikle de yemeğe davet etmek yoluyla) aile yapısının gösterilmesi ve diğer aile üyeleri ile tanıştırmaları sağlanmaktadır.

Ayrıca burada eğitim gören personel almış olduğu eğitimin yanı sıra ülkesine döndükten sonra gördüğü askerî silah, araç, gereç, donanım ve teçhizatı beğenerek ülkesinin silahlı kuvvetlerinde kullanılmak ve satın alınmak üzere tavsiye edebilmektedir. Böylelikle maddi anlamda en pahalı teknolojilere sahip olunan silah sanayisine de katkı sağlanmış olmaktadır. Bununla birlikte kurs görülen ülke ordusu ile olumlu etkileşimler olmakta, askerlik sistemine özenme ve gıpta etme şeklinde eğilimlere rastlanılmaktadır. Sonucunda ise ülke ordularını eğitime faaliyetine kadar giden bir süreç yaşanabilmektedir.¹³¹

6. Dini Araçlar

Din de aslında uluslararası ortamda yüzyıllardır kullanılan diplomatik bir araçtır. Yahudi-Hristiyan Batı, Arap-Müslüman dünya gibi nitelemeler bu durumun kısa bir ifadesidir.¹³² Bununla birlikte birçok din yeryüzünde kendi inancını yaymak için diğer ülkelere bu amaçla görevli insanlar göndermiştir.

¹³¹ Afganistan milli ordusunun oluşumuna da katkı sağlayan TSK, ISAF'ın komutası süresince, 130 Afgan personele eğitim vermiştir. TSK, 1452 Afgan personeli de devriye, yakın koruma, idame ve bando konularında yerinde eğitmiştir. İkinci dil olarak Türkçe'nin okutulduğu Afganistan Kara Harp Okulu'nda 2011 yılı itibarıyla 12 Türk askerî personel eğitim verirken, Afganistan askerî yargı sisteminin Türk askerî yargı sistemi örnek alınarak yapılandırılması çalışmaları da Mayıs 2005'te başlamıştır.

Sabah Gazetesi, "TSK, ISAF'ı Devrediyor", (Erişim), <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/08/03/siy100.html> , 19 Nisan 2011.

Kabil'de açılan Türkiye-Anadolu Eğitim Merkezi'ndeki 600 Afgan asker, Türkiye'den gelen subaylar tarafından eğitilmiştir. 27'si Türk 34'ü Afgan eğitici, 600 kişilik Afgan personele 8 Şubat 2011 tarihinde temel askerlik eğitimi vermeye başlamıştır. Dört haftalık temel eğitimin ardından Afgan askerleri, daha sonra altı haftalık ileri eğitime tabi tutulmuşlardır. Türkiye'nin, Afganistan'ın yeniden yapılandırılması faaliyetindeki rolünün çok şeffaf ve belli olduğunu vurgulayan Afganistan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Muhammedi "Türk askerinin Afgan halkına yönelik her türlü maddi ve manevi desteğini bütün vücudumuzla hissedebiliyoruz" şeklinde beyanat vermiştir.

Yeniçağ Gazetesi, "Afgan Askerlerini Mehmetçik Eğitiyor", (Erişim) <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/yg/habergoster.php?haber=31545> , 19 Nisan 2011.

¹³² Georges Corm, **21. Yüzyılda Din Sorunu**, çev. Şule Sönmez, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008, s.11.

Son birkaç yüzyıldır misyoner adı verilen bu insanlar bir yandan kendi inanışlarını yayarken diğer yandan mensubu bulundukları ülkelerin çıkarlarını takip etmekte idiler. Devletlerin icra etmiş oldukları dini yayma faaliyetlerinin en temel amacı iktisadi/ekonomik çıkarlarının sağlanması olmuştur. Örtülü olarak icra edilen bu tür faaliyetlere sömürgeciliğin ilk aşaması olarak da bakılabilir.

Din, ulus devlet dönemi öncesi devletlerin kuruluşunda, diğer devletlerle ilişkilerinde temel amaç olma işlevini yitirmiş, fakat toplumsal ve siyasi unsur olarak ortadan kaybolmamıştır. Ulus devletlere dayalı uluslararası düzende sistemin yapısı ve işleyişini etkileyen esas unsurların yanında, şüphesiz onlardan daha az önemli olduğu düşünülen unsurlardan birisi haline gelmiştir. Ulus devlet döneminin özelliği dini aynı zamanda bir araç olarak görmesi ve kullanmasıdır. Birçok olayda devletler dini dış politika aracı olarak kullanarak amaçlarına ulaşmaya çalışmışlardır.¹³³ Dinin bu özelliği onun farklı bir konuma sahip olmasını sağlamıştır. Başlangıç noktası olarak bu esas kabul edildikten ve mesele bu şekilde ortaya konulduktan sonra uluslararası ortamda yaygın etki doğuran Haçlı Seferleri örneğini vermek yerinde olacaktır. Yaklaşık iki yüzyıl süren bu seferler din adamları tarafından ve öncelikle dini sebeplerle başlatılmıştır. Aksi halde büyük grupları ikna etmek mümkün olamamıştır. Bununla birlikte, Avrupa'nın ortasında yaşanan din temelli savaşlar¹³⁴ da içerisinde bulunduğu dönem itibarıyla Avrupa'nın siyasi haritasının yeniden çizilmesini sağlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ise İslam dini, Musevilik ve Hristiyanlık gibi "Allah'ın birliğine inanan" dinlere mensup olanları, bazı maddi şartlar içinde, dinî müesseseleri ile birlikte serbest bırakmış, mabetlerini ve ruhani liderlerini, birtakım imtiyazlar tanımak suretiyle, himaye etmiştir. Bu nedenden dolayıdır ki, İslam fütuhâtı Bizans toprakları içinde süratle yayılmıştır.

¹³³ Mehmet Emin Çağırın, "Din ve Uluslararası İlişkiler", (der.) Haydar Çakmak, **Uluslararası İlişkiler: Giriş, Kavram ve Teoriler**, Birinci Baskı, Ankara, Platin Yayıncılık, 2007, s.374.

¹³⁴ 1555 yılında imzalanan Augsburg ve 1648 yılında imzalanan Westphalia Antlaşmaları ile Avrupa haritası değişmiştir. Özellikle Westphalia Kongresi, Avrupa'ya hem dinî, hem siyasi sağlam bir statü kazandırmak için yapılan önemli bir teşebbüs olmuştur.

Jacques Pirenne, **Büyük Dünya Tarihi**, (çev.) Nihal Önal, Beslan Cankat, II. Cilt, İstanbul, Meydan Gazetecilik A.Ş., s.615.

Bununla birlikte, Ermeni kilisesi ve cemaati de, Ermeniler arasında Katolik propagandası yapılmasına mani olunması için Osmanlı Devleti'ne müracaatta bulunmuştur.¹³⁵ Osmanlı Devleti, Halifelik makamını da İslam coğrafyasında uyguladığı dış siyasette etkili bir faktör olarak kullanmıştır. Yapılmış olan tüm bu faaliyetler bir tür kamu diplomasisi uygulamasıdır. Böylece Osmanlı Devleti'ni idare edenler, içerisinde bulunulan dönem için başka ulusları, halkları ve toplulukları icraatları ile cezbetmek suretiyle istedikleri sonuçları elde etmişlerdir.

Günümüzde uluslararası ortamda vuku bulan devletlerarası ilişkilerde dinin önemi halen hissedilmektedir. Tibet'in sürgünde olan ruhani lideri Dalay Lama'nın Çin ile yaşadığı problemler nedeniyle uluslararası medyatik bir şahsiyete bürünmesi, çok toplumlu bir ülke konumundayken parçalanmak suretiyle dağılan Yugoslavya'da Bosna Hersek'in özellikle dini durumundan dolayı topraklarına göz dikilmesi ve halkının katledilmesi, Rusya'da Çeçenistan'ın ve Asya'da Afganistan'ın içinde bulunduğu durumlar¹³⁶ bu ahvalin ispatıdır. Verilen söz konusu örneklerle ilave olarak, 1948 yılından bugüne kadar devam eden İsrail-Filistin mücadelesi de sadece bu devletleri değil, bunlarla birlikte Museviler ile İslam dünyasını ve hatta Hristiyan dünyası ile İslam dünyasını çoğu kez karşı karşıya getirmiştir. Dünya petrolünün büyük kısmını elinde bulunduran Arap devletleri birleşerek petrol fiyatlarını artırmış ve dış politikada bu olay Arap (Müslüman) dünyasının tepkisi şeklinde yer almıştır. 2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde İkiz Kuleler ve Pentagon'a El Kaide örgütüne mensup olduğu ifade edilen Arap teröristler tarafından düzenlenen saldırı olayı da resmî şekilde olmasa bile, uygulamada özellikle Batı dünyasında bir Müslüman-Hristiyan çatışması yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle bu son olayda yaşanan dinsel çatışmalar ile her ikisi de Müslüman ülkeler olan, önce Afganistan ve daha sonra da Irak'a yapmış olduğu askerî müdahaleler, ABD'nin yumuşak gücüne büyük darbe indirmiştir. Böylece ABD, yirminci yüzyılın başlarından ve

¹³⁵ M. Fuad Köprülü ve W. Barthold, **İslam Medeniyeti Tarihi**, 6. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1984, ss.103-104.

¹³⁶ Corm, **a.g.e.**, ss.11-12.

özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren kazanmış olduğu, deyim yerindeyse, tüm olumlu puanları kaybetmiştir. Bu noktadan itibaren daha önceki itibarına, yumuşak gücüne tekrar kavuşmak maksadıyla dış politikasını yeniden düzenleme çabası içerisine girmiş, bu maksatla, dış politikasında kullanabileceği tüm unsurları ile özellikle İslam coğrafyasında kamu diplomasisi uygulamalarına ağırlık vermeye başlamıştır.¹³⁷ Hatta ülkenin kamu diplomasisi uygulamaları, ABD Başkanı seçilen Barak Obama'nın ilk on üç önceliği arasında yer almıştır.¹³⁸

Yukarıda verilen örnekler açısından bakıldığında din ile dış politika arasındaki ilişki bariz şekilde kendisini hissettirmektedir. Dış politikada istenilen sonuçların karşı tarafı etkilemek yoluyla elde edilmesi şeklinde ifade edilen kamu diplomasisi, dış politika uygulamalarında dini, bir araç olarak kullanmaktadır.

7. Uluslararası Örgütler ve Kuruluşlar

Dünya üzerinde öncelikle barış ve güvenliğin sağlanması, sonrasında da ticaretin genişlemesi ve küreselleşmenin bir olgu haline gelerek sınır kavramının değişikliğe uğramasıyla birlikte uluslararası örgütlerin ve kuruluşların ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Avrupa Birliği'nin başta ticaret olmak üzere ortaya koymuş olduğu başarılı örnek diğer ülkeler tarafından da beğenilerek taklit edilmeye çalışılmaktadır. Kamu diplomasisinin devletler arasındaki ilişkilerde resmî kanalların dışında faaliyet gösteren bir uygulama alanı olduğu göz önünde bulundurulduğunda özel teşebbüslerin ve kuruluşların değeri ortaya çıkmaktadır. Burada kategorik bir sınıflandırma yapılırsa uluslararası resmî örgütler (Birleşmiş Milletler, NATO, Arap Birliği, İslam Konferansı Örgütü, Afrika Birliği, Güneydoğu Asya Devletleri Birliği/ASEAN, vb.) ve uluslararası sivil toplum kuruluşları

¹³⁷ Nancy Snow, **Persuader-In-Chief: Global Opinion and Public Diplomacy in The Age of Obama**, Nimble Books, 2009, s.75.

¹³⁸ Snow, **a.g.e.**, s.1.

(Greenpeace, Dünya Barış Örgütü, Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü, vb.) olarak iki grup ortaya çıkmaktadır.

Evrensel kuruluş olan Birleşmiş Milletler ile bölgesel nitelikli olan bir zamanlar Doğu Bloku'na karşı kurulan NATO ve Avrupa'da ilk başlarda ekonomik amaçlı olarak kurulan Avrupa Birliği uluslararası alanda rol oynayan beynelmilel örgütlerdir. Bu örgütler meydana gelen doğal felaketler başta olmak üzere diğer felaketler ile kriz ve çatışma bölgelerinde üyelerinin ortak kararlarıyla harekete geçebilen mekanizmalara sahiptirler. Aynı şekilde daha küçük çaplı teşkilatlar olan Arap ve Afrika Birlikleri, İslam Konferansı Örgütü gibi organizasyonlar da kendi üyelerinin ortak kararı ile bu tür faaliyetler icra edebilmektedirler. Söz konusu teşkilatlar yapmış oldukları faaliyetler neticesinde ilgi odağı haline gelmektedirler ve bu bağlamda kamu diplomasisi uygulama vasıtası haline dönüşmektedirler. Özellikle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliği, NATO üyeliği ve Avrupa Birliği üyeliği diğer ülkeler nezdinde yarattığı itibar bakımından cazip hale gelmektedir. Kazanılacak itibarın da ötesinde bu tür yapılar içerisinde yer alma, devletlere politika yapma ve icra edilen politikaları yönlendirme imkânı sağlamaktadır. Türkiye 2009-2010 döneminde BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği görevinde bulunmuştur. Bu dönem içerisinde aktif bir dış politika takip ederek birçok uluslararası sorun olarak nitelendirebileceğimiz problem sahalarında söz söyleme hakkına sahip olmuştur. Özellikle İran'ın nükleer güç olma iddialarına karşı diğer bir Güvenlik Konseyi Geçici Üyesi olan Brezilya ile birlikte çözüm arayışı içerisinde olmuş, her ne kadar nihayetle ABD tarafından bu çözüm yolları kabul edilmese de bu konuda olumlu adımlar atılmasını sağlamıştır. Bu sayede tarafsız arabulucu rolünü benimseyen ve iyi oynayan Türkiye uluslararası ortamda da prestijini artırmıştır. Hal böyle iken Türkiye, 2015-2016 yılları BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği için de aday olmuştur. Türkiye örneğinden de anlaşılacağı üzere kamu diplomasisi uygulama araçları olarak bu tür gruplara ve organizasyonlara dâhil olmak ülke imajına doğal olarak pozitif yönde bir katkı sağlamaktadır.

İletişim koşullarının iyileşmesi ve haberleşme teknolojisinde yaşanan gelişmeler, sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarının göz önünde olmasını sağlamaktadır. Uluslararası nitelikteki sivil toplum örgütleri icra etmiş oldukları faaliyetler ile birçok konuda ön plana çıkmayı başarmışlardır. Özellikle Greenpeace Örgütü, çevre sorunlarına dikkat çekmekte olan bir örgüt olarak herhangi bir ülkenin güdümünde olmadığı izlenimi vermesi nedeniyle ülke kamuoyları tarafından olumlu bir kanaate sahiptir. Düzenlemiş olduğu nükleer enerji karşıtı gösteriler ve fok balıklarının öldürülmesinin önüne geçilmesi için icra ettikleri gösteriler dünya kamuoyunda yankı uyandıran faaliyetlerinden bazılarıdır. Demokratik ülkelerin sayısındaki artış bu tarz örgütlerin sayısı ile desteklenmesini artırmakta ve onları çevresel felaketler gibi birçok krizde rol oynayan etkili aktörler durumuna getirmektedir. Sınır Tanımayan Gazeteciler/Doktorlar vb. örgütler yapmış oldukları açıklamalar ve hazırlamış oldukları raporlar ile kamuoylarının dikkatini çekmeye çalışmakta, bunun sonucunda bazı ülkelerin uygulamaları aleyhinde gösteriler düzenlenebilmektedir. Kamu diplomasisi faaliyetleri bu ve bunun gibi her türden uygulamayı kullanarak kamuoylarını etkileyebilmekte ve istenilen neticenin alınmasını kolaylaştırmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE KARAR VERME SÜRECİ VE KAMU DİPLOMASİSİ

I. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE KARAR VERME SÜRECİ VE KAMU DİPLOMASİSİ

İnsanoğlu geleceği ile ilgili durmaksızın çeşitli kararlar almaktadır. Bu kararları alırken bilimsel olarak değil sadece çeşitli verilerden hareket ederek kendisi için doğru olduğuna inandığı yargılara varmaktadır. İnsanlar gibi devletler ya da topluluklar da yüzyıllardan beri birbirleri arasındaki ilişkiler hakkında kararlar almaktadır. Bu kararlar, çoğunlukla ülkelerin veya daha önceki çağları da göz önünde bulundurduğumuzda toplulukların çıkarlarını gerçekleştirmeye yönelik olarak alınmaktadır.

Günümüze gelindiğinde ise dinamik bir uluslararası ortamla karşılaşmaktayız. Yeni uluslararası ortam önceki yüzyıllarda olduğu gibi bir veya birkaç yönlü değil çok yönlü şekilde işlemektedir. Yani sadece devletleri merkez alan bir durumla değil, tüm aktörlerin hesaba katıldığı uluslararası bir ortam ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu ortamda meydana gelen ani değişimleri takip edebilmesi ve bu değişimlere ayak uydurabilmesi için devletlerin sürekli kararlar alması kaçınılmazdır. Devletler adına söz konusu kararlar genellikle nihai karar merci olan liderler (devlet başkanları, başkanlar, başbakanlar, vb.) tarafından alınmaktadır. Lidere ise doğru karar verebilmesi için Dışişleri Bakanlığı gibi dış politikadan sorumlu birimler ya da doğrudan kendi atadığı özel danışmanlar gibi uzman personel tarafından destek sağlanmaktadır. İşte bu noktadan itibaren önceki bölümde tafsilatıyla ifade ettiğimiz kamu diplomasisinin karar vericileri ne şekilde etkilendiğini, daha doğrusu yönlendirdiğini açıklamaya çalışacağız.

Bilindiği üzere kamu diplomasisini, devletlerin hedef toplumları istedikleri şekilde (olumlu yönde) etkilemek suretiyle milli çıkarlarını sağlama

gayretleri olarak ifade etmiştik. Yumuşak gücün bir üst aşaması olarak da ifade edebileceğimiz kamu diplomasisi uygulamalarında devletler yönlendirici konumdadır. Devlet destekli olarak yürütülen söz konusu faaliyetler diğer ülke toplumları üzerinde sempati uyandırmakta, hatta sempati uyandırmaktan öte bir nevi taraftar kazandırmaktadır. Bu sayede taraftar kitlesine sahip olunduktan sonra yazılı basın ve görsel medya ile bu etki toplumun diğer kesimlerine yaygınlaştırılmakta ve her bireyin bir seçmen şeklinde ifade edildiği, özellikle demokratik toplumlarda yönetim kademeleri üzerinde, yani karar vericiler üzerinde bir baskı unsuru oluşturulmaktadır. Bu baskıyı göz ardı edemeyen yöneticiler bir futbol maçını yöneten hakemin seyirci baskısına maruz kalmasına benzer şekilde etki altında kalmaktadırlar. Kısaca “kamu diplomasisi etkisi” olarak adlandırdığımız hususu bu bölümde tafsilatlı bir şekilde açıklamaya çalışacağız. Burada bir noktaya temas etmekte fayda vardır. Amacımız bu çalışmada doğru kararların ne şekilde alınması gerektiğini incelemek değildir. Burada amaç, dış politikada devletleri adına karar vericiler tarafından verilen kararların kamu diplomasisi faaliyetlerinden nasıl etkilendiğini ortaya koymaktır.

A. Dış Politikada Karar Verme Yaklaşımları

Dış politikada karar verme süreci olarak adlandırabileceğimiz durum, yönetim biçimine bağlı olarak, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde bu süreç başka, demokrasi ile yönetilmeyen ülkelerde başka şekilde işleyebilmektedir. Örneğin gerçek demokrasi şeklinde ifade edebileceğimiz Batı tipi demokrasi ile yönetilen devletlerde temsili demokrasi olarak nitelendirilen halkın oyuyla yani seçimle işbaşına gelmiş hükûmetler devlet yönetiminde yetkili kılınmışlardır. Hükûmetin içerisinden seçilen bir kişi de ülkenin yönetim sorumluluğunu üzerine alarak bu görevi yürütmektedir. Demokratik olmayan (antidemokratik) devletlerde yönetim ve karar alma süreçleri daha farklı işlemektedir. Bunları kişisel antidemokratik yönetimler ve kitlesel antidemokratik yönetimler olarak

iki farklı biçimde ele alabiliriz. Kişisel antidemokratik yönetimleri, tiranlık yönetimi şeklinde iktidarı bir defa ele geçirdikten sonra bırakmayan, öldükten sonra da makamını yakın çevresinden birisine devreden yönetim tarzı olarak ifade edebiliriz. Kitlesele olanları ise Soğuk Savaş döneminden önce daha bariz örneklerine rastladığımız komünist partiler gibi kendi içerisinde karar mercilerine atama yapan yönetimler şeklinde belirtebiliriz. Çalışmamızda bizim inceleyeceğimiz yönetim biçimi temsili demokrasi olarak isimlendirdiğimiz gerçekten halkoyuyla işbaşına gelen ve yine halkoyuyla değişebilen demokratik yönetimler olacaktır.

Karar verme yaklaşımlarına gelindiğinde ise durum daha farklı olmaktadır. Amitai Etzioni'ye göre üç farklı tip karar verme yaklaşımı mevcuttur. Bunlar “rasyonel karar verme”, “parça parça karar verme” ve “alçakgönüllü karar verme (karma tarama)” yaklaşımlarıdır. Etzioni, daha basit durumlarda verilen kararların *rasyonel karar verme* metoduyla icra edileceğini ifade etmiştir. Yani, söz konusu yaklaşımda karar vericiler kendilerini önlerine koydukları hedefe götürecek her türlü yolu araştırmalı, bu yolların her birinin maliyeti ve yararı konusunda bilgi toplamalı, çeşitli alternatifleri sistematik bir biçimde birbirleriyle kıyaslamalı ve en etkin olabilecek yolu seçmelidirler. Yöneticiler de yol seçildikten sonra artık bütün liderlik özelliklerini yapmış oldukları seçimin arkasında durmak için kullanmak durumundadırlar. Ancak rasyonel yaklaşım, karar almanın duygusal ve politik yönünü görmezden gelmektedir. *Parça parça karar alma yaklaşımı* ise hedefe doğru ilerlemekten çok, beladan uzak durmayı, herhangi bir büyük plan veya nihai amaç anlayışı olmaksızın şu ya da bu yönde küçük manevralara başvurmayı gerektirmektedir. Bu yaklaşım iki çekici güce sahiptir. Birincisi, belirli bir anda sadece hemen el altında olan, sınırlı alanlara ilişkin olanlar üzerine eğilerek, eksiksiz anlık bilgi ihtiyacını ortadan kaldırır. İkincisi ise hiçbir büyük politik kararlar almayarak, bu türden kararları alma tehlikesini bertaraf eder. En büyük zayıflığı, çok tutucu olmasıdır. Ne kadar gerekli olursa olsun, büyük yön sapmaları, radikal hat değişiklikleri söz

konusu olmaz.¹³⁹ Parça parça karar alma yaklaşımını durum aydınlandıkça kararlar aldığı için, risk alma yönünden zayıf bir yaklaşım olarak da ifade edebiliriz.

Karar vermede *karma tarama modeli* (alçakgönüllü karar verme modeli) ise terimin de öngördüğü gibi iki grup yargı içermektedir. İlki organizasyonun temel politikası ve yönü hakkında temel seçenekleri sunarken, diğeri yeni ve temel yargılar (kararlar) için uygun seçeneği hazırlar. Böylelikle karma tarama rasyonel karar vermeden daha az detaylı ve talepkâr, fakat parça parça karar vermeden daha geniş ve kapsamlıdır.¹⁴⁰ Kısaca ifade etmek gerekirse Etzioni'nin ortaya attığı karma tarama modeli olarak ifade edilen bahse konu yaklaşım karar vericiye daha uygun biçimde karar verme olanağı sağlamaktadır diyebiliriz.

Andrew Heywood ise “Siyaset” isimli eserinde karar almayı bir seçenekler dizisi içinden birini tercih etme eylemi olarak ifade etmektedir. Ona göre kararlar, rasyonel aktörlerin amaca yönelmiş davranışlarına, değişen şartların ışığında yapılmış ayarlamalara, karar alma sürecini biçimlendiren bürokratik, yani örgütsel faktörlere ve karar alıcıların savunduğu inançlar ve değerlere göre izah edilmektedir.¹⁴¹ Her ne kadar karar alma, başlatma ve yürütme eylemleriyle ilişkili olsa bile, kararları almak ve sonuçlara ulaşmak, genellikle bu sürecin kilit özelliği olarak görülür. Bununla birlikte, nasıl ve niçin karar alınacağını kabul ettirmek zor olabilmektedir. Kuşkusuz, kararlar, bireyler veya gruplar tarafından, küçük organlar ya da büyük örgütler içinde, yine demokratik ve otoriter yapılar içinde çok farklı şekillerde alınır. Yine de siyasi karar almaya ilişkin birtakım genel teoriler geliştirilmiştir. Heywood bunların en önemlilerini şu şekilde sıralamakta ve açıklamaktadır.¹⁴²

¹³⁹ Amitai Etzioni, “Alçakgönüllü Karar Alma”, **Karar Alma**, çev. Ahmet Kardam, Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Yayınları, İstanbul, 2001, ss 53-56.

¹⁴⁰ Amitai Etzioni, “Humble Decision Making”, **Harvard Business Review**, No. 4, July-August, 1989, s.124.

¹⁴¹ Andrew Heywood, **Siyaset**, 6. Bs., çev. B.Özipek, B.Şahin, M.Yıldız, Z.Kopuzlu, B.Seçilmişoğlu, A.Yayla, Ankara, Adres Yayınları, 2012, s.526.

¹⁴² Heywood, **a.g.e.**, ss.506-510.

- Rasyonel Aktör Modelleri
- Küçük Adımlarla İlerleme Modelleri
- Bürokratik Örgüt Modelleri
- İnanç Sistemi Modelleri

1. Rasyonel Aktör Modelleri

İnsan rasyonelliğine vurgu yapan karar alma modelleri, genellikle, kendilerini faydacılıktan türeten ekonomik teoriler temelinde inşa edilmişlerdir. Bu tür teorilerin merkezinde, maddi tatmin peşinde koşan, kişisel çıkarı ön plana alan ve faydacılığa göre hesap yapan bir insan doğası modeli, yani “ekonomik insan” denen kavram yatar. Bu görüş ışığında, kararlara şu süreçler kullanılarak ulaşılması öngörülür:

- a. Problemin niteliği tanımlanır.
- b. Bireysel tercihler sıralamasına göre bir amaç veya hedef seçilir.
- c. Bu amaca ulaşma yolları, bunların etkililiklerine, güvenilirliklerine, maliyetlerine vs. göre değerlendirilir.
- d. Arzu edilen sonucu temin etmesi en muhtemel yolların seçilmesi suretiyle bir karar alınır.

Rasyonel aktör modelini cazip kılan husus, insanların çoğunun kararlarını nasıl alması gerektiğine ilişkin inançlarını yansıtmasıdır.

2. Küçük Adımlarla İlerleme Modelleri

Bu model genellikle rasyonel karar almanın başlıca alternatifi olarak gösterilmektedir. Bu görüş uygulamada kararların yetersiz bilgi ve düşük seviyelerde anlamaya dayanma eğiliminde olduğunu ve bunun karar alıcıları gözü pek ve yenilikçi eylem rotaları izlemekten kaçındırdığını savunmaktadır. Bu yaklaşımın, esnekliğe ve farklı görüşlerin ifade edilmesine imkân verme üstünlüğüne sahip olması da önemlidir.

3. Bürokratik Örgüt Modelleri

Hem “rasyonel aktör”, hem de “küçük adımlarla ilerleme modelleri”, esas itibarıyla ‘kara kutu’ karar alma teorileridir. Bunların hiçbirisi, karar alma sürecinin niteliğinin nihai kararlar üzerinde sahip olduğu etkiye önem vermez. Öte yandan bürokratik ya da örgütsel modeller, sürecin sonucu etkileme derecesine ışık tutarak, kara kutuyu elde etmeye çalışır. Bu yaklaşıma, ABD ve SSCB’nin 1962’deki Küba Füze Krizi esnasındaki karar alma süreçlerini inceleyen Graham Allison öncülük etmiştir. Bu araştırmadan zıt fakat birbiriyle ilişkili iki model ortaya çıkmıştır. Çoğunlukla ‘örgütsel süreç’ modeli olarak adlandırılan birincisi, herhangi bir büyük örgütte bulunan değerlerin, varsayımların ve düzenli davranış kalıplarının kararlar üzerindeki etkisini öne almaktadır. Rasyonel analize ve objektif değerlendirmeye uymalarından ziyade, kararlar, onları alan bakanlığın ya da biriminin yerleşik kültürünü yansıtır olarak görülür. İkinci teori olan ‘bürokratik siyaset’ modeli ise, her biri, farklı algılanan çıkarların peşinde koşan personel ve birimler arasındaki pazarlığa dayanan kararların etkisine vurgu yapar. Bu yaklaşım, bir tek görüş ya da bir tek çıkar etrafında birleşmiş yekpare devlet fikrini reddeder ve kararların, içerisinde avantaj dengesinin sürekli olarak değiştiği bir yarış arenasından doğduğunu ileri sürer.

4. İnanç Sistemi Modelleri

İnançların ve ideolojinin rolüne vurgu yapan karar alma modelleri, davranışın algılama tarafından oluşturulma derecesine dikkat çeker. İnsanların gördükleri ve anladıkları şey, bir ölçüde, onların görme ve anlamalarına izin veren, onları teşvik eden kendi kavramları ve değerleridir. Bu eğilim, çoğu hallerde, büyük ölçüde bilince dayanmaması sebebiyle kökleşmiştir. Karar alıcılar kendilerinin rasyonel, titiz ve kesin olarak tarafsız olduklarına inansalar da, sosyal ve siyasi değerleri, neyin düşünülebilir, neyin mümkün ve neyin arzu edilir olduğunu onlar adına tarif eden güçlü bir süzgeç

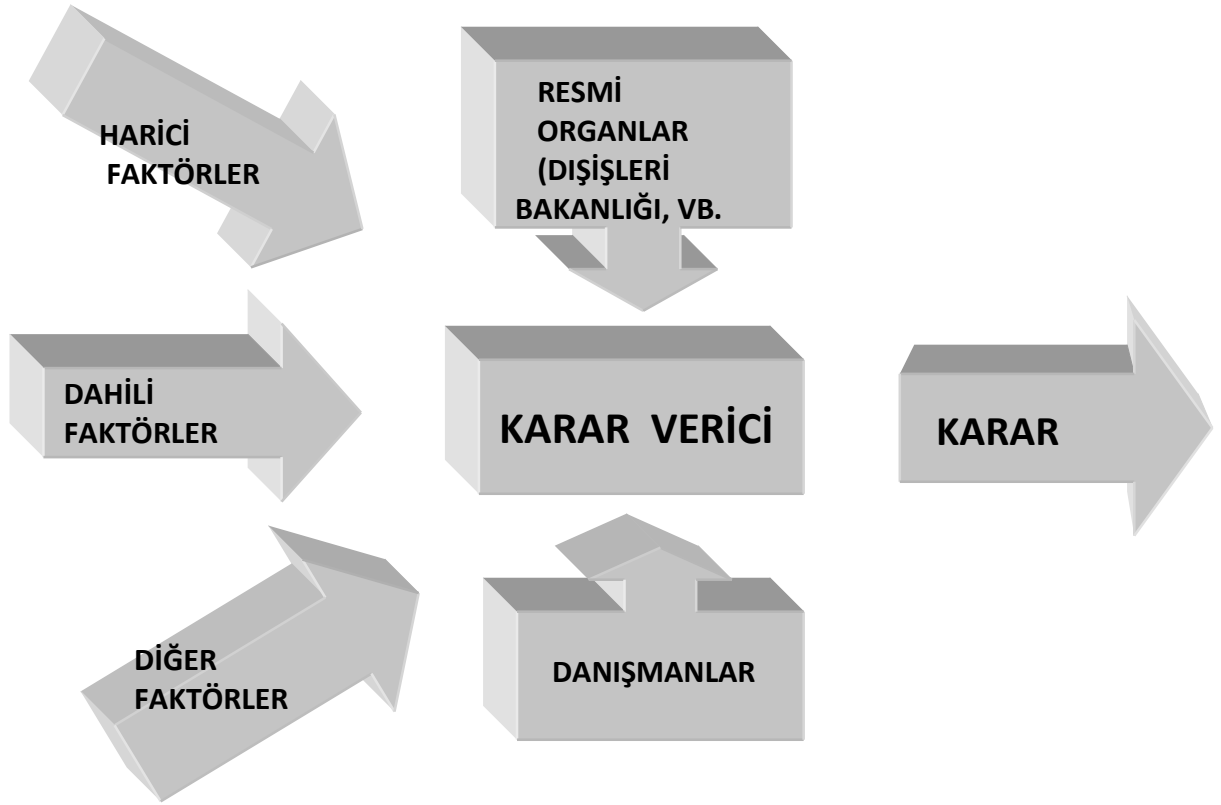
görevi görürler. Bu yüzden, karar alma hesaplarında bazı bilgiler ve belli seçenekler değerlendirilmez ve hatta göz önüne bile alınmazken, diğer bilgi kırıntıları ve başka eylem rotaları belirgin biçimde başrol oynarlar.

B. Dış Politikada Karar Vericiyi Etkileyen Faktörler

Ülkelerin dış politika icraatlarında karar verici olarak görev yapanlar yani hükûmet etme ile görevli olanlar, en basit şekliyle, ya dışişleri bakanlığı gibi hükûmetlerin dış işlerini yürütmekle görevli birimlerin verdiği bilgiler doğrultusunda doğrudan kendileri karar verirler, ya da kendileri tarafından atanan danışman veya danışmanlar grubu tarafından yönlendirilmek suretiyle bu faaliyeti yerine getirirler. Verdikleri kararlar ile ülkelerini savaşa sokabilirler (demokratik toplumlarda parlamento veya meclis gibi unsurların onayı ile) veya ekonomik olarak çıkmaza sürükleyebilirler. Ancak bu tür kararları alırken bir takım faktörlerden etkilenirler. Örneğin liderlerin kişisel özellikleri, toplumun yapısı, ülkenin politik sisteminin çalışma şekli, dış dünyada meydana gelen gelişmeler bu konuda sayabileceğimiz hususlardan bazılarıdır. Dış politika kararlarının belirleyicileri olarak adlandırabileceğimiz bu faktörleri harici faktörler, dahili faktörler ve diğer faktörler olarak üç grupta ele alacağız.¹⁴³ (Şekil-4)

---

¹⁴³ Alex Mintz ve Karl De Ruen dış politikada karar vericiler ile ilgili yapmış oldukları çalışmalarında karar vericilerin kararlarını belirleyen faktörleri genel itibarıyla dört grup olarak belirlemişler, ancak ne var ki bu gruplama yeterince açık ifade edilememiştir. Her bir grubun alt unsurları net bir şekilde ifade edilememiş, bunun yerine muğlak ifadeler kullanılmıştır. Mintz, DeRuen, **a.g.e.**, s.4.

Şekil 4: Karar Vericiyi Etkileyen Faktörler

1. Dahili Faktörler

Dahili (ülke içi) faktörler arasında; dışişleri bakanlığını, hükûmet (bakanlar kurulu) üyelerini, meclis veya senato üyelerini (almış oldukları meclis kararları vasıtasıyla), siyasi parti liderlerini, diğer üst düzey kamu görevlilerini (genelkurmay başkanı, kuvvet komutanları, MİT başkanı, vb. açıklamaları yoluyla) ülke içi kurum, kuruluş ve ticari şirketleri (ticaret ve sanayi odası başkanları, işadamları dernekleri vb. açıklamaları vasıtasıyla), ülke içi yazılı ve görsel basın kuruluşları ile o ülkenin vatandaşlarını (seçmen kitle) sayabiliriz. Ayrıca ülkenin ekonomik ve kalkınmışlık durumuna da dahili faktörler arasında yer verebiliriz. Çünkü bir ülkenin ekonomik ve gelişmişlik durumu diğer bazı faktörlerle birlikte uluslararası arenada söz söyleme ve sözünü geçirme durumuna etki edebilmektedir.

a. Dışışleri Bakanlığı

Dışışleri bakanlığı ilgili űlkenin dış politikasını oluşturan, söz konusu dış politikayı işleten ve o űlkenin diğer űlkelerdeki uzantısı olan en önemli dış politika organıdır. Elçilikleri ve büyükelçilikleri vasıtasıyla dış temsilcilik görevini yerine getirirken űlkesinin dış politikasının oluşturulmasına ve işletilmesine hizmet etmektedir. Dışışleri bakanları, bakanlığın merkez teşkilatı ile birlikte karar verici konumunda olan başbakan ya da devlet başkanlarının karar verme sürecindeki resmî ve en önemli yardımcısıdır. Bu nedenden dolayıdır ki devletler hukukunda, dışışleri bakanları devletlerarası ilişkilerin iç organı, büyükelçiler, elçiler ve maslahatgüzarlar ise devletlerarası ilişkilerin dış organı olarak nitelendirilirler.

Karar vericinin űlkenin dış politikasına yönelik olarak vereceği kararlara dış işleri bakanlığının yardımı konusunda sayısız örnek verebiliriz. ABD’nde Henry Kissinger bu duruma verilebilecek güzel örneklerden birisidir. Vietnam Savaşı’nın sona erdirilmesi dahil, pek çok konuda Amerikan Başkanlarına verdikleri kararlarda destek sağlayan Kissinger, özellikle Çin ile diplomatik ilişkilerin kurulup geliştirilmesinde ortaya attığı “ping-pong diplomasisi” uygulaması ile ABD dış politikasını başarılı şekilde yönlendirmiştir. Almanya’nın en önemli devlet adamlarından birisi olan Otto Von Bismark da 1890 yılına kadar hem dışışleri bakanı hem de başbakan olarak dönemin karar vericileri olan İmparator I. Wilhelm ile III. Friedrich’i yönlendirerek Avrupa’da Almanya’nın üstünlük sağlamasına katkı yapmıştır. II. Dünya Savaşı’nın ardından yıkılan Avrupa’yı kalkındırmak için ABD Dışışleri Bakanı George Marshall tarafından ortaya atılan plan, baş karar verici olan dönemin ABD Başkanı’nı etkilemiş ve Avrupa başta olmak üzere dünya üzerinde ABD’nin ekonomik üstünlüğünü perçinlemiştir. Karar vericilerin yanlış yönlendirilmeleri konusuna ise İngiltere’de İkinci Dünya Savaşı öncesinde Dışışleri Bakanı olarak görev yapan Anthony Eden’i gösterebiliriz. Eden, Almanya’daki Adolf Hitler ve Nazi tehlikesini öngörememiş ve Avrupa’da savaş çıkacağı ihtimal vermemiştir. Bu nedenle dışışleri bakanı olarak görev aldığı dönemin başbakanları olan Stanley Baldwin ile Neville Chamberlain’i,

yani hükûmeti, yanlış yönlendirmiş ve İngiltere'nin başlangıçta savaşa yeterince hazırlanamadan girmesine sebep olmuştur.

b. Bakanlar Kurulu, Meclis veya Senato Üyeleri

Devlet yönetiminde karar verici konumunda bulunanlar, zaman zaman bakanlar kurulu, senato ya da parlameto/meclis üyeleri tarafından da etkilenmektedir. Bu gayretler özellikle söz konusu görevlerde bulunan şahısların kendi görev alanlarına yönelik olarak gerçekleşmektedir. Bir bakanın kendi yetki alanına giren konuda başbakanı ya da devlet başkanını etkilemesi olasıdır. Örneğin bir maliye bakanının herhangi bir savaş ortamından önce devlet maliyesinin böyle bir savaşı kaldıramayacağını ifade etmesi veya bir milli savunma bakanının ülke silahlı kuvvetlerinin elinde yeterince güçlü ve etkin silah sistemlerinin bulunmaması yönündeki telkinleri harbe girmeye niyetli olan ülke karar vericilerini etkileyebilecek ciddi durum tespitleridir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Senato bazı ülkelere silah satışını yasaklayabilmekte ve bu nedenle karar verici konumunda bulunan Başkanı zor durumlara sokabilmektedir. Örneğin Türkiye'nin 1974 yılında icra etmek zorunda kaldığı Kıbrıs Barış Harekâtı nedeniyle ABD Kongresi Türkiye'ye ambargo uygulamak zorunda kalmıştır. Dönemin ABD Başkanı Gerald Ford ve dönemin Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'ın karşı çıkmasına rağmen¹⁴⁴ Kongre tarafından böyle bir karar alınması, karar verici konumunda bulunanların kongre ve senato gibi kurumlar tarafından ne şekilde etki altına alındığının bir göstergesi olmuştur. Bununla birlikte Türkiye'de 2003 yılında yapılan ve 1 Mart tezkeresi olarak tarihe geçen oylamada TBMM üyesi olan milletvekilleri, Başbakan'ın talebine rağmen, hükûmetin bu konudaki politikasına yeterli destek vermemiş ve sonuç olarak birliklerini Türkiye üzerinden Irak'a sokamayan ABD karşısında karar verici konumunda bulunan

¹⁴⁴ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)**, 7. Bs., Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1991, s.810.

ve T.C. Hükûmeti'nin başı olan Başbakan'a rağmen dış politikadaki karar verme süreci tamamen etki altına alınmıştır.

Bu konuda bir başka örneğe ABD'de Temsilciler Meclisi üyeleri tarafından zaman zaman gündeme getirilen Ermeni Tasarısında rastlamaktayız. Yine 2010 yılında ABD Temsilciler Meclisi Başkanı tarafından gündeme getirilen tasarı ile ilgili olarak dönemin ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Philip Crowley, ABD Hükûmeti'nin, Temsilciler Meclisi gündemine gelebileceği belirtilen Ermeni tasarısına "şiddetle karşı olduğu" açıklaması yapılmıştır.¹⁴⁵ Yani, hükûmetler karşı dahi olsalar, diğer organlarda bu tür durumlarla karşılaşabilmekte, netice itibarıyla ilgili ülkeyle olan ilişkilerde sıkıntılar yaşanabilmektedir. Söz konusu durumlar da, meclis gibi oluşumların karar vericilerin dış politikaları üzerine tesirlerine verilebilecek beynelmilel örnekler arasında yer almaktadır.

Bu konunun bariz diğer bir örneğine de TBMM'nde, yurt dışına silahlı kuvvet gönderilmesi aşamasında yapılan oylamalarda rastlamaktayız. Burada milletvekilleri bireysel anlamda tek başlarına oy kullanarak söz konusu yetkilendirme işlemine katkı sağlamaktadırlar. Böylece bu şekilde doğrudan dış politika üzerinde verilen kararlara tesir etmektedirler.

c. Siyasi Parti Liderleri

Parlamente sisteme sahip bulunan ülkelerde mecliste yer alan bir grubun temsilcisi olan siyasi parti liderleri de dış politikada yaşanan karar verme süreci üzerinde zaman zaman etkili olabilmektedir. İktidarda bulunan ve hükûmet eden partinin vereceği kararlara karşı muhalefette yer alan parti ya da parti liderleri yapmış oldukları basın açıklamaları ile iktidar partisi tarafından yürütülmekte olan dış politika hakkında verilen kararları destekleyebilmekte veya eleştirebilmektedir. Çünkü temsili demokrasilerde halk, siyasi partileri vereceği oylarla desteklemektedir. Yani kamuoyu tüm

¹⁴⁵ Radikal Gazetesi, "ABD Temsilciler Meclisi 'Ermeni Tasarısı'nı' Tartışıyor", (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1033050&CategoryID=81>, 26 Şubat 2012.

siyasi partilerin dikkate alması gereken bir unsur olarak siyasi partilerin başında duran bir denetleme mekanizması olarak görev yapmaktadır. Bu nedenden dolayıdır ki dikkate alınmak zorundadır. Kamuoyunu yönlendiren kimseler olan siyasi parti liderleri de dış politikada verilen kararları değerlendirmek suretiyle iktidar partisine karşı etkili olabilmektedir.

ç. Üst Düzey Kamu Görevlileri

Karar vericileri etkileyen diğer bir kısım da üst düzey kamu görevlileri olarak adlandırabileceğimiz gruptur. Genelkurmay başkanı, kuvvet komutanları, bakanlık müsteşarları, çeşitli kamu kurumlarının genel müdürleri ya da başkanları gibi bürokratları ya da teknokratları bu grubun üyelerine örnek verebiliriz.

Misal olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde İttihat ve Terakki Partisi'nin önderleri arasında yer alan ve ülkenin Birinci Dünya Savaşı'na girişi esnasında Bahriye Nazırlığı görevinin yanı sıra ordu komutanlığı görevlerinde de bulunan Cemal Paşa, bir grup arkadaşı ile birlikte (Enver ve Talat Paşa) Almanya lehinde kuvvetli düşüncelere sahip idiler. Bu fikirler nedeniyle İmparatorluğun kurtuluşunun ve yeniden yükselişinin yalnızca Almanya sayesinde olacağı düşünülmektedir. İmparatorlukta karar verici konumunda olan padişah ile hükûmetin başı konumundaki Sadrazam Sait Halim Paşa'nın fikirlerinin oluşumunda diğer arkadaşları ile birlikte Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın görüşleri de etkili olmuştur. İlber Ortaylı "Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu" adlı eserinde Birinci Dünya Savaşı gibi önemli bir savaş öncesinde Osmanlı İmparatorluğu içerisinde Almanya gibi hızlı büyüyen bir Avrupa Devleti'ne karşı hayranlık duyulduğunu ifade etmiştir. Ortaylı eserinde, söz konusu hayranlığın boyutunu, kamu diplomasisi uygulamalarını da hatırlatacak

biçimde, dönemin Bahriye Nazırı olan Cemal Paşa'nın ağzından şu şekilde ifade etmekteydi:¹⁴⁶

“Almanya kendisine bir irtibat pazarı olan Türkiye’nin İtilaf Devletleri arasında paylaşılmasına ilk karşı duracak ülkedir. Almanya, her kim ne derse desin, Türkiye’nin kuvvetli olmasını en çok isteyen bir devlettir. Almanya’nın çıkarı, tamamıyla Türkiye’nin kuvvetli olmasına bağlıdır. Almanya, Türkiye’yi bir müstemleke gibi eline geçiremez; buna ne coğrafya durumu ne de Almanya’nın araçları uygundur. Bundan dolayı ikinci bir genel savaşa sebep olmamak için, itilaf grubunu meydana getiren devletler de bize el uzatamazlar. Özellikle Almanya’nın bütün bilginleri, sanayicileri ve memurları Türkiye’nin istediği biçimde Türkiye’ye hizmet eder. Memleket az zamanda mesut bir medeniyet yoluna girer ve gene pek az zamanda kapitülasyon belasından kurtulmuş olur.”

d. Danışmanlık Şirketleri/Düşünce Kuruluşları

ABD, İngiltere, Fransa, Almanya ve Türkiye gibi ülkelerde kurulmuş olan danışmanlık şirketleri ve düşünce kuruluşları, ilgili ülkenin dış politikası bağlamında karar verme süreci üzerinde etkili olabilmektedir. Hatta bu süreci doğrudan kendisi belirleyebilmektedir. Özellikle ABD’nde yer alan danışmanlık şirketleri yasal olarak görevlerini sürdürmekle birlikte ücret karşılığında danışmanlık hizmeti verdikleri ülkelerin çıkarlarını gerçekleştirmek için kendi karar vericilerini etkilemeye çalışmaktadırlar.

Düşünce kuruluşları, özerk ya da kamu kurumlarına bağlı olarak faaliyet gösteren organizasyonlardır. Dünyada özellikle son yıllarda ABD

¹⁴⁶ İlber Ortaylı, **Osmanlı İmparatorluğu’nda Alman Nüfuzu**, 10. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2008, s.200.

başta olmak üzere birçok ülkede düşünce kuruluşları oluşmakta, bu düşünce kuruluşları da değişik fikir ve görüşlere önem vererek bunları devletlerin karar verme mekanizmalarının bilgisine sunmaktadır. Bu tür kuruluşlar yapmış oldukları çalışmaları belirli yayın organlarında yayımlayabilmekte veya doğrudan hükûmete rapor şeklinde sunabilmektedirler. Böylece karar verme işlevini vermiş oldukları bilgilerle etkileme biçiminde bir misyonu gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Son yıllarda düşünce kuruluşlarının sayısının artmasıyla devletler önem derecesine göre bu kuruluşların raporlarını dikkate almaya başlamıştır. Dünyada sayıca en fazla ve yapmış oldukları yayınlar ile karar vericiler üzerinde en etkin düşünce kuruluşları ABD’nde yer almaktadır.¹⁴⁷ (Tablo - 1) Örneğin ABD’de Dış İlişkiler Konseyi (Council on Foreign Relations-CFR) kuruluşu yapmış olduğu çalışmalar ve bu çalışmalar ile ilgili yayınlar (özellikle Foreign Affairs dergisi) dolayısıyla ABD dış politikasına yön verme bakımından en önemli düşünce kuruluşlarından birisidir. Brookings Institute ile Rand Corporation da aynı amaçla yayın yapan kuruluşlardandır. İngiltere’de Chatham House Royal Institute of International Affairs, Almanya’da Friedrich Ebert Foundation, Fransa’da French Institute of International Relations ve Çin’de Chinese Academy of Social Sciences diğer ülkelerde yer alan önemli bazı düşünce kuruluşlarına misal olarak verilebilir. Ayrıca üniversiteler de dış politika analizleri yapan düşünce kuruluşlarına sahiptirler. Türkiye’de ise son yıllarda sayıları gittikçe artan şekilde düşünce kuruluşları oluşturulmaktadır. Bunlardan bazılarını Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM), Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM), Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK), Ankara Global Araştırmalar Merkezi (AGAM) ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) olarak ifade edebiliriz.

¹⁴⁷ James G. McGann, University of Pennsylvania Think Tanks and Civil Societies Program International Relations Program, **The Global Go To Think Tank Report** 2011, (Erişim), http://www.foreignpolicy.com/files/fp_uploaded_documents/120118_EMBARGOED%20Diplomatic%20Courier%20Global%20Go-To%20Think%20Tanks%20Report%20with%20Dr%20James%20G%20McGann.pdf , s.16, 08 Eylül 2012.

Tablo 1: Ülkelerin Sahip Oldukları Düşünce Kuruluşları Sıralaması

<i>1</i>	United States	1815
<i>2</i>	China	425
<i>3</i>	India	292
<i>4</i>	United Kingdom	286
<i>5</i>	Germany	194
<i>6</i>	France	176
<i>7</i>	Argentina	137
<i>8</i>	Russia	112
<i>9</i>	Japan	103
<i>10</i>	Canada	97
<i>11</i>	Italy	90
<i>12</i>	South Africa	85
<i>13</i>	Brazil	82
<i>14</i>	Switzerland	66
<i>15</i>	Sweden	65
<i>16</i>	Mexico	60
<i>17</i>	Netherlands	57
<i>18</i>	Spain	55
<i>18</i>	Romania	54
<i>20</i>	Israel	54
<i>20</i>	Kenya	53
<i>22</i>	Taiwan	52
<i>22</i>	Belgium	52
<i>24</i>	Bolivia	51
<i>25</i>	Ukraine	47

Kaynak: James G. McGann, University of Pennsylvania Think Tanks and Civil Societies Program International Relations Program, The Global Go To Think Tank Report, 2011

e. Ülke İçi Kurum, Kuruluş ve Ticari Şirketler

Ülke içerisinde yer alan ticaret, sanayi kuruluşları ile özel teşekküllerin birlikteliği veya gruplaşması da karar vericileri etkileyebilen hususlardandır. Bu nedenle karar vericiler tarafından dikkate alınmamazlık edilemezler. Bu gruba giren kurum, kuruluş ve gruplaşmalara ticari şirketleri, sanayici ve

işadamları derneklerini, odalar ve borsalar birliği başkanlıklarını örnek olarak verebiliriz. Geçmişte karar vericilerin etkilenmesiyle ilgili olarak gerçekleşmiş misallere bir göz atıldığında Fransa'nın Ermeni tasarısını Fransız Meclisi'ne getirmesi olayı hatıra gelmektedir. Ermenilere destek vermek maksadıyla Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy tarafından gündeme getirilen "Soykırım Yasa Tasarısı" Türkiye'nin resmî ağızlarından gelen sert tepkilere rağmen işe yaramamış, Fransız Hükûmeti tutumunu değiştirme yoluna gitmemiştir. Ancak Fransa'da Türkiye ile iş yapan büyük ticari şirketlerin baskısı sayesinde Fransa konuyu daha ileri götürememiş ve yasa tasarısının Fransız Meclisi'nde görüşülmesi engellenmiştir. (Söz konusu örnek ile ilgili ayrıntılı bilgiye Uluslararası Örgütler ve Teşkilatlar bahsinde yer verilmiştir.) Bu örnekte dönemin Fransa Cumhurbaşkanı'nın açık desteğine ve söylemlerine rağmen destek verdiği Ermenilere vermiş olduğu sözleri yerine getirememesi ticari vb. şirketlerin öneminin boyutunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. Türkiye'de de Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) ve Ticaret Odaları (ATO ve İTO vb.) gibi dernek benzeri kuruluş ve örgütler de zaman zaman karar verme mekanizmaları üzerinde etkili olabilmektedirler. Bu tür kuruluşlar belirli alanlar ile ilgili çalışmalar yapabilmekte ve yapmış oldukları basın açıklamaları ile ülke kamuoyuna seslerini duyurabilmektedirler. İktidarlar da yapılan bahse konu açıklamalara duyarsız kalması demokratik ülkelerde mümkün görülmemektedir.

f. Ülke İçi Yazılı ve Görsel Basın

Genel durum itibarıyla demokratik ülkelerde karar vericiler seçimle işbaşına geldikleri için seçmen kitlelerinin görüşlerine büyük önem vermektedirler. Kamuoyuna verilen söz konusu önem, aslında iktidarların seçimle değiştirilebileceği gerçeğine dayanmaktadır. Hal böyle olunca karar vericiler ile ülke kamuoyu/seçmen topluluğu arasında köprü vazifesi gören, hatta sadece irtibattan oluşan köprü olma vazifesi dışında yönlendirici bir role

de sahip olan yazılı ve görsel basın bu nedenden dolayıdır ki hükûmetler için ciddi oranda ehemmiyet arz etmektedir. Çünkü medya kuruluşları yaptıkları yayınlar ile halka ulaşmakta ve kitleleri doğrudan etkileme gücünü elinde bulundurmaktadırlar. Yani iktidarların yapmakta oldukları ve yapacakları faaliyetleri doğrudan bireylere aktaran vasıta konumundadır yazılı ve görsel basın. Medya, bilgilendirme faaliyeti olarak da ifade edebileceğimiz bu görevi yukarıdan aşağıya doğru yani hükûmetlerin icraatlarını halka aktararak yapabildiği gibi tam tersi istikamette vatandaşların görüşlerini yukarıya doğru karar vericilere iletme suretiyle de gerçekleştirebilir. Açıkça ifade etmek gerekirse halkın belirli bir konuda görüş sahibi olmasını sağlayabilen medyanın gücü, hükûmetlerin aynı konudaki kararını etkileme imkânına da sahiptir. Bahsimizin başlangıç kısmında da değindiğimiz gibi karar vericiler için kamuoyunu teşkil eden bireyler aynı zamanda birer “seçmen” (değerlendirici) konumundadırlar. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde seçmenlerin görüşleri önemli olduğundan ve bu kitle medya tarafından kolayca etki altına alınabildiği için iktidarlar tarafından alınacak kararların neticesini etkileme olanağına sahiptir.

g. Ülke Kamuoyu (Vatandaşları)

Halkoyu diye belirttiğimiz kavram aslında kamuoyundan başka bir şey değildir. Kamuoyu da karar vericileri etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Kamuoyunu, karar vericiler ve toplum bağlamında en uygun şekilde; karar vericiye erişebilme olanağı ve olasılığı olan, şu ya da bu amacını gerçekleştirmek üzere soruna eğilen, sorunla ilgilenen ve hatta eyleme girişmeye hazır olan toplum gruplarının kanaati şeklinde ifade edebiliriz.¹⁴⁸ Karar verici konumundaki kişiler kendilerine yöneltilecek etkileri, baskıları, kanaatleri, iddiaları ve istekleri de karar verme sürecinde dikkate almak durumundadırlar. Gruplardan gelen kanaatler, karar verme aşamasında, karar vericilerin subjektif bir değerlendirmesinden geçirilmekte, onun fikrinde

¹⁴⁸ Duygu Sezer, **Kamuoyu ve Dış Politika**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972, ss.55-56.

göz önünde tutulması gereken kanaatlere ağırlık verilmektedir. Ancak kamuoyunun oluşmasında bireylerin ya da grupların etkileri birbirlerine eşit değildir. Bu noktada farklı prestij, güç ve etkiye sahip olan gruplar, amaçlarına ulaşmakta farklılık gösterdikleri gibi kamuoyunun oluşmasında da farklı derecede rol oynarlar. Amaçları ve çıkarları için çatışan, ilişki kuran, etkileşen gruplar ifade ettikleri kanaatlerle hem genel halk arasında kamuoyunu oluştururlar, hem de yöneticiye kamuoyunu duyurur ve yansıtırlar. Toplumda gözüken bu örgütlenmenin ve işleyişin bir sonucu olarak, gerçek anlamda kamuoyu, şu ya da bu kaynaktan aldığı güçle kanaatlerini karar verme yetkisi olanlara duyurabilen, kararı etkileme olasılığına sahip olan ve kanaati karar verici tarafından göz önünde tutulabilen grubun kanaati ya da görüşü olmaktadır. Karar verici kendisine yöneltilen kanaatlerin bir değerlendirmesini yapıp, hangisini karara dahil edip, hangisini dahil etmeyeceğini hesaplarken, sesini duyurabilen ve sorunun çözümlenmesinde kendisince geçerliği ve ağırlığı olan kanaatlere öncelik tanıyacaktır.¹⁴⁹

Kamuoyunun iktidarı yani karar vericileri etkileme durumunu ilgi - bilgi boyutu bakımından değerlendirmek yerinde olacaktır. Buradaki ilgi boyutu, ülkede yaşayan insanların dış politikaya olan yaklaşımlarını veya diğer bir ifade ile düşkünlüğünü gösteren hususları ifade etmektedir. Bilgi boyutu ise ilginin neticesinde oluşan verilerdir. Bir toplumun ilgi – bilgi boyutu bize o toplumun dış politik konulara karşı olan hassasiyetini vermektedir. Yani bir toplumun ilgi - bilgi boyutu ne kadar yüksekse dış politik konulara olan ilgisi de o derece yüksek olmaktadır. İlgi – bilgi boyutu ölçü alındığında, dış politika konusundaki toplum kanaatleri genellikle üçlü bir piramit yapı arz eder. (Şekil-5) Bu piramidin tabanını meydana getiren en alt tabakada “pasif halk” denilen genel halk yığını vardır. Dış politika konularına karşı ilgi duymayan ve bilgisi olmayan bu grubun savaş ve kriz gibi bunalım anları dışında dış politika ile herhangi bir irtibatı bulunmamaktadır. Hatta bu gibi anlar dışında ilgisizlik ve durgunluk bu tabakanın en belirgin özelliğini teşkil etmektedir. Pasif halk

---

¹⁴⁹ Sezer, a.g.e., ss.54-55.

kütlesi homojen ve örgütlü bir grup değildir, çok sayıda bireyi ve örgütsüz grubu içerisinde barındırır. Bu grupta yer alanlar dış politika olaylarının farkında değildirler, ya da çok az farkındadırlar, ilgisizdirler, bilgisizdirler ve duyuş havasına göre hareket ederler. Piramidin orta tabakasını “aktif halk” grubu meydana getirir. “İlgililer” ve “ilgili azınlık” terimleriyle de adlandırılan bu grup, Mehmet Gönübol’un tanımlamasıyla bir toplum içerisinde dış politika konularına karşı ilgi duyan, bu konularda bilgi sahibi olan ve toplumsal ve eğitimsel yapıda yüksek yerleri işgal eden halk grubu olarak nitelendirilir. Piramidin tepesinde “kamuoyu yaratıcıları” bulunmaktadır ki, bu grup toplum içerisinde çok küçük bir grubu teşkil etmekle beraber, kamuoyunun hem kapsamı hem de oluşturulması bakımından çok önemli bir rol oynarlar. Kamuoyu, yani hem pasif hem de aktif halkın sahip oldukları ve ifade ettikleri kanaatler, çoklukla, kamuoyu yaratıcılarının önce kendi kafalarında şekillendirdikleri sonra toplum içinde dolaşıma sunarak etrafa yaydıkları kanaatlerdir.¹⁵⁰

Şekil 5: Dış Politikada İlg-Bilgi Durumuna Göre Kamuoyu Tabakaları

¹⁵⁰ Sezer, a.g.e., ss.77-79.

Burada birdenbire akla gelebilecek bir sorunun da cevabını verelim. Söz konusu halk tabakalarının birbirleri ile etkileşimi nasıldır ve kamuoyu oluşum sürecinde bu halk tabakaları karar vericileri ne şekilde etkilemektedir? Dış politika kanaatleri, toplumda siyasal ilgi, bilgi ve eylem derecesi yüksek olan tabakalarda yoğunlaşır. Bu tabakada resmî görevli organlar ve yetkililer bulunduğu gibi (Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi, Dışişleri Bakanlığı, vb.), resmî bir sıfatla değil, özel ilgisinden veya çıkarlardan dolayı dış politikayla ilgilenen kimseler veya gruplar (üniversite öğretim üyeleri, çeşitli dernekler, basın, vb.) da vardır. Toplum çeşitli gruplardan meydana gelmiştir ve her grubun kendi üyelerinin ihtiyaç, istek ve çıkarlarını doyuracak amaçları vardır; gruplar kendilerini ilgilendiren konularda, örneğin dış politika konusunda, kendi çıkar ve amaçlarına göre kanaat sahibi olacak, sözcüleri aracılığı ile bu kanaatleri karar vericiye ve diğer grupları da içine alan genel halka duyurmaya çalışacak, yayacak ve sesini duyurabildiği ölçüde halk arasında kanaatleri oluşturacaktır. Son aşamada, istek ve çıkarlarını gerçekleştirmek üzere birbirleriyle çatışarak sorunu tartışan gruplar arasında çatışmada en başarılı olan grubun ya da tarafın taşıdığı, yaydığı ve oluşturduğu kanaatler dış politikada egemen olan kamuoyu olacaktır.¹⁵¹

2. Harici Faktörler

Ülkelerde karar verme mekanizmaları şeklinde adlandırdığımız kurumlar veya kişiler ülke dışı faktörlerden de etkilenebilmektedir. Karar vericilerin tutum ve davranışlarını ve nihayetinde de kararlarını etkileyen harici (ülke dışı) faktörleri; uluslararası örgütler ve teşkilatlar (BM, NATO, AB, İslam Konferansı Örgütü, Şanghay İşbirliği Örgütü, Arap Birliği vb.), lobiler ve lobicilik faaliyetleri ile diaspora gruplarının baskısı, önemli şahsiyetlerin açıklamaları (BM Genel Sekreterinin, eski devlet başkanlarının, vb.), diğer ülkelerin dış politika uygulamaları ve kararları şeklinde ifade edebiliriz.

---

¹⁵¹ Sezer, a.g.e., s.81.

a. Uluslararası Örgütler ve Teşkilatlar

Uluslararası alanda icra edilen faaliyetlerden bazıları da ulusal düzeyde, karar vericileri etkileyebilmektedir. Birleşmiş Milletler tarafından belirli ülkelere karşı alınan yaptırım kararları, bu duruma verilebilecek en önemli örneklerden birisini teşkil etmektedir. BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan yaptırım kararları ülkelerin karar verme mekanizmaları üzerinde kısmen de olsa etkili olabilmektedir. Bununla birlikte Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar da ekonomi kredileri vermek suretiyle ilgili ülke karar vericileri üzerinde mali konularda etkili olmaktadır. Bu konuya verilecek en güzel örnek 2012 yılında Yunanistan'ın yaşadığı ekonomik krizde IMF tarafından sağlanan 28 Milyar Avro'luk kredi dilimidir.¹⁵² Krediyi tahsis eden ve onaylayan kuruluşlar, ülkenin mali açıdan da politikalarına yönlendirmelerde/müdahalelerde bulunmakta, karar vericileri de bu kararlara uymak zorunda bırakılmaktadırlar. Benzer örnekleri Avrupa Birliği'nin uygulamalarında da görmek mümkündür.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi ekonomik alanda icra edilen bu tarz faaliyetler hükûmetleri mali açıdan etki altına almaktadır. Çok uluslu ya da dünya çapında faaliyet gösteren şirketler de ekonomik güçleri nedeniyle bazı alanlarda ulusal hükûmetlerin verecekleri kararları etkileyebilmektedirler. Küresel ya da çok uluslu şirketler ile olan karşılıklı bağımlılık veya etkileşim ne kadar fazlaysa, kararları etkileme derecesi de o kadar yüksek olabilmektedir. Örneğin 1998 yılında İtalya'nın terör örgütü elebaşının İtalya'da olduğunu açıklaması ve Türkiye'nin elebaşının iade edilmesi taleplerine olumsuz yanıt vermesi üzerine iki ülke ilişkileri olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu sırada Türk kamuoyunda İtalyan mallarına boykot çağrıları yapılmaya başlanmış ve bu şekilde başlatılan boykot süreci¹⁵³ ile

¹⁵² IMF Resmi İnternet Sitesi, 15 Mart 2012 Tarihli Basın Açıklaması No: 12/85, "IMF Executive Board Approves €28 Billion Arrangement Under Extended Fund Facility for Greece", (Erişim), <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2012/pr1285.htm> , 18 Eylül 2012.

¹⁵³ Hürriyet Gazetesi Ekonomi Bölümü, "İtalyan Mallarına Boykot Çağrısı", (Erişim), <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=-48108> , 18 Eylül 2012.

Aynı dönemde İtalyan firması olan Benetton Türkiye'de "Vitrin Karartma" kampanyası başlattı. İtalyan markalı otomobillerin yakıldığı, adı İtalyancayı çağrıştırdığı için bazı Türk ürünlerinin bile

birlikte teröristbaşı İtalyan Hükûmeti tarafından İtalya'dan gönderilmek zorunda kalmıştır. Aynı durum 2012 yılında Fransız Parlamentosunda sözde Ermeni Soykırımını tanıyan yasa tasarısı görüşmeleri sırasında da yaşanmıştır. Bu dönemde Fransa Cumhurbaşkanı olan Nicholas Sarkozy tarafından yasa tasarısına destek veren ifadeler kamuoyuna açıkça ifade edilmiştir. Bunun üzerine Türkiye resmî olarak girişimlerde bulunmuştur. Ancak resmî devlet tutumuna ilave olarak esas tepki Türk kamuoyundan ve bu tepkiden çeken Fransız şirketlerinden gelmiştir. Bu konuda ilk açıklama yapan Fransız şirketi, hisselerinin %15'i Fransız devletinin elinde bulunan Renault firması olmuştur. Firma yetkilileri yapmış oldukları açıklamalarda şirketin Fransız yöneticilerinin soykırım iddialarıyla ilgili yasa teklifi konusunda Fransız hükûmetiyle temas halinde bulunduklarını belirtmişlerdir.¹⁵⁴ Bu şekilde kendi firmaları tarafından da baskı altında tutulan Fransız Hükûmeti, karar verici konumunda bulunan dönemin Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin açık desteğine rağmen kararını değiştirmek ve sözde Ermeni Soykırımı yasa tasarısına olan desteğini geri çekmek durumunda kalmıştır.

b. Lobiler ve Etnik Gruplar

Bir ülkenin karar verme mekanizmalarını ya da karar vericilerini etkileyen harici faktörler arasında belki de en etkili olanı o ülke içerisinde yer alan lobiler ve etnik grupların baskısıdır. Özellikle ABD'nde hukuki anlamda

---

protesto edildiği söz konusu dönemde, Benetton'un çok kısa bir sürede geliştirdiği proaktif tavır, Türk halkı tarafından mağaza vitrinlerine yapıştırılan binlerce destek notuyla takdir edildi. Notlar, müşterilerin Benetton'a duyduğu sadakatin ve "siyah vitrin" eylemine verilen desteğin göstergesi oldu. RAI, Corriera Della Sera gibi önde gelen İtalyan basın kuruluşlarında Benetton'un "siyah vitrin" eylemi defalarca 1. sayfalara ve ana haber bültenlerine konu oldu. Benetton'un İtalya'da sürdürdüğü iletişim faaliyetleriyle, Türk kamuoyunun tepkisi çeşitli kademelerde dile getirildi ve Türkiye'nin sesinin farklı kesimlere duyurulması sağlandı.

A&B Halkla İlişkiler Firması İnternet Sitesi, "Benetton: Renklerimizden Vazgeçiyoruz Kampanyası", (Erişim), <http://ab-pr.com/tr/calismalarimizdan-ornekler/8/benetton-renklerimizden-vazgeciyoruz-kampanyasi.aspx> , 19 Eylül 2012.

¹⁵⁴ Milliyet Gazetesi, "Renault: Fransız Hükûmetiyle Temastayız", (Erişim), <http://ekonomi.milliyet.com.tr/renault-fransiz-hukumetiyle-temastayiz/ekonomi/ekonomidetay/23.12.2011/1479555/default.htm?ref=bigpara> , 19 Eylül 2012.

yasal ve gayet faal olan lobicilik faaliyetleri dış politikaya tesir eden önemli unsurlardan bir tanesidir.

Tayyar Arı “Amerika’da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika” adlı eserinde lobiciliği, kararları etkilemek isteyen kişinin hükûmetteki veya karar alma sürecindeki kişileri amaçları doğrultusunda etkilemek için kurduğu bir tür iletişim ve bilgi alışverişi olarak tanımlamıştır.¹⁵⁵ Bununla birlikte, 1946 tarihli Federal Lobi Yasası’na göre, asıl amacı Kongre’de görüşülen bir yasanın olumlu veya olumsuz şekilde sonuçlanmasını sağlamak amacıyla Kongre üyelerini etkilemek için para alan, veren veya başka kıymetli eşyaları bu amaçla kullanan kişilere lobici denilmektedir.¹⁵⁶ Aslında lobicilik işiyle uğraşan lobicileri, karar verme süreci üzerinde etki yaratma gayretine giren kişi ya da grup olarak da adlandırılabiliriz.

Gerçekten de ABD’nde Başkan ve Kongre dış politikada karar alma sürecine ilişkin olarak lobilerin çok yönlü baskısı altında kalmaktadır. Öyle ki, bu baskılar zaman zaman Başkanın ve Kongre’nin kararlarını demokratik bir serbestlik içinde verip vermediklerinin sorgulanmasına dahi yol açmaktadır. Hemen hemen her Başkanı, ama özellikle de iki yıllığına seçilen ve Kongre’nin büyük bir kesimini oluşturan Temsilciler Meclisi üyelerini yakından ilgilendiren en önemli konu, bir sonraki seçimde seçilip seçilememesi olduğundan lobilerin baskısına açık bir durum söz konusudur. Lobilerin etkisi genellikle bire bir ilişki olmaktan çıkmakta parasal destekten oy desteğine ve kamuoyunu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirerek baskı oluşturmaya varıncaya kadar çok sayıda yöntemin kullanılmasıyla daha geniş bir boyut kazanmaktadır.¹⁵⁷ ABD’nde hemen hemen her ülke kendisine uygun bir lobi faaliyeti yürütmekle birlikte bazen bu lobiler etnik özellikler de arz etmektedir. Yahudi Lobisi, Ermeni Lobisi, Yunan ve Rum Lobisi ABD’nde etkin olan lobilerden bazılarıdır. Burada özellikle Yahudi Lobisine özel bir parantez açmak gerekmektedir. Çünkü bu lobi ABD’nde yer alan en güçlü lobiye teşkil

¹⁵⁵ Tayyar Arı, **Amerika’da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika**, 4. Bs., Bursa, MKM Yayınları, 2009, s.152.

¹⁵⁶ Arı, **a.g.e.**, s.168.

¹⁵⁷ Arı, **a.g.e.**, s.26.

etmektedir. İsrail'e de kurulduğu günden itibaren en büyük destek söz konusu lobi tarafından sağlanmıştır.

Bununla birlikte konuya olumsuz bir örneği Kıbrıs ile ilgili yaşanan gelişmelerden vereceğiz. Türk Dış Politikası'nın köklü problemlerinden birisi olan Kıbrıs meselesinde kamu diplomasisi uygulamalarına yeterince ağırlık verilmemiş, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği engellenememiştir. Bu süreçte Yunanistan'ın kendi mağduriyetini Avrupa Birliği üye ülkelere iyi anlatması, etkin şekilde lobi faaliyetleri yürütmesi, Kıbrıs sorununun Rumların üyeliği ile çözümleneceği yönündeki ikna çalışmaları genelde Yunan diplomasisinin, özelde ise Yunan kamu diplomasisinin başarısı olarak değerlendirilebilir. Yunanistan'ın aksine Türkiye, bahse konu alanda kamu diplomasisi uygulamalarına yeterince ağırlık verememiş, adada iki farklı toplum yaşamasına rağmen bütünleşik biçimde Avrupa Birliği'ne alınmasının yaratacağı sıkıntıları Avrupa kamuoyuna yeterince anlatamamış ve bu ülkelerde etkin bir lobi faaliyeti vücuda getirememiştir.

Bir başka ülkeden başka bir ülkeye (örneğin Amerika'ya) göç ederek bu ülkeye yerleşmiş ve bu ülkenin vatandaşı (örneğin Amerikan Vatandaşı) olmuş kişilerin kurduğu örgütler aracılığıyla yürütülen faaliyetler bir bütün olarak etnik lobiler olarak ifade edilmektedir. Türk- Amerikan ya da Türk-Alman veya Grek-Amerikan, Ermeni-Amerikan dernekleri kültürel, toplumsal ve eğitim alanlarında faaliyet gösteren etnik derneklere örnek olarak gösterilebilir.¹⁵⁸ Bununla birlikte Amerika'da bulunan etnik grupların yürüttüğü lobi faaliyetleri her zaman başarılı sonuçlar vermemektedir. Örneğin güçlü lobilerden birisi olarak bilinen Tayvan lobisi, 1978'de Carter yönetimini Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanıma girişiminden vazgeçirmede başarılı olamamıştır. Benzer şekilde, Ermeni lobisinin etkisi ise Kongre ile sınırlı kalmış, yürütme üzerinde etkili olamadığı gibi yaptıkları çalışmalar ABD Kongresinde sözde soykırım tasarısının kabulünü sağlayamamıştır.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Arı, a.g.e., s.210.

¹⁵⁹ Arı, a.g.e., s.213.

c. Önemli Şahsiyetler

Dış politika bağlamında karar verme sürecini etkisi altına alan faktörlerden birisi de önemli pozisyonlarda görev yapan kişilerdir. Bu şahsiyetler bulundukları pozisyonlar itibarıyla devletin dış politik kararlarını etkileme gücüne sahip bulunmaktadır. Özellikle sömürge yönetimlerinde söz konusu uygulamalara sıklıkla rastlanmaktadır. Örneğin Ondokuzuncu Yüzyıl sonları ile Yirminci Yüzyılın ilk yarısında İngiltere'nin, Hindistan gibi birçok ülkede vali bulundurması ve bu valilerin İngiliz hükümeti adına görev yaptıkları ülkelerin dış politikalarına müdahale etmesi olağan olaylardan sayılmaktaydı. Aynı dönemlerde yukarıda verdiğimiz örneğe benzer şekilde güçlü devletlerin atadığı büyükelçiler de karar vericileri etkilemek suretiyle ülkelerin dış politikalarına müdahale etmekteydiler. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıfladığı son dönemlerinde bu tür uygulamalara sıklıkla rast gelmekteyiz.

Kırım Savaşı öncesinde Rusya'nın göndermiş olduğu büyükelçi Mençikof ile İngiltere'nin büyükelçisi Lord Stratford de Redcliffe konumuza uygun iki mühim örneği teşkil etmektedir. Mençikof İstanbul'a gelir gelmez sözlü olarak Babıali'den, Rum Ortodoks Kilisesi'nin daha önce yapmış olduğu Kutsal Yerler sorunundaki isteklerinin Osmanlı İmparatorluğu tarafından kabulü ile, Ortodoks tebaanın Rusya tarafından himaye edilmesine dair antlaşma yapılması hususlarını dile getirmiştir. Mençikof bu isteklerin muhakkak bir Antlaşma ile yerine getirilmesine gerek olmadığını, bir Sened ile de yetinilebileceğini belirtmiştir. Uzun yıllardan beri İngiltere'nin İstanbul elçiliğini yapan ve Babıali üzerinde etkisi büyük olan Lord Stratford de Redcliffe, Babıali'ye, Mençikof'un tekliflerinin kabulünü tavsiye etmiştir. Müteakiben 4 Mayıs 1853 yılında çıkarılan bir fermanla Ortodoksların Kutsal Yerler üzerindeki hak ve yetkileri teyid edilirken, bir başka fermanla da, Ortodoksların ve Katoliklerin yetkilerinin belirtilmesi ile bir çözüme gidilmiştir.¹⁶⁰

¹⁶⁰ Fahir Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 4. Baskı, 2007, ss 235-236.

Konumuzla ilgili bir diğerk örneği de yine Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden vereceğiz. 1912 yılından itibaren Enver Paşa (Talat ve Cemal Paşalarla birlikte) devletin politik hayatında etkisini iyice hissettirmeye başlamıştır. Almanya'nın Deniz Ataşesi Humann'la yakın dostluğu olan Enver Paşa, Harbiye Nazırı olarak hükümet içersindeki gücünün de etkisiyle kabinenin Alman dostu yöneticisi konumundaydı. Bu dönemde İstanbul'da hükümet üzerinde olağanüstü nüfuzlu bir şahsiyet, Alman Büyükelçisi Wangenheim bulunmaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa girmesinin ardından Alman militarizminin tipik bir temsilcisi olan Wangenheim, büyükelçiliğın ve İstanbul'un despotu kesilerek, Babıali'nin karar ve işlemlerine karışmaya başlamıştır. İlber Ortaylı'nın yorumuyla Wangenheim'ın, nazırlara dahi hakaret edebilecek kadar sonsuz nüfuzuyla savaş içinde Osmanlı siyasi hayatını yönlendirenlerden birisi olduğuna kuşku bulunmamaktadır.¹⁶¹

ç. Diğerk Ülkelerin Dış Politika Uygulamaları

Bazı ülkelerin uluslararası alanda takip ettikleri politikalar diğerk ülke karar vericileri üzerinde olumlu/olumsuz tesirler yaratabilmektedir. Bu suretle karar verme süreci etki altına alınmış ya da yönlendirilmiş olmaktadır. Çünkü her ne kadar ülkeler kendi kararlarını kendileri veriyor olsalar da diğerk ülkelerin baskıları veya dayatmalarının etkisi altında kalmaları kaçınılmazdır. Globalleşen dünya, ülkelerin çıkarlarının birbirleri ile çatışma durumuna gelmesine sebep olabilmektedir. Bu durumda ülkelerin karşısına iki seçenek çıkmaktadır. Bunlardan birisi sert güç diğerk de yumuşak güç kullanmaktır. Çalışmamızın konusunu oluşturan kamu diplomasisi kavramı da ikinci alternatif kategorisine dahil olan bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma birçok örnek verilebilir. Ancak burada verebileceğimiz en genel ve bariz örneğe ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik anlamda yıkılan Avrupa ülkelerini kalkındırmak için ortaya attığı Marshall Planında

¹⁶¹ Ortaylı, a.g.e., s.199.

rastlamaktayız. Söz konusu yardım paketi savaştan sonra bozulan dünyanın ekonomik dengesini yeniden oluşturmak için ABD tarafından yürürlüğe konulmuştur. Bu uygulama ABD tarafından bir yandan mali ve dış politikasının uzantısı olarak gerçekleştirilirken diğer taraftan Avrupa ülkelerinde Amerikan sempatisi yaratmıştır. Hatta ABD’nde birçok kişi “...insanların kardeşliği içinde Amerika uluslara ağabeylik yapmalıdır” düşüncesi içerisine girerken, öte tarafta özellikle üçüncü Dünya diye adlandırılan ülkelerin hepsi Amerika’nın kendi kendine yardım, girişimcilik, serbest ticaret ve demokrasi ideallerini taklide özendirilmişlerdir.¹⁶² Devletler arasında yapılan ittifak anlaşmaları da karar vericiler üzerinde tesir yaratan bir husus olmaktadır. Örneğin Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Molotof’un 1946 yılında Türkiye’den talep etmiş olduğu Kars ve Ardahan illeri ile Boğazların statüsünde değişiklik yapılması ve bu bölgelerde kendisine üs verilmesi önerilerinin reddedilmesinde ABD’nin Türkiye’ye açık biçimde verdiği destek önemli derecede rol oynamıştır. Bu olayda ABD dış politikasının Sovyet karar vericileri üzerindeki caydırıcı etkisi önemli olmuştur. Böylelikle Sovyet yönetimi bu taleplerini bir daha gündeme getirmemişler ve dönemin Sovyet karar vericileri kararlarını gözden geçirmek zorunda kalmışlardır.

Bir diğer örneğe de 2010 yılında Türkiye ve Brezilya’nın BM Güvenlik Konseyi Geçici üyelikleri sırasında İran ile vardıkları nükleer anlaşmada rastlamaktayız. Anlaşmaya göre İran mevcut uranyumunun yurt dışında zenginleştirilmesini kabul etmiş ve bu maksatla Türkiye’de muhafaza edilmesi şartıyla 1200 kg. olan %3,5 oranındaki zenginleştirilmiş uranyumun yerine araştırma reaktörlerinde kullanılmak üzere yurtdışında zenginleştirilmiş %20 oranında uranyumun İran’a gönderilmesini kabul etmiştir.¹⁶³ Uluslararası kamuoyu tarafından çeşitli yaptırımlara maruz kalan İran için bu anlaşma önem arz etmekteydi ve bağımsızlıklarından taviz vermekte oldukları düşüncesi daha önce böyle bir anlaşma imzalamalarına engel olmuştu. Yakın

¹⁶² Paul Kennedy, **Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri**, 3.Bs., Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1991, s.423.

¹⁶³ BBC Türkçe Resmî Internet Sitesi, “İran, Türkiye ve Brezilya ile Nükleer Anlaşmayı İmzaladı”, (Erişim), http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010/05/100517_turkey_iran.shtml , 25 Eylül 2012.

evresinde nükleer silaha sahip ülke bulunmasını istemeyen Türkiye (aynı zamanda dönemin BM Güvenlik Konseyi Geçici yesi olan) ile yine uluslararası sistemde aktif rol oynamak isteyen ve dönemin BM Güvenlik Konseyi Geçici yesi konumunda bulunan Brezilya sayesinde İran ile olumlu bir adım olarak nitelendirilebilecek bir anlaşma imzalanmış oldu. Fakat bu anlaşmaya rağmen ABD dahil BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi yesi ile birlikte (Türkiye, Brezilya ve Lübnan hariç) tüm geçici yeleri İran'a yeni yaptırım kararları uygulanmasını onaylayınca bu süreç başarısızlığa uğramış oldu. Aslında Türkiye'nin takip ettiği dış politika İran'ın nükleer güç olma yolundaki dış politikasında değişiklik yapmasını sağlamış, ancak başta ABD olmak üzere diğer büyük devletlerin karşı çıkmasıyla somut bir netice elde edilememiştir.

3. Diğer Faktörler

Diğer faktörleri ise ilk iki kategoriye dahil edemediğimiz tüm faktörler olarak belirtebiliriz. Bunlardan bazılarını ifade edecek olursak, karar vericilerin psikolojik yapısı (Hitler, Mussolini, Saddam Hüseyin, vb.), zaman faktörü, (karar vericiler için her zaman önemli bir baskı unsuru oluşturmaktadır), cinsiyeti (kadın veya erkek oluşu) ve analogilerden yararlanma durumları (daha önce benzer durum karşısında alınan kararlardan istifade etme) gibi hususları diğer faktörler arasında saymamız doğru olur.

a. Karar Vericinin Bireysel zellikleri

Karar verme sürecinin belki de en önemli unsuru karar vericilerin bireysel özellikleridir. Yani karar vericilerin zekâsı, algılama ve n kestirim yeteneği, n yargıları ile başa çıkabilme durumu, baskı altında karar verebilme yeteneği, grup çalışmasına yatkınlığı, çocukluktan itibaren oluşan

psikolojik yapısı, risk alma durumu, geçmiş tecrübeleri ve inatçılık gibi olumlu ya da olumsuz özelliklerine ilaveten cinsiyeti gibi diğer özellikleri verilen kararları etkileyen önemli unsurları oluşturmaktadır. Karar verme olayı bir süreçten ibaretse bu sürecin kilit noktasını, bütün veriler ve girdiler ortaya konulduktan sonra, karar vericinin vereceği karar oluşturacaktır.

Bu konuda karar verme kuramcılarının karar vericinin rasyonel davranacağından yola çıkanlar, rasyonel bir insanın tüm alternatiflerden haberdar olarak ve sonuçlarını iyi düşünerek en faydalı olanı tercih edeceğini varsaymaktadırlar. Burada fayda kavramı ile kastedilen, rasyonel insanın kişisel çıkarını maksimize etmeye çalışacağı düşüncesidir. Diğer bir deyişle, mevcut tüm alternatifler araştırılmakta, her birinin gerçek değeri ölçülmeye çalışılmakta, olasılıklar düşünülmekte ve karar verici optimal seçimi yapmaktadır.¹⁶⁴ Aslında girdilerin girift ve karmaşık olduğu bu süreçte en doğru kararı verebilme faaliyeti zor gibi görünmektedir. İşte bu noktada karar vericinin bireysel özellikleri ön plana çıkmakta, karar verici yoğun bilgi bombardımanı altında alternatifleri ayıklamakta ve bu alternatiflerden bir tanesini seçerek kararını vermektedir.

Karar alma bir yöneticinin en önemli işidir. Bu onun aynı zamanda en zorlu ve en riskli işidir. Kötü karar olarak nitelendireceğimiz kararlar organizasyonlara onarılmaz zararlar verebilirler. Öyle ise öncelikle kötü kararlara yol açan hususların neler olduğu ortaya konulmalıdır. Böylesi kararların kökleri birçok durumda o kararların alınış tarzındadır; alternatifler yeterince açık değildir, doğru bilgi ya da enformasyon toplanmamıştır, kararın getirisi ve götürüsü doğru hesaplanmamıştır. Ama bazen de hatanın kökü karar alma sürecinde değil, karar alan kişinin zihnindedir. İnsan beyninin işleyiş tarzı bu süreci oldukça fazla etkileyebilmektedir.¹⁶⁵

Devletlerin dış politika sürecinde almış oldukları kararlardan bazıları doğurmuş olduğu neticeler bakımından basit, bazıları ise karmaşık ve

¹⁶⁴ Tayyar Arı, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, 3.Bs., İstanbul, Alfa Yayınları, 1999, ss.119-120.

¹⁶⁵ John S.Hammond, Ralph L.Keeney, ve Howard Raiffa, “Karar Alma Sürecindeki Gizli Tuzaklar”, **Karar Alma**, çev. Ahmet Kardam, Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Yayınları, İstanbul, 2001, s 148.

dönüşü olmayan kararlar biçiminde karşımıza çıkabilmektedir. Basit olarak nitelendirilen kararları geri dönüşü olabilen, olduğunda da fazla bir sakınca doğurmayan kararlar olarak, karmaşık diye nitelendirilen kararları ise bir defa verildikten sonra geri dönüşü olmayan, yani savaş gibi kararlar şeklinde ifade edebiliriz.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa katılma sürecinde dönemin karar vericilerinden olan Enver Paşa ile Alman İmparatoru II. Wilhelm arasında bulunan kişisel dostluğun ülkenin Almanya yanında savaşa katılmasındaki önemi ihmal edilebilir mi? Ya da İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın başında bulunan ve baş karar verici konumunda olan Adolf Hitler'in, kurmaylarının karşı çıkmasına rağmen, sabırsızlık göstererek, Fransa'ya çok kısa sürede diz çöktürmesinin getirdiği aşırı özgüven ile Rusya'nın askerî ve ekonomik bakımdan doğru analiz edilememesi nedenlerinden dolayı Sovyetler Birliği'ne saldırı kararı vermesi gerçekte zikredilen kişisel özellikleri ile açıklanabilir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün 1936 yılında Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanmasında sergilemiş olduğu politikadaki zekâ, algılama ve önkestirim yeteneği de karar vericilerin bireysel özelliklerine atfedilecek önemli misallerden bir tanesini teşkil etmektedir. Lozan Konferansı'nda imzalanmış olan Boğazlar Sözleşmesine göre, Boğazlardan serbest geçişin güvenliğini sağlamak amacı ile, Çanakkale ve İstanbul Boğazlarının her iki kıyıları ile Marmara Denizindeki adalar gayri askerî hale getirilmiş ve bu bölgelerde tahkimat yapmak ve asker bulundurmamak yasaklanmıştı. Buna karşılık, bu bölgelerin herhangi bir saldırıya karşı güvenliği de, sözleşmeyi imza eden devletlerle Milletler Cemiyeti'nin garantisi altına konulmuştur.¹⁶⁶ Atatürk, bu durumun yaratacağı sakıncaları önleyebilmek için Boğazların Türkiye'nin kontrolü altında bulunmasının gerekliliğine inanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaştığını ve Avrupa'nın yeni savaşlara gebe olduğunu sezen Atatürk'ün öngörüsü sayesinde imzalanan Montrö Sözleşmesiyle birlikte Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki

¹⁶⁶ Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)**, s.343.

egemenliğini sınırlandıran ve tam bağımsızlığını engelleyen hükümler ortadan kaldırılmıştır.

b. Zaman Faktörü

Günlük hayatta alınmakta olan en basit kararlardan stratejik seviyelerde alınan en karmaşık kararlara kadar “zaman” unsuru en kritik değişken olmuştur. Bütün planlamalarda önceden hazırlık yapabilmek için belirli bir zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Elde mevcut zamanın çokluğu, genel itibarıyla, planlamanın daha dikkatli yapılmasını ve verilecek kararların daha sağlıklı olmasına yol açabilmektedir. Ancak bazı durumlarda elde çok zaman olmasına rağmen yanlış kararlar verilebilmekte ya da zaman darlığına rağmen yukarıda açıklanan karar vericileri etkileyen diğer faktörlerin devreye girmesiyle doğru (çıkarlara uygun/çıkarları sağlayan) kararların verilmesi durumu ile karşılaşabilmektedir. Fakat her halükarda karar verme sürecinde sağlıklı bir durum muhakemesi yapılabilmesi için elde mevcut zamanın fazla olması tercih edilmektedir.

Uluslararası alanda devletler tarafından alınan kararlar da hem ülke içinde hem de ülke dışında yarattığı etki bakımından ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Karar alma süreci döneminde, önceden yeteri kadar hazırlık yapacak bir zaman mevcut olursa söz konusu kararı etkileyecek girdilerin doğrudan etkisi de o derece fazla olacaktır. Çünkü bu zaman zarfında doğru değerlendirmelere ışık tutabilen sağlıklı analizler yapılabilecektir.

Aslında bütün bu açıklamalara istinaden ifade edebiliriz ki, ortaya çıkan durum, önceden beklenmeyen bir durumsa, yani sürpriz şekilde olmuşsa, yüksek tehdit içeriyorsa ve zaman da sınırlıysa böyle durumlarda kararlar az sayıda kişiler tarafından, en üst seviyede alınmaktadır.¹⁶⁷

Zaman unsurunun dış politika stratejilerinde ve kararlarında daima dikkate alınması gereken bir rolü vardır. Birçok krizde, zamanın

---

¹⁶⁷ Arı, a.g.e., ss.143-144.

sıkışıklığı, devlet adamlarını hazırlıksız ve acele karar almak zorunluluğu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle, kuvvet etkisi kullanılmasını öngören stratejilerin ve çok sayıda ayrıntıları kapsayan müzakere gündemlerinin bir zaman tablosu ile bir arada önerilmesi usuldendir. Diplomasi tarihinin büyük mücadelelerinde süratli hareket etmek ve rakip aktörlere manevra zamanı bırakmamak, başarılı strateji koşullarından biridir.¹⁶⁸

C. Dış Politikada Karar Verme Süreci

Devletlerin dış politika ile ilgili olarak karar verme mekanizmaları ya da karar vericileri tarafından alınan kararların oluşum süreci “karar verme süreci” olarak isimlendirilmektedir. Bu sürece birçok faktör müdahil olmaktadır. Ancak burada amacımız olayı basitleştirerek sürecin nasıl işlediğini ortaya koymaktır.

Dış politikada karar verme sürecinin daha çok dış politikanın yapımı ile ilgili bir kavram olduğunu ifade eden Tayyar Arı, bu sürecin dış politikada kararların alınmasında izlenen aşamaların ve söz konusu kararların alınmasına katılan kişi ve kurumların incelenmesiyle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Karar verme, mevcut alternatifler arasından bir seçim yapma davranışıdır. Ancak dış politikada seçenekler her zaman açık ve net değildir. Genellikle alternatifler arasından bir seçim yapmak oldukça zordur ve karar verme sürecinde zaman zaman tartışmaların yaşanması kaçınılmazdır. En iyi alternatifi seçme kavramı ise aslında soyut bir kavram olduğundan, burada yapılan iş, çatışan çıkarlarla bürokratik baskılar arasında bir denge kurmaya çalışmaktır. Karar verme yaklaşımlarında devlet, uluslararası politikanın temel aktörü olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla uluslararası politika denince bununla hükûmetlerin resmi kanallar aracılığıyla yürüttükleri karşılıklı politikalar kastedilmektedir. Bu yapılırken daha ziyade devletlerin siyasal bakımdan örgütleniş biçimleri ve karar alma süreçleri dikkate alınmaktadır.

¹⁶⁸ Feridun Ergin, **Uluslararası Politika Stratejileri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları (Güryay Matbaası), 1974, s.49.

Bunların göz önünde bulundurulması devletler arasında bir karşılaştırma yapmayı kolaylaştırdığı gibi devletin davranışlarının daha sağlıklı bir şekilde analiz edilmesine de yardım etmektedir.¹⁶⁹

Kararların alınması aşamasına gelince bu aşamada şayet karşı karşıya olunan durum, önceden beklenmeyen bir durumsa, yani sürpriz bir gelişmeysen, yüksek tehdit içeriyorsa ve zaman da sınırlıysa böyle durumlarda kararlar üst düzeyde az sayıda kişi tarafından alınmaktadır. Fakat ortaya çıkan durum önceden beklenen bir gelişmeysen, fazla tehdit içermiyorsa ve zaman da varsa bu defa kararlar orta ve aşağı seviyede bürokratlar tarafından ve daha kalabalık bir grubun katılımıyla alınmaktadır. Diğer taraftan, ortaya çıkan durum beklenmeyen bir durum ve yüksek tehdit içeriyor fakat karar almak için yeterince zaman varsa böyle durumda da olay sıradan bir olay olmadığı için kararlar az sayıda ve en üst seviyedeki karar vericiler tarafından alınacaktır.¹⁷⁰ Burada akla gelen en çarpıcı örnek Sovyetler Birliği ile ABD arasında cereyan eden “Küba Füze Krizi” olmuştur. Söz konusu kriz esnasında Amerika Kıtası’nın çok yakınına Sovyetlerin füze rampaları yerleştirmesi gibi önceden tahmin edilemeyen sürpriz bir gelişme, ABD tarafından karar vermek için gerekli zamanın sınırlı oluşu ve nükleer bir savaş başlatma riski gibi yüksek tehdit içermesi karar vermek için bu duruma verilebilecek en uygun örneği teşkil etmektedir.

Ç. Dış Politikada Karar Verme Sürecinin Aşamaları

Yukarıda yer alan açıklamalardan sonra akla gelen önemli bir soruyu cevaplayalım. Dış politika ile ilgili kararların alınmasında nasıl bir yöntem izlenmektedir? Bu soruya cevap olarak söylenebilecek husus, bu maksatla herhangi bir bilimsel araştırma yönteminde kullanılan basamaklara benzer yöntemlerden istifade edilmekte olduğudur. Mintz ve Ruen’e göre yönetim kademelerinde bulunanların karar vermesi için genel olarak üç aşamalı işlem

¹⁶⁹ Arı, *Amerika’da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika*, s.28.

¹⁷⁰ Arı, *a.g.e.*, s.32.

basamağı gerekmektedir.¹⁷¹ Bunlar sırasıyla, problemin adını koymak ve problem sahasını belirlemek, çözüm için uygun hal tarzlarını tespit etmek ve nihai olarak da seçenekler arasından en uygun hal tarzını seçmek ve seçilen hal tarzını uygulamak şeklinde ifade edilmektedir. Bize göre ise karar verme aşamalarını beş safhada ele almak daha doğru olacaktır: İlk önce karar verilecek durumun ortaya çıkması ya da yaratılması, ardından uygulanacak politikaların belirlenmesi, daha sonra söz konusu politikalara uygun ayrıntılı çalışmanın yapılması, müteakiben alternatiflerin/hal tarzlarının belirlenmesi ve son olarak da kararın verilmesi. Burada önemle üzerinde duracağımız husus şudur. Aşağıda yer verdiğimiz karar verme sürecinin aşamaları elde yeterli zaman olduğunda sırasıyla icra edilebilir. Fakat elde mevcut zamanın fazlalığına ya da azlığına göre safhalardan bazıları atlanabilmekte ve karar verme işlemi bu şekilde tamamlanabilmektedir. Şimdi bu hususları kısaca ele alalım.

1. Karar Verilecek Durumun Ortaya Çıkması/Yaratılması

İlk önce karar verilecek durumun ortaya çıkması ya da böyle bir ihtiyaca cevap verecek şekilde bir durumun yaratılması gerekmektedir. Bazı durumlarda dış politikada karar verilecek durum karşı tarafın inisiyatifiyle ortaya çıkabilmekte, bazen de karar alabilmek maksadıyla bizim tarafımızdan yaratılabilmektedir. Durum ortaya çıkınca veya inisiyatif kullanılarak yaratılınca karar verme süreci başlatılmış olmaktadır. Süreç her zaman sıralı olarak beş basamağı takip etmeyebilir. Karar verilecek durum acil ve zaman az ise diğer basamaklar atlanarak doğrudan dördüncü aşama olan alternatif hareket tarzlarının belirlenmesi aşaması safhasına geçiş yapılabilir. Böylece süratli bir durum muhakemesi yapılarak en doğru karara varılması temel amacı teşkil etmektedir.

---

¹⁷¹ Alex Mintz ve Karl DeRuen, **Understanding Foreign Policy: Decision Making**, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, s.4.

2. Uygulanacak Politikaların Belirlenmesi

İlk olarak uluslararası ortamda ortaya çıkan problem doğru tespit edilmeli, sorunun tüm yönleri ile ele alınmasını sağlayacak bir hedef ortaya konulmalı ve bu şekilde problemin tanımı yapılmalıdır. Uluslararası ortamda karar verilecek durumun ortaya çıkmasından/yaratılmasından sonra yapılacak ilk iş ülke menfaatleri doğrultusunda duruma uygun olacak şekilde ulaşılmak istenen hedefin tespit edilmesidir. Hedefin tespit edilmesi bizi gereksiz gayret israfından koruyan bir süreçtir. Bu nedenle net biçimde ortaya konulan hedefler doğru kararın verilmesine en önemli katkıyı sağlamaktadır. Bu safha müteakip dönemlerde icra edilecek basamaklar için temel teşkil edeceğinden uygulamanın başarıya ulaşması için çok önemlidir. Çözüme kavuşturulması planlanan dış politika problemi net bir şekilde tanımlanmadığı takdirde daha başlangıçta yanlış yola girme ve başarısızlığa uğrama ihtimali ortaya çıkar. Amaç net bir şekilde ortaya konulduktan sonra da aşağıda bir sonraki adım olarak yer alan, belirlenen hedefe ulaşmak için ayrıntılı çalışmaların yapılması faaliyeti başlamaktadır.

3. Bahse Konu Politikalar Doğrultusunda Ayrıntılı Çalışmanın Yapılması

Uygulanacak politikalar tespit edildikten sonra sıra belirlenen hedefler doğrultusunda yapılacak çalışmalara gelmektedir. Bu süreçte sıkı bir ekip çalışması gerekmektedir. Çünkü detaylı analizlerin ve değerlendirilmelerin yapılması ancak iyi bir ekip çalışmasıyla mümkün olur. Çalışmaların tarihsel ve hukuksal boyutları bu bölümde ele alındıktan sonra çıkarlar doğrultusunda faaliyetlerin yürütülmesi esastır. Ortaya çıkan ve gelişen durumun tam olarak incelenmesi ve tafsilatlı çalışmaların yapılması bu süreçte gerçekleşmektedir. Karar verme sürecinde ancak ayrıntılı çalışmanın yapılması safhasından sonra karara esas alternatifler oluşturulabilmektedir.

4. Alternatif Hareket Tarzlarının Belirlenmesi

Problem sahasını tanımladıktan sonra çözüme temel teşkil edecek alternatifleri belirlemek gerekmektedir. Burada tüm alternatifler ayrı ayrı tespit edilmeli ve uygulanması halinde her bir alternatifin doğuracağı sonuçlar değerlendirilmelidir. Ancak bu çalışma esnasında evvelce de söylediğimiz gibi uluslararası politikanın çok yönlülüğü dikkate alınmalı ve her bir alternatifin diğer devletler veya uluslararası örgütler nezdinde doğuracağı sonuçlar hesap edilmelidir. Çünkü netice itibarıyla yapılan bu değerlendirmelerin ışığında karar merciinde olanlar sorunun çözümü konusunda nihai kararlarını vereceklerdir.

5. Kararın Verilmesi

Hazırlanan alternatifler arasından kararın verilmesi karar verme sürecinin en son safhasını oluşturmaktadır. Bu safhadan itibaren artık karar verme süreci sona ermiş ve uygulama safhası başlamış olmaktadır.

Karar verme sürecinin safhalarına Türk Dış Politika tarihinden verilebilecek en güzel örneklerden birisi Birinci Dünya Savaşı sonrasında Türk topraklarından ayrılan Hatay bölgesinin yeniden Türkiye'ye dâhil edilmesi için yürütülen diplomatik faaliyetler olarak ifade edilebilir. Burada dönemin Türk Dış Politika icracılarının söz konusu problem ile ilgili ortaya koydukları tanım "Mondros Mütarekesinin imzalandığı dönemde Türk toprakları arasında yer alan, fakat daha sonra Fransızlar tarafından Suriye toprakları içerisine dâhil edilen Hatay ve havalisinin yeniden Türkiye'ye kazandırılması" biçiminde net bir şekilde ifade edilmiştir. Politikalar belirlendikten ve problem tanımlandıktan sonra uygulanacak hareket tarzları ortaya konulmuştur. Meselenin halli için seçilen ilk hal tarzı diplomatik yollar kullanılarak yani Milletler Cemiyeti nezdinde girişimlerde bulunarak Hatay'ın Türkiye'ye bırakılmasının sağlanmasıdır. Bu husus sağlanamadığı takdirde Hatay'ın önce Suriye'den ayrı bağımsız bir devlet olması ardından kendi

isteğiyle Türkiye'ye katılımının sağlanması planlanmış ve son alternatif olarak da yapılacak bir askerî müdahale ile Hatay'ın ilhak edilmesi düşünülmüştür.¹⁷² Çözüm için seçilen en uygun hal tarzı, uluslararası konjonktürün de değerlendirilmesiyle, Hatay'ın önce bağımsız bir devlet olması müteakiben bu bölgede çoğunluk olarak bulunan Türklerin desteği ve isteğiyle Türkiye'ye katılımının sağlanması seçeneği olmuştur. Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı üzere dış politika ile ilgili meselelerin halli, iyi bir inceleme ve detaylı bir etüt, alternatifli çalışma, yoğun bir gayret ve sabırlı uygulama isteyen faaliyetlerdir.

D. Dış Politikada Karar Verme Süreci Üzerine ABD Örneği

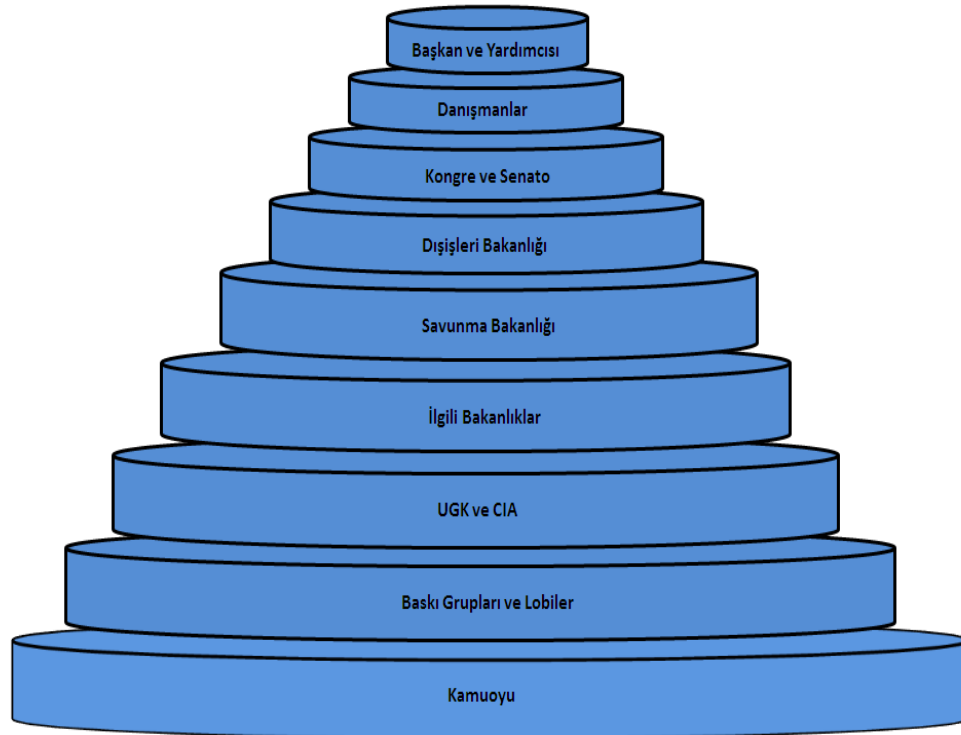
Dış politikada mevcut karar verme yaklaşımlarını, karar vericileri etkileyen faktörleri, karar verme sürecini ve bu sürecin aşamalarını tafsilatlı biçimde inceledikten sonra, şimdi örnek bir uygulamaya yer verecek ve bu kapsamda Amerika Birleşik Devletleri'nin karar verme sürecini ele alacağız. Aslında ABD'nin siyasal yapısı dünyadaki diğer ülkelerin politik yapılarından biraz farklılık arz etmektedir. İki siyasi partili olan söz konusu yapıda başta Başkan olmak üzere birçok faktör karar verme sürecini etkilemektedir. Açıkça ifade etmek gerekirse bu sürecin içerisinde; Başkan ve yardımcısı, Kongre, Dışişleri Bakanlığı, Savunma Bakanlığı, diğer ilgili bakanlıklar, danışmanlar, Ulusal Güvenlik Konseyi, istihbarat birimleri, baskı grupları ve lobiler gibi unsurlar yer almaktadır. Bu dairesel ve iç içe geçmiş yapıyı Şekil-6'da şematik olarak görebiliriz.

Başkan karar verme sürecinin en tepedeki ve de en etkili ismi konumundadır. İç ve dış politikada karar sürecinin merkezinde yer alan kişidir. Bütün bilgiler değerlendirilerek ve analiz edilerek Başkan'a iletilir ve bu bilgiler ışığında herhangi bir konu hakkında karar vermesi beklenir. Karar verme sürecinde yer alan tüm diğer unsurlar Başkan'ın vereceği kararı

¹⁷² Yusuf Sarıncay, "Atatürk'ün Hatay Politikası -I-", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 34, Cilt XII, Mart, 1996.

etkileme gayreti içerisindeyler. *Danışmanlar* ise Başkan'ı yönlendiren ve belirli konularda bilgilendiren kişilerdir. Başkan birçok konuda danışmanlarından aldığı bilgiler ile karar verme sürecini noktalar. Bu konunun bariz örneklerinden birisini Steven Redd tarafından kaleme alınan makalede görmekteyiz. Redd, danışmanların, dış politikada karar vericiler tarafından verilen kararlar üzerinde yaratmış olduğu etki konusunda yapmış olduğu çalışmanın yer aldığı makalesinde, dönemin ABD Başkanı Eisenhower'ın ABD'nin Indochina'ya müdahale etmesinin sakıncalı olacağını belirten danışmanlarına uymasının, kararı üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir.¹⁷³

Dışişleri Bakanlığı da karar verme sürecinin etkin bir aktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. 1789 yılında ABD'nin ilk Dışişleri Bakanı olan Thomas Jefferson ile beraber kurulan bakanlık o zamandan beri dış politikanın yürütülmesinde hükûmetin önemli bir birimi olmaya devam etmiştir.

Şekil 6: Amerika Birleşik Devletleri'nde Karar Verme Sürecinin Unsurları

¹⁷³ Steven B.Redd, "The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making: An Experimental Study", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 46, No. 3, June, 2002, ss. 335-364.

Bakanlığın temel görevleri, gerek Birleşik devletlerin gerekse Amerikan vatandaşlarının diğer ülkelerle ilişkilerinde çıkarlarını korumak ve ulusal güvenlik konuları da dahil tüm dış politika konularında Başkana tavsiyelerde bulunmaktır. Bu açıdan Dışişleri Bakanı, geleneksel olarak aynı zamanda Başkan'ın temel danışmanı sayılmaktadır. Bakanın etkinliği büyük ölçüde bireysel yeteneklerine ve Başkanla kişisel ilişkilerine de bağlıdır. Ayrıca Başkan'ın dış politikada etkin olma ve inisiyatif kullanma eğilimi arttıkça Dışişleri Bakanı'nın öneminin aynı oranda azaldığı dikkati çekmektedir. Örneğin Nixon'un ilk döneminde William Rogers'ın silik kalması Başkan'ın etkin olma eğiliminden kaynaklanırken, Reagan dış politikada doğrudan inisiyatif kullanma yerine, dışişlerine Alexander Haig ve George Shultz gibi isimler getirmeyi tercih etmiştir. George H.W. Bush ise dışişlerine James Baker gibi birini getirerek bu konuda iş bölümüne gitmiştir. Örneğin Başkan Körfez Krizi ile meşgul olurken James Baker da Orta Doğu Barış Süreci ile meşgul olmuştur.¹⁷⁴ Barak Obama ise dışişlerine Hillary Clinton gibi tecrübeli bir isim getirerek dış politika kararlarında büyük oranda kendisine güvendiğini hissettirmiştir.

Kongre de dış politikada verilen kararlar üzerinde etkili olan unsurlardan birisidir. Özellikle mali konulardaki tüm yetkinin Anayasa tarafından Kongre'ye bırakılmış olması bu kurumun dış politika sürecindeki etkisinin artmasına yol açmıştır. Dolayısıyla, bütün federal harcamaların Kongre'nin onayını gerektirmesi yasamayı yürütme karşısında önemszenmesi gerektiren bir kurum haline getirmiştir. Zira Beyaz Saray tarafından yürütülmesi amaçlanan bir program için fon gerektiğinde Kongre bu fonu vermeyebileceği gibi kullanımını belli koşullara bağlayabilmekte ya da başlanmış bir programı sona erdirebilmektedir. ABD Anayasası'nın birinci maddesinin sekizinci bölümünde Kongre'nin savaş ilan etmeye yönelik yetkisine açıkça işaret edilmektedir. Aynı maddede ayrıca Kongre'nin, asker sayılarının artırılıp azaltılması, deniz ve hava gücü oluşturulması konularında da yetkili olduğuna yer verilmektedir. Ayrıca yurt dışına gönderilecek askerî

¹⁷⁴ Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, ss.166-167.

gücün sayısının arttırılıp azaltılması konusu Kongre ile birlikte verilecek bir karar olmakla beraber, yine de bu konudaki esas karar Başkan tarafından verilmektedir. Ancak bir ordunun yabancı bir ülkeye gönderilmesiyle iş bitmemekte, bazen bu sayının arttırılması gerekmekte, askerlerin orada kaldığı süre boyunca yaptıkları harcamalar ile diğer ihtiyaçları için yapılan masraflar Kongre tarafından halledilmesi gereken konular olmaktadır. Bu şekilde Başkan'ın girişeceği bir macera ilk başta engellenemese bile sonradan gönderilen miktarın arttırılması ve gerekli harcamalar için fon sağlanması aşamasında Kongre olaya müdahale edebilmekte ve bir yanlışlık söz konusu olduğunda buna devam edilmesi engellenebilmektedir.¹⁷⁵

Savunma Bakanlığı da özellikle yurt dışında icra edilecek askerî harekâtlar ile ilgili olarak verilecek kararlar ve bu kararlara ait süreçler üzerinde etkili olabilmektedir. Bu itibarla Savunma Bakanı, Başkomutan sıfatını haiz olan Başkan'ın yardımcısı olarak önemli bir pozisyonu işgal etmektedir. Bununla birlikte Maliye, Tarım, Enerji, Ulaştırma ve Ticaret Bakanlığı gibi *bakanlıklar* da yurt dışı temsilcilikleriyle ABD'nin dış politika sürecine katkıda bulunmaktadır. Özellikle Tarım Bakanlığı diğer ülkelere yapılan gıda ve tarım ürünü yardımlarının organize edilmesi ve az gelişmiş ülkelerdeki tarımsal üretimin desteklenmesi için bu ülkelere uzman gönderilmesi gibi faaliyetleriyle II. Dünya Savaşı sonrası Amerikan politikalarının yürütülmesinin önemli araçlarından birini oluşturmuştur. Ticaret Bakanlığı ise, yurt dışındaki Amerikan yatırımlarının desteklenmesi ve Amerikan ticari kapasitesinin arttırılmasında oldukça önemli rol oynamaktadır. Maliye Bakanlığı da uyguladığı para ve maliye politikalarıyla bu sürece çok önemli katkılar sağlamaktadır. Öte yandan Enerji bakanlığı, yurt dışındaki petrol ve doğal gaz üretim ve yatırım faaliyetlerini destekleyen bir birim olarak çok uluslu şirketlerin de kullanılarak dış politikada Amerika'nın etkinliğinin artırılmasını sağlamakta ve Başkan'ın bu tür konularda karar verirken etki altına alınmasına yardımcı olmaktadır.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Arı, **a.g.e.**, ss.155-158.

¹⁷⁶ Arı, **a.g.e.**, ss.171-172.

Başkan ve Hükûmeti, vermekte oldukları kararlar hakkında planlamalar yapmak, tavsiyelerde bulunmak ve bilgilerle desteklemek suretiyle doğrudan etkileyebilen *Ulusal Güvenlik Konseyi* (National Security Council) ile *Merkezi Haberalma Teşkilatı* (Central Intelligence Agency) da karar verme sürecine katkıda bulunan unsurlardandır.

Karar alıcıların belli politikalarını benimsemelerini ve uygulamalarını sağlamak amacıyla girişilen etkileme faaliyetine lobicilik denilmektedir. İşte bu suretle *lobi faaliyetleriyle* ya da *baskı gruplarının tesiri* ile Amerikan karar verme süreci etkilenmeye çalışılmaktadır. Lobicilik doğrudan ya da dolaylı lobicilik olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Ancak kullandıkları yöntem itibarıyla hükûmet veya kongre üyesiyle doğrudan temas kurarak sonuç almaya yönelik yöntemlere doğrudan yöntemler, dolaylı etki oluşturarak sonuç almaya yönelik faaliyetlere ise dolaylı yöntemler denmektedir. Bu etki unsurları bir grup, bir şirket, bir kişi veya bir yabancı ülke adına hareket ediyor olabilirler. Hükûmeti ve Kongre'yi etkilemeye dönük bu süreçte, son derece karmaşık, zor, dinamik ve takdire şayan teknikler kullanılabilir. Bazen protesto, bazen propaganda şeklinde kendini gösteren bu tekniklerin en etkili olanı yüz yüze görüşme şeklinde yapılanıdır. Bununla beraber, lobilerin imkânsız başarıları unsurları oldukları sanılmamalıdır. Bunların başarılı olmaları da çeşitli koşullara bağlıdır. Ancak her lobici için söylenebilecek ortak bir şey varsa o da işlerin daha çabuk yürümesini sağlamada gösterdikleri beceridir. Bir yerde lobicilere ödenen para karşılığında onların uzmanlığından yararlanılmakta ve sistemi tanımamanın dezavantajı ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Çünkü bunlar hem yasama ve yürütmeye ilişkin sürecin içinden gelen kişiler olmalarından hem de hukuksal mevzuatları çok iyi bilen kişiler olduklarından doğru kapıyı doğru zamanda çalmasını bilmektedirler. Özellikle Pentagon'dan ve beyaz Saray'dan ayrılan bürokratların bu konuda çok başarılı oldukları kabul edilmektedir.¹⁷⁷

Amerika'da gerek yürütme bürokrasisinin gerekse Kongre'nin yapısı lobiciliğe elverişli bir ortam hazırlamaktadır. Amerikan dış politikasında karar

¹⁷⁷ Arı, *Amerika'da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika*, ss.156-184.

verme yetkisinin, diğer pek çok ülkedekinin tersine, tek elde toplanmamış olması ve geniş bir bürokrat ordusunun karar alma sürecine katılması, ayrıca Kongre'nin de bu süreçte oldukça etkili olması çıkar grubu ve yabancı lobilerin kararları etkilemesini kolaylaştırmaktadır. Ancak, Amerika'da bulunan etnik grupların yürüttüğü lobi faaliyeti her zaman başarılı sonuçlar vermemektedir. Diğer baskı gruplarının bu açıdan etnik grup lobilerine göre daha başarılı oldukları dikkati çekmektedir. Örneğin güçlü lobilerden biri olarak bilinen Tayvan Lobisi, 1978'de Carter yönetimini Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanıma girişiminden vazgeçirmede başarılı olamamıştır. Benzer şekilde Yunan Lobisi yıllardır Kıbrıs politikasını değiştirmesi için Amerikan Hükûmeti üzerinde baskı kurmaya çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Ermeni Lobisi'nin etkisi ise Kongre ile sınırlı kalmış, yürütme üzerinde etkili olamadığı gibi yaptıkları çalışmalar Kongre'de sözde soykırım tasarısının kabulünü sağlayamamıştır. Ayrıca Amerika'da en etkili lobilerden olan İsrail Lobisi'nin onca çabasına rağmen Amerikan silah şirketlerinin Arap ülkelere silah satışları durmamıştır.¹⁷⁸

Kamuoyu da, çalışmamızın birinci bölümünde detaylı bir şekilde ele aldığımız biçimde, karar verme süreci üzerinde önemli rol oynamaktadır. Özellikle içinde yer aldığımız iletişim ve teknoloji çağında, Amerika Birleşik Devletleri'nde, kamuoyunun etkisi çok önemli konuma yükselmiştir. Bu itibarla ABD dış politikası üzerinde I. Dünya Savaşı'ndan itibaren önem kazanmaya başlamış olan kamuoyunun etkisi, Vietnam Savaşı'ndan itibaren giderek artmış ve karar vericilerin dış politika alanında almış oldukları kararlarda dikkate alınması zorunlu bir husus haline gelmiştir.

---

¹⁷⁸ Arı, a.g.e., s. 213.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI

I. KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI

İkinci bölümde politik aktörlerin uluslararası alanda icra etmekte oldukları karar verme sürecini ve kamu diplomasisi faaliyetlerinin bu süreci ne şekilde etkilediğini devletler bazında açıklamaya çalıştık. Devletler düzeyinde ele almamızın sebebi, daha önce de ifade ettiğimiz gibi analizimizi devlet düzeyinde gerçekleştirebilmek ve kamu diplomasisi faaliyetlerinin daha ziyade devletler tarafından veya devletlerin resmi politikalarını desteklemek suretiyle diğer aktörler tarafından uygulanabildiğini vurgulamaktır. Bu bölümde ise uluslararası ortamda devletlerin kamu diplomasisine duydukları ihtiyacın sebeplerini, söz konusu ihtiyaçlarını “çıkar” kavramı açısından ele alarak, icra safhasında rol oynayan kurumsal yapıları doğrultusunda inceledik. Bu kapsamda uygulanan faaliyetlerin neticesini kamuoyu yoklamaları, anketler, vb. yöntemlerden istifade ederek ve istatistikî değerlendirmeler yaparak karar vericileri dolaylı biçimde etkileme amaçlı “*kitlesel değerlendirme yoluyla somutlaştırma*” ve sonrasında karar vericileri aracısız şekilde tesiri altına almak suretiyle “*doğrudan etki yoluyla sonuçlandırma*” aşamalarını açıklamaya çalıştık. Ayrıca kamu diplomasisi uygulamalarının karar verme mekanizmaları üzerinde yarattığı etkileri Amerika, Avrupa ve Asya’da yer alan bazı devletlerin büyük çoğunluğu Soğuk Savaş sonrasındaki uygulamalardan olmak üzere, örnekler vererek açıklamaya gayret gösterdik. Bu minvalde kamu diplomasisi uygulamalarını kendi tarihsel gelişim süreçleri içerisinde ele aldıktan sonra teşkilat yapılarını ve ayrıntılı uygulamalarını açıklamaya çalıştık. Bunun yanında kamu diplomasisi kavramı içerisinde değerlendirebileceğimiz uygulamalar itibarıyla ve tespit edebildiğimiz kadarıyla tarihten günümüze kadar uygulanmış olan kamu diplomasisi faaliyetlerini geniş kapsamlı olarak ele almaya çalıştık.

Türkiye'nin bu manada değerlendirilebilecek avantajlarını ve dezavantajlarını kamu diplomasisi gözlüğüyle inceleyerek kıymetlendirmeler yaptık. Dünyanın gelişen konjonktürüne uygun olarak teşkil edilmiş olan Türk Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün bu kapsamda yeterli olup olmadığını sorguladıktan sonra nasıl bir teşkilat yapısı ile daha etkin biçimde faaliyet gösterebileceğini ortaya koymaya çalıştık.

A. Bazı Ülkelerin Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Tezimizin konusu kamu diplomasisi faaliyetlerinin karar verme süreci üzerine etkisi olmasına rağmen uluslararası politikada kamu diplomasisi alanındaki kavramsal boşluğu gidermeye çalışmak başıca amacımızı teşkil etmiştir. Bu amaçla yaptığımız çalışmanın ağırlık noktasını ABD kamu diplomasisi uygulamaları teşkil etmiştir. Çünkü uluslararası ortamda gerek teorik bakımdan gerekse uygun teşkilat yapısıyla bilinçli olarak icra edilmesi bakımından kamu diplomasisinin ilk uygulamaları Amerika Birleşik Devletleri'nde görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden itibaren ABD, konunun tek hâkimi şeklindeki görüntüsünü uzunca bir süre sürdürmüştür. Ancak ne var ki, iki kutuplu uluslararası yapının sona ermesiyle birlikte, özellikle Soğuk Savaş sonrasında dünyanın yeniden şekillendirilmesi sürecinde, diğer devletler de kamu diplomasisi uygulama faaliyetlerine ağırlık vermişlerdir.

Başlangıç noktası olarak kamu diplomasisi kavramını siyasi ve ekonomik çıkar bakımından incelediğimiz bu kısımda, devletlerin kamu diplomasisine duydukları ihtiyacı yurt dışındaki bir takım örneklerle açıklayarak karar verme süreçlerinin nasıl etki altına alındığını ortaya koymaya gayret ettik.

1. Kamu Diplomasisine Duyulan İhtiyaç Bakımından İnceleme

Daha önce ifade ettiğimiz gibi kamu diplomasisi kavramı ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır. Müteakiben uluslararası ortamda etkisini göstermeye başlamıştır. Burada birbirine bağlı olarak cevaplanması gereken iki soru akla gelmektedir. Bunlardan birincisi “böyle bir kavramın ortaya çıkmasına niçin ihtiyaç duyulduğudur.” Evvela bu sorunun cevabını verdikten sonra bununla bağlantılı olan diğer soruya geçeceğiz. Bilindiği üzere İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya iki kutuplu bir yapıya bürünmüştür. Bu yapının temel aktörleri ABD ve Sovyetler Birliği'dir. Sovyetler Birliği'nin savunduğu değerler olan komünizm, insanları baskı altına alarak yönetme biçiminde tezahür etmekteydi. Bu şekilde devletin hâkim olduğu ve tek sesli bir yönetim biçimi ortaya çıkmakta, birey ve toplumun fikir ve görüşlerinden oluşan farklılıklara izin verilmemekteydi. Bu yapıyı iyi analiz eden dönemin ABD yöneticileri ve akademisyenleri Soğuk Savaş dönemi olarak adlandırılan bu dönemde, Batı Bloku adı verilen devletlerin de desteğiyle, bireysel hak ve özgürlüklere ağırlık veren ve Doğu Bloku'nu hedef alan büyük bir propaganda faaliyetine başlamışlardır. Aslında kısaca ifade etmek gerekirse, bu kapsamda ortaya çıkan kamu diplomasisi kavramı “insan hakları mevhumu etrafında uluslararası ortamda oluşan konjonktür” doğrultusunda ihtiyaca binaen geliştirilmiş ve kavramsallaştırılmıştır diyebiliriz.

Kamu diplomasisi kavramının ortaya çıktığı ülke olan ABD, tek kutuplu sistemde hegemonik bir yapı görünümünde olduğundan dolayı söz konusu faaliyetleri rahatlıkla uygulayabilmekte ve diğer devletler ile arasında güç bakımından mukayese edilemeyecek derecede farklılık bulunduğu için, özellikle ekonomik ve siyasi gücünü kullanmak suretiyle kamu diplomasisi faaliyetlerini etkili olarak icra edebilmektedir. Bu konuyla bağlantılı olarak soracağımız diğer soru ise, “Soğuk Savaş sonrasında ABD yönetiminde tek kutuplu olarak oluşan uluslararası sistemde, diğer ülkelerin kamu diplomasisi faaliyeti uygulamalarına ihtiyacı var mıdır?” şeklinde olacaktır. Biz de bu soruya cevaben kamu diplomasisi uygulamalarının öncelikle belirgin bir siyasi

ve ekonomik güce sahip devletler tarafından tercih edildiğini söyleyebiliriz. Tezimizin birinci bölümünde yer alan kavramsal ve teorik çerçeve kısmında da ifade ettiğimiz gibi kamu diplomasisinin oluşum basamaklarının iki temel altyapısından birisi ekonomik altyapıdır. Diğer de tarihi ve kültürel altyapı olup tarihi derinliği ve kültürel birikimi bulunan devletlerin kamu diplomasisi uygulamalarında önemli bir avantaja sahip olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Ayrıca küresel alanda teknolojik iletişimin artması nedeniyle icra edilen tüm faaliyetlerde bireylerin ve toplumların ikna edilmesi ayrı bir öneme haiz olmaktadır. İşte bu noktada devreye giren kamu diplomasisi, uygulayıcı devletleri avantajlı duruma sokan ve karşılaşılan sıkıntılı durumlarda çözüm yolunda kolaylık sağlayarak kapıları açan bir anahtar rolü oynamaktadır. “Devletlerin kamu diplomasisi uygulamalarına ihtiyacı var mı” sorusuna bu noktadan bakacak olursak daha doğru olacaktır kanaatindeyiz. Aşağıda kamu diplomasisi faaliyetlerinin uygulayıcısı konumunda olan devletlerden bazılarını kamu diplomasisine duydukları ihtiyaç bakımından incelemeye çalıştık.

Her geçen gün biraz daha globalleşen dünyada ülkelerin kamu diplomasisine duydukları ihtiyaç konusuna ilk olarak kavramın doğduğu ülke olan Amerika Birleşik Devletleri ile başlamak daha doğru olacaktır. Kamu diplomasisi kavramı birinci bölümde de ifade edildiği gibi 1965 yılında Tufts Üniversitesi’nde o dönemde öğretim elemanı olarak görev yapan Edmund Gullion tarafından ortaya konulmuştur. Ancak adı kamu diplomasisi olmasa bile bu tür faaliyetler daha önce Birinci Dünya Savaşı sırasında Woodrow Wilson’un talimatıyla Amerika Birleşik Devletleri’nin savaştaki amaçlarının diğer devletler tarafından bilinmesi amacıyla oluşturulan Kamu Enformasyon Komitesi (Committee on Public Information) tarafından gerçekleştirilmiştir. George Creel tarafından başkanlığı yürütülen ve Creel Komitesi olarak da bilinen bu komite 1919 yılında feshedilmiştir.¹⁷⁹ ABD kamu diplomasisi uygulamalarının bir sonraki adımı İkinci Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkmıştır. İlk olarak 1942 yılında Savaş Bilgi Ofisi (Office of War Information-

¹⁷⁹ Hans N. Tuch, **Communicating With The World: U.S. Public Diplomacy Overseas**, 2. Baskı, New York, St. Martin’s Press, 1993, s.14.

OWI) adı altında teşkil edilmiş olan teşkilat yapısıyla icra edilen kamu diplomasisi uygulamaları başarılı sonuçlar vermiştir.¹⁸⁰ Özellikle 1942 yılında kurulan Amerika'nın Sesi (Voice of America-VOA) radyosu Savaş Bilgi Ofisi tarafından işletilmiş ve İkinci Dünya Savaşı süresince Almanya başta olmak üzere İtalya ve Kuzey Afrika'da müttefikler lehine yayınlarda bulunmuştur.¹⁸¹ Savaş Bilgi Ofisi 1945 yılında (Japonya teslim olduktan sonra) kapatılmış ve yerine, 1953 yılında, onun devamı niteliğinde olan Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (United States Information Agency-USIA) kurulmuştur. 1999 yılında bu kuruluş lağvedilerek "Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı" şeklinde Dışişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Ancak yapılmış olan bağlantı değişikliği, etkinliği azalttığı (bağlantı değişikliği ve küçülme nedeniyle Enformasyon Ajansında saha elemanı olarak görev yapan çoğu personel masa başı görevlerine tevdi edilmişlerdir) gerekçesiyle kurum üyelerini memnun etmemiş, yapılan teşkilat değişikliği ve yarattığı etkiler ile ilgili birçok eleştirel yazı ve makalenin kaleme alınmasına yol açmıştır. 2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen terör saldırıları neticesinde meydana gelen çatlak derinleşmiş ve bu saldırıların asıl sebebinin Amerikan halkının ve hükümetinin düşüncelerinin diğer uluslar tarafından iyi anlaşılamamış olmasına bağlanmıştır. Bu konuda en kritik hatanın ise USIA olarak bilinen Amerikan Enformasyon Ajansı'nın etkinliğinin azaltılması nedeniyle yapıldığı sonucu hâkim olan görüşü teşkil etmiştir.¹⁸² 2001 yılından itibaren kurumun başına ABD hükümetlerince birçok etkin ve yetkili isim getirilmiş olsa da hâlihazırda söz konusu kurum, Soğuk Savaş döneminde olduğu şekilde etkin bir sonuca ulaşmaktan hayli uzak bir görüntü çizmektedir.

Ülkelerin kamu diplomasisi ihtiyaçlarına yönelik olarak konumuza ABD'nden başlayarak bir soruyla giriş yapmak gerekirse her halde en uygun soru "ekonomik, askerî ve politik bakımdan dünyanın en güçlü ülkesi

¹⁸⁰ Dizard, **a.g.e.**, s.17.

¹⁸¹ Dizard, **a.g.e.**, s.24.

¹⁸² Kathy R. Fitzpatrick, "The Collapse of American Public Diplomacy", USIA Alumni Association Survey, Quinnipiac University, (Erişim) <http://www.publicdiplomacy.org/Fitzpatrick2008.pdf>, 03 Ocak 2012, s.5.

konumundaki Amerika Birleşik Devletleri'nin kamu diplomasisine ihtiyacı var mıdır?" şeklinde olmalıdır. Bu soruya verilebilecek en uygun cevap ise "aslında her devletin kamu diplomasisi faaliyetleri uygulamasına ihtiyacı bulunduğu, ancak bu durumun onun gücüyle orantılı olduğu" biçiminde olmalıdır. Burada önce cevabın ikinci kısmını yani güç ile ilgili kısmını cevaplandıralım.

Bir ülkenin milli güç unsurları olarak nitelendirdiğimiz (ekonomik, askerî, politik, siyasi, teknolojik, jeopolitik, vb.) unsurları ne kadar kuvvetli olursa kamu diplomasisi uygulama ve neticesinde de başarılı olma olasılığı o derece yüksek olacaktır. Bu durumu bir analogi yardımıyla açıklamaya çalışalım. Örnek olarak yardım kuruluşu biçiminde iki farklı sivil toplum örgütünü ele alalım. Birinci sivil toplum kuruluşunun organizasyon yapısı tam, ekonomik durumu iyi, personel mevcutları yeterli, teknolojik altyapısı da sorunsuz olsun. Diğerinin ise organizasyon yapısının belirsiz, ekonomik durumunun kötü, personel mevcutlarının yetersiz ve teknolojik altyapısının zayıf olduğunu varsayalım. Herhangi bir doğal afet veya salgın hastalık durumunda hangi örgütün yardım çalışmaları daha başarılı olacaktır ve yardım yapılan topluluklar hangi örgüte daha fazla sempati besleyecektir? Sonucu tahmin etmek zor değildir. Birinci alternatifte yer alan sivil toplum örgütü elbette ki daha fazla takdir toplayan kuruluş olacaktır. Devletler için de aynı durum geçerlidir. Hangi devletin yukarıda zikredilen koşulları daha uygun olursa onun uygulayacağı kamu diplomasisi faaliyetlerinin etkinliği de aynı oranda fazla olacaktır. ABD'ni de bu bakış açısı ile ele aldığımızda elbette ki gücü nispetinde en yoğun kamu diplomasisi faaliyetini uygulayan devlet olacağından şüphe duymamaktayız.

Şimdi "ABD'nin kamu diplomasisine ihtiyacı var mıdır?" biçimindeki sorumuza geri dönelim ve cevabın ilk kısmına verdiğimiz olumlu yanıtın sebebini açıklayalım. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan iki kutuplu uluslararası sistemde bir yanda ABD'nin başını çektiği Batı Bloku, diğer yanda SSCB'nin başını çektiği Doğu Bloku bulunmaktaydı. Batı Bloku özgürlükleri, demokrasiyi ve insan haklarını genişletmeyi savunurken, Doğu Bloku ideolojisi gereği kısıtlamaya çalışmıştı. Amerika Birleşik

Devletleri, Japonya'ya attığı iki atom bombasıyla dünya genelinde sarsılan imajını başta Marshall yardımları olmak üzere diğer yardımlarla düzeltme gayreti içerisine girmişti. Sovyetler Birliği'nin (komünist ideolojinin) temel değerlere karşı takındığı olumsuz tutum da ABD'nin imajını kuvvetlendirmeye/düzeltelemeye yardımcı olmuştu. Bir dönem Vietnam Savaşıyla bozulan imajını tekrar toparlayan ABD, Jimmy Carter ve Ronald Reagan dönemlerinde insan hakları ve özgürlük politikaları ile kamu diplomasisinden uygun şekilde istifade etmişlerdir. Bu durumun ABD lehine olmasına Sovyetler Birliği'nin Afganistan'a saldırması da katkı sağlayan bir husus olmuştur. Böylece ABD hem kendisinden hem de dönemin diğer süper gücü olan Sovyetler Birliği'nin siyasi uygulamalarından kaynaklanan durumlar nedeniyle kamu diplomasisi uygulamalarına ihtiyaç duymuştu. SSCB'nin dağılmasına ve Soğuk Savaş'ın sona ermesine kuşkusuz en büyük katkılardan birisi ABD'nin Doğu Bloku ülkeleri üzerine uygulamış olduğu kamu diplomasisi faaliyetleri olmuştur diyebiliriz. Çünkü kamu diplomasisinin etkin olarak kullanıldığı, neticesinin somut olarak alındığı ve kendini ispatladığı dönem Soğuk Savaş dönemidir. Bu dönem içerisinde kamu diplomasisinin tüm uygulama vasıtaları yoğun şekilde hedef toplum üzerine yönlendirilmiştir. ABD'nin kamu diplomasisi politikalarının (planlama ve uygulamalarının) belkemiğini oluşturan kuruluş ise daha önce de ifade ettiğimiz gibi Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (USIA) olmuştur. Soğuk Savaş'ın 1990'lı yılların başından itibaren sona ermesi Enformasyon Ajansı'nın rolünü azaltmış, dolayısıyla kaynaklarında da hükûmet tarafından kısıtlamalara gidilmiştir. Kurumun 1999 yılında lağvedilmesi başlangıçta önemsenmemiş, fakat 2001 yılında ABD'de meydana gelen terörist saldırının ardından kamu diplomasisi uygulama çabaları ön plana çıkmış ise de artık geç kalınmıştı. Gerçekleştirilen terörist saldırıların ardından ABD tarafından önce Afganistan'a, daha sonra da Irak'a yapılan saldırılar ve bu ülkelerin işgal edilmesi ABD'nin yumuşak gücünü iyice azaltmış ve kamu diplomasisi çabalarını etkisizleştirmiştir. Bütün bunlara ilave olarak Irak'taki Ebu Garib cezaevinde ve Guantanamo'daki ABD üssünde esirlere yapılan kötü muameleler dünya basınında ABD aleyhine ciddi oranda tepki uyandırmıştır.

2003 yılındaki Irak saldırısının ardından ülkede kitle imha silahlarına rastlanılmaması ve küresel ısınma ile ilgili KYOTO Antlaşmasına ABD'nin taraf olmak istememesi yine olumsuz akisler uyandırmıştır. Özellikle nüfusunun çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu ülkelerde ABD'nin yumuşak gücünü zayıflatan ve kamu diplomasisi faaliyetlerini sekteye uğratan en önemli iki olaydan birisi ABD'nde bir rahibin medya organları karşısına çıkıp Müslümanların kutsal kitabı olan Kuran'ı Kerim'i yakacağını açıklaması ve aynı eylemin bir süre sonra Afganistan'da Kabil'deki NATO Karargâhı'nda görevli bir subay tarafından bu defa gerçekleştirilmiş olduğunun basına sızmasıdır. Diğerisi ise ABD'li bir askerin Afganistan'da rastgele bir köye girerek kadın çocuk demeden sivillere ateş açarak ölmelerine yol açması ve bunun Amerika açısından yarattığı kötü sonuçlardır.

Bu şartlar altında ABD'nin kamu diplomasisi uygulamalarına ihtiyaç duyup duymadığı ile ilgili bir sorunun cevabı, hiç düşünmeksizin evettir. ABD'nin imajı ile ilgili dünya kamuoyunda yapılan anketlerde 2002 yılından itibaren büyük düşmeler göze çarpmaktadır.¹⁸³ Yapılan kamuoyu araştırmalarında ABD'ne karşı olan olumsuz yönelimlerin büyük kısmı ise İslam coğrafyasında görülmektedir.¹⁸⁴ Bu nedenle ABD açısından icra edilecek kamu diplomasisi faaliyetlerinin uygulanmasına duraksamaksızın devam edilmesi gerektiği açıktır.

Kamu diplomasisine duyulan ihtiyaç konusunda mercek altına alacağımız ikinci ülke ise İngiltere'dir. Tarihsel perspektiften bakıldığında İngiltere'nin On Beşinci Yüzyıldan itibaren Avrupa siyasetinde belirgin bir yere sahip olduğunu görmekteyiz. Ada devleti olması ona çeşitli saldırılara karşı doğal bir savunma imkânı vermiş, söz konusu konumun da etkisiyle son birkaç yüzyıldır Avrupa devletleri içerisinde etkin bir duruma gelmiştir. Denizciliğin getirdiği avantajı iyi kullanmış ve dünyanın geri kalan bölgelerinde sömürgeler elde etmeye başlamıştır. Sömürgelerinden ekonomik olarak istifade eden İngiltere askerî alanda da gücünü artırmıştır.

¹⁸³ Fitzpatric, **a.g.m.**, s.6.

¹⁸⁴ U.S. Government Accountability Office Report, "U.S. Public Diplomacy: State Department Efforts to Engage Muslim Audiences Lack Certain Communication Elements and Face Significant Challenges", Mayıs 2006, (Erişim) <http://www.gao.gov/new.items/d06535.pdf>, 08 Ekim 2011, s.1.

Ancak Yirminci Yüzyıla kadar dünya siyasetinde önemli bir yere sahip olan İngiltere, bu dönemde gerçekleşen iki dünya savaşı ile birlikte sahip olduğu gücünü büyük oranda kaybetmiştir. Özellikle Yirminci Yüzyılın ikinci yarısından itibaren sömürgelerinin bağımsızlıklarını kazanmaları nedeniyle hem ekonomik hem de siyasi kayba uğrayan İngiltere eski gücünü yeniden kazanma arzusundadır. Güç ve prestij kaybına uğrayan İngiltere bu durumu değiştirmeye çalışmaktadır.

Soğuk Savaş sonrasında ise ABD liderliğinde tek kutuplu olarak yeniden şekillenen dünyada İngiltere belirgin bir yere sahip olmak için çaba harcamaktadır. Bununla birlikte İngiltere, Avrupa Birliği'ne üye diğer devletler ile ilişkilerinde, parasal birliğe iştirak etmemiş olması ve diğer problemler (ekonomik, tarımsal vb.) nedeniyle bazı sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca uluslararası alanda meydana gelen krizlerin çözümünde ABD güdümlü olarak hareket etmesi, bu nedenden dolayı tek başına bir politika takip edememesi dünya kamuoyunda İngiltere'nin itibarını azaltan diğer bir faktör olmuştur. Geline durum itibarıyla İngiltere'nin karşılaştığı sorunun çözümüne katkı sağlayan uygulamalardan bir tanesi icra edilmekte olan kamu diplomasisi faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burada İngiltere'nin lehine olan en önemli husus son yıllarda dünya genelinde yaygın olarak kullanılan İngilizcedir. Enternasyonal konuşma dilinin İngilizce olması, İngiltere'ye ABD'ne olduğu gibi önemli bir avantaj sağlamaktadır. Kamu diplomasisinin temel mantığını en kestirme şekilde "kendini başkalarına anlatabilme" olarak ifade edecek olursak bu avantajın önemini daha iyi ifade etmiş oluruz. Ayrıca İngiltere, teşkil etmiş olduğu İngiliz Milletler Topluluğu (COMMONWEALTH) vasıtasıyla sosyo-kültürel ve ekonomik alanlarda bu avantajını sürdürme gayreti içerisinde. Avrupa Birliği üyeliği ise (yukarıda zikredilen dezavantajları dışında) hem Birlik içerisinde hem de Birlik dışında İngiltere'ye prestij kazandıran bir olgu olmuştur. Elinde bahsetmiş olduğumuz enstrümanlar bulunan bir İngiltere elbette ki uluslararası politik alandaki gücünü artırmak isteyecektir. Bu yolda kullanabileceği araçlardan en önemlisi ise kamu diplomasisidir.

Tarihi ve kültürel dokusu itibarıyla Fransa da, kamu diplomasisi uygulamalarını gerçekleştirebilecek ülke potansiyeline sahiptir. Özellikle 1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali'nin ortaya attığı “özgürlük, eşitlik, kardeşlik” sloganı o dönemden bu yana hâlâ değerini korumaktadır. Fransa'nın tarihten gelen bu özgürlükçü geleneği Yirminci Yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen ve Fransa'nın yıkımıyla sonuçlanan dünya savaşlarıyla sekteye uğramış, ancak meydana gelen bu buhranlar kısa sayılabilecek sürelerde atlatılabilmıştır. Uluslararası ortamda Fransa, İngiltere ile benzerlik arz eden bazı organizasyonel özelliklere sahiptir. Fransa da İngiliz Milletler Topluluğu'na benzer şekilde, daha önceki sömürgelerinin büyük kısmıyla Fransızca Konuşan Ülkeler Topluluğu'nu (Francophonie) kurmuştur. Üyelerinin büyük bir kısmı Afrika Kıtasından olan topluluğun 2012 yılı itibarıyla 56 üye ülkesi¹⁸⁵ bulunmaktadır. Kamu diplomasisi uygulamaları bakımından dil birliğinin ayrı bir önemi olduğu için yukarıda İngiltere hakkında ifade etmiş olduğumuz hususların Fransa için de geçerli olduğunu belirtmeliyiz. Bu organizasyon sayesinde Fransa, topluluk ülkeleri ile sosyal bağlarını kuvvetlendirme gayreti içerisinde. Avrupa Birliği üyeliği sayesinde ise farklı bir kategori içerisinde siyasi ve ekonomik durumunu güçlendirmeye ve netice itibarıyla itibarını artırmaya çalışmaktadır.

Geçtiğimiz yüzyılda Fransa, sömürgelerinin bağımsızlık talepleri karşısında güç kullanımına başvurmuş ve meydana gelen isyanları bu şekilde bastırmaya çalışmıştır. Kendisi için yakın geçmişte kötü ve olumsuz imaj yaratan bu durumun düzeltilmesi için de kamu diplomasisine diğer devletlerden daha fazla ihtiyacı bulunmaktadır.

Almanya'yı ele aldığımızda ise biraz farklı bir ülke profili ile karşılaşmaktayız. Çünkü Almanya her iki Dünya Savaşı'nda yaratmış olduğu olumsuz imajının yanında söz konusu savaşlardan askerî olarak yenilmiş, siyasi ve ekonomik olarak tamamen tahrip edilmiş olarak çıkmıştır. Ayrıca

---

¹⁸⁵ Fransızca Konuşan Üklere Topluluğu Resmi internet sitesi, “International Organisation of La Francophonie's Official Website”, (Erişim), <http://www.francophonie.org/English.html> , 12 Mayıs 2012.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin başını çektiği Batı Bloku ve Sovyetler Birliği'nin liderliğini yaptığı Doğu Bloku arasında paylaşılmak suretiyle iki farklı ülke şeklinde biçimlenmiştir. Bütün bunlara ilave olarak bir kısım topraklarını bu savaş neticesinde kaybetmiştir. Başlangıçta Batı Bloku'nun kontrolü altında olan Federal Almanya Cumhuriyeti, savaşın sona erdiği 1945 yılından itibaren kısa sayılabilecek bir süre içerisinde kendisini hem siyasi hem de ekonomik olarak toparlamıştır. Siyasi ve ekonomik olarak güçlenmesinin de etkisiyle, Doğu Bloku'nun dağılmasından istifade ederek, Demokratik Almanya Cumhuriyeti ile birleşmiştir. Böylece iki devlet arasında yaklaşık yarım yüzyıl süren ayrılığı sona erdirmiştir.

Bütün bunlara ilave olarak Almanya, 1957 yılında Roma Antlaşmasıyla kurulan Avrupa Birliği'ne katılarak bu birliğin daha sonra ekonomik anlamda lokomotif durumuna gelmiştir. Ekonomik gücünün artmasına paralel olarak Birlik içerisindeki siyasi ağırlığı da giderek artmaktadır. Almanya bir yandan geçmişin kötü izlerini silmek, diğer yandan da artan siyasi etkinliğini uluslararası ortamda hissettirmek istemekte, bu nedenden dolayı da kamu diplomasisi faaliyetlerine ayrı bir önem vermektedir.

Uzakdoğu'dan bir örnek olarak Çin'i ele alabiliriz. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından komünist yapıya kavuşan Çin Halk Cumhuriyeti, Soğuk Savaş Dönemi boyunca dışa kapalı bir dış politika takip etmiştir. Bunda özellikle ABD'nin komünizm karşıtı olması ve de Tayvan yönetimini destekleyen tutumu etkili olmuştur. Ancak bu iki ülke arasındaki yakınlaşmada ilk olarak ifade edilebilecek temas sonradan "ping-pong diplomasisi" olarak adlandırılan faaliyet olmuştur. 1970 yılında ABD masa tenisi takımı Çin'den kendi ülke takımı ile maç yapması hususunda talep almıştır.¹⁸⁶ Bu talebe olumlu yanıt veren ABD yetkilileri daha sonra bu ziyareti gerçekleştirmiştir. Bu sayede 1949 yılından sonra ABD ile ilişkilerini tekrar başlatan Çin Halk Cumhuriyeti, dünya genelinde de kötü olarak algılanan imajını düzeltmeye başlamıştır. Ancak 1989 yılında Tiananmen Meydanı'nda yaşanan olaylardan sonra uluslararası ortamda tekrar prestij kaybetmeye

¹⁸⁶ Nancy Bernkopf Tucker, "Taiwan Expendable? Nixon and Kissinger Go to China", **The Journal of American History**, Vol. 92, No. 1, June 2005, s.120.

başlamıştır. 1990'lı yıllardan itibaren yeniden imaj yenileme çalışmalarına ağırlık veren Çin, bu konuda olumlu adımlar atma gayreti içerisine girmiştir. Ancak atmış ve atmakta olduğu tüm olumlu adımlara rağmen politik alanda Çin için ciddi sorun olarak duran Tayvan meselesi, Tibet'in durumu ve Sincan Türkleri meseleleri halen çözüm bekleyen problemlerdir. Bununla birlikte ekonomik alanda üretilen “ucuz ve kalitesiz Çin malı” nitelemesini de yıkmaya çalışan Çin'in insan hakları karnesi pek parlak görünmemektedir. Dünya'nın en kalabalık nüfusuna sahip Çin, bir yandan ülkesinde yaşayan vatandaşlarının ekonomik problemlerini yeni iş sahaları tesis etmek suretiyle çözmeye çalışırken, diğer taraftan her geçen gün artan doğumları kontrol altında tutmaya çalışmaktadır. Ayrıca küresel ısınmada ve atmosfere salınan karbonmonoksit gazlarının ortadan kaldırılmasında en önemli anlaşmalardan birisi olan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Antlaşması (United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC)'nı ilk imza eden devletlerden birisi olan Çin'in, daha sonra tutumunu değiştirerek Kyoto Protokolü'nü onaylamayacağını açıklaması, bu konuda uluslararası alandaki güvenilirliğini kaybetmesine yol açmıştır.¹⁸⁷

Çin Halk Cumhuriyeti'nin, yukarıda da bahsedildiği gibi uluslararası ortamda giderek artan prestij kayıplarını ve imaj tahribatını gidermek için başvurduğu en önemli yöntem kamu diplomasisi uygulamaları olmuştur. Son yıllarda yaptığı ciddi planlamalarla icra etmekte olduğu kamu diplomasisi faaliyetleri Çin'e bu yolda büyük avantaj sağlamıştır. Fakat halen istenilen seviyeye gelememiş olan Çin'in dış politikadaki çekiciliğini artırma çabalarının daha uzun süre devam edeceğini tahmin etmekteyiz. Bu nedenden dolayıdır ki Çin'in müteakip bölümlerde tafsilatlı şekilde bahsedeceğimiz kamu diplomasisi faaliyetleri uygulamalarına şiddetle ihtiyaç duyduğunu ve bu yolda başarılı olabilmek için her türlü çareye başvuracağını değerlendirmekteyiz.

¹⁸⁷ Hyung-Kwon Jeon and Seong-Suk Yoon, “From International Linkages to Internal Divisions in China: The Political Response to Climate Change Negotiations”, *Asian Survey*, Vol. 46, No. 6, November/December 2006, s.847.

2. “Çıkar” Kavramı Açısından İnceleme

Bir önceki kısımda devletlerin niçin kamu diplomasisine ihtiyaç duyduklarını ve bu ihtiyaçlarını karşılamak için ne gibi faaliyetler icra etmeye çalıştıklarını örnekler vermek suretiyle açıklamaya çalıştık. Bu kısımda ise realist paradigmanın en önemli unsurlarından olan çıkar kavramı¹⁸⁸ ve kamu diplomasisinin bu kavram ile ilişkisi üzerinde duracağız. Realistler çıkarı “güç” olarak, gücün elde edilmesi şeklinde algılamaktadır. Liberal görüşe sahip olanlar ise çıkarı uluslararası işbirliği biçiminde ifade etmektedir. Genel bir kabul olarak ifade etmemiz gerekirse uluslararası ortamda devletlerarası ilişkilerin çıkarlara dayalı olarak yürütüldüğünü söyleyebiliriz. Topluluklar arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan bu husus realizmin en eski teorisini olarak kabul edilen Thucydides tarafından yazılmış olan eserde açıkça ortaya konulmuştur. Söz konusu eserinde Thucydides gerek Helenlerin, gerekse komşu toplulukların denizden gemilerle birbirlerine gitmeye başladıkları andan itibaren kendi kazançlarını sağlamak için korsanlığa başladıklarını, bu yolla ekonomik kazanç sağlama gayreti içerisinde olduklarını ve ekonomik çıkar edinme faaliyetinin yanı sıra korsanlık yapan toplulukların bir nevi şan ve şöhrete (siyasi prestije) sahip olduklarını belirtmektedir.¹⁸⁹

Realist bakış açısının öngördüğü gibi bütün devletler, bireyler gibi kendi çıkarlarını gerçekleştirme gayreti içerisinde. Sert güç, yumuşak güç, kamu diplomasisi hepsi bu yolda kullanılan bazı tekniklerdir. Morgenthau, Uluslararası Politika adlı eserinde “çıkâr”ın politikanın en önemli unsuru olduğunu ve zaman ile mekandan bağımsız biçimde değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Yine aynı eserde Morgenthau, Max Weber’in ifadesiyle maddi ve manevi olarak çıkarı, insanların davranışlarını belirleyen temel öğe olarak nitelendirmiştir.¹⁹⁰ Konumuz itibarıyla bizim ilgi alanımız ve çalışma sahamız kamu diplomasisidir. Uzun yıllardan beri toplumlar arası ilişkilerde temel unsur olarak uygulanan çıkar kavramını, yani devletlerin ulusal çıkarlarını, bu

¹⁸⁸ Realist görüşün üzerinde önemle durduğu diğer bir husus ise güç kavramıdır. “Güç” ve “çıkâr” kavramları bu teorik yaklaşım ile özdeşleşmiş olan iki husustur.

¹⁸⁹ Thucydides, *a.g.e.*, s.5.

¹⁹⁰ Morgenthau, *a.g.e.*, ss.8-9.

çalışmada siyasi ve ekonomik çıkarlar olmak üzere iki bölümde ele alacağız. Çünkü diğer çıkarların nihai olarak bahse konu iki çıkara hizmet ettiği kanaatindeyiz.

a. “Siyasi Çıkar” Kavramı Açısından İnceleme

Siyasi çıkarı, ekonomik olarak fayda sağlama hariç olmak üzere, uluslararası alanda devletlerin lehine olabilecek her türden uygulama şeklinde çok kısa biçimde ifade edebiliriz. Bu kapsama ülkelere prestij sağlayacak, onlara çekicilik kazandıracak ve cazibelerini artıracak tüm unsurları dâhil edebiliriz. Örneğin barışçı politikalar takip etmek, küresel ısınmaya karşı Kyoto Protokolüne taraf olmak, nükleer silahsızlandırma antlaşmalarını desteklemek gibi politikalar izlemek ülkelerin kamu diplomasisi uygulamalarına katkı sağlayan önemli unsurlardandır. Realist kuramın önemli yazarlarından olan Edward Hallett Carr, “Yirmi Yılın Bunalımı: 1919-1939” adlı eserinde, barış dönemlerinde ülkelerin genel siyasi çıkar eğilimlerinin barıştan yana, yani barışçıl olduğunu söylemektedir. Barış ortamını bozacak davranışta bulunabilecek ülkelerin ise akılsız, mantıksız ve ahlaksız kabul edileceğini ifade etmiştir.¹⁹¹

Henüz adının konmadığı dönemde gerçekleşmiş olsa da kamu diplomasisi uygulamalarına en uygun örneklerden birisi olarak değerlendirebileceğimiz uygulama ABD Başkanı Wilson’un 1918 yılında ABD Kongresinde ilan ettiği on dört ilke prensibi olmuştur. Bu prensipler o dönemde birçok ülkede heyecan, hayranlık ve sempati uyandırmıştır. Hatta Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde dönemin karar vericilerinin Mondros Ateşkes Antlaşmasını endişe duymadan imzalamalarının altında Wilson ilkelerinin Türk toplumu için de işleyeceği inancı yatmaktaydı.¹⁹² Bununla birlikte bu inanç o kadar ileri derecede tezahür etmişti ki ülkede

¹⁹¹ Edward Hallett Carr, **The Twenty Years’ Crisis, 1919-1939: An Introduction to The Study of International Relations**, New York, Harper Torchbooks, 1964, s.51.

¹⁹² Orhan Koloğlu, “İttihat ve Terakki Partisinin Dış Politikası”, **Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç**, (der.) İsmail Soysal, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1999, s.239.

Wilson Prensipleri adı altında bir cemiyet teşkil edilmişti. Cemiyetin kurucuları (Halide Edip, Celalettin Muhtar, Ali Kemal, Refik Halit ve Hüseyin Bey) tarihsel koşulların kendi kendini kurtarmayı engellediği bir ülkeye, yabancı bir yardım ve yetiştirici elinin uzanmasını istiyordu. Onlara göre bu yardımcı devlet sadece ABD olabilirdi.¹⁹³

Ayrıca ABD'nin devlet adamlarına, akademisyenlere, askerlere, gazeteci ve yazarlara vermekte olduğu burslar ve ziyaret programları, siyasi çıkar bakımından önemli bir yere sahiptir. Çünkü bu faaliyetlerin ardından kurs gören personelin bir kısmı, ülkesine döndükten sonra kendi alanında önemli pozisyonlara ve makamlara gelebilmekte ve ABD dış politikasına bakışında tarafsızlık faktörünü geri planda itebilmektedir. Böylece uygulanmakta olan kamu diplomasisi faaliyeti doğrudan veya dolaylı biçimde karar vericileri etkileyerek, siyasi çıkarlarına hizmet bakımından başarıya ulaşmış olmaktadır. Örneğin ABD'nde Philadelphia'da bulunan Eisenhower Vakfı, ABD ile dünya ülkeleri arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek maksadıyla, kurulduğu 1953 yılından bu yana birçok ülkeden 1900 kadar önemli şahsiyete burs vermiştir.¹⁹⁴ Bu kişiler arasında devlet başkanları, başbakanlar, milletvekilleri ve büyükelçiler gibi siyasi ağırlığa sahip kimseler bulunmaktadır. Türkiye'den söz konusu bursu alan kişilere, bir dönem başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı yapmış olan Süleyman Demirel'i örnek gösterebiliriz.¹⁹⁵ Hatta Süleyman Demirel 1992 yılında, ilk defa 1988 yılında verilmeye başlanan "Eisenhower Liderlik ve Hizmet Madalyası"na da layık görülmüştür.¹⁹⁶ Önceleri bir yıl süren kursun süresi daha sonra yedi haftaya indirilmiştir. Bu süre zarfında yaşları 32 ile 45 arasında olan gelecek vadeden lider pozisyonlarındaki kişiler belirli koşullara haiz olmaları şartıyla vakfın

¹⁹³ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler**, Cilt:II, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları, 1986, ss.247-249.

¹⁹⁴ Eisenhower Bursu Resmi İnternet Sitesi, "International Programs and Alumni Activities", (Erişim), http://www.efworld.org/about/eisenhower_fellowships_whatwedo.php , 12 Haziran 2012.

¹⁹⁵ Eisenhower Bursu Resmi İnternet Sitesi, "Eisenhower Day of Fellowship", (Erişim), http://www.efworld.org/events/ef_day.php , 12 Haziran 2012.

¹⁹⁶ Eisenhower Bursu Resmi İnternet Sitesi, "The Eisenhower Medal For Leadership and Service", (Erişim), http://www.efworld.org/about/eisenhower_medal.php , 12 Haziran 2012.

Aday Belirleme Komitesi tarafından seçilerek¹⁹⁷ bahse konu eğitime davet edilmektedirler.

Konuya daha fazla örnek verilebilirse de biz son bir örnek olarak Washington'da konuşlu bulunan Amerikalar Arası Savunma Koleji Vakfı'ndan bahsedeceğiz. Bu koleje silahlı kuvvetlerin ve emniyet kuvvetlerin üst düzey yöneticileri ile sivillerden temayüz etmiş olan personel kabul edilmektedir. Özellikle Amerika Kıtası'nda yer alan diğer ülke personeline de açık olan bu kursun mezunları arasında aralarında Guatemala Devlet Başkanı Otto Pérez Molina, Şili eski Devlet Başkanı Michelle Bachelett ve Ekvator eski Devlet Başkanı Lucio Gutiérrez de olmak üzere 3 devlet başkanı, 31 bakan ve 571 general/amiral bulunmaktadır.¹⁹⁸

Yukarıda açıklandığı şekilde Amerika Birleşik Devletleri, kamu diplomasisi uygulama araçlarını kullanarak coğrafi bölge ayrımı gözetmeksizin siyasi alanda etkinliğini artırma gayreti içerisindedir.

Çin Halk Cumhuriyeti de diğer devletler gibi kamu diplomasisinden siyasi çıkar adını verdiğimiz hedeflere ulaşmak için yararlanmaktadır. Çin'in Soğuk Savaş sonrasında uygulamaya başladığı kamu diplomasisi faaliyetlerinin hedeflerini Waseda Üniveritesi öğretim üyelerinden Rumi Aoyama yayımladığı makalesinde beş başlık altında ele almıştır: Bunları şu şekilde ifade edebiliriz: Çin'in uluslararası alandaki iddialarını daha kuvvetli şekilde kamuoyunda gündeme getirmek, ülke imajının daha iyi şekilde yansıtılmasını sağlamak, Çin hakkında uluslararası medyada çıkan olumsuz haberlerin yanlışlığını ispatlayarak bu iddiaları çürütmek, komşu ülkelerle iyi ilişkiler geliştirmek ve diğer ülkelerin Çin hakkındaki politik kararlarını baskı altına almak suretiyle bu kararları etkilemek.¹⁹⁹ Çin de bu kararlar ışığında özellikle aynı coğrafyayı paylaştığı komşu ülkeler ile olan ilişkilerinde, ayrıca

¹⁹⁷ Eisenhower Bursu Resmi İnternet Sitesi, "Applying For an International Fellowship", (Erişim), http://www.efworld.org/programs/eisenhower_fellowships_prospective_international_fellowships.php , 12 Haziran 2012.

¹⁹⁸ Amerikalar Arası Savunma Koleji Vakfı Resmi İnternet Sitesi, "Distinguished Graduates", (Erişim), <https://iadcf.wildapricot.org/distinguishgraduates> , 13 Haziran 2012.

¹⁹⁹ Rumi Aoyama, "Chinese Diplomacy in the Multimedia Age: Public Diplomacy and Civil Diplomacy", Waseda University papers, (Erişim), http://dspace.wul.waseda.ac.jp/dspace/bitstream/2065/800/1/20050307_aoyama_eng1.pdf , 16 Nisan 2012, ss.10-11.

dünyanın diğer kesimlerindeki ülkeler ile arasında yukarıda açıklanan faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunun sonucunda özellikle bölgedeki birçok ülke tarafından iyi bir komşu, yapıcı bir partner, dikkatli bir dinleyici ve tehditkâr olmayan bir ülke seviyesine gelmiştir.²⁰⁰ Örneğin Filipinler ile Çin arasında meydana gelen gelişmelere bakıldığında Çin'in yavaş yavaş Filipinler'deki Amerikan hâkimiyetini kırmaya başladığı görülmektedir. Özellikle Çin'in bu ülke ile ekonomik ilişkilerine ilave olarak askerî ilişkilerini geliştirmek istemesi ve ortak tatbikatlar yaparak kendi güvenlik sistemine dâhil etmeye çalışması düşündürücüdür. Bu konuda Filipin hükûmetinin olumsuz tutumuna rağmen Çin'in uygulamakta olduğu kamu diplomasisi faaliyetleri nedeniyle Filipin kamuoyu nezdinde Çin'in popüler olması, ABD'nin bu ülkedeki etkisini azaltan ve Çin'in etkisini artıran,²⁰¹ üstelik Çin'e bölge ülkeleri arasında siyasi prestij kazandıran bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Almanya'ya göz attığımızda ise her iki dünya savaşının müsebbibi olmasına rağmen başta yumuşak güç unsurları sayesinde, müteakiben icra ettiği kamu diplomasisi uygulamalarının desteğiyle bu kötü görünümünden sıyrılmış olduğunu ifade edebiliriz. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından siyasi ve suni olarak iki farklı devlete bölünmesine rağmen her iki Almanya (özellikle Batı/Federal Almanya'nın çabaları sayesinde), diğer devletleri de ikna ederek Doğu Bloku'nun çöküşünün ardından 1990 yılında yeniden birleşmişlerdir. Dönemin Batı Almanya Başbakanı Helmut Kohl, Doğu Almanya yönetimi ve İkinci Dünya Savaşı'nın galipleriyle birlikte iki Almanya'nın birleşme planını oluştururken Avrupalı komşuları ve dünyaya şu mesajı vermiştir: "Biz Almanlar tarihten ders aldık. Biz barış ve özgürlük sever bir halkız. Ve bundan sonra asla demokrasimizi, özgürlük ve barış düşmanlarının ellerine bırakmayacağız."²⁰² Böylece Almanya, uluslararası konjonktürde diğer devletlerin sempatisini kazanmış ve uluslararası alanda

²⁰⁰ David Shambaugh, "China Engages Asia: Reshaping the Regional Order", **The MIT Press, International Security**, Vol. 29, No. 3, Winter 2004-2005, s.64.

²⁰¹ Joshua Kurlantzick, "**Charm Offensive: How China's Soft Power is Transforming the World**", Yale University Press, New York, 2007, s.213.

²⁰² Deutsche Welle, Brend Graessler "Almanya'nın Birleşmesi 15. Yılında" (Erişim), <http://www.dw.de/dw/article/0,,2523641,00.html> , 11 Nisan 2012.

birleşme konusunda herhangi bir zorlukla karşılaşmamışlardır. Netice itibarıyla Almanya siyasi çıkarlarını gerçekleştirerek politik hedefine ulaşmıştır.

b. “Ekonomik Çıkar” Kavramı Açısından İnceleme

Çıkar kavramı algısının soyut (manevi) üyesi olan “siyasi çıkar” kavramını ele aldıktan sonra burada somut (maddi) unsuru oluşturan “ekonomik çıkar” kavramını açıklamaya çalışacağız. Bir devletin ilişkide olduğu diğer devlet ya da devletler grubundan parasal fayda (artı değer) sağlamasına ekonomik çıkar elde etme denilmektedir. Yani iktisadi literatürde “kâr” olarak algılanan ekonomik çıkar tabiri devletlerarası ilişkilerde genel olarak parasal anlamda ifadesini bulmaktadır. Biz yukarıda açıklanan hedeflerde yer alan siyasi çıkarlar kadar ekonomik çıkarların da kamu diplomasisinden istifade etmekte olduğunu belirtmeliyiz. Çünkü çalışmamızın birinci bölümünde ifade ettiğimiz gibi kamu diplomasisinin uygulama ve oluşum basamaklarından bir tanesi de ekonomik altyapıdır. Güçlü bir ekonomiye sahip olunmadan icra edilecek kamu diplomasisi faaliyetleri tatminkâr ve uzun vadeli başarılar elde edemez. Yani buradan çıkaracağımız neticeyi şu şekilde ifade edebiliriz: Hem kamu diplomasisi faaliyetlerini icra etmek için ekonomik altyapının güçlü olması gerekmekte, hem de ekonomik çıkarları sağlamak ve arttırmak için kamu diplomasisi faaliyetleri icra etmek gerekmektedir. Aslında birbirlerinden ayrı gibi görünen bu iki husus gerçekte birbirini tetikleyen ve uygulama mantığını kurgulayan bir yapı görünümündedir.

Aslında hızla küreselleşen dünyada ekonomik çıkarlar diğer çıkarlara nazaran daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Önceleri savaş yoluyla elde edilen ekonomik kazançlar daha sonra yerini diplomasiye bırakmış ve alınan siyasi kararlar neticesinde ekonomik çıkarların sağlanmasına çalışılmıştır. Savaşın en son çare olarak düşünüldüğü günümüzde insan faktörünün önem kazanması, yani insanın “değer görmesi” bir katalizör görevi

görerek bu hususu daha önemli hale getirmiştir. Son yıllarda bireysel ekonomik tatmin, toplumun kitlesel ekonomik refahı ile özdeşleşmekte ve hükûmetler tarafından ekonomik refahı artıracak tedbirler alınmaya/araştırılmaya çalışılmaktadır. İşte kamu diplomasisi faaliyetleri bu noktada devreye girerek dış politikada yeni ekonomik olanaklar elde etme gayretlerinin bir kısmını oluşturmaktadır. Özellikle Batı dünyasında, Soğuk Savaş döneminde komünist Blok'un lideri Sovyetler Birliği karşısında Batı Bloku'nun lideri konumundaki ABD'ne duyulan sempati büyüktü. Bu avantajı iyi kullanan ABD, Marshall yardımı sayesinde özellikle Avrupa ülkeleri ve bu ülke vatandaşları nezdinde prestijini arttırmıştır.

Son yıllarda ekonomik büyüme hızı bakımından Çin önemli gelişme gösteren ülkeler arasında yer almaktadır.²⁰³ Dünyanın en kalabalık nüfusunu barındıran Çin buna rağmen ekonomik kalkınmasını hızla sürdürmektedir. Sanayisini her geçen yıl kuvvetlendirmekte olan Çin, ortaya çıkan hammadde ihtiyacını dünyanın geri kalan ülkelerinden temin etme yoluna gitmektedir.²⁰⁴ Bununla birlikte Çin dünyanın diğer bölgeleri ile ekonomik ilişkilerini geliştirmeye devam ederken bu bölgelere ekonomik yardım paketleri sunmaktadır. Kamu diplomasisinin ekonomik vasıtalarını bu maksatla çok iyi kullanan Çin'in bahse konu yardımları öncelikle Güneydoğu Asya ülkelerine, Afrika ülkelerine ve ayrıca Latin ve Güney Amerika ülkelerine yaptığını ve kamu diplomasisi uygulamalarını kullanmak suretiyle yatırdığından fazlasını elde etme yoluna gittiğini ifade edebiliriz.

²⁰³ Dünya Bankası verilerine göre 2010 yılında Çin'in ekonomik büyüme hızı %10, 2011 yılında ise %8,7'dir. (Erişim), <http://www.bloomberg.com/news/2011-01-13/china-economy-may-grow-8-7-this-year-slowing-from-10-world-bank-says.html> , 16 Nisan 2012.

²⁰⁴ Konu ile ilgili Çin Başbakanı Wen Jiabao'nun Pasifik Adaları'na Nisan 2006 yılında yapmış olduğu ziyaret güzel bir örneği teşkil etmektedir. Bu ziyaret esnasında Başbakan Wen Jiabao, Çin ve Ada ülkeleri ekonomilerinin birbirini tamamladığını ifade ederek Çin'in elinde para ve teknik uzmanlık, ada ülkelerinin elinde ise zengin doğal kaynaklar bulunduğunu ifade etmiştir.

China Daily, "China Offers Aid Package to Pasific Islands", (Erişim), http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-04/05/content_560910.htm , 16 Nisan 2012.

Bu konuda farklı bir örneği de Çin-Kanada ilişkilerinden verebiliriz. Kanada Başbakanı Stephen Harper'ın Şubat 2012 ayında icra etmiş olduğu Çin ziyareti sırasında, Çin Başbakanı Wen Jiabao tarafından kendisine Kanada'dan enerji ve hammadde kaynakları ithalatını artırmak istedikleri ifade edilmiştir.

China Daily, "Canada Trade Links Tightened", (Erişim), http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2012-02/09/content_14564640.htm , 16 Nisan 2012.

3. Kurumsal Yapı Bakımından İnceleme

Kamu diplomasisini “çıkar” kavramı açısından ele aldıktan sonra icrası esnasında dayandığı temel hukuki ve kurumsal yapı bakımından ele alacağız. Özellikle devletlerin belirli amaçlar doğrultusunda icra etmekte oldukları ve bütçelerinden hiç de azımsanmayacak miktarlarda kaynak ayırdıkları kamu diplomasisi faaliyetlerinin hukuksal bir zemine oturması gerekmektedir. Ülkelerin kendi iç yasalarıyla belirledikleri mevzuatları bu konuda uygulamayı kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır. Ayrıca faaliyetlerin uygulanmasında kullanılan gerekli parasal kaynağın yanında, bu parayı ülke politikaları doğrultusunda etkin biçimde kullanacak kurumlara ve bu maksatla yetişmiş personele ihtiyaç bulunmaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetleri diğer ülke kamuoylarını etkileme amacı güttüğü için bu konunun hassasiyeti ve bir nebze de zorluk derecesi daha fazla olmaktadır. Çünkü sağlam ve güçlü bir hukuki ve kurumsal yapı kamu diplomasisi uygulamalarının başarı ve icrasında süreklilik sağlar.

a. Hukuki Altyapı Bakımından İnceleme

Hukuki altyapı, kamu diplomasisi uygulamalarının icrası bakımından yine icradan sorumlu birimlere kolaylık sağlamaktadır. Söz konusu faaliyetler ülkelerin bütçelerinden hem fazla miktarda kaynak kullanılmasına sebep olmakta, hem de ülke dışı bölgelerde planlanıp icra edildiği için, güçlü bir yasal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu yasal düzenlemeler ve mevzuat ABD, Türkiye gibi bazı ülkelerde açıkça yer alırken, diğer bazı ülkelerde ise üstü kapalı (örtük) biçimde yer almaktadır. Yine kamu diplomasisi faaliyetleri icra etmek için kurulmuş olan kurum ve kuruluşların görev tanımları ve amaçları, kuruluşlarını düzenleyen hukuki metinlerde açıkça belirtilmiştir. Bu da kamu diplomasisi alanında faaliyet gösteren kurumların daha rahat çalışmasını sağlayan en önemli unsuru teşkil etmektedir.

Yirminci yüzyılda kamu diplomasisi faaliyetlerinin en başarılı uygulayıcısı konumunda olan ABD, söz konusu faaliyetlerin icrasında hukuki altyapı bakımından dört farklı kanunu esas almaktadır. Bunlardan ilki 1948 yılında imzalanan “Birleşik Devletler Enformasyon, Eğitim ve Değişim Kanunu”dur. (Bu kanun “Smith-Mundt Act” olarak bilinmektedir)²⁰⁵ İkincisi 1956 yılında onaylanan “Dışişleri Bakanlığı Temel Yetkilileri Kanunudur.”²⁰⁶ Üçüncü olarak ifade edebileceğimiz kanun 1961 yılında imzalanan “Karşılıklı Eğitsel ve Kültürel Değişim Kanunu”dur.²⁰⁷ (Bu kanun “Fulbright-Hays Act” olarak bilinmektedir) Son olarak ifade edebileceğimiz kanun ise 1994 yılında kabul edilen “Birleşik Devletler Uluslararası Yayıncılık Kanunu”dur.²⁰⁸ ABD hükûmeti tarafından diğer ülkelerde icra edilen kamu diplomasisi faaliyetleri bahse konu kanunlar sayesinde uygulama alanı bulmaktadır. Çünkü hukuki altyapısı bulunmadan icra edilecek faaliyetlerin geçici olarak elde edilecek birkaç başarıdan öteye geçemeyeceği, uygulamada kalıcı başarıların sağlam hukuki temeller üzerine inşa edilen kamu diplomasisi faaliyetleri sayesinde gerçekleştirilebileceği unutulmamalıdır.

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin dayandığı hukuki temelleri ve söz konusu faaliyetlerin bu bağlamda teşkil ettiği amaçları izah ettikten sonra,

²⁰⁵ Birleşik Devletler Enformasyon, Eğitim ve Değişim Kanunu (Smith-Mundt Act) ABD’nin diğer ülkeler nezdinde daha iyi anlaşılması amacını gütmektedir. Aynı zamanda diğer ülkeler ile ABD arasındaki karşılıklı anlayışın artırılmasını sağlama gayretlerini içermektedir. Bu kanun dışişleri bakanına, Amerika Birleşik Devletlerini, onun halkını ve politikalarını, basın, yayın, radyo ve bunun gibi medya kanalları vasıtasıyla diğer ülkelere anlatma yetkisini vermektedir.

Kennon H. Nakamura ve Matthew C. Weed, “U.S. Public Diplomacy: Background and Current Issues”, (Erişim) <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40989.pdf>, 13 Aralık 2011, s.4.

²⁰⁶ Bu kanun, (kanuna ek olarak yapılan değişiklik eki ile) Dışişleri Bakanlığının altında görev yapacak altı adet müsteşarlık kurulduğunu ve bunlardan birisinin Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı olduğunu ifade eden kanundur. Değişiklik ekiyle verilen bu görevler genel itibarıyla, ABD kamu diplomasisi politikalarının uygulanmasında ve uluslararası eğitsel ve kültürel değişim programlarının icrasında dışişleri bakanına yardımcı olmak ve yıllık olarak Kamu Diplomasisi Stratejik Planının hazırlanmasını kapsamaktadır.

Nakamura ve Weed, **a.g.m.**, s.3,4.

²⁰⁷ Daha önce kamu diplomasisinin safhaları bölümünde yer alan 90 numaralı dipnotta konu ile ilgili izahat verilmiştir.

²⁰⁸ Birleşik Devletler Uluslararası Yayıncılık Kanunu (United States International Broadcasting Act) askerî olmayan yayınları kapsamaktadır. Bu kanun dokuz kişilik üyesi olan Broadcasting Board of Governors (BBG) olarak da bilinen Yayıncılık Yönetim Kuruluna Senato’nun ve Uluslararası Yayıncılık Bürosu (International Broadcasting Bureau-IBB) tavsiyesi üzerine Başkan tarafından atama yapılmasını öngörmektedir. Ayrıca kanun, BBG’nin ana misyonunu, ABD ve diğer ülke halkları arasındaki özgürlük ve demokrasi anlayışını kesin, tarafsız ve dengeli bir haber ve bilgi akışı ile geliştirmeyi ilke edinmek olarak tanımlamıştır.

Nakamura ve Weed, **a.g.m.**, s.7.

yine aynı örnek üzerinden (ABD örneği) bu faaliyetlerin amaçlarından bahsetmek yerinde olacaktır. Çünkü uygulamada özellikle Soğuk Savaş döneminde ABD'nin en temel kamu diplomasisi planlayıcısı ve uygulayıcısı konumundaki Birleşik Devletler Bilgi Ajansı (United States Information Agency-USIA) istenilen etkiyi yaratan ve hukuksal anlamda da icraatları gerçekleştiren kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenden dolayıdır ki, neredeyse elli yıllık bir süreçte faaliyet gösteren bu kurumun iyice analiz edilmesi gerektiği, aksi taktirde ABD kamu diplomasisinin etkinliğinin tam olarak kavranamayacağı düşüncesi bizi bu fikre götüren temel unsur olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda ABD tarafından icra edilen kamu diplomasisi faaliyetleri iki ana hedefe yöneltilmiştir. Her ikisi de eşzamanlı olarak yürütülen faaliyetlerden ilki ABD işgali altındaki Almanya, Avusturya ve Japonya'daki kamu diplomasisi, diğeri de Soğuk Savaş döneminde Doğu Bloku karşısında yürütülen kamu diplomasisi çabalarını içermektedir.²⁰⁹ ABD'nin özellikle Soğuk Savaş yıllarında kamu diplomasisi faaliyetlerinin uygulamalarının merkezi konumunda olan Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (USIA) hakkında müteakip bölümlerde açıklama yapılmıştır.

b. Planlama ve Uygulamadan Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar Bakımından İnceleme

Bu bölümde kamu diplomasisi uygulamalarının planlanması ve uygulanmasından sorumlu kurum ve kuruluşlara örnek olarak en gelişmiş kamu diplomasisi teşkilatına sahip ABD'ni detaylı şekilde, yine dünyada belirgin bir etkinliğe sahip olan Alman kamu diplomasisi teşkilatını da yüzeysel biçimde ele alacağız.

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren kamu diplomasisi uygulamalarından sorumlu kurum ve kuruluşlar arasında ilk olarak Birinci

---

²⁰⁹ Tuch, a.g.e., s.14.

Dünya Savaşı sırasında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan Kamu Enformasyon Komitesi'ni (Committee on Public Information) sayabiliriz. Ancak görev süresi çok sınırlı olan bu komiteyi dışarıda tutacak olursak ciddi anlamda ilk defa teşkil edilen kamu diplomasisi teşkilatının ilki İkinci Dünya Savaşı içerisinde yine ABD'nde teşkil edilen ve yine bu savaş sonunda lağvedilen Savaş Enformasyon Ofisi (Office of War Information-OWI), diğeri ise 1953 yılında kurulan ve Soğuk Savaş boyunca faaliyet gösteren ve 1999 yılında lağvedilerek Dışişleri Bakanlığı bünyesine dâhil edilen Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (United States Information Agency-USIA) olmuştur. Soğuk Savaş sonrasında ise kamu diplomasisi faaliyetleri; Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı (Undersecretary for Public Diplomacy and Public Affairs), Yayıncılık Yönetim Kurulu (Broadcasting Board of Governors-BBG), Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (U.S. Agency for International Development-USAID), Beyaz Saray'a doğrudan bağlı Milli Güvenlik Konseyi (National Security Council) ve Milli Savunma Bakanlığı (Department of Defense-DoD) vasıtasıyla yürütülmektedir. Adı geçen kurumları geçmişte faaliyet göstermiş ve yürürlükten kalkmış olanlarla halen yürürlükte bulunanlar olmak üzere, görev alanları ve kamu diplomasisine yaptıkları katkılar ile birlikte inceleyeceğiz.

Yeryüzünde kamu diplomasisi faaliyetlerini icra eden bütün ülkelerin bu maksatla görev yapan kurum ve kuruluşlarının görevi/görevleri hemen hemen aynıdır. "Ülkenin dış politikasını destekleyecek ve çıkarlarını sağlayacak tedbirleri almak." Bu maksatla birçok ülkede kurulmuş teşkilatların yegâne amacının da yukarıdaki tanımlama doğrultusunda faaliyet göstermek olduğunu açıkça ifade edebiliriz.

Örneğin ABD kamu diplomasisi faaliyetlerinin temel amacını, diğer ülke toplumları ile birlikte fikir alış veriş i içerisinde olmak, bununla birlikte fikri, eğitimsel ve kültürel değerlerin geliştirilmesine yönelik olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin yurtdış ında anlaşılmasını sağlamak ve bu manada ulusal çıkarlarını gerçekleştirmeye çalışmak olarak ifade edebiliriz. Söz konusu amacı gerçekleştirmek ve ABD'nin tüm kamu diplomasisi faaliyetlerini

koordine etmek için Dışışleri Bakanlığı bünyesinde bulunan “Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı” ihdas edilmiştir. Bu müsteşarlığın amaçları kurumun resmi internet sitesinde şu şekilde ifade edilmektedir:²¹⁰

“ABD dış politika hedeflerinin gerçekleştirilmesine destek olmak, ABD hükümeti ve toplumu ile birlikte diğer ülke toplulukları arasındaki etkileşim ve iletişimi kuvvetlendirmek ve diğer ülke vatandaşlarını bilgilendirerek etkilemek suretiyle ulusal güvenliği sağlamak.”

Bu amaçlara ulaşmak için alt kuruluşları olan Eğitsel ve Kültürel İlişkiler (Educational and Cultural Affairs), Uluslararası Enformasyon Programları (International Information Programs) ve Halkla İlişkiler (Public Relations) departmanlarının faaliyetlerinden yararlanmaktadır.

Görev yaptığı süre içerisinde Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (USIA)’nın temel amacı diğer ülke toplumları ile birlikte fikir alış verişinde olmak ve bu maksatla, fikri, eğitimsel ve kültürel değerlerin geliştirilmesini sağlamak suretiyle ABD’nin ulusal çıkarlarını gerçekleştirmeye çalışmak olmuştur. Bunlara ilave olarak; hükümetin sponsorluğunda icra edilen diğer ülkelerle karşılıklı fikri, eğitimsel ve kültürel değişim programlarının icra edilmesini sağlamıştır. ABD içerisindeki özel kurum ve kuruluşların kendilerine ait uluslararası değişim programlarına sahip olmaları için onları teşvik etmiştir. Hükümet içerisindeki diğer bakanlıkların ve kuruluşların bu amaçla yapmış oldukları programları koordine ederek, uluslararası ortamda gerçekleşmekte olan karşılıklı iletişimin kuvvetlendirilmesi için kapsamlı milli politika geliştirilmesine yardımcı

²¹⁰ ABD Dışışleri Bakanlığı Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı Resmi İnternet sitesi, (Erişim), www.state.gov/r/, 14 Mart 2011.

olmuştur. Nihai olarak ajansın görev tanımı ile ilgili uluslararası olaylar karşısında ABD'nin hazırlıklı olmasına çabalamıştır.²¹¹

Ülkelerin dış politikalarında ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından icra edecekleri kamu diplomasisi faaliyetlerinin amaçlarını Hans N. Tuch, yine ABD kamu diplomasisi örneği üzerinden şu şekilde açıklamaktadır. “Kamu diplomasisi faaliyetleri icra edilecek ülkede hedef kitle olarak kendisine elitlerden ziyade kalabalık toplulukları seçmeli, kısa dönemli hedeflerin yanında uzun dönemde netice alınacak uygulamalara ağırlık vermeli, uygulamada kullanacağı teknolojik imkânları iyi seçmelidir. Aksi taktirde amaçların gerçekleştirilmesi güç olmaktadır.”²¹²

Kamu diplomasisinin amaçlarından önceki kısımda bahsettikten sonra, planlamadan sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından nasıl bir etki yarattığını ortaya koyalım. ABD’nde İkinci Dünya Savaşı sırasında ve savaştan sonra uygulama sahnesinde yer alan, ancak daha sonra yürürlükten kaldırılmış olan kamu diplomasisinden sorumlu iki kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bunlardan ilki kamu diplomasisinin adının henüz konmadığı dönemde icraatlarıyla kamu diplomasisi uygulamalarını anımsatan ve İkinci Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkmış olan Savaş Enformasyon Ofisi (Office of War Information Office – OWI), diğeri ise bu savaştan sonra ortaya çıkarak Soğuk Savaş döneminin sona ermesinde yadsınamayacak derecede katkısı olan Birleşik Devletler Bilgi Ajansı (United States Information Agency – USIA)’dır.

ABD hükümetinin İkinci Dünya Savaşı’ndaki ana propaganda organı olan ve Amerikan kamu diplomasisi uygulamalarının ilk örnek uygulaması olarak nitelendirebileceğimiz Savaş Enformasyon Ofisi (Office of War Information-OWI), 13 Haziran 1942 tarihinde, savaş öncesi bir takım resmî enformasyon kurumlarının bir çatı altında birleştirilmesiyle teşkil edilmiştir. Genel yapı itibarıyla iki ana bölümden müteşekkildir. İlki dâhili (yurt içi) faaliyetlerden sorumlu birim, diğeri yurt dışı (denizaşırı) faaliyetlerden

²¹¹ J. Michael Waller, **The Public Diplomacy Reader**, Washington, The Institute of World Politics Press, 2007, ss. 490-491.

²¹² Tuch, **a.g.e.**, s.13.

sorumlu birimdir.²¹³ OWI, dönemin ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt tarafından basın, radyo ve sinema filmleri yoluyla ABD kamuoyunun savaş konusunda bilgilendirilmesini sağlamak, bütün hükûmet organları arasında koordinasyon sağlamak ve hükûmet organları ile radyo ve film endüstrileri arasında arabulucu rolü üstlenmek maksadıyla oluşturulmuştur. Kurumun icra etmiş olduğu toplumu bilgilendirme faaliyetleri gerçekte haber vermekten ve bilgilendirmekten ibaretmiş gibi görünse de icraatları, propagandanın tanımında yer alan özelliklerle tıpatıp benzerlik arz etmektedir.²¹⁴

Savaş Enformasyon Ofisi üç bölümlü bir organizasyon yapısı içermektedir. 1945 yılında (savaştan sonra) yürürlükten kaldırılan organizasyonun başında bir direktör ve bu direktöre bağlı olarak faaliyet gösteren üç alt bölüm yer almaktaydı. Bunlardan Yönetim Ofisi idari faaliyetleri koordine etmekteyken, diğer iki bölüm örgütün esas gücünü oluşturmakta ve amaca yönelik faaliyetleri ifa etmekteydi. Bu bölümlerden ilki olan Denizaşırı Ülkeler Bölümü yurt dışındaki ülkelere (düşman işgali altındaki ülkeler dahil) yayın yapan unsuru, Yurtiçi Bölümü de savaş hakkında Amerikan toplumunu bilgilendiren ve faaliyetlerini diğer resmî organlar ile koordine eden unsuru teşkil etmekteydi. Savaş Enformasyon Ofisi'nin 1943 yılındaki teşkilat şeması (Ek-2)'de²¹⁵ sunulmuştur.

Ofis, genel itibarıyla yapmış olduğu yayınlarını beş grup dinleyici kitlesine hitap edecek şekilde icra etmekteydi. Bunları; düşman unsurlar üzerine yapılan yayınlar, müttefik unsurlar üzerine (düşman işgali altında bulunanlar dahil) yapılan yayınlar, tarafsız ülkeler üzerine yapılan yayınlar, Amerika kıtasının dışında görev yapan ABD Silahlı Kuvvetleri²¹⁶ ve ABD'nde yaşayan vatandaşları üzerine yapılan yayınlar olarak gruplayabiliriz. Bu yayınlardan kısaca bahsedecek olursak bunları da genel itibarıyla radyo

²¹³ Clayton R. Koppes ve Gregory D. Black, "What to Show the World: The Office of War Information and Hollywood, 1942-1945", **The Journal of American History**, Vol. 64, No. 1, Jun., 1977, s.87.

²¹⁴ Koppes ve Black, **a.g.m.**, s.88.

²¹⁵ Lester G. Hawkins, Jr. ve George S. Pettee, "OWI-Organization and Problems", **The Public Opinion Quarterly**, Vol. 7, No. 1, Spring, 1943, s.33.

²¹⁶ Elmer Davis, "OWI Has a Job", **The Public Opinion Quarterly**, Vol. 7, No. 1, Spring, 1943, ss. 11-12.

yayınları (tüm dünya ülkelerine 30-40 farklı dilde radyo yayını yapılmaktaydı²¹⁷), sinema filmleri, dergiler ve düşman toprakları üzerine uçaklarla atılan broşürler olarak ifade edebiliriz.

Yukarıda belirtilen sinema filmleri kamu diplomasisi uygulamaları açısından toplumların etkilenmesi amacıyla icra edildiğinden tamamen ayrı ve özel bir konuma sahiptir. Bu konunun önemini daha 1942 yılının yazında kavrayan Amerikan film endüstrisi Hollywood, bu kısa yaz döneminde hemen hemen tamamı savaşla ilgili 213 film üretmiştir. Çekilen bu filmlerin yüzde kırkı doğrudan savaşan Amerikan askerî kuvvetleri ile ilgili, yüzde yirmiye yakını düşmanla ilgili, geriye kalanları da cephe gerisindeki olaylar gibi savaşla doğrudan teması bulunmayan filmlerden ibaret olmuştur.²¹⁸ Savaş Enformasyon Ofisi'nin görevi bu filmleri incelemek, savaşla ilişkilendirmek ve uygun olmayan unsurları film senaryosundan çıkarmak şeklindeydi. Bu şekilde cephede savaşan askerler ile geri bölgede bulunan ülke halkı arasında duygusal bir köprü kurulmakta ve aynı duyguların paylaşılması suretiyle savaşanlara yapılan desteğin sürdürülmesi amaçlanmaktaydı.

Yapılan radyo yayınları göz önünde bulundurulduğunda ise, "Amerika'nın Sesi" (Voice of America-VOA) radyosuna ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Çünkü Savaş Enformasyon Ofisi'nin yapmış olduğu en önemli kapsamlı ve etkili radyo yayını Amerika'nın Sesi radyosu olmuştur. Müttefik ve işgal altındaki ülkelerde de bu yayınların benzeri yapılmaktaydı. Adlarına da "Yugoslavya'nın Sesi" veya "Norveç'in Sesi" gibi isimler verilmekle birlikte yayın akışları ve programları aynı Amerika'nın Sesi radyosunun tarz ve yaklaşımıyla icra edilmekteydi.²¹⁹

Yapılan faaliyetlerin mali tablosuna da bir göz atılacak olursa, Savaş Enformasyon Ofisi'nin kuruluşunun ilk yılı olan 1942 yılında yapmış olduğu toplumu bilgilendirme çabalarının maliyeti 37 milyon ABD doları olmuştur. Bu rakamın 9,5 milyon doları yurt içindeki ABD vatandaşlarının

²¹⁷ Davis, a.g.m., s.12.

²¹⁸ Theodore Kornweibel Jr., "Humphrey Bogart's Sahara: Propaganda, Cinema and The American Character in World War II", **American Studies**, Vol. 22, No. 1, Spring, 1981, s.7.

²¹⁹ Joseph Barnes, "Fighting with Information: OWI Overseas", **The Public Opinion Quarterly**, Vol. 7, No. 1, Spring, 1943, s.37.

bilgilendirilmesinde, 27,5 milyon doları ise ABD dışındaki ülke vatandaşlarının bilgilendirilmesinde kullanılmıştır.²²⁰

1945 yılında savaşın ardından misyonunu tamamladıktan sonra ortadan kaldırılan Savaş Enformasyon Ofisi'nin yerine 1953 yılında daha profesyonelce faaliyet gösteren ve Ofis'in tecrübelerinden istifade eden Birleşik Devletler Bilgi Ajansı kurulmuştur.

Görev yaptığı yurt dışı misyonlarında Birleşik Devletler Bilgi Servisi (United States Information Service-USIS) olarak da bilinen Birleşik Devletler Enformasyon Ajansının kendisine verilen görevleri nasıl bir bütçe ve personel kadrosu ile gerçekleştirdiğini ortaya koymak faydalı olacaktır. 1999 yılında lağvedilen teşkilat için aynı yıl ayrılan bütçe 1,109 milyar dolardır ve örgüt, faaliyetlerini hem ülke içinde hem de ülke dışında 6352 kişilik bir personel kadrosu ile gerçekleştirmiştir. (Bu mevcut içerisinde yer alan profesyonel saha elemanlarının sayısı 904, bulunulan ülkede maaş karşılığı çalıştırılan yerel elemanların sayısı 2521 ve diğer çalışanların sayısı ise 2927'dir.) Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı belirtilen personel miktarlarıyla 142 ülkede toplam 190 farklı bölgede görev yapmıştır.²²¹ Ajansın 1999 yılında lağvedilmeden önceki teşkilat yapısı ekler kısmında (Ek-3) görülmektedir.²²² Bu teşkilat yapısında dikkati çeken önemli bir nokta da telekomünikasyon alanındaki kuruluşların (Amerika'nın Sesi, Radyo Liberty, Radyo Free Europe, Radyo Free Asia ve Worldnet TV ve Film Servisi) bu organizasyonun bünyesinde yer almasıdır.

Halen yürürlükte olan kamu diplomasisinden sorumlu kurum ve kuruluşlar bölümünde ele alacağımız kamu diplomasisi uygulamalarından sorumlu birimlerin başında ABD Dışişleri Bakanlığı'na²²³ bağlı "Kamu

²²⁰ Davis, **a.g.m.**, s.11.

²²¹ United States Information Agency, "Fact Sheet", (Erişim), <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/usiahome/factshe.htm>, 26 Aralık 2011.

²²² Nakamura ve Weed, **a.g.m.**, s.12.

²²³ "Dış ilişkiler ve bağlantılar" konulu ve 22 numaralı ABD kanununun, "Dışişleri Bakanlığı" konulu 38'inci maddesinin, "Dışişleri Bakanlığı'nın Kamu Diplomasisi Sorumlulukları" konulu 2732 numaralı kısmı, Bakanlığın sorumluluklarını kamu diplomasisi gayretleri kapsamında, gelişen ve gelişmekte olan ülkeleri hedef alan Amerika'nın dış politikasının diğer ülkelere ve bu ülkelerin kamuoylarına uygun medya vasıtaları yoluyla anlatılması şeklinde ifade edilmektedir. Bu maksatla söz konusu kanun maddesi Dışişleri Bakanını, sadece kamu diplomasisi kaynaklarını kullanması için

Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı” (Undersecretary for Public Diplomacy and Public Affairs) gelmektedir. Diğer kurum ve kuruluşlar sırasıyla “Yayınçılık Yönetim Kurulu” (Broadcasting Board of Governors-BBG), “Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı” (U.S. Agency for International Development-USAID), “Milli Güvenlik Konseyi” (National Security Council) ve “Milli Savunma Bakanlığı” (Department of Defense-DoD)’dır. Aşağıda kısaca bu kurumların yapısını, amaçlarını ve kamu diplomasisine yapmış oldukları katkıları inceleyeceğiz.

Yurtdışındaki ve yurt içindeki kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordinesinden sorumlu olan ve Dışişleri Bakanlığı’na bağlı Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı (Undersecretary for Public Diplomacy and Public Affairs); Eğitsel ve Kültürel İlişkiler Bürosu (Educational and Cultural Affairs), Uluslararası Enformasyon Programları Bürosu (International Information Programs) ve Halkla İlişkiler (Public Relations) Bürosu olmak üzere üç alt bölümden oluşmaktadır. Bölümün başı olan Müsteşar, kamu diplomasisi faaliyetlerinin uygulanmasında dışişleri bakanına karşı sorumludur. Ülke dışındaki kamu diplomasisi uygulamalarının icrası ise görev yapılan misyonun başındaki amirin (genel itibarıyla büyükelçiye, başkonsolosa, vb.) sorumluluğu altındadır.

Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı’nın üç alt bölümünden birisi olan Eğitsel ve Kültürel İlişkiler Bürosu ABD’nin kendisini dış dünyaya anlatması bakımından stratejik öneme sahip bir departmandır. Bu bağlamda bu kısımda verilecek örnekler, çalışmanın birinci bölümünde yer alan kamu diplomasisinin uygulama araçları bahsinde geçen kültürel ve eğitimsel araçlar kapsamında değerlendirilmektedir. Faaliyetlerinin önemli bir kısmını bilim adamları, öğretmenler ve öğrenciler için verilen Fulbright

---

yetkilendirmekle kalmamış, Yayınçılık Yönetim Kurulu ile birlikte kapsamlı bir strateji geliştirmesine de müsaade ederek onu ABD dış politikasının önemli bir parçası haline getirmiştir. “Dış ilişkiler ve bağlantılar” konulu ve 22 numaralı ABD kanununun, “Dışişleri Bakanlığı” konulu 38’inci maddesinin, “Dışişleri Bakanlığı’nın Kamu Diplomasisi Sorumlulukları” konulu 2732 numaralı kısmı, (Erişim) <http://codes.lp.findlaw.com/uscode/22/38/2732>, 16 Ocak 2012.

bursları oluşturmaktadır.²²⁴ Birinci bölümde detaylı olarak açıklanan “Fulbright Burs Programı”, Amerikan Komitesi tarafından 1946’da, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, eğitimsel ve kültürel değişim faaliyetleri yoluyla ülkeler arasında ortak bir anlayış geliştirmek için oluşturulmuştur.²²⁵ Daha önce de belirtildiği gibi 2011 yılı itibarıyla 155 ülkeden üç yüz bin kişiden fazla kişinin söz konusu burslardan istifade etmiş olması, bursun ne derece önemli ve etkin olduğunun bir göstergesi konumundadır.²²⁶ Bununla birlikte bir başka program olan “Uluslararası Liderlik Ziyaretçi Ziyaret Programı” da diğer devletlerin kendi alanlarında liderlik potansiyeli görülen şahsiyetlerin ABD’ye davet edilerek bir program dâhilinde gezdirilerek bilgilendirilmeleri şeklinde icra edilmektedir.²²⁷ (Uluslararası Liderlik Ziyaretçi Ziyaret Programı hakkında detaylı bilgiler birinci bölümde verilmiştir) Yabancı ülke mensubu olan öğrencilerin ABD’ndeki kolej ve üniversitelerde eğitimi hakkında teşvik edici ve yönlendirici çalışmalar da Eğitsel ve Kültürel İlişkiler Bürosu tarafından planlanan ve diğer teşkilatlar ile koordine edilen bir husustur. “Vatandaş Değişim Programları” kapsamında ise bir alanda profesyonelliğini kanıtlamış olanlar için uygulanan, buna ilave olarak kültürel ve sportif alanlarda da icra edilen değişim programıdır.²²⁸ “Global Eğitim Programları” ABD’nde öğrenim görmek isteyen yabancı öğrenciler ile yurtdışında öğrenim görmek isteyen Amerikalı öğrencilere sunulan burs imkânlarıdır.²²⁹ Eğitsel ve Kültürel İlişkiler Bürosu’nun yukarıdaki faaliyetleri ayrıntılı olarak incelendiğinde görülmektedir ki, bu kurum ve kuruluşlar ABD’nin yumuşak gücüne büyük oranda katkı

²²⁴ Diğer burs programları ise, sadece Amerikan vatandaşı olan öğrencilere verilen ve on iki yabancı dili kapsayan “Kritik Diller Burs Programı”, lisans düzeyi öğrencilere sunulan “Küresel Lisans Değişim Programı” ve “Edmund S. Muskie Yüksek Lisans Burs Programı”dır.

Office of Academic Exchange Programs, (Erişim) <http://exchanges.state.gov/academicexchanges/index.html>, 24 Şubat 2012.

²²⁵ Fulbright Programı, (Erişim), <http://www.fulbright.org.tr/tr/fulbright-programi>, 24 Şubat 2012.

²²⁶ Fulbright Burs Program Broşürü, (Erişim), <http://fulbright.state.gov/alumni.html>, 10 Nisan 2011.

²²⁷ Office of International Visitors, (Erişim), <http://exchanges.state.gov/ivlp/index.html>, 24 Şubat 2012.

²²⁸ Office of Citizen Exchanges, (Erişim), <http://exchanges.state.gov/citizens/index.html>, 24 Şubat 2012.

²²⁹ Bu burs programları da Hubert H. Humphrey Burs Programı, Community College Girişim Programı, Benjamin A. Gilman Uluslararası Burs Programı ve Orta Okul Öğretmenleri ve Eğitimciler için Faaliyet Programlarını kapsamaktadır. (Erişim), <http://exchanges.state.gov/globalexchanges/index.html>, 24 Şubat 2012.

sağlamakta, bununla birlikte dış politikada icra edilen kamu diplomasisi faaliyetlerinin alt yapısını oluşturmaktadırlar.

Uluslararası Enformasyon Programları Bürosu, yurtdışındaki kamuoyunun nabzını tutan ve ABD büyükelçiliklerinin icra etmekte oldukları kamu diplomasisi faaliyetlerini destekleyen bir nevi kamu diplomasisi irtibat bürosudur. Büronun en önemli görevi dış kamuoyu ile irtibatı tesis etmek ve sürdürmek için çalışmalar ve araştırmalar yapmak, yapmış olduğu çalışmalar neticesinde bunları somut kamu diplomasisi faaliyetine dönüştürecek yurt dışı temsilciliklerine gerekli verileri temin etmek ve böylece bir altyapının oluşturulmasını sağlamaktır.²³⁰

Halkla İlişkiler Bürosu ise yurtdışı kamuoyu yerine yurt içi kamuoyu ile ilgilenir. Bu maksatla Dışişleri Bakanlığı'nın icra etmekte olduğu politikalar hakkında ABD halkını bilgilendirir. Bilgilendirme neticesinde vatandaşların tepkisini ölçer ve onların uygulanan dış politika hakkındaki görüşlerini değerlendirerek ilgili dış politika birimlerine aktarır. Böylece Dışişleri Bakanlığı ile ülkenin vatandaşları arasında iki yönlü bir çalışma yoluyla halkın nabzını elinde tutmaya çalışır.²³¹

Diğer bir kuruluş olan Yayıncılık Yönetim Kurulu (Broadcasting Board of Governors – BBG) 01 Ekim 1999 tarihinden itibaren bağımsız, hükümet destekli ve uluslararası yayın kuruluşu olarak görevine başlamıştır.²³² Daha önce Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı'nın altında görev yapmakta olan radyo ve televizyon kanalları bu tarihten itibaren Yayıncılık Yönetim Kurulu'na bağlı olarak görev yapmaktadır. Yurt dışına yapılmakta olan yayınların yönetiminden sorumlu olan kurulda, ABD Başkanı tarafından ataması yapılan dokuz adet kurul üyesi mevcuttur. Kurulun temel amacı “özgürlük ve demokrasi arayışında olan insanlar arasında bir bağ tesis etmek, bu amaçla onları sürekli bilgilendirmek ve daha özgür daha demokratik bir ortama kavuşmalarına yardımcı olmak” olarak ifade edilmektedir.²³³ Yayıncılık

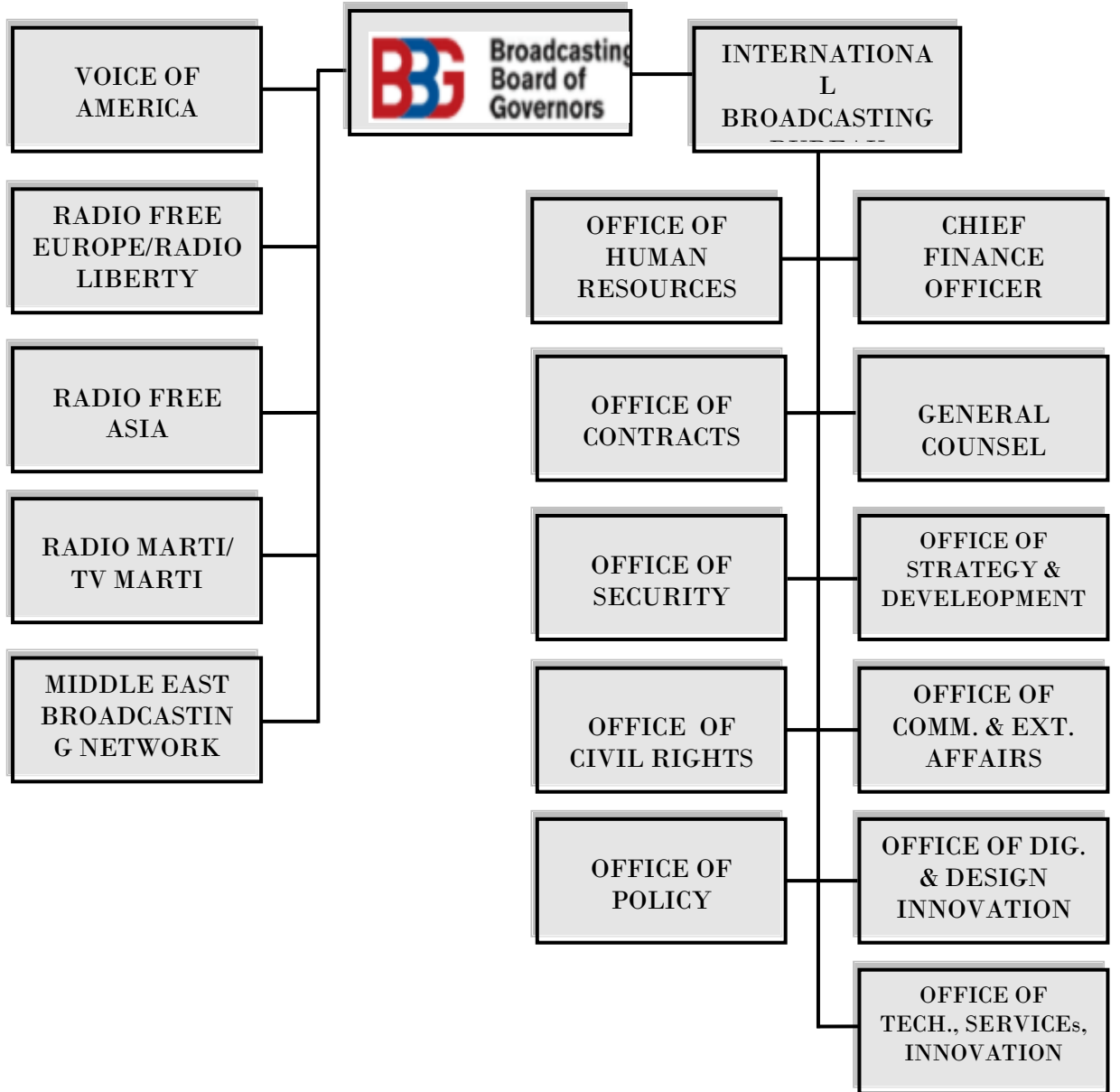
²³⁰ Uluslararası Enformasyon Programları Bürosu, (Erişim), <http://www.state.gov/r/iip/index.htm>, 24 Şubat 2012.

²³¹ Halkla İlişkiler Bürosu, (Erişim), <http://www.state.gov/r/pa/index.htm>, 24 Şubat 2012.

²³² Yayıncılık Yönetim Kurulu resmi web sayfası, (Erişim), <http://www.bbg.gov/about-the-agency/history/>, 11 Ocak 2012.

²³³ Yayıncılık Yönetim Kurulu Stratejik Planı (2012 – 2016), (Erişim), http://www.bbg.gov/wp-content/media/2012/02/BBGStrategicPlan_2012-2016_OMB_Final.pdf, 11 Ocak 2012, s.1.

Yönetim Kurulu tarafından bu maksatla yürütülen yayınları yapan organizasyonun şeması aşağıda yer almaktadır.²³⁴ Aşağıda verilen şeklin dikkat çeken tarafı, birçok ülkede ABD tarafından icra edilen yayınların nasıl bir bağlantı zinciri içerisinde olduğunu bize şematik olarak göstermesidir.

Şekil 7: Yayıncılık Yönetim Kurulu (BBG) Organizasyon Şeması

Kaynak: Yayıncılık Yönetim Kurulu Organizasyon Şeması, (Erişim), <http://www.bbg.gov/about-the-agency/organizational-chart/>

²³⁴ Yayıncılık Yönetim Kurulu Organizasyon Şeması, (Erişim), <http://www.bbg.gov/about-the-agency/organizational-chart/>, 11 Ocak 2012.

Bu kapsamda kurulun yönetiminden sorumlu olduğu yayınlar şu şekildedir: Yayın haritası ve kapsadığı ülkeler Ek-4'te görülen ve 44 dilde yayın yapan "Amerika'nın Sesi Radyosu" ve internet erişimi (Voice of Amerika-VOA), Yayın haritası Ek-5'de gösterilen 21 ülkeye yayın yapan "Özgür Avrupa Radyosu" ve "Radyo Özgürlük" (Radio Free Europe/Radio Liberty)²³⁵, yayın haritası Ek-6'da gösterilen "Özgür Asya Radyosu" (Radio Free Asia), Küba Yayınları Bürosu'nun sorumluluğu altında sadece Küba'ya yayın yapan yayın haritası Ek-7'de görülen "Radyo Marti" ve "TV Marti", Ortadoğu Yayıncılık Şebekesi (Middle East Broadcasting Networks) adı altında yayın yapan ve yayın haritası Ek-8'de görülen "Radyo Sawa" ile "Alhurra TV".

2010 yılı verilerine göre 759 milyon ABD dolarlık bir bütçeye sahip olan kurul²³⁶ dünya genelinde ve her ülkeye özgü yayın yapmak suretiyle bölge halklarını doğrudan etkilemektedir. Özelde bireyi ve genel olarak toplumu hedef alan yayınları göz önüne alındığında kurulun ve kurula ait yayın organlarının Amerikan kamu diplomasisi faaliyetlerinin icrasında önemli rol oynadığı değerlendirilmektedir.

1961 yılında dönemin Başkanı John F. Kennedy tarafından kurulan Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (United States Agency for International Development – USAID) ABD kamu diplomasisi uygulamalarının önemli vasıtalarından bir diğerini teşkil etmektedir. Federal bütçenin %0,5'inden daha azı ile icraatlarını gerçekleştiren kuruluş bugüne kadar yüzden fazla ülkede faaliyet göstermiştir.²³⁷ Kalkınma Ajansı'nın amacı, yardıma ihtiyaç bulunan ülkelere ekonomik zenginliği artırmak, yönetimleri ve demokrasileri kuvvetlendirmek, sağlık koşullarını, çevresel koşulları ve

²³⁵ Özgür Avrupa Radyosu ve Radyo Özgürlüğün (Radio Free Europe/Radio Liberty) sorumluluğu altında bulunan diğer radyo yayınları şunlardır: "Radyo Mashaal" Pakistan'ın Peştun Eyaletinde Afganistan sınırına yakın bölgede yayın yapmakta, "Radyo Azadi" Afganistan'da yayın yapmakta, "Radyo Farda" İran'a yönelik olarak Farsça yayın yapmakta ve "Radyo Svoboda" ise Rusya üzerine Rusça olarak yayın yapan radyo kanallarıdır.

Özgür Avrupa Radyosu ve Radyo Özgürlük, (Erişim), <http://www.bbg.gov/broadcasters/rferl/>, 11 Ocak 2011.

²³⁶ Yayıncılık Yönetim Kurulu Yıllık Raporu (2010), (Erişim), <http://www.bbg.gov/wp-content/media/2011/12/BBG2010AnnualReport.pdf>, 11 Ocak 2012, s.43.

²³⁷ Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Resmi İnternet Sitesi, (Erişim), http://www.usaid.gov/about_usaid/, 26 Aralık 2011.

eğitim seviyesini geliştirmek, toplumsal sorunları çözüme kavuşturmak ve doğal ya da doğal olmayan yöntemlerle meydana gelen felaketlerle mücadelede insani yardımlarda bulunmaktır.²³⁸

Yukarıda görüldüğü üzere icra edilmekte olan Kalkınma Ajansı faaliyetleri bir devletin yumuşak gücünü artıran unsurlar arasında gösterilebilir. Dolayısıyla bu şekilde artırılan yumuşak güç de devlet güdümlü yönlendirmeler doğrultusunda kamu diplomasisi faaliyetlerine dönüşmektedir. Ajansın yapmakta olduğu uygulamalar incelendiğinde, söz konusu faaliyetlerin kamu diplomasisi uygulama vasıtalarından ekonomik ve sosyal araçlar kapsamına girdiği görülmektedir.

ABD’nde kamu diplomasisi faaliyetlerinin planlanmasında görev alan bir diğer kurum da Milli Güvenlik Konseyi (National Security Council)’dir. ABD Milli Güvenlik Konseyi (National Security Council – NSC) dönemin ABD Başkanı Harry S. Truman tarafından Başkanı bilgilendirmek ve bu bilgilendirme doğrultusunda gerekli kararları almak için oluşturulmuş bir kurumdur. Söz konusu faaliyetlerini hükûmetin kurumları arasında daha etkili bir işbirliği sağlayacak ve milli güvenliği tehlikeye atmayacak şekilde yerine getirmektedir. Hâlihazırda kurulun üyeleri; ABD Başkanı, Başkan Yardımcısı, Dışişleri Bakanı, Savunma Bakanı ile 2007 yılından itibaren Konsey toplantılarına katılmaya başlayan Enerji Bakanı oluşturmaktadır. Bunlara ilave olarak Başkan’ın talep etmesiyle diğer kurum ve kuruluşların yetkilileri de bu toplantıya iştirak etmektedirler. Ancak konseyde verilecek nihai karar Başkan’a ait olmaktadır.²³⁹ Kurulun temel görevi Başkanın doğru kararı vermesi için gerekli ortamı hazırlamaktır.

ABD Dışişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı, Milli Güvenlik Konseyi’nin sorumluluğunda icra edilen kurumlararası politikaların koordinasyonu sürecine iştirak etmektedir. Milli Güvenlik Konseyi, kurumların üst düzey yöneticilerinin stratejik seviyede oluşturulan Birimler Arası Politika Komitesi’nin (Interagency Policy

²³⁸ Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Resmi İnternet Sitesi, (Erişim), http://www.usaid.gov/about_usaid/usaidhist.html, 26 Aralık 2011.

²³⁹ Richard A. Best Jr., “The National Security Council: An Organizational Assessment”, (Erişim), <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL30840.pdf>, 02 Şubat 2012.

Committee) haftalık olarak gerçekleştirdiği toplantılara katılmalarını sağlamaktadır. Bu toplantıların konusunu küresel, bölgesel ve ülkesel hassasiyetler oluşturmaktadır.²⁴⁰ Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı'nın katıldığı ve izlenen politikaların değerlendirildiği bu ve buna benzer toplantılar, kurumun dış politikadaki karar verme süreci üzerine doğrudan olmasa bile dolaylı şekilde etki yaptığını ifade eden bir durum olmaktadır.

Kriz yönetimi dönemlerinde dış politika kararlarının çabuk ve sağlıklı verilmesi önem arz etmektedir. Doğru ve zamanında verilemeyen kararlardan dolayı yaşanacak kayıpların telafisi mümkün olamamaktadır. Yine ABD örneğinden hareket edecek olursak söz konusu kararlar en tepede ABD Başkanı'nın başkanlığında toplanan Milli Güvenlik Konseyi'nde alınmaktadır. Son yıllarda uluslararası politikada kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemi giderek arttığı için, kanaatimizce Milli Güvenlik Konseyi'nde dış politika ile ilgili konularda ülkenin Kamu Diplomasisinden sorumlu müsteşarın da bahse konu toplantılara iştirak etmesi gerekmektedir. Bu konuya verilebilecek en bariz misal, ABD'nin kamu diplomasisi uygulamalarına verilen örnekler bahsinde ifade edilecek olan Milli Güvenlik Konseyi toplantısına davet edilen Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı Başkan Vekilinin Küba Füze Krizi'nin çözümünde yapmış olduğu önerilerdir.

ABD kamu diplomasisi planlama ve uygulamalarını teşkil eden son kurum Milli Savunma Bakanlığı (Department of Defense-DoD)'dır. ABD'nin en eski (ilk kuruluşu 1789 yılı) ve en büyük bakanlığını teşkil eden ABD Milli Savunma Bakanlığı (Department of Defense – DoD), 1,4 milyondan fazla aktif görevde olan askerî ve 718 bin sivil personeli ile 1,1 milyon civarında ulusal güvenlik ve ihtiyat kuvvetini bünyesinde barındırmaktadır. Faaliyetlerini ana karargâh binası olan Pentagon'dan yürütmektedir. Bakanlığın temel vazifesi askerî kuvvetleri vasıtasıyla caydırıcılığı ve ülkenin güvenliğini sağlamaktır.²⁴¹

²⁴⁰ Judith McHale, Future of U.S. Public Diplomacy, (Erişim), <http://www.state.gov/r/remarks/2010/138283.htm>, 29 Aralık 2011.

²⁴¹ ABD Savunma Bakanlığı resmi internet sitesi, (Erişim), <http://www.defense.gov/about/#mission>, 18 Ocak 2012.

Savunma Bakanlığının, kuruluşunda yer alan Halkla İlişkilerden Sorumlu Savunma Bakan Yardımcılığı, Milli Savunma Bakanını ve yardımcısını basın ve kamuoyunun bilgilendirilmesi, toplumla ilişkiler konusunda desteklemekte ve aynı zamanda bakanlığın medya ile ilişkilerine nezaret etme görevlerini yerine getirmektedir.²⁴²

2010 yılında dönemin ABD Savunma Bakanı Robert Gates, Savunma Bakanlığı'nın icra edeceği stratejik iletişimlerden bahsetmiştir. Gates'in Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komitesi Başkanına göndermiş olduğu Aralık 2009 tarihli "Stratejik İletişimler" konulu raporda Savunma Bakanlığına bağlı birimler tarafından icra edilecek olan stratejik iletişim kavramından ne anlaşılması gerektiği, stratejik iletişim ve kamu diplomasisi açısından Savunma Bakanlığı'nın üstleneceği rolün nasıl olması gerektiği ve bunu Bakanlığın ne çeşit bir teşkilat yapısı ile yerine getireceği belirtilmiştir. Savunma Bakanlığı açısından stratejik iletişim kavramı yine aynı rapor içerisinde "ABD'nin politikalarını, bu politikalar ile ilgili hedeflerini ve çıkarlarını kuvvetlendirmek ve geliştirmek amacıyla diğer ülke kamuoylarını anlama ve kendisini onlara anlatma gayreti" şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda Bakanlığın stratejik iletişimlerini gerçekleştirme yöntemleri raporda şu şekilde yer almıştır: Uluslararası politikada ABD'nin haklılığını ve güvenilirliğini artırmak, hasmın bu konudaki faaliyetlerini zayıflatmak ve hedef toplumu ABD çıkarlarının gerçekleştirilmesi için ikna etmek.²⁴³ Yapılan bu tanımlamadan stratejik iletişim olarak nitelendirilen çabaların kamu diplomasisi faaliyetleri ile aynı düzlemde yer alan uygulamalar olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda belirtilen açıklamalar ışığında ABD Savunma Bakanlığı'nın kamu diplomasi faaliyetleri ile kendi alanına girdiği nispette ilgilendiği anlaşılmaktadır. Yani Bakanlık ve Bakanlığa bağlı unsurlar, operasyon alanında veya askerî harekât ortamında görevini başarmak için yardımcı

²⁴² ABD Savunma Bakanlığı resmi internet sitesi, (Erişim), <http://www.defense.gov/orgchart/#27>, 18 Ocak 2012.

²⁴³ ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Aralık 2009 tarihli ve Stratejik İletişimler Konulu Raporu, (İletişim), http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dod/dod_report_strategic_communication_11feb10.pdf, 01 Şubat 2012, s.1.

unsur olarak kamu diplomasisini kullanmaktadır. Savunma Bakanlığı'nın bu tür faaliyetleri icra etmesi ne kadar uygundur veya söz konusu durum kamu diplomasisi uygulamalarının ruhuna aykırı değil midir? Bu soruların cevabı halen akademisyenler arasında tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Yapılan tartışmalar inceleme alanımızda olmadığından bahse konu sorulara burada cevap vermeyeceğiz. Ancak bu sorular bize ABD kamu diplomasisinin mali tablosunu göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü kamu diplomasisi faaliyetleri için Dışişleri Bakanlığı'nın bütçeden aldığı pay ile Savunma Bakanlığı'nın aldığı pay arasında büyük orantısızlık bulunmaktadır. Savunma Bakanlığı'nın bütçeden aldığı rakama operasyon alanında ifa ettiği kamu diplomasisi faaliyetleri de dâhildir. Bu rakamlara örnek vermek gerekirse 2007 yılında Savunma Bakanı Robert Gates, bir konuşmasında aynı yıl için savunma bütçesinin yaklaşık 500 milyar dolar (Afganistan ve Irak hareketleri hariç) olduğunu ifade etmiştir. Bunun aksine Dışişleri Bakanlığının bütçesi yine aynı yıl kapsamında kamu diplomasisi masrafları dahil tüm Bakanlık harcamaları için 36 milyar dolardır.²⁴⁴

Almanya'nın kamu diplomasisi uygulamalarını oluşturan ve yönlendiren kurum ve kuruluşlarını ise çeşitli başlıklar altında ele almakta fayda vardır. Bunların başında Federal Dışişleri Bakanlığı Ofisi (Auswartiges Amt) gelmektedir. Merkezi Berlin'de bulunan Federal Dışişleri Bakanlığı Ofisi, Almanya'nın en önemli ve etkili kamu diplomasisi uygulama aracı konumundadır.²⁴⁵ Ana amacı Almanya'nın yurtdışındaki çıkarlarını sağlamak olan ve iki yüz yirmi dokuz yurt dışı temsilciliği bulunan²⁴⁶ kurum, iki bin yüzü Almanya'daki merkezlerde, dört bin altı yüz ellisi yurtdışındaki misyonlarda olmak üzere toplam altı bin yedi yüz elli kişilik daimi personelden müteşekkildir.²⁴⁷

²⁴⁴ Rachel Greenspan, Public Diplomacy in Uniform: The Role of the U.S. Department of Defense in Supporting Modern Day Public Diplomacy, (Erişim), http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2011/0104/comm/greensapn_pduniform.html, 19 Ocak 2012.

²⁴⁵ Oliver Zöllner, "**German Public Diplomacy**", Routledge Handbook of Public Diplomacy, Nancy Snow and Philip M. Taylor (ed.), New York, Routledge, 2009, s.263.

²⁴⁶ Federal Foreign Office, "About Us", (Erişim), http://www.auswaertiges-amt.de/EN/AAmt/AuswDienst/Aufgaben_node.html, 19 Aralık 2011.

²⁴⁷ Federal Foreign Office, "The Staff", (Erişim), http://www.auswaertiges-amt.de/EN/AAmt/AuswDienst/Mitarbeiter_node.html, 19 Aralık 2011.

4. Kamu Diplomasinin Karar Vericiler Üzerine Etkisi

Günümüz uluslararası ortamında kamu diplomasisini, bir devletin dış politikasının icrasında kullandığı resmî diplomatik kanallara ilave olarak, birey, grup, şirket vb. unsurlarını devreye sokarak hedef toplum üzerinde kamuoyu oluşturmak suretiyle ve karar vericilerini etkilemek yoluyla kendi milli çıkarlarını sağlama faaliyeti şeklinde tanımlamıştık. Ancak icra edilen faaliyetlerin kamu diplomasisi sayılabilmesi için bu faaliyetlerin devlet kontrolünde yani “devlet güdümlü” olarak icra edilmesi gerekmektedir. Çünkü milli çıkarların sağlanması görevi ancak devletlerin sorumluluğu altındadır. Bu maksatla faaliyetlerin icrası sürecinde önce uygulanacak kamu diplomasisi faaliyetlerinden elde edilecek hâsıla, yani bu faaliyetlerin neticesinde hedeflenen amaç ortaya konulmalıdır. Bununla birlikte hedef kitle diye adlandırabileceğimiz etki altına alınacak kamuoyu belirlenmelidir. Netice itibarıyla etki altına alınan kamuoyu tarafından devletlerin karar verme mekanizmaları baskı altında tutularak istenilen doğrultuda kararların alınması sağlanmış olacaktır.

Uygulaması zor olarak görülebilecek kamu diplomasisi faaliyetleri, aslında zorlama biçiminde olabilecek diğer tedbirler düşünüldüğünde daha az masraflı şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Bu tarz uygulamalar dikkatli planlama ve itinalı uygulama dışında uzun vadeli olarak icra edilmelidir. Üstelik getirmiş olduğu maliyet yanı sıra bir de yirmi birinci yüzyıl teknolojik koşulları göz önünde bulundurulduğunda yaratacağı etki bakımından bu tarz zorlama önlemlerinin en son çare olarak düşünülmesi gerektiği açıktır. Özellikle bir ülke kültürü, ideolojisi ve diğer özellikleri ile cazibesini arttırmak suretiyle gücünü diğer ülkelerin gözünde meşrulaştırabilirse istediğini elde etme konusunda uygulamada fazla bir zorlukla karşılaşmayacaktır.

Dış politikada tüm gayretler netice alacak biçimde sonuç odaklı şekilde icra edilmelidir. Gücün bir yere teksif edilmesi ve çabaların aynı yöne doğru yönlendirilmesi başarılı olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bu bağlamda uygulanan kamu diplomasisi faaliyetlerinin değerlendirilmesi ise neticenin alınması ve geri beslemenin yapılması bakımından önem arz eden bir

hususudur. Biz burada söz konusu değerlendirmeleri iki farklı açıdan ele alacağız. Birincisi kamu diplomasisi faaliyetlerini anketler, kamuoyu yoklamaları gibi kitlesel değerlendirme metodu etkisiyle somutlaştırma, diğeri ise yaratmış olduğu doğrudan etki yoluyla sonuçlandırma şeklinde olacaktır.

a. Karar Vericiler Üzerinde Kitlesel Değerlendirme Yöntemleri Kullanmak Suretiyle Sonuçlandırma

Kamu diplomasisini karar vericiler üzerinde kitlesel değerlendirme yöntemleri kullanmak suretiyle sonuçlandırma gayretleri, yumuşak güç faaliyetlerinin icrasına daha yakın bir uygulama görüntüsü arz etmekle birlikte yumuşak güçten farklı ve aktif bir yöntemdir. Neticesi, kamu diplomasisi uygulamalarının temel amacı olan mevcut devlet politikalarının gerçekleştirilmesi için tesir altına alınacak toplumun ikna edilerek anketler, kamuoyu yoklamaları gibi toplumun genel kanaatini belirten metotlar yoluyla o toplumu yöneten karar vericilerin etkilenmesi biçiminde tezahür eder. Bu yöntem kamu diplomasisinin ruhuna en uygun değerlendirme biçimi olarak ifade edilebilir. Açıkça ifade etmek gerekirse bahse konu yöntem, toplumun nabzının ölçülmesi suretiyle, etki altına alınan kamuoyunun etkilenme derecesini somut olarak vermektedir diyebiliriz. Aslında karar vericiler üzerinde oluşturulan kamuoyu baskısıyla doğrudan değil de dolaylı yoldan etki yaratmak suretiyle neticenin alınmasını amaçlar.

Daha önce kamuoyu bahsinde ifade etmiş olduğumuz gibi günümüzde kamuoyunun etkisi yadsınamayacak derecede önemlidir. Özellikle kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması kamuoylarının önemini arttırmıştır. Demokrasi ile yönetilen ülkelerin iktidarı elinde bulunduran karar vericilerinin, politikalarını kamuoyunu dikkate almadan yürütmeleri mümkün görülmemektedir. Hükûmetler tarafından sıklıkla başvuru kamuoyu araştırmaları da zaten halkın belirli bir konudaki fikirlerini öğrenmek için yapılan ön araştırma konumundadır. Böylece araştırmanın neticesi olumlu çıktığında karar vericiler uygulamada daha kolay karar alabilmektedir. Kamuoyuna rağmen karar almak ise birtakım zorlukları beraberinde

getirmektedir. Politikacıların kamuoyuna “seçmen” gözü ile baktığı göz önünde bulundurulursa kamuoyunun aksine yapılacak uygulamalara niçin sıcak bakmadığı anlaşılmaktadır.

Kamu diplomasisini kitlesel etki yoluyla değerlendirme uygulamalarına ilk örneği Almanya’dan vereceğiz. Doğu ve Batı Almanya’nın (o dönemdeki adlarıyla Federal ve Demokratik Almanya) birleşme sürecini kamu diplomasisi gözlüğüyle ele alan söz konusu örneğin ardından Amerika Birleşik Devletleri, Norveç ve Çin’den vereceğimiz örnekler ile devam edeceğiz.

Tablo 2: Kitlesel Değerlendirme Metodu Uygulamaları Örnek Olay Matrisi

S.N.	K/D Uygulayan Devlet	Uygulanan K/D’nin Amacı	Etki Altına Alınan Kamuoyu	Etkilenen Karar Mekanizması	Sonuç
1	Almanya	Doğu ve Batı Almanya’nın birleşme sürecini tamamlamak	Uluslararası kamuoyu	Dönemin devlet yöneticileri	Başarılı oldu.
2	ABD	2004 yılında Endonezya açıklarında meydana gelen tsunami sonrası yardım sağlayarak bölgede azalan ABD sempatisini artırmak	Başta Endonezya kamuoyu olmak üzere güney doğu Asya ülkeleri kamuoyları	Başta dönemin Endonezya yöneticileri olmak üzere güney doğu Asya ülke yöneticileri	Başarılı oldu.
3	Norveç	Uluslararası alanda etkisini artırmak	Uluslararası kamuoyu	Devlet yöneticileri	Başarılı oldu.
4	Çin	Tibet sorunun çözmek için uluslararası kamuoyunun desteğini kazanmak	Başta ABD ve Fransa olmak üzere Uluslararası kamuoyu	Başta ABD ve Fransa yöneticileri olmak üzere tüm devlet yöneticileri	Başarılı oldu.
5	ABD	ABD’nin Vietnam Savaşı’nda haklılığını uluslararası kamuoyuna anlatmak	Uluslararası kamuoyu	Dönemin devlet yöneticileri	Başarısızlıkla sonuçlandı. ABD kendi kamuoyunu dahi ikna edemedi.

(1) Doğu ve Batı Almanya'nın Birleşmesi ve Kamu Diplomasisi

Başarılı kamu diplomasisi uygulamalarından birisi 1990 yılında Doğu (Demokratik Alman Cumhuriyeti) ve Batı Almanya (Federal Almanya Cumhuriyeti)'nin birleşmesi olayında yaşanmıştır. Özellikle Federal Almanya'nın çabaları ile gerçekleşen bu önemli olay dışsal ve içsel birçok faktörün bir araya gelmesi neticesinde meydana gelmiştir. Ancak burada söz konusu olan ve bizim ele alacağımız husus, Batı Almanya'nın uyguladığı kamu diplomasisi faaliyetleri nedeniyle dış kamuoyundaki birleşme karşıtlığının azalması ve hatta birleşmeye olan katkısıdır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından galipler arasında önce dörde bölünen, fakat daha sonra iki bölümlü bir yapıya dönüşen Almanya, yaklaşık kırk beş yıl boyunca bölünmüş olarak birbirinden ayrı kalmıştır. Federal Almanya'nın anayasası (Grundgesetz), her Almanın, Federal Almanya'da vatandaşlık hakkına sahip olduğunu ifade ederek, Doğu Almanya'da yaşayan Almanlara da vatandaşlık için açık kapı bırakmaktaydı. Demokratik Almanya ise bunun değiştirilmesi için ısrar etmiş, ama değişiklik konusunda başarılı olamamıştır. Böylece birleşme gerçekleşinceye değin "Almanya Sorunu" Federal Almanya'nın dış politikasında önemli bir problem ve uğraş alanı olmuştur.²⁴⁸ Batı Almanya daha 1975 yılında imzalanan Helsinki Nihai Senedi'ne sınırların barışçıl yollarla değiştirilebileceği ilkesini koydurmak suretiyle birleşme için gerekli altyapıyı hazırlamıştı. Burada her iki Almanya'nın birleşmesinin, öteki Avrupa devletleri açısından içtenlikle istenen ve beklenen bir durum olmadığını ifade etmek yerinde olacaktır. Fakat Avrupa'da gelişen siyasi durum ve bu durum ile paralel olarak Almanya'nın azmi karşısında diğer devletler, birleşmeyi desteklediklerini açıklamaktan başka bir şey yapamamışlardır.²⁴⁹ Aslında o dönemde Avrupa genelinde yapılan kamuoyu yoklamaları yukarıda açıklanan bu tespiti doğrular niteliktedir. İbrahim S.Canbolat'ın Alman kaynaklarına dayanarak verdiği

²⁴⁸ İbrahim S. Canbolat, **Değişen Dünya ve Alman Dış Politikası: Ulusal Birlik, Ulusal Çıkar ve Kamuoyu Tercihi Açısından bir İnceleme**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1995, s.74.

²⁴⁹ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1994, s.431.

kamuoyu yoklama neticeleri bize bu konuda yeterli bilgi sunmaktadır. Avrupa'nın Alman birleşmesine olan bakışını yansıtan oylamalardan bir tanesinin sorusu "ikiye bölünmüş Almanya'nın birleşmesi dünya barışı için iyi midir? Buna taraftar mısınız, karşı mısınız?" şeklinde sorulmuş ve aşağıdaki tabloda verilen cevaplar alınmıştır.²⁵⁰

Tablo 3: Avrupa'nın Alman Birleşmesine Bakışı

ÜLKE	TARAFTAR (%)	KARŞI (%)	KARARSIZ (%)
Fransa			
1984	43	25	32
1989	68	16	16
İngiltere			
1984	51	26	23
1989	62	23	15
İtalya			
1989	66	18	16
İspanya			
1989	45	33	22
Hollanda			
1989	62	21	17
İsveç			
1989	71	17	12

Kaynak: İbrahim S. Canbolat, Değişen Dünya ve Alman Dış Politikası: Ulusal Birlik, Ulusal Çıkar ve Kamuoyu Tercihi Açısından bir İnceleme, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1995, s.88

Tablo incelendiğinde İngiliz ve Fransız kamuoyuna ait görüşlerin 1984 yılından 1989 yılına gelinceye kadar geçen sürede birleşme lehinde bir artış gösterdiği ve diğer dört ülke ile birlikte, birleşmeye taraftar olanların birleşmeye karşı olanlardan fazla olduğu görülmektedir. İşte bu noktada şu soru akla gelmektedir. 1989 yılına kadar Almanya ile ilgili olarak ne olmuştur da bahse konu ülke kamuoylarında birleşme lehine bir artış yaşanmıştır? Her iki dünya savaşı sırasında Avrupa'yı yıkan ve statükoyu kendi lehine değiştirmeye çalışan ve bu nedenle ikiye bölünerek cezalandırılmış olan Almanya'ya karşı bakış açılarını değiştiren sebep ya da sebepler nelerdir? Ya

²⁵⁰ Canbolat, a.g.e., s.88.

da Federal Almanya ne yaptı da diğer ülke kamuoylarında bu şekilde bir değişim meydana geldi?

Bu soruların cevabını Batı Almanya'nın o dönemde uygulamış olduğu kamu diplomasisi faaliyetleri arasında bulabiliriz. Bu faaliyetler bilinçli ya da bilinçsiz olarak icra edilmiş olabilmektedir. Hatırlanacağı üzere birinci bölümde ekonomik olarak güçlü olan devletlerin kamu diplomasisi faaliyetlerinde de avantajlı konumda olacağını ifade etmiştik ki Federal Almanya o dönemde ekonomik bakımdan güçlü bir ülke konumundaydı. Ekonomik cazibe merkezi olması, birçok diğer ülke vatandaşı için Batı Almanya'yı cazip hale getiriyordu. 1960'lı yılların başından itibaren Almanya'nın işçi kabul edeceğini açıklaması ülkeye yapılan göçü arttırmıştır. Eğitim seviyesi düşük olan ilk kuşakların gözünde Almanya bir fırsatlar ülkesiydi. Bu insanlar Almanya'nın reklamını kendi ülkelerinde de yapıyorlardı. Bu şekilde farkında olmadan Almanya'ya prestij kazandırma siyaseti takip ediyorlardı. Zaten Batı Almanya, siyasi olarak Avrupa ülkeleri ile entegrasyona giderek Avrupa Konseyi, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu, Batı Avrupa Birliği, NATO, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu gibi uluslararası örgüt ve kuruluşlara üye olmuştur. Bu katılımlar diğer ülkeler ile müşterek faaliyetler içerisinde bulunulmasını sağlamış ve Almanya hakkındaki savaştan kalan olumsuz düşüncelerin silinmesini kolaylaştırmıştır.

Savaştan arta kalan ve Batı Almanya'ya prestij kazandıran bir diğer olay da Doğu Almanya'nın yerine bu borçları üstlenmesi ve galip devletlere yapılan savaş tazminatı ile Yahudilerin iyileştirme tazminatlarını ödemesidir. Bu durum da diğer ülkeler nezdinde Batı Almanya'nın uluslararası ortamda sözüne güvenilir bir devlet olduğunun göstergesi olmuştur. Yine savaştan sonra tarihi bir husumet içerisinde bulunduğu Fransa ile ilişkilerini geliştirmesi ise hem bu iki ülkede, hem de diğer ülkelerde çok olumlu karşılanmış, böylece Avrupa'da güven ortamının geliştirilmesi sağlanmıştır.

Federal Almanya Başbakanı Willy Brandt'in 1970 yılındaki Polonya ziyareti sırasında Varşova Gettosu Ayaklanması Anıtı önünde sürpriz şekilde diz çöküşü hafızalardan silinmeyecek bir görüntü oluşturmuştur. (Ek-10) O

sırada hiçbir şey söylemeyen Brandt'ın yapmış olduğu bu hareket “özür” olarak algılanmıştır. Brandt daha sonra, yapmış olduğu bu davranışını, “Alman tarihinin uçurumunda, öldürülen milyonların yükünü taşıyarak, insanların sözler yetersiz kaldığında yaptığı şeyi yaptım” şeklinde açıklamıştır.²⁵¹ Açıklama o dönemde Polonya halkının gözünde Batı Almanya için olumlu bir hava estirmiştir.

Son olarak Avrupa Topluluğu içerisinde yer alan Federal Almanya'nın diğer ülkeler ile uyumu, topluluk içinde oynadığı ekonomik ve politik rolü ve onlarla entegrasyonu da, özelde Batı Almanya'nın genelde ise tüm Almanların hafızalarda kalan kötü imajını düzelter bir faktör olmuştur. Konunun başında da söylediğimiz gibi, Federal Almanya tarafından bilinçli ya da bilinçsiz olarak icra edilen kamu diplomasisi faaliyetleri, kamuoyu yoklamalarından da anlaşılacağı üzere, bu birleşmeye taraftar olmayan dış kamuoyunu da ikna ederek, bölünmüş olan ülkenin yeniden birleşmesine katkı sağlamıştır diyebiliriz.

(2) Doğal Afetler, İnsani Yardım Faaliyetleri ve ABD Kamu Diplomasisi

ABD'nin kamu diplomasisi uygulamaları kapsamında yapmış olduğu insani yardım faaliyetleri de ülkenin uluslararası imajının artmasına katkı sağlayan bir faktör olmaktadır. Bu konuya verilebilecek en güzel örnek Hint Okyanusunda meydana gelen deprem ve depremin ardından oluşan tsunami sonrasında Amerikan Deniz Kuvvetleri'nce yapılan yardımdır. 26 Aralık 2004 günü Endonezya'nın Sumatra Adası'nın 150 mil açıklarında Richter ölçeğine göre 9.0 şiddetinde bir deprem meydana gelmiştir. Oluşan bu depremin büyüklüğünü ifade etmek gerekirse açığa çıkardığı enerji Hiroşima'ya atılan atom bombasının 23.000 katı büyüklüğünde gerçekleşmiştir. Bu deprem ve akabinde oluşan tsunami tarihte karşılaşılan ve kayda geçen en büyük tsunami unvanını almış ve on iki ülkede toplam 225.000 kişinin ölümüne, 1

²⁵¹ Milliyet Gazetesi Dış Haberler Servisi, “Diğer Ülkeler Nasıl Özür Diledi?”, (Erişim) <http://siyaset.milliyet.com.tr/diger-ulkeler-nasil-ozur-diledi-/siyaset/siyasetdetay/25.11.2011/1467067/default.htm> , 25 Kasım 2011.

milyon civarında insanın işsiz kalmasına ve 1,6 milyondan fazla insanın göç etmesine yol açmıştır.²⁵² Bu olayın ardından ABD hükûmeti tarafından felaketten en fazla etkilenen yer olan Aceh bölgesine Donanmaya ait bir hastane gemisi gönderilmiş ve kurtarma çalışmalarına iştirak edilmiştir. Pew Global Araştırmalar Merkezine göre söz konusu insani yardım faaliyetinin yaratmış olduğu etki büyük olmuştur. 2003'te ABD'nin Irak harekâtı sonrasında Endonezya'daki halkın sadece %15'i ABD hakkında olumlu bir düşünceye sahipken, yardım faaliyetinden birkaç ay sonra 2005 yılının ilkbaharında tekrar yapılan kamuoyu yoklamalarında bu oran %38'e çıkmıştır. Bununla birlikte kamuoyunun %79'u tsunami sonrasında ABD'nin yardım çabalarının bu ülke hakkındaki olumsuz görüşleri değiştirmeye başladığını ifade etmiştir. Bununla birlikte ABD'nin 1992 yılında çeşitli nedenlerle askıya almış olduğu Endonezya ile olan askerî ilişkileri (Endonezya askerî personelinin ABD'de eğitim programlarına katılması ve bu ülkeye silah satışı gibi) 2005 yılında tekrar yürürlüğe sokması da iki ülke arasında olumlu bir hava estirmiştir.²⁵³ Bütün bu gelişmelerin Endonezya karar verme mekanizmaları üzerindeki etkisini Endonezya'nın somut ABD politikalarındaki değişimden anlamaktayız. Güneydoğu Asya'da ABD'nin Çin ile yaşadığı rekabet ortamında Endonezya'nın gerek ekonomik, gerekse stratejik olarak ABD'ye daha yakın durması (her ne kadar Çin'in bu ülkeye ekonomik ve askerî alanlarda birçok yardım vaadinde bulunmasına rağmen) uygulanan kamu diplomasisi faaliyetleri sayesinde ibrenin ABD lehine dönmeye başlamış olduğunun göstergesi olmaktadır.²⁵⁴

ABD kamu diplomasisi uygulamaları yoluyla ABD'nin imajına katkı sağlayan benzer bir olay da 11 Mart 2011 tarihinde Japonya'da meydana

²⁵² Lynn Letukas ve John Barnshaw, A World-System Approach to Post-Catastrophe International Relief, **Social Forces**, Vol. 87, No. 2, Dec. 2008, ss. 1065-1066.

²⁵³ Jane Perlez, "Indonesia Welcomes U.S. Plan to Resume Training in Military", **The New York Times**, 01 Mart 2005, (Erişim) http://www.nytimes.com/2005/03/01/international/asia/01indo.html?_r=1&scp=2&sq=Indonesia+U.S.+relations&st=nyt, 20 Aralık 2011.

²⁵⁴ Norimitsu Onishi, "Obama and China Play Rival Suitors to Indonesia", **The New York Times**, 09 Kasım 2010, s.A6, (Erişim) <http://www.nytimes.com/2010/11/10/world/asia/10indo.html?scp=1&sq=Obama+and+China+Play+Rival+Suitors+to+Indonesia&st=nyt>, 20 Aralık 2011.

gelen deprem ve tsunami nedeniyle ABD Silahlı Kuvvetleri'nin yardımını içermektedir. Yardım öncesi Japon kamuoyunda ABD hakkında olumlu düşünceye sahip olanların oranı %66 iken, doğal afetler neticesinde yapılan yardımlar sonucunda bu oran % 85'e yükselmiştir.²⁵⁵

(3) Norveç Kamu Diplomasisi

Başarılı kamu diplomasisi uygulamalarından bir diğer örneği de Norveç'ten vermek yerinde olacaktır. Yaklaşık beş milyon gibi küçük bir nüfusa sahip bir Avrupa ülkesi olan Norveç, Avrupa Birliği'ne üye değildir. Uluslararası alanda yani Norveç dışında yaygın şekilde kullanılan bir dile sahip değildir. Coğrafi olarak Avrupa'nın merkezinden uzakta, kuzey bölgesinde yer almaktadır. Hollanda ya da Belçika gibi merkezi bir Avrupa devleti olmamakla birlikte, yaygın bir dış turizm imkân ve kabiliyeti de bulunmamaktadır. Uluslararası ticaret alanında da marka olmuş şirkete ya da şirketlere sahip değildir. Yurt dışına ihraç edeceği uluslararası bir popüler kültürü mevcut değildir.²⁵⁶ Ancak tüm bu dezavantajlarına rağmen Norveç, kamu diplomasisi faaliyetleri bakımından kendinden söz ettirmeyi nasıl başarmıştır? Ayrıca gayretlerini ne şekilde yönlendirmiş, bulunduğu noktaya hangi yöntemleri kullanarak ulaşmıştır? Bütün bunları yaparken uluslararası kamuoyunun sempatisini kazanmak için neler yapmıştır?

Yukarıda sayılan bütün olumsuz hususlara karşın Norveç'in kişi başına düşen milli geliri 66.047 Avro (yaklaşık 82.045 \$)'dur. Ekonomik bakımdan güçlü olan Norveç, anayasal bir monarşi ve parlamenter hükûmet sistemine sahiptir. NATO'nun kurucu üyelerinden biri olan Norveç BM bünyesinde de özellikle barışı inşa faaliyetlerinde önemli roller almaktadır.²⁵⁷ Ayrıca İsveçli

²⁵⁵ Richard Wike, "Does Humanitarian Aid Improve America's Image?", **PEW Araştırma Merkezi**, (Erişim), <http://www.pewglobal.org/2012/03/06/does-humanitarian-aid-improve-americas-image/>, 08 Mart 2012.

²⁵⁶ Leonard, Stead ve Smewing, **a.g.e.**, s.169.

²⁵⁷ Norveç, 2006 yılında teşkil edilen BM Barışı İnşa Komisyonu'nun ilk üyelerinden birisidir. Ayrıca BM bünyesinde çatışma önleme ve kriz yönetimi konularında aktif rol almaktadır. Norveç resmi internet Sitesi, "Norway and the UN", <http://www.norway.org.tr/aboutnorway/government-and-policy/peace/un/>, (Erişim), 19 Temmuz 2012.

bir işadamı olan Alfred Nobel (1833-1896)'in adına gerçekleştirilen edebiyat, fizik, kimya ve tıp alanlarındaki Nobel ödülleri İsveç kuruluşları tarafından verilmekte, fakat beşinci ödül olan Nobel Barış Ödülü (Alfred Nobel'in isteği doğrultusunda) Norveç Parlamentosu tarafından görevlendirilen bağımsız bir komisyon tarafından tespit edilerek verilmektedir.²⁵⁸ Bahse konu uygulama, kamu diplomasisi bakımından uluslararası alanında Norveç'e ilave bir güç ve prestij sağlamakta, Norveç de icra etmekte olduğu barışı destekleme ve arabuluculuk faaliyetleriyle bu şansını iyi değerlendirmektedir.

Bununla birlikte Norveç, 2011 yılında Japonya ve ABD'nin ardından BM Kalkınma Programı'na 255 milyon dolarlık bağışla katkı sağlayan üçüncü ülke konumundadır.²⁵⁹ Yine 2011 yılının insani kalkınmışlık indeksinde birinci sırayı almaktadır.²⁶⁰

İşte bütün bu açıklamalara istinaden diyebiliriz ki, Norveç'in başarı öyküsünün arkasında ayrıntılı planlama ve başarılı bir icra yatmaktadır. 2004 yılında dönemin Norveç Dışişleri Bakanı Jan Petersen, ABD'nin Seattle kentinde yapmış olduğu bir konuşmada Norveç kamu diplomasisinin üç kısımdan oluştuğunu ifade etmiştir. Bu kısımları, Norveç'in kültürel alanda tezahürü, ticari olarak tanıtımı ve genel kapsamlı ülkesel olarak tanıtımı şeklinde açıklamıştır.²⁶¹

Bu hedeflerini yerine getirebilmek maksadıyla özellikle büyükelçiliğinin bulunduğu tüm ülkelerde kamu diplomasisi faaliyetlerini etkin olarak uygulamak yerine, Norveç Hükûmeti bir önceliklendirme yaparak söz konusu faaliyetleri altı ülke kamuoyu üzerinde yoğunlaştırmıştır. ABD, İngiltere, Almanya, Rusya, Japonya ve Fransa'dan oluşan bu grupta icra ettiği faaliyetler için 5 milyon sterlin kadar bir bütçe ayırmıştır. Söz konusu altı ülke

²⁵⁸ Norveç resmi internet Sitesi, "The Nobel Peace Prize", <http://www.norway.org.tr/aboutnorway/government-and-policy/peace/prize/> , (Erişim), 19 Temmuz 2012.

²⁵⁹ UNDP Annual Report 2011/2012, s.42.

²⁶⁰ BM Kalkınma Ajansı İnsani Kalkınmışlık Raporları, "UNDP Human Development Reports: Human Development Index (HDI) - 2011 Rankings", (Erişim),

<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/TUR.html> , 19 Temmuz 2012.

²⁶¹ Dönemin Norveç Dışişleri Bakanı Jan Petersen, "Norwegian Public Diplomacy", http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/ud/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2004/norwegian_public_diplomacy.html?id=268421 , (Erişim), 20 Temmuz 2012.

özenle seçilmiştir. ABD ve Rusya, Norveç ile hayati güvenlik ilişkisi içinde bulunan iki devlettir. (Rusya aynı zamanda Norveç'in sınır bölgesini etkilemektedir.) İngiltere, Almanya ve Fransa ise Avrupa Birliği'nin içinde yer alan lokomotif ülkelerdir. Japonya'nın da ekonomik gücü bilinmektedir. Söz konusu altı ülkenin dışındaki ülkelerde yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri ise buralarda bulunan büyükelçiliklerin yerel çalışanları tarafından ya da elçilikteki diplomatlara ilave görevler verilmek suretiyle yerine getirilmektedir. Norveç'in uluslararası politik arenadaki temel hedefi ise, özellikle BM kapsamında barışın sağlanmasına öncülük etmek ve çatışma önleme üzerine kuruludur. Açıkça söylemek gerekirse, Norveç tüm dünya ülkelerine tek bir mesaj verme gayreti üzerine yoğunlaşmıştır. Bu da Norveç'in "dünya barışının gücü" olduğu iddiasıdır.²⁶²

Norveç'in bu gücünü, küresel açıdan bakıldığında Ortadoğu, Sri Lanka ve dünyanın diğer bölgelerinde meydana gelen anlaşmazlıkların çözümünde oynadığı rollerden ve bütçesinden ayırdığı fon sayesinde ihtiyacı bulunan ülkelere yapmış olduğu yardımlardan, bölgesel açıdan bakıldığında ise Kuzey-Batı Rusya'da yer alan Barent bölgesinin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkılarından aldığı ifade edilebilir. Bunlara ilave olarak Oslo'da bulunan "Barış Araştırmaları Enstitüsü" (PRIO-Peace Research Institute) ile dünya barışına katkı sağlama gayreti içerisindedir. İcra edilen ilave kamu diplomasisi faaliyetleri arasında, kraliyet ailesinin üyeleri tarafından diğer ülkelere yapılan ziyaretleri, Nobel Barış Ödülü'nün barış ve insan haklarına katkılarından dolayı seçilen şahıslara verilmesi faaliyetini ve her genç Norveçli'nin gönüllü bir kamu diplomasisi ajanı olduğu mantığından hareketle Dışişleri Bakanlığı'nca kendi vatandaşlarına verilen çeşitli kursları sayabiliriz. Deniz aşırı ülkelerde kurumsal bazda icra edilen kamu diplomasisi faaliyetleri ise biraz daha farklı biçimde icra edilmektedir. Burada "Norveç Takımı" (Team Norway) adı altında Büyükelçilikleri, Norveç Turizm Kurulu'nu, Deniz Ürünleri İhracat Konseyi'ni, Ticaret Odalarını bir çatı altında birleştiren ve birbirine irtibatlayan bir yapı teşkil edilmiştir. Birbirleri ile yatay

²⁶² Leonard, Stead ve Smewing, *a.g.e.*, ss. 169-170.

koordinasyonlarda bulunan bu yapı, belirli aralıklar ile toplanarak Norveç'in uluslararası alanda faaliyet gösteren kuruluşları arasında icra edilen ve edilecek kamu diplomasisi faaliyetlerine yönelik bilgi alışverişi sağlamayı amaçlamaktadır.²⁶³

(4) Çin Kamu Diplomasisi

Başka bir örneği de Çin'in Tibet sorunu nedeniyle hayata geçirdiği kamu diplomasisi uygulamalarından vereceğiz. Çin'in genel profiline bir göz atacak olursak, yaklaşık 1,4 milyar nüfusuyla dünyanın en kalabalık ülkesi olduğunu görmekteyiz. Çin, büyük olan nüfusunun da etkisiyle, ekonomik olarak 7.400 dolarlık kişi başına düşen milli gelire sahiptir.²⁶⁴ Önceleri dışa kapalı olan ve kendisine özgü komünist rejimle idare edilen Çin, son yıllarda dış dünya ile entegre olma bakımından bir hayli yol kat etmiştir. 1989 yılında yaşanan Tiananmen olayları nedeniyle uluslararası ortamda büyük oranda prestij kaybına uğrasa da daha sonra bu sıkıntıları atlattır. Bununla beraber insan hakları, Tayvan sorunu, Uygur Türkleri meseleleri Çin'in çözüm bulunmasını bekleyen problemlerinden bazılarıdır. Tibet meselesi de bu kapsamda yer almakta olup bu sorunun halli için Çin, kamu diplomasisi uygulamalarından istifade etme yoluna gitmiştir. Çin için özellikle iç siyasi sorunlar olarak nitelendirilen söz konusu meseleler günümüzde birçok ülkeyi ilgilendiren çok boyutlu bir yapı arz etmektedir.

Bütün bu sorunların ötesinde Çin ülke olarak pozitif yönde değişim göstermektedir. Dünyanın altıncı büyük ekonomisine, geniş ve yaygın bir kültür mirasına sahip bulunması, komşu ve bölge devletleri ile ilişkilerinde yapıcı yaklaşımlar içinde olması Çin'in yumuşak gücünü arttıran etkenlerdir. Bütün bunlara ilave olarak son yıllarda giderek artan ve dikkatli bir biçimde uygulanan Çin'in kamu diplomasisi faaliyetleri bu konuda ülke çıkarlarına katkı sağlayan en önemli unsurdur. Çin tarafından uygulanan bahse konu

²⁶³ Leonard, Stead ve Smewing, **a.g.e.**, s.171-174.

²⁶⁴ Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Resmi İnternet sitesi, "International Human Development Indicators", <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/CHN.html> , (Erişim) 22 Temmuz 2012.

kamu diplomasisi faaliyetlerinden bazıları şunlardır: 1978–2008 yılları arasında yurt dışında eğitim gören öğrenci sayısı 1,4 milyon, 2009 yılında Çin’de öğrenim gören yabancı öğrenci sayısı 220.000’dir. Birçok ülkede Çin dilini, tarihini ve kültürünü öğreten Konfiçyüs Enstitüleri açılmıştır. CNN’e paralel ama rakip bir haber kanalı olan CCTV kurulmuş ve dünya geneline yayın yapmaktadır. Çin, Dünya Ticaret Örgütü bünyesine dâhil olmuştur. Birleşmiş Milletler emrine barışı destekleme harekâtlarında kullanılmak üzere 3.000 kişilik askerî personel görevlendirmiştir.²⁶⁵

Yukarıda açıklanan kamu diplomasisi faaliyetlerine ilave olarak Çin, Kuzey Kore’nin nükleer güç haline gelmesini engellemek amacıyla altı ülkenin katıldığı görüşmelere iştirak etmekte ve bu görüşmelerde sorumluluk sahibi bir dünya gücü gibi davranmaktadır. Bu durum dünya kamuoyunda Çin lehine olumlu görüşler oluşmasını sağlamaktadır. 2008 yılında düzenlenen olimpiyatlarda aday ülke konumundayken yürütmüş olduğu kampanya neticesinde Olimpiyat Komitesi tarafından seçilerek başarılı bir şekilde olimpiyatları icra etmiştir. Bunun ötesinde olimpiyatlar sayesinde tüm dünyaya açılım yapan yeni Çin’in reklamını ve tanıtımını yapma imkânını bulmuştur.²⁶⁶

Dış politikada büyük bir değişim geçiren Çin’in iki binli yılların başından itibaren icra etmekte olduğu kamu diplomasisi faaliyetlerinin dört temel amacı bulunmaktadır. İlk olarak Çin Halk Cumhuriyeti, kendi vatandaşlarına daha iyi bir gelecek verebilmenin gayreti içerisinde. Ayrıca gayretlerini yürütürken göstermiş olduğu politik çabaları diğer devletlerin göz ardı etmemesi için gerekli çalışmaları yapmaktadır. Bu maksatla dergi, gazete, televizyon, internet gibi medya araçlarından ve akademik personel değişim programlarından istifade etmektedir. Ayrıca iktisadi alanda kendisinden korkulmayan, diğer devletlerle ekonomik bir ortak ve dünyada yükselen bir ekonomik güç olmaya çalışmaktadır. (Çin, ASEAN ülkeleri ile giderek artan ekonomik işbirliği içindedir.) Yöneticileri ve devlet adamları uluslararası topluluk içerisinde Çin’in, güvenilir ve sorumluluk sahibi bir ülke görünümüne

²⁶⁵ Nye, “**The Future of Power**”, s.88.

²⁶⁶ Melissen, **a.g.e.**, s.88.

kavuşmasını arzu etmektedirler. Son olarak Çin, köklü bir geçmişe ve eski bir medeniyete sahip bir ülke olarak, uluslararası toplum tarafından saygı görebilmek için gerekli çalışmaları yapmaktadır.²⁶⁷

Çin'in Tibet ile ilgili politikalarını incelediğimizde asıl sorunun Tibet'in ayrılıkçılığı ile Çin'in bütünleştiriciği olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani Çin, Tibet'in Çin'in bir toprağı olduğunu kabul ederken, Tibet Çin'in Tibet'e baskı ve zorlama tedbirleri ile sahip olmaya çalıştığını iddia etmektedir. Uluslararası kamuoyu da genel itibarıyla Dalay Lama'nın ülkesi olan Tibet'i haklı görmektedir. Geline nokta itibarıyla Çin'in, zorlama tedbirleri ile sonuç almak yerine, imajını zedelemekten kamu diplomasisi faaliyetleri ile netice almaya çalıştığı gözlenmektedir. Bu maksatla Tibet konusunun çözümü için Çin Hükûmeti tarafından dâhili ve harici bir dizi kamu diplomasisi uygulama faaliyeti planlanmıştır. Çin kamu diplomasisi ile ilgili çalışmalar yapan Ingrid d'Hooghe bahse konu diplomatik önlemleri planlarken Çin Hükûmeti'nin önceliği Tibet'e en çok destek veren iki ülkeye yani ABD ve Fransa'ya verdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte d'Hooghe, Çin tarafından planlanan kamu diplomasisi faaliyetlerini şöyle açıklamaktadır: “Ülke dışında yaşayan Tibetlilere memleket özlemi konulu kampanyalar başlatılmış ve Çin hükûmeti, uluslararası akademisyenleri, haber muhabirlerini ve diplomatları Tibet'e davet ederek onların yakından bilgi almalarını sağlamıştır. Yabancı medya organlarında görev yapan gazeteciler arasından, çok seçici davranarak, objektif olanlarını Tibet'e davet ederek durumu yakından görmelerini sağlamış, onlar da geri döndüklerinde gördükleri ile ilgili yazılar kaleme almışlardır. Çin Hükûmeti tarafından hazırlanan ve devlet politikalarını içeren “beyaz kâğıt” (white paper) olarak nitelendirilen resmi belgeler, karar vericiler, entelektüeller ve akademisyenlere gönderilerek bu belgelerin onlar tarafından okunmasını sağlamıştır. Ayrıca, Çin Hükûmeti tarafından Tibetli şarkıcı, dansçı ve müzisyenler yurt dışına gönderilmiş, ilave olarak yurtdışında Tibet ile ilgili sergiler düzenlenmiş ve Çinli Tibetologlara konferanslar

---

²⁶⁷ Melissen, a.g.e., s.93-94.

verdirilmiştir.”²⁶⁸ Bu faaliyetler kısa vadede ciddi sonuçlar vermemiş, ancak Tibet sorununa yönelik olarak eskisi kadar tepki ile de karşılaşılmamıştır.

Söz konusu kamu diplomasisi faaliyetlerinin icraata geçirilmesinin ardından dönemin Çin devlet başkanı Hu Jintao, Avustralya’ya düzenlediği bir gezi sırasında Tibetli protestocular tarafından fazla taciz edilmemiş, bilakis Tibetli bir grup tarafından Avustralya’nın önde gelen gazetelerinden birisine, “Avustralya’ya hoşgeldiniz. Başarılı ve güzel bir ziyaret geçirmenizi diliyoruz” şeklinde tam sayfa ilan vermişlerdir.²⁶⁹ Konu üzerinde ayrıntılı hazırlanıp takip edilen kamu diplomasisi faaliyetleri sayesinde, dış kamuoyunda, Tibet sorunu ile ilgili olarak Çin Hükûmeti’nin karşılaştığı baskılar azalmıştır. Ancak bu sorun halen tam olarak çözüme kavuşturulmuş değildir.

(5) Vietnam Savaşı ve ABD Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisinin başarılı örneklerini inceledikten sonra burada başarısız bir örneği ele alacağız. ABD’nin Vietnam Savaşı’nda Vietnamlılar ve Batı Bloku’na dahil olan ülkeler üzerinde uyguladığı/uygulamaya çalıştığı kamu diplomasisi faaliyetleri bu konudaki örneğimizi teşkil etmektedir.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından oluşan iki kutuplu dünya düzeninde ABD Sovyet Rusya ile uluslararası alanda güç mücadelesine girmiş ve özellikle Kore Savaşı ile kızışan rekabet Vietnam Savaşı ile birlikte en üst seviyeye ulaşmıştır. Bu süreçte komünist ideolojiye sahip ülkeleri çevreleme doktrinini hayata geçiren ABD, aynı uygulamayı Kuzey Vietnam’a karşı da yürütmüştür. 1960’lı yılların başından 1970’li yılların ortasına kadar devam eden süreç, her iki tarafın kayıplarıyla birlikte ABD aleyhine sonuçlanmıştır. Savaşın başladığı yıllarda ABD’nin sahip olduğu güçlü basın ve medya kuruluşları ile yoğun şekilde etki altına almaya çalıştığı Vietnamlılar, söz konusu faaliyetlerden fazla etkilenmeden savaşı sürdürmüş ve savaşın sonucunda kayıplarının çok olmasına rağmen kazanan taraf

²⁶⁸ Melissen, **a.g.e.**, s.101.

²⁶⁹ Kurlantzick, **a.g.e.**, s.3.

olmuşlardır. Hatta ABD, savaşın ilerleyen yıllarında dış kamuoyundaki olumsuz görüşler bir yana kendi kamuoyunu dahi etkileyemez konuma düşmekten kurtulamamıştır.

Kamu diplomasisinde dış politik faaliyetlerin bu faaliyetlerin uygulayıcısı konumunda bulunan devletler tarafından planlandığını ve yönlendirildiğini, fakat uygulamanın resmî ya da sivil tüm kuruluşlar tarafından yapıldığını daha önceki bölümlerde izah etmiştik. Vietnam Savaşı ile ilgili tüm enformasyon ve bilgi akışı da Beyaz Saray tarafından yönlendirilmekte ve kontrol edilmekteydi. Bu savaş sırasında karar verici konumunda bulunan devlet adamları ve üst düzey kamu görevlileri ile diğer görevliler olan askeri yetkililer ve basın arasında bir gerginlik ve güvensizlik ortamı oluşmuştur.²⁷⁰ Savaşta kayıplar arttıkça ve sonuç alınamadıkça söz konusu gerginlik artmıştır. Sonuç olarak, ABD'nin savaşı kaybetmesine ve sadece savaşı değil, uluslararası ortamda itibarını ve prestijini de kaybetmesine yol açan gelişmeler yaşanmıştır.

Burada dikkat etmemiz gereken nokta savaşın başlarında kamuoyu desteği yüksek iken geçen zaman içerisinde bu desteğin azalması ve ABD dış politikası aleyhine dönmüş olmasıdır. Aşağıda yer alan tabloda Amerikan kamuoyunun Vietnam Savaşı hakkındaki düşünceleri açıkça görülmektedir:²⁷¹

---

²⁷⁰ Mutlu, **a.g.e.**, s. 215.

²⁷¹ William L. Lunch and Peter W. Sperlich, "American Public Opinion and the War in Vietnam", **The Western Political Quarterly**, Vol. 32, No. 1, March, 1979, ss. 21-44.

Tablo 4: Amerikan Kamuoyunun Vietnam Savaşı Hakkındaki Düşünceleri

SORU: Savaşa girdiğinden beri meydana gelen gelişmeler ışığında ABD'nin Vietnam'a asker göndermesi sizce yanlış mıydı? (Gallup)

<u>Tarih</u>	<u>Hayır (%)</u>
Ağustos 1965	61
Mart 1966	59
Mayıs 1966	49
Eylül 1966	48
Kasım 1966	51
Şubat 1967	52
Mayıs 1967	50
Temmuz 1967	48
Ekim 1967	44
Kasım 1967	46
Şubat 1968	42
Mart 1968	41
Nisan 1968	40
Ağustos 1968	35
Ekim 1968	37
Şubat 1969	39
Ekim 1969	32
Ocak 1970	33
Nisan 1970	34
Mayıs 1970	36
Ocak 1971	31
Mayıs 1971	28

Kaynak: William L. Lunch and Peter W. Sperlich, "American Public Opinion and the War in Vietnam", The Western Political Quarterly, Vol. 32, No. 1, March, 1979, ss. 21-44.

William L. Lunch ve Peter W. Sperlich'in "Vietnam Savaşı ve Amerikan Kamuoyu" adlı makalesinden almış olduğumuz anket verileri bize savaş hakkında ABD kamuoyunun gün geçtikçe olumsuz tutuma büründüğünü göstermektedir. Peki, bu negatif tutuma doğru gidişatın sebebi ne olabilir?

Aslında olumsuz yöndeki bu değişimin bize göre bir değil birbirine bağlı olarak birkaç sebebi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi özellikle kamuoyunda kayıplardaki artış nedeniyle savaşın kazanılamayacağına ve hatta gereksizliğine duyulan inancın çoğalması, bir diğeri zamanın uzaması yani savaşın sonunun görünememesi üzerine özellikle resmî makamlar üzerinde oluşan güven bunalımı hissiyatının oluşmasıdır. Bütün bu sebeplere bağlı olarak basın ve medya kuruluşlarının kamuoyunda oluşan olumsuz havaya tepkisiz kalamayarak savaşa olan ilgisini artırması ve haberleri hükûmet yetkililerinden değil kendi haber kaynaklarından almaya başlamaları Amerikan kamuoyundaki olumsuz görüşlerin diğer bir önemli sebebi olmuştur. Dolayısıyla hükûmetin icra etmeye çalıştığı kamu diplomasisi uygulamaları zayıflamaya başlamış ve sonuçta etkisini yitirmiştir. Meydana gelen yeni hükûmet de oluşan kamuoyu baskısının etkisi altında kalarak daha fazla dayanamamış ve barış görüşmelerine başlayarak savaşa son vermiştir.

b. Karar Vericiler Üzerinde Doğrudan Etki Yaratmak Suretiyle Sonuçlandırma

İngiltere, I. Dünya Savaşı'na ABD'nin sokulmasında nasıl bir kamu diplomasisi faaliyeti uygulamıştır? II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkelerine yapılan Marshall yardımları ile nasıl ABD'nin hem ekonomik ve siyasi çıkarları korunmuş, hem de prestiji nasıl artmıştır? Küba'daki füze krizinin çözülmesi için karar verici konumunda olanlar ne şekilde etki altına alınmıştır? ABD'nde Reagan Hükûmeti tarafından, Avrupa'daki olumsuz kamuoyuna rağmen, nasıl Batı Avrupa'ya nükleer füze yerleştirilmiştir? Doğu Bloku'nun dağılmasında rol oynayan kamu diplomasisi faaliyetleri nelerdir? Söz konusu faaliyetlerde karar vericiler etki altına alınabilmiş midir? Bu ve bunun gibi sorulara verilecek cevaplar, kamu diplomasisi faaliyetlerinin etkinliğini açıkça ortaya koymamıza yardım eden hususlardır. Aşağıdaki tabloda kamu diplomasisi faaliyetlerinin karar vericiler

üzerinde doğrudan etkili olmak suretiyle neticelendirilmesine bazı örnekler verilmiştir.

Tablo 5: Kamu Diplomasisi Doğrudan Etki Yoluyla Sonuçlandırma Uygulamaları Örnek Olay Matrisi

S.N.	K/D Uygulayan Devlet	Uygulanan K/D'nin Amacı	Etki Altına Alınan Kamuoyu	Etkilenen Karar Mekanizması	Sonuç
1	İngiltere	ABD'nin müttefikler lehine I.Dünya Savaşı'na dâhil edilmesi	ABD Kamuoyu	Dönemin ABD yönetici ve karar vericileri	Olumlu olmuştur. Sonuçta ABD savaşa dahil edilmiştir.
2	ABD	II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkelerine yapılan Marshall yardımları ile ABD'nin ekonomik ve siyasi çıkarını korumak ve prestijini artırmak	Genel kapsamda uluslararası, özel kapsamda Avrupa kamuoyu	Dönemin Marshall yardımını alan ülke yöneticileri	ABD'nin ekonomik ve siyasi üstünlüğü perçinlendi ve prestiji arttı.
3	ABD	Küba'daki füze krizinin çözümlenmesi için uluslararası kamuoyunun desteğinin kazanılması	Başta SSCB kamuoyu olmak üzere uluslararası kamuoyu	Dönemin SSCB yöneticileri	SSCB, füzelerini ve füze rampalarını Küba'dan söküp götürmüştür.
4	ABD	ABD'de Reagan Hükûmeti tarafından, Avrupa'daki olumsuz kamuoyuna rağmen, Batı Avrupa'ya nükleer füze yerleştirmek	Batı Avrupa Kamuoyu	Dönemin Batı Avrupa devlet yöneticileri	Olumlu olmuş, Batı Avrupa'daki olumsuz kamuoyuna rağmen bu bölgeye nükleer füzeler yerleştirilmiştir.
5	ABD	Sovyetler Birliği'nin tüm dünyadaki etkisini sınırlamak ve komünizm tehdidini ortadan kaldırmak	Başta SSCB kamuoyu olmak üzere tüm komünist blok ülke kamuoyları	Başta dönemin SSCB yöneticileri olmak üzere tüm komünist blok ülke yöneticileri	Faaliyet başarılı oldu ve SSCB ile onun liderliğindeki komünist blok dağıldı

(1) İngiltere'nin ABD'ni I. Dünya Savaşı'na Sokmak İçin Harcadığı Çabalar

Birinci Dünya Savaşı yıllarında karşılaştığımız kamu diplomasisi uygulamalarına İngiltere'nin Amerika Birleşik Devletleri'ni savaşa sokma girişimlerinde rastlamaktayız. Yıllardır Monroe Doktrini'ne sıkı sıkıya bağlı olan Amerikan dış politikası, Birinci Dünya Savaşı yıllarında bu doktrine ara vermiş ve kendisini savaşın içerisinde bulmuştur. Bir kısım faktörlerin yanı sıra İngiltere'nin çabaları da bu konuda etkili olmuş ve nihayetinde ABD kamuoyu ve karar vericileri ikna edilerek savaşa iştiraki sağlanmıştır.

Savaş başladıktan iki yıl sonra, 1916 yılında, ABD'nde icra edilen başkanlık seçim kampanyasında Wilson'un Amerikan kamuoyuna söylediklerini hatırlamak gerekirse, konumuza doğru bir başlangıç yapmış oluruz:²⁷²

“Bu ülkeyi savaş dışında tutmak için bana güvendiğinizi biliyorum. Şimdiye kadar bunu yaptım ve şimdi söz veriyorum ki, mümkün olursa ve Tanrı'nın yardımıyla buna devam edeceğim...”

Allan Nevins ve Henry Steele Commager'e göre tarafsızlık yönündeki bu söylemlerin etkisiyle ve de neticesinde Başkan Wilson seçimleri yeniden kazanmıştı. Nihayetinde ise müttefiklere duyulan sempati ve Alman zaferinin sonuçlarından korkma, Amerikan politikalarını tesiri altına alarak savaşa girmesini sağlamıştı.²⁷³ Aslında o dönemde ABD kamuoyu yıllardır uygulanan Monroe doktrininin de etkisiyle dünyanın diğer bölgelerindeki savaşlardan uzak durma eğilimindeydi. I.Dünya Savaşı'nda doğrudan çıkarı bulunmayan ABD'nin savaştan uzak kalma siyaseti de bunun bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz Nevins ve Commager'in, ABD'nin I.Dünya Savaşı'na girişi maksadıyla yapmış olduğu nitelendirmedeki “herhangi bir ülkeye duyulan sempati” tanımlamasını, İngiliz kamu diplomasisi faaliyetleri nedeniyle ABD

²⁷² Allan Nevins ve Henry Steele Commager, **ABD Tarihi**, çev. Halil İnalcık, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2005, ss.371-372.

²⁷³ Nevins ve Commager, **a.g.e.**, s.371.

kamuoyunu etkileme biçiminde değerlendirmekte ve ele almaktayız. Dolayısıyla şu soru akla gelmektedir: Savaş karşıtı olan ABD kamuoyu niçin saf değiştirerek savaşa girmeye istekli hale gelmiş ya da getirilmişti?

Bu konudaki kıymetlendirmemizin bazı ayrıntıları ve önemli delilleri mevcuttur. Bu kuvvetli delillerden birisi, Başkan Wilson'un dışişleri özel danışmanı olan Edward M. House'un Amerika'daki İngiliz Büyükelçiliği'nde görev yapan bir kişi ile yakın ve kişisel irtibatının olması ve bu irtibatları dolayısıyla baş karar verici durumunda olan ABD Başkanı'nı etkilemesiydi. 1915 yılında İngiliz hükûmeti tarafından ABD'ndeki İngiltere Büyükelçiliği'ne ataşe olarak atanan bahse konu kişi, İngiliz eski istihbarat daire başkanı Sir William Wiseman idi. Wiseman'ın ABD başkanı Wilson'un özel danışmanı Albay Edward M. House ile bireysel dostluk geliştirdiği ve hatta onunla aynı apartmanda daire kiralamak suretiyle sık sık görüşmeler yaptığı, John L. Snell'in makalesinde açıkça ifade edilmektedir.²⁷⁴ Albay House bir nevi İngiliz hükûmeti ve Başkan Wilson arasında irtibat sağlamaktaydı. İngilizlerin bu şekilde Amerikan Başkanı'na yaklaşma çabaları ile ilgili bir örnek de Henry Kissinger'ın "Diplomasi" adlı eserinde yer almaktadır. Kissinger, İngiliz Dışişleri Bakanı Edward Grey'in Wilson'un yakın arkadaşı Albay House'a mektup yazarak Amerika'nın idealist başkanına reddedemeyeceğine inandığı bir teklifte bulunduğunu ifade etmiştir. Bu teklifin esasını dünyada silahsızlandırmayı zorla uygulayacak ve anlaşmazlıkları barışçı yollardan çözecek bir Milletler Cemiyeti'nin teşkili oluşturmaktaydı. Kissinger'e göre normal şartlar altında böyle bir düşünce tarzına uzak olan İngiltere'nin Wilson'a yapmış olduğu teklif, bu ülkenin ABD'ni süratle kendi safına çekip, Alman tehdidine karşı hemen galip gelme arzusuna dayanmaktaydı. Kissinger bu olayı "ortak dil ve kültür mirası inceliklerle birleşince, İngiliz liderler kendi fikirlerini Amerikan karar verme sürecine öyle bir aşıladı ki, bunlar Washington'un kendi düşüncelerinin bir parçası olarak göründüler" şeklinde

²⁷⁴ John L. Snell, "Wilson on Germany and the Fourteen Points", *The Journal of Modern History*, Vol. 26, No. 4, December, 1954, ss. 364-369.

ifade etmiştir.²⁷⁵ İngilizlerin bu süreçte ABD'ni savaşa sokma yönünde harcamış olduğu Amerikan kamuoyunu ve karar vericilerini etkileme çabaları kesin bir başarıya ulaşmamışken, onların imdadına Alman Dışişleri Bakanı Zimmermann'ın telgrafı²⁷⁶ (Ek-11) yetişti. İngiliz istihbaratı tarafından ele geçirilen ve deşifre edilerek ABD'ne iletilen söz konusu telgraf ABD kamuoyunda Almanya aleyhine büyük bir hava estirmiş ve toplumun ikna edilerek ABD'nin savaşa katılmasında önemli bir enstrüman teşkil etmişti. (Ek-12)

Niyazi Berkes'in İngilizlerin bahse konu girişimleri hakkında yapmış olduğu mütalaalar da bizim fikirlerimizi sağlam deliller ile kuvvetlendirmiştir. Çünkü hem Almanlar için hem de İngilizler için Birinci Dünya Savaşı esnasında tarafsız devletler arasında en önemli olanı Amerika Birleşik Devletleri olmuştur. ABD'nin harbe girişinden önce halk kütlelerinde Amerika'nın harbe girişi aleyhine cereyan eden kuvvetli havanın tesbiti için 1914 yılında ABD'nde yapılan anketlere göz atmak yeterlidir. 1914 yılının sonbaharında 364 gazete üzerinde yapılan bir ankette sorulan "Avrupa harbinde hangi tarafı tutarsınız?" sorusuna 242 gazete yani üçte ikisi hiçbir tarafı tercih etmediğini bildirmişti. Burada en önemli vazifesi söz konusu fikirleri ve cereyanları tersine çevirmek olan İngilizlerin yapmış olduğu faaliyetler başarılı olmuştur denilebilir. Amerika'nın savaşa girişinde Amerikan halkının Anglosakson menşeli olması nedeniyle Almanlardan ziyade İngilizlere sempati duyması, Belçika'nın Almanlar tarafından çiğnenmesinin halk arasında uyandırdığı nefret, müttefiklerin ABD'den aldığı borçların ödenmesi için galip gelme gerekliliği, Lusitania vapurunun batırılması ve denizaltı harbi gibi olaylar, Almanya'nın galip gelmesi halinde Birleşik Devletlerin de istilaya uğrayacağı korkusu gibi sebepler doğru olmakla

²⁷⁵ Henry Kissinger, **Diplomasi**, 5. Baskı, çev.İbrahim H.Kurt, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2006, s.217.

²⁷⁶ Zimmermann Telgrafı olarak ifade edilen belgeye göre; ABD Almanya'ya karşı savaşa katıldığı takdirde, Meksika Almanya'nın ittifakına girecek, Almanya Meksika'ya ekonomik yardım yapacak ve ayrıca Amerikan topraklarından olan Teksas, New Mexico ve Arizona eyaletleri de Meksika'ya verilecekti. Buna karşılık Meksika, Japonya ile Almanya arasında aracılık yaparak, ABD'ne karşı bir Japonya-Almanya-Meksika ittifakının kurulmasını sağlayacaktı. Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)**, s.133.

beraber, fikirlerin yavaş yavaş harbe girmek lehine kaydırılmasında İngilizlerin çabalarının büyük hizmetleri olmuştur denilebilir. Kısacası 1914 yılından 1917'ye kadar geçen üç yıl içinde, İngilizler durmadan her vasıtaya başvurarak halk kütlelerinin görüşü üzerinde müessir olmaya muvaffak olmuştur.²⁷⁷

Netice itibarıyla ifade etmek gerekirse, ABD'nin savaşa katılmasında, İngiltere'nin doğrudan karar vericiler ya da dolaylı olarak kamuoyu üzerine yapmış olduğu çalışmalar, kamu diplomasisi faaliyetlerine güzel bir örnek teşkil etmiştir.

(2) ABD'nin Yaptığı Marshall Yardımları

II. Dünya Savaşı sonrasında ABD tarafından Avrupa ülkelerine yapılan Marshall yardımları da bu kısımda ele alacağımız kamu diplomasisi uygulama örneklerinden birisidir. Truman Doktrini'nin²⁷⁸ ardından İkinci Dünya Savaşı'ndan yıkılmış ve yıpranmış olarak çıkan Avrupa devletlerinin yeniden kalkınmasını sağlamak amacıyla George Marshall tarafından 5 Haziran 1947'de ortaya atılmıştır. Avrupa ülkelerinde epeyce yankı uyandıran söz konusu plan, Avrupa'nın sonu gelmeyen krizlerinden ve başta yiyecek olmak üzere ihtiyaçlarının hiç bitmemesinden hoşnutsuz olan ABD kamuoyunun büyük çoğunluğu tarafından olumsuz tepki ile karşılanmıştır.²⁷⁹

Planın Avrupa üzerindeki olumlu etkileri ise Avrupa ülkelerini kısa zamanda kalkındırması olmuştur. Ayrıca Avrupa'nın Birlik olma yolundaki ilk çabaları ve bu gayretlerin tohumları da ABD tarafından ortaya konulan

²⁷⁷ Niyazi Berkes, **Propaganda Nedir?**, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1942, ss.73-74.

²⁷⁸ ABD'nin, Sovyetler Birliği hakkındaki bütün dünya barışına yönelik tehdit algılamaları 12 Mart 1947'de Truman Doktrini'nin açıklanmasına neden olmuştur. Doktrinin birinci ve de en önemli amacı, dünyanın hangi bölgesinde olursa olsun Sovyet yayılcılığının önlenmesini sağlamak, aynı zamanda, Amerikan siyasi ve ekonomik anlayış biçimini de yaymaktır. Bu anlamda, Türkiye'nin ve Yunanistan'ın askerî ve siyasi açıdan desteklenmelerindeki özel amacın Sovyet tehdidini önlemek olduğu söylenebilir. Marshall Planı'ndan önce planlanıp açıklanan Truman Doktrini, Türk kamuoyunda büyük sevinç yaratmıştır.

Hüseyin Bağcı, **Türk Dış Politikası'nda 1950'li Yıllar**, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları, Ankara, 2. Baskı, 2001, ss. 6-8.

²⁷⁹ Herbert C.Mayer, **German Recovery and The Marshall Plan 1948-1952**, Edition Atlantic Forum, Bonn-Brussels-New York, 1969, s.11.

Marshall planı sayesinde atılmıştır.²⁸⁰ Plan aynı zamanda İngiltere’de ılımlı sol olarak bilinen kesimin, daha önce bencil ve kapitalist bir güç olarak nitelendirdiği ABD’ne karşı olan bakış açısını değiştirmesine yol açmıştır.²⁸¹ Bu arada Sovyetler Birliği davet edilmesine rağmen Marshall Planı’na katılmayı reddetmiş ve plana, Molotov Planı ile karşılık vermeye çalışmıştır.

Marshall Yardımları’nın, kamu diplomasisi çerçevesinde, Avrupa üzerinde bıraktığı etkiyi en iyi anlatan örneklerden bir tanesini, o dönemde söz konusu yardımlara en fazla ihtiyaç duyan Almanya’nın eski Başbakanlarından Helmut Schmidt’in yayımlanan bir makalesinde görmekteyiz. Bir dönem Alman dış politikasının karar vericilerinden olan Schmidt bu makalesinde, 1930’lu yıllarda yetişen Alman gençlerinin Amerika hakkındaki bilgilerinin Monroe Doktrini ve Birinci Dünya Savaşı’nda ABD’nin rolü gibi sadece okullarda öğretilen bilgilerle sınırlı olduğunu, bu nedenden dolayı 1939 yılında savaş başladığında ABD’deki ekonomik ve sosyal koşullar hakkında olumlu bir düşünceye sahip olmadığını ifade etmiştir. Ancak savaşın ardından Marshall Planı kapsamında yürürlüğe konulan yardımların kanaatlerini değiştirdiğini belirtmiştir. Çocukluğunda İngiliz hayranlığı ile yetiştirildiğini söyleyen Schmidt’in, 1950’lerden itibaren bu durumun değiştiğini ve en sevdiği ülkenin Amerika Birleşik Devletleri olduğunu açık bir şekilde ifade etmesi²⁸² Marshall yardımlarının kamu diplomasisi uygulamaları için teşkil ettiği güzel bir örnek olmuştur.

Marshall yardımlarının dış dünyada yaratmış olduğu etkiye Türkiye’den örnek vermemiz gerekirse dönemin önemli gazetelerinden olan Ulus Gazetesinde Ahmet Şükrü Esmer imzasıyla kaleme alınan köşe yazısına göz atmanın yeterli olacağı kanaatindeyiz.²⁸³ Bu yazı kamu diplomasisinin Türkiye’deki tezahürü ve Türk toplumunun ABD’ne bakış açısını yansıttığı bakımından önemlidir.

²⁸⁰ John Killick, **The United States and European Reconstruction, 1945-1960**, Keele University Press, Edinburgh, 1997, s.9.

²⁸¹ Roy Jenkins, “Special Relationships: The Postwar Bequest”, **The Marshall Plan and It’s Legacy**, (ed.) Peter Grose, Foreign Affairs, New York, 1997, s.48.

²⁸² Helmut Schmidt, “Miles to Go: From American Plan to European Union”, **The Marshall Plan and It’s Legacy**, (ed.) Peter Grose, Foreign Affairs, New York, 1997, ss.61-62.

²⁸³ Ulus Gazetesi, Ahmet Şükrü Esmer, 19 Nisan 1948, s.3.

“...Her halde Marshall Planı devletleri arasında bulunmak Türkiye için büyük siyasi kuvvet teşkil ettiği gibi, memleketimiz iktisaden de bu kombinezona dahil bulunmaktan büyük ölçüde faydalanacaktır. Marshall Planı’na dahil olmamak Türkiye’yi siyaseten yalnızlık içine atacağı gibi, iktisaden de büyük zorluklara uğratabilirdi. Sonra şu nokta unutulmamalıdır ki Marshall Planı, daha geniş ve daha şümullü bir takım kombinezonlar için belki de bir adımdır. Böyle demokrat ve ilerici devletler grubuna girmiş bulunmak memleketimiz için hayırlı olacaktır...”

Türk dış politikasının karar vericileri açısından ABD kamu diplomasisinin en etkin uygulama vasıtalarından birisi olan Marshall Planı hakkındaki düşünceleri de pek farklı değildi. Dönemin Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak’ın, Marshall Planı kapsamında Türkiye’nin ABD ile 4 Temmuz 1948 tarihli Ekonomik İşbirliği Antlaşması’nı imzalamasının ardından sarf etmiş olduğu sözler bu durumu yansıtıyordu:²⁸⁴

“...Bu ehemmiyetle imzayı koyarken Türk milletinin büyük Amerikan Milletine karşı duyduğu şükran hislerine tercüman olmayı ve Türkiye’ye yapılacak olan ve yapılmadıkça kalkınma programının tahakkukuna ve iştirak eden diğer memleketlere karşı girişilmiş olan taahhütlerinin yerine getirilmesine imkân bulunmayan bu yardıma Türkiye’nin bağladığı bu ümitleri burada tebarüz ettirmeyi bir vazife telakki ederim...”

²⁸⁴ Ulus Gazetesi, 5 Temmuz 1948, s.1,3.

Celal Bayar da söz konusu yardımlar hususunda kaleme aldığı makalesinde bazı önemli bilgiler ortaya koymuştur. Bu bilgiler ışığında Marshall Yardımı'nın yaratmış olduğu tesir açıkça hissedilmektedir.²⁸⁵

“...Türkiye, İkinci Dünya Harbi'nin hitamından sonra Marshall Yardımı ve Truman Doktrini yolu ile Amerika'nın iktisadi ve askerî yardımına mazhar olmuştur. Bu yardımlar sayesinde Türk Ordusu, Amerikan tekniği ve malzemesi ile modernleşmiş ve çok daha kuvvetli ve müessir bir hale gelmiştir. İktisadi ve mali sahada da Amerikan yardımı Türk iktisadiyatının gelişmesinde mühim bir rol oynamıştır...

...Türkiye'ye yapılan yardım, Amerika vatandaşlarının alın terlerinin mahsulü olan ve bir ideal uğruna seve seve tahsis edilen yardımların bir parçasını teşkil etmektedir...”

Peki, bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak kabul ettiğimiz Marshall yardımlarının, bu faaliyeti planlayan ve hayata geçiren Amerika Birleşik Devletleri'ne katkısı ya da getirisi ne olmuştur? Bu konuyla ilgili olarak ABD'nin çıkarlarını siyasi ve ekonomik kazanımlar olmak üzere iki kısımda ele almak mümkündür. Siyasi olarak en önemli kazancı Birinci Dünya Savaşı'nın ardından tekrar Monroe Doktrini'ne dönüş yapan ABD'nin, yüzyıllardır dünya politikalarına yön veren Avrupa önünde liderliği ele geçirmesidir. Bu üstünlüğü sayesinde, savaşın ardından derhal Truman Doktrini ve Marshall Planı'nı yürürlüğe sokan ABD, müteakiben Avrupa ülkeleri ile 1948 tarihli Ekonomik İşbirliği Antlaşması'nı imzalamış ve 1949 yılında dünyanın en büyük askerî antlaşması ve gücü olan NATO'nun kurulmasına öncülük etmiştir. Ekonomik bakımdan ele aldığımızda ise, savaştan önce ve bilhassa savaş süresince ABD'nin en büyük ticari ortağının Avrupa ülkeleri olduğunu görmekteyiz. ABD ihracatının büyük bölümünü İngiltere başta olmak üzere Avrupa ülkelerine yaptığı bilinmektedir. Bunun

²⁸⁵ Celal Bayar, “Türkiye, NATO ve Amerikan Yardımı”, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı 27, Mayıs, 1987, ss.28-29.

yanında savaş nedeniyle de bazı ülkelere birtakım borçlar vermişti. Savaştan sonra ekonomik olarak çökmüş bir Avrupa'nın bu borçları ödeme ve daha sonra satın alınacak ABD mallarına karşı ödeme yapması çok zor olacaktı. Bununla birlikte ABD de ihtiyacı olan bazı malları yurt dışından ithal etmekteydi. Söz konusu ekonomik nedenlerle ABD, büyük savaş sonunda yıpranan Avrupa'yı ekonomik olarak kalkındırmak ve uluslararası iktisadi sisteme yeniden dinamizm kazandırmak amacıyla Marshall planını yürürlüğe koymuştur.

(3) Küba'daki Füze Krizi'nin Çözülmesi

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin genelde karar verme süreci, özelde ise karar vericiler üzerindeki etkisi ile ilgili diğer bir örneğe de Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı'nın Küba Füze Krizi'nin çözümü için oynamış olduğu rolde rastlanılmaktadır. 1962 yılında ABD ile SSCB arasında yaşanan Küba Füze Krizi sırasında oluşturulan en üst düzeydeki karar mekanizmasında yer alan Enformasyon Ajansı'nın o dönemde başkan vekili olarak görev yapan Donald M. Wilson, bu sorunun çözümü için Beyaz Saray'da acil bir komite oluşturulduğunu açıklamıştır. Kurumu adına kendisinin de bu en yüksek komite toplantısına katıldığını ve toplantının başında ABD Başkanı Kennedy tarafından "ABD'nin amacının Küba halkına karşı olmadığını açık ve net olarak onlara anlatılması" ile ilgili görüş ortaya atıldığını ifade etmiştir. Enformasyon Ajansı tarafından bu görüş doğrultusunda Güneydoğu Amerika kıyılarında bulunan güçlü radyo vericilerinin yayınları sayesinde Küba halkını bilgilendirme faaliyeti icra edilmiştir. Bununla birlikte toplantıda çözümsüzlüğün aşılması ve doğru karara varılabilmesi için Enformasyon Ajansı Başkanvekili (Donald M. Wilson) tarafından ortaya atılan U-2 istihbarat uçakları tarafından çekilen füze rampalarına ait resimlerin basına dağıtılması fikri uygun bulunmuştur. Basına dağıtılan fotoğraflar dünya kamuoyunu ABD lehine çevirmiş ve Sovyetler Birliği geri adım atmak zorunda bırakılmıştır. Böylece Soğuk Savaş

döneminin en kritik anlarından birisinde kamu diplomasisi faaliyetlerinin planlama ve icra sorumlusu konumundaki kurumun çabaları, doğrudan karar vericiyi ve karar verme sürecini etkilemiş ve bir savaş tehlikesi bertaraf edilerek ABD lehine sonuçlanmıştır.²⁸⁶

(4) Reagan Hükûmeti'nin Batı Avrupa'ya Nükleer Füze Yerleştirmek için Avrupa Kamuoyunu İkna Etmesi

Bilinçli şekilde uygulanan ABD kamu diplomasisi uygulamalarının karar verme süreçlerini etki altına almasına verebileceğimiz başka bir örneğe 1983 yılında Reagan hükûmetinin ABD füzelerini Batı Avrupa kamuoyları ve hükûmetlerinin karşı çıkmasına rağmen bu bölgeye yerleştirmesi esnasında rastlamaktayız. Soğuk Savaş döneminde nükleer silahlardan arındırılma çalışmaları esnasında yapılan görüşmelerde Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa ülkelerine SS-20 füzeleri yerleştirmesiyle başlayan kriz, ABD'nin Sovyetleri görüşme masasına yeniden çekebilmesi için aynı şekilde mukabele etmeye karar vermesiyle ortaya çıkmıştır. Krizin çözümü için ABD tarafından Sovyetler'e aynı şekilde mukabele edilmesi şeklinde öngörülen hareket tarzı, Batı Avrupa ülkelerinin kendi topraklarına nükleer silah yerleştirilmesine karşı çıkmasıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Problemin ortadan kaldırılması ve Batı toplumu ile hükûmetlerinin ikna edilmesi için Reagan yönetimi tarafından üç aşamalı bir kamu diplomasisi uygulama planı ortaya koyulmuştur. Birinci aşamada Beyaz Saray'da küçük bir koordinasyon ve danışma kurulu teşkil edilmiş ve oluşturulan bu kurulun başına Reagan'ın Başkanlık seçim reklamı kampanyasını yürüten isim olan Peter H. Dailey getirilmiştir. İkinci aşamada Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (USIA) tarafından medyanın önde gelen isimleri (Rupert Murdoch, James Goldsmith gibi) ile görüşmeler yapılarak medya kanalı ile yayınlar yapmak suretiyle Batı

²⁸⁶ Donald M. Wilson, "USIA And The Cuban Missile Crisis", **The United States Information Agency, Commemoration: Public Diplomacy, Looking Back, Looking Forward**, Washington D.C., USIA Office of Public Information, 1999, (Erişim) <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/abtusia/commins.pdf>, 28 Aralık 2011, s.26.

Avrupa kamuoyunu ikna çalışmalarına başlanmıştır. Son aşama ise ABD'nin NATO'daki daimi temsilciliğine Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi'nin kurucusu olan ve Avrupa'daki düşünce kuruluşları ile gayet iyi ilişkiler yürütmekte olan David M. Abshire'in getirilmesi olmuştur. Avrupa medyasında yapılan yayınlar ve düşünce kuruluşlarınca yürütülen faaliyetler nedeniyle Batı Avrupa Ülkeleri'nin kısa süre sonra ikna edilmesiyle sona eren krizin çözümünde isabetli olarak yapılan bu üç hamlenin payı büyük olmuş ve gösterilen çabalar sayesinde başarılı bir kamu diplomasi faaliyeti icra edilmiştir.²⁸⁷

(5) ABD'nin Soğuk Savaş'ın Sona Ertilmesinde Oynadığı Rol

Daha önce İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde ABD kamu diplomasisi faaliyetleri iki ana hedef üzerinde yoğunlaşmıştır şeklinde ifadede bulunmuştuk. Bunlardan ilki İkinci Dünya Savaşı'ndan yenilmiş ve işgal edilmiş olarak çıkan Almanya, Avusturya ve Japonya'da gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetleri, diğeri ise Soğuk Savaş döneminde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) önderliğindeki Doğu Bloku'na karşı icra edilen kamu diplomasisi faaliyetleridir.

Sovyetler Birliği'nin dağılma süreci, Batı'da ve özellikle ABD'nde kimsenin beklemediği sürpriz bir gelişme olmuştur. Bu nedenle dünyada nükleer savaş hatasına düşülmedikçe SSCB'nin varlığını her zaman koruyacağına inanılmış, bu durum dünya düzeninin kesin bir olgusu olarak görülmüştür. Siyasa yapıcılarının yararlanabildikleri en profesyonel diplomatik ve akademik tavsiyelerde bile Soğuk Savaş'ın sonsuza dek sürebileceği, yalnızca belki de çok uzun vadede detente'la belli bir yumuşama içine girebileceği varsayılmıştı. Avrupa devrimlerinin bu kadar kısa sürede bu

²⁸⁷ Nicholas J. Cull, "Public Diplomacy: Lessons From The Past", USC Center on Public Diplomacy, (Erişim), <http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf> , 5 Kasım 2011, s.31-33.

kadar çok şey başarabileceğini 1989 başlarında bile kimse tahmin edememişti.²⁸⁸

Ezcümle ifade etmek gerekir ki, Soğuk Savaş dönemi ile ilgili olarak, ABD ile arasında geçen mücadelenin kaybeden tarafı Sovyetler Birliği olmuştur. Onun bu mücadeleyi kaybetmesinin başta ekonomik ve ideolojik olmak üzere birçok sebebi bulunmaktadır. Doğu Bloku'nun dağılma sebeplerini içsel ve dışsal faktörler olmak üzere iki kısımda ele almak mümkündür. Yukarıda ifade edilen ekonomik ve ideolojik nedenler içsel faktörleri oluştururken, başta ABD olmak üzere Batı Bloku ülkeleri tarafından uygulanan faktörler dışsal nedenleri teşkil etmektedir. Amacımız burada dışsal faktörler olarak nitelendirdiğimiz hususlardan o dönemde kamuoyu tarafından pek bilinmeyen kamu diplomasisi yöntemlerinin Sovyetler Birliği liderindeki Doğu Bloku üzerindeki uygulamalarının dağılma sürecine olan katkılarını gün yüzüne çıkarmaktır.

Aslında çözülmeye neden olan sebeplerin oluşumuna destek sağlayan, ya da diğer bir ifadeyle onun altından her fırsatta bir tuğla çekip alarak dağılmasına zemin hazırlayan en temel unsur için kısaca, ABD tarafından uygulanan kamu diplomasisi faaliyetleri olmuştur dersek abartmamış oluruz. Çünkü Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dışarıdan aniden bir etkiyle değil, kendi içerisinden bir süreç dâhilinde zayıflayıp çökmüştür. Soğuk savaş döneminde demokrasiyi desteklemek, Amerikalılarla Batı Avrupalı müttefiklerinin kendilerini Marksist-Leninist rakiplerinden ayırt etmelerinin en belirgin yolu haline gelmişti.²⁸⁹ Bütün bunların sorumlusu ve nihai karar mercii dönemin baş karar vericisi olan devlet başkanı konumundaki Mihail Gorbaçov olmuştur. Onun tarafından verilen nihai karar üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olunması bizi bu yargıya götüren en kuvvetli delil konumundadır. Şimdi hareket noktası olarak bu esas kabul edildikten ve mesele bu şekilde ortaya konulduktan sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'ni çözülmeye götüren

²⁸⁸ J.M.Roberts, **Yirminci Yüzyıl Tarihi**, çev. Sinem Gül, Dost Kitabevi, Ankara, 2003, s.691.

²⁸⁹ John Lewis Gaddis, **Soğuk Savaş**, çev.Dilek Cenkçiler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008, s.227.

sebepleri ABD liderliğindeki Batı Bloku tarafından uygulanmış olan kamu diplomasisi faaliyetleri merceğinden açıklamaya çalışalım.

Sovyetler Birliği'nin gücünü ve etkisini zayıflatıp onu dağılmaya götürecek kamu diplomasisi uygulamaları söz konusu faaliyetlerin sürekli ve saldırgan biçimde icra edilmesi ile mümkündür ve ancak bu şekilde Komünist Parti'nin iradesi ülke içerisinde zayıflatılabilirdi.²⁹⁰ Bu maksadın tahakkuku için Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarında ABD, SSCB ile karşılıklı mutabakatla 1955 yılında bir antlaşma imza etmiştir. İmzalanan bu antlaşmaya göre her iki ülkede belirli oranla kısıtlı kalmak üzere kendi tanıtımlarına yönelik resimli bir dergi yayımlanmaya başlamıştır. Bu amaçla Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı tarafından hazırlanan "Ameryka" adlı dergi Sovyetler Birliği'nde, "USSR" adlı dergi (sonraları bu derginin ismi "Soviet Life" olarak değiştirilmiştir) ise ABD'de yayımlanmaya başlanmıştır. (Ek-13) Böylece her ülke kendi sosyal ve kültürel değerlerini diğerinin beğenisine sunmuştur.²⁹¹ Buna ilave olarak Enformasyon Ajansı bünyesinde saha elemanı olarak görev yapan Kathryn Gunning'e göre Ajans tarafından icra edilen kitap tercüme programları sayesinde 1950 yılından beri yaklaşık 20.000'den fazla kitap İngilizceden diğer dillere çevrilmiştir. Bu şekilde yaklaşık 190 milyon civarında kitap ve makale dağıtılmış ve birçok konu üzerinde ABD görüşlerini içeren bu çabalar diğer ülke karar mekanizmaları üzerinde dolaylı bir etki yaratmıştır.²⁹²

1975 yılında Batı ve Doğu Blokları arasındaki politik, ekonomik ve insan hakları alanlarındaki ortak tutumları belirlemek maksadıyla birçok devlet tarafından imza edilen Helsinki Sözleşmesi, kamu diplomasisi uygulamalarına çanak tutan ve bu uygulamaları kolaylaştıran bir faktör olmuştur. Üstelik bir de 1985 yılında Sovyetler Birliği'nde yönetimin başına

²⁹⁰ Nils H.Wessel, "Recasting U.S.-Soviet Exchanges", (ed.) Richard F. Staar, **Public Diplomacy: USA Versus USSR**, Hoover Institution Press, Stanford/California, 1986, ss. 158-159.

²⁹¹ **The United States Information Agency, Commemoration: Public Diplomacy, Looking Back, Looking Forward**, Washington D.C., USIA Office of Public Information, 1999, (Erişim) <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/abtusia/commins.pdf>, 28 Aralık 2011, s.17.

²⁹² Kathryn Gunning, "Five Decades of USIA's Book Translation Program", **The United States Information Agency, Commemoration: Public Diplomacy, Looking Back, Looking Forward**, Washington D.C., USIA Office of Public Information, 1999, (Erişim) <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/abtusia/commins.pdf>, 28 Aralık 2011, s.24.

Mihail Gorbaçov'un gelmesi özellikle ABD tarafından icra edilen kamu diplomasisi faaliyetlerinin uygulanmasına uygun ortam hazırlayan bir diğer husus olmuştur. ABD Doğu Bloku içerisindeki kamu diplomasisi faaliyetlerini uzun yıllar büyükelçiliklerinde yer alan kültür ataşelikleri ve kamu diplomasisi ajanları vasıtasıyla yürütmüştür. ABD'nin Sovyetler Birliği içerisindeki kamu diplomasisi stratejisi iki önemli konu üzerine odaklanmıştır. Birincisi Kremlin üzerinde uluslararası kamuoyu baskısı oluşturmak suretiyle toplumlar arası karşılıklı kültürel ilişkileri geliştirmek, diğeri ise icra edilecek karşılıklı görüşmeler yoluyla ABD ile Sovyetler Birliği arasında haber akışının sağlanması için Sovyet tarafını ikili antlaşmalar imzalamaya ikna etmektir. 1975 Helsinki Sözleşmesi'nin uygulamalarının periyodik olarak kontrolünün sağlanması hükmüne geçerlilik kazandırmak maksadıyla ABD, Kanada ve Batı Avrupa demokrasileri tarafından yapılan 1988 yılında Helsinki insan hakları hükümlerinin yerine getirilişinin kontrol edilmesi gerektiği yolundaki açıklamaları Sovyetler üzerinde kamuoyu baskısı oluşturmak suretiyle icra edilen faaliyetlere örnek olarak verilebilir. Uygulanan bu baskı politikasının etkisiyle Sovyetler Birliği 1989 yılında Viyana'da yeni bir sözleşme imzalamaya ikna edilmiş oldu. İmza edilen bu sözleşmede devletlerin, vatandaşlarının temel insan haklarının korunması konusunda gerekli tedbirleri alacağı kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte aynı sözleşmede bulunan başka bir madde ile insanların gönderdiği kişisel postaların, mektupların ve yaptıkları telefon görüşmelerinin kontrol edilemeyeceği, bir ülkeden diğer ülkeye serbestçe seyahat edebileceği açıklanmıştır. İletişimde ve haberleşmede teknolojinin kullanılmasının önemi üzerinde durulmuş ve bu maksatlarla kablolu sistemler ile uydu sistemlerinden yararlanılabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca 1985 yılında Cenova'da Reagan ile Gorbaçov arasında imzalanan ayrı bir antlaşma ile iki ülke arasında icra edilmekte olan yıllık kırk olarak tespit edilmiş olan akademik değişim programına seçilen personelde belirgin bir artış sağlanmasına karar verilmiştir. Bununla birlikte iki ülke arasında yapılan görüşmelere ilk defa sivil şirketlerin katılımı sağlanmış ve özellikle ABD film, televizyon, haber kanalları gibi medya organlarının da Sovyetler Birliği'ne girişi sağlanmıştır. Bütün bu uygulamalar ABD kamu

diplomasisi faaliyetlerinin, Sovyetler Birliği'nin dağılmasında ve dolayısıyla Soğuk Savaş'ın sona ermesindeki rolünü en iyi biçimde ortaya koymaktadır.²⁹³ Sovyetler Birliği'nin çöküşünde dönemin karar verici makamında oturan Gorbaçov'un ülkesinin ABD ile rekabet edemeyeceğine kanaat getirmesi ve iyileşme yolundaki ümitsizliği ABD kamu diplomasisi faaliyetlerinin doğrudan karar vericiler üzerindeki etkisine güzel bir örnek teşkil etmiştir.

Geçtiğimiz yüzyılda ABD kamu diplomasisi faaliyetlerinin çok genel bir değerlendirmesini yapmak gerekirse İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra icra edilen başarılı kamu diplomasisi faaliyetleri Soğuk Savaş döneminden sonra hız kesmiş, ancak 11 Eylül 2001 tarihinden sonra yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. Özellikle Soğuk Savaş döneminde icra edilen ve bu dönemin ABD lehine kapanmasına temel teşkil eden başarılı kamu diplomasisi faaliyetlerinin tecrübelerinden istifade edilme yoluna gidilmiştir. Bu maksatla kamu diplomasisine ayrılan kaynaklar başta Müslüman nüfusun çoğunlukta olduğu ülkeler olmak üzere artırılmıştır.²⁹⁴ Ancak uygulamada Amerikan Ordusu tarafından Afganistan'da askerî alanda yapılan hatalar nedeniyle sık sık sivillerin hayatını kaybetmesi, Irak'ta Ebu Garip Cezaevinde ve Guantanamo'daki askerî üste tutuklu olan mahkûmlara yapılan kötü muameleler ABD'nin yumuşak gücünün ciddi oranda azalmasına yol açmıştır. Başta Ortadoğu ve Asya ülkeleri olmak üzere tüm dünya kamuoyları ABD aleyhine dönmüştür. Dolayısıyla bu menfi tesirler icraattaki kamu diplomasisi uygulamalarının başarılı olma şansını azaltmıştır. Her ne kadar bazı ABD'li çevrelere göre ABD'nin imajı ile ilgili Vietnam benzetmesi yapılarak, Vietnam Savaşı'ndan sonra da benzer sorunla karşılaşıldığı, ancak zaman içerisinde bu sorunun aşıldığı ifade edilse de bu sefer daha farklı ve ciddi bir durum yaşanmaktadır. Kısa vadede bu durumun çabuk atlatılması zor görünmektedir. Vietnam analogisi iyi incelendiğinde bu olayın Soğuk Savaş döneminde ve iki farklı kutup arasında yaşandığı anımsanacaktır. Bu nedenden dolayıdır ki ABD Batı Bloku'nun lider ülkesi konumunda bulunması

²⁹³ Dizard, **a.g.e.** ss.208-210.

²⁹⁴ U.S. Government Accountability Office Report, **a.g.e.**, s.3.

nedeniyle kendi safında bulunan ülkeler tarafından fazla yıpratılmamış, bir nevi konu örtbas edilmiştir. Ancak bugün gelinen durum itibarıyla önceden olduğu gibi iki kutuplu bir uluslararası yapı bulunmamakta, ABD yalnız bir süper güç konumuyla “terörizm” adı verilen düşmana karşı mücadelesini sürdürmektedir.

Sonuç olarak Amerikan Dış İlişkiler Konseyi’nin hazırlatmış olduğu bir rapora göre ABD bugün ciddi bir imaj problemi ile karşı karşıya bulunmakta ve ABD hakkında dünyadaki olumsuz düşünceler giderek artmaktadır. Avrupa’nın batısından Uzakdoğu’ya kadar yer alan bütün ülkelerde ABD, saldırgan, ikiyüzlü, bencil ve diğerlerini hor gören bir tutum içerisinde görülmektedir.²⁹⁵ Gelinek noktada yaşanan bu olayları bir cümle ile özetlemek gerekirse, ABD’nin 1987-1991 döneminde Sovyetler Birliği Büyükelçisi olan Jack F. Matlock’un sözünü anımsamak yeterli olacaktır: “En ciddi şekilde icra edilen kamu diplomasisi uygulamaları bile yanlış politikaları düzeltmeye kâfi gelmemektedir.”²⁹⁶

B. Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Türk Dış Politikası deyince son yüzyılda ve özellikle Cumhuriyetten sonra icra edilmiş ve edilmekte olan politik faaliyetler bütünü aklı gelmektedir. Böyle bir yaklaşımı Türk Dış Politikasının açıklanması açısından nakıs çabalar bütünü olarak değerlendirmenin yanı sıra, kamu diplomasisi bakımından ele aldığımızda, bu yaklaşımın oldukça yetersiz kalacağı kanaatini taşımaktayız. Çünkü uygulamada teori ile pratiği birleştirmek ancak kamu diplomasisi icraatlarında yararlanılan tarihsel derinliği göz ardı etmeden gerçekleştirilebilir. Bu temel ilkeden hareket ederek tarihte icra edilen kamu

²⁹⁵ Peter G. Peterson, Kathy Bloomgarden, Henry Grunwald, David E. Morey ve Shibley Telhami, “Finding America’s Voice: A Strategy for Reinvigorating U.S. Public Diplomacy”, **Report of an Independent Task Force Sponsored by the Council on Foreign Relations**, (Erişim) <http://www.cfr.org/us-strategy-and-politics/finding-americas-voice/p6261>, 12 Ocak 2012, s.2.

²⁹⁶ Richmond, **a.g.e.**, s.x1.

diplomasisi benzeri faaliyetleri ortaya koyacak şekilde objektif değerlendirmelerde bulunabiliriz.

Bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve ondan önce tarihte yerini almış olan Türk Devletlerinin, bilinçli veya bilinçsiz şekilde icra ettikleri kamu diplomasisi faaliyetlerini, böyle bir uygulamaya Türkiye'nin ihtiyacının olup olmadığını, ihtiyacı var ise hangi amaçlar doğrultusunda bu faaliyetleri gerçekleştirebileceğini, en etkin kamu diplomasisi faaliyetini gerçekleştirebilmek için halen mevcut olan veya olması gereken kamu diplomasisi teşkilat yapısını ve bugüne kadar icra edilmiş faaliyetlerin karar vericiler üzerine etkilerini açıklamaya çalışacağız.

1. Türkiye'nin Kamu Diplomasisine Olan İhtiyacı

Türkiye'nin kamu diplomasisine olan ihtiyacına geçmeden önce tarihsel süreç içerisinde icra edilmiş olan ve kamu diplomasisi kapsamında ele alınabilecek dış politika uygulamalarına bir göz atmak yerinde olacaktır. Böylece pratiklerden istifade edilmiş ve gelecek ile ilgili önkestirimler yapma imkân ve kabiliyetine kavuşulmuş olunacaktır. Bu maksatla birinci bölümde kavramsal çerçevenin ortaya konulması aşamasında değinmiş olduğumuz Osmanlı'nın kuruluş yıllarında icra etmiş olduğu "istimâlet politikası", kamu diplomasisi ile benzerlik arz etmesi bakımından bizim ortaya çıkardığımız ilk uygulamalar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde gerçekleşen Kırım Harbi'nde (1853-1856) kamu diplomasisi benzeri faaliyetlerin yer alması konumuzla ilgili Osmanlı döneminde karşılaştığımız bir diğer örneği teşkil etmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında karşılaşılan örneklerle bakıldığında ise konumuzla ilgili olarak Mustafa Kemal Atatürk tarafından yurt dışına ve özellikle de Afganistan'a karşı yürütülen subay ve öğretmen gönderme politikası göze çarpmaktadır. Türkiye'nin birçok zorluk içinde bulunmasına ve Kurtuluş Savaşı gibi var olma mücadelesi vermesine rağmen adı geçen ülkelere böyle bir yardımda bulunması o ülke kamuoylarında büyük sempati

oluşmasına yol açmıştır. Bu nedenle Kurtuluş Savaşı sırasında adı geçen ülke halkları tarafından birçok maddi yardımda bulunulmuş, ayrıca Hintli Müslümanlar da İngiltere aleyhinde gösteriler yapmak ve bildiriler yayımlamak suretiyle Milli Mücadeleye destek sağlamışlardır.

Daha önce ifade etmiş olduğumuz Hatay'ın Türkiye'ye kazandırılması olayı da bizzat Mustafa Kemal tarafından yürütülen bir diplomatik başarı öyküsüdür. Burada Hatay halkının desteği alınarak adım adım uygulanan politikalar kamu diplomasisi alanında uygulanmış olan bir başka örneği oluşturmuştur.

Soğuk Savaş sonrasında ise ABD liderliğinde tek kutuplu bir dünya düzeni oluşmuştur. Bu yeni düzende tekrar yer almak isteyen eski aktörler ile yeni aktörlerin sahneye çıkması muhtemeldir. Yeniden şekillenmekte olan uluslararası politik düzenin içerisinde etkin bir oyuncu olarak yer almak isteyen Türkiye'nin 21. Yüzyıl itibarıyla sahip olduğu avantajlara bir göz atmak gerekmektedir. Tez-antitez karşıtlığı dâhilinde dezavantajlarını da ortaya koymak suretiyle bu analizi gerçekleştirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu suretle Türkiye'nin kamu diplomasisine ihtiyaç duyup duymadığı, ihtiyacı bulunuyorsa nasıl bir amaç ve nihai bir hedef doğrultusunda faaliyetlerini icra edeceği belirlenmelidir. Bununla birlikte uluslararası ortamı doğru analiz edecek ve hatta şekillendirebilecek bir yapı oluşturulmalı, bu teşkilat yapısının organizasyonel kurulumu olabildiğince netleştirilmiş olmalı ve gerektiğinde hâsıl olabilecek gelişmeler doğrultusunda genişlemelere ucu açık olmalıdır.

Bu noktadan hareketle Türkiye'nin sahip olduğu avantajlara göz atabiliriz. Bu avantajlardan en önemlisini söz konusu faaliyetleri icra etmek için kamu diplomasisinin oluşum basamaklarında daha önce açıkladığımız ve bu faaliyetlerin temelini teşkil eden tarihi ve kültürel altyapıya sahip olması olarak ifade edebiliriz. Tarihi altyapı bakımından oldukça zengin bir mirasa sahip olan Türkiye, hem Türk hem de Müslüman olması sebebiyle geniş bir coğrafyada söz hakkına sahip bir devlet konumundadır. Bu şekilde Balkanlardan Kafkaslara, Orta Asya'dan Uzakdoğu'ya, Ortadoğu'dan Afrika'ya kadar birçok bölge ile tarihi bağlara sahiptir. Her ne kadar bu

bağlantılarını henüz yeterince etkin kullanamasa da potansiyel olarak Doğu-Batı sentezinin düğüm noktası ve örnek uygulaması Türkiye'dir.

Uluslararası ortamda devletler, çıkarları doğrultusunda kendi verecekleri kararların başka devletler tarafından desteklenmesine çalışmaktadırlar. Türkiye'nin de takip ettiği dış politikada kendi politik çıkarlarının uluslararası kamuoyu tarafından desteklenmesi için çalışması kadar doğal bir uygulama yoktur. Ancak kamu diplomasisi uygulamalarında avantajlı ve dezavantajlı yönlerin iyi bilinmesi, avantajlı olunan hususların çok iyi kullanılması, dezavantajlı olunan hususların geliştirilerek üzerinde çalışılması önem arz etmektedir.

Konumuz olan Türkiye örneğine dönecek olursak kamu diplomasisi uygulama vasıtalarından kültürel araçlar bakımından Türkiye'nin hiç de azımsanmayacak bir avantaja sahip olduğunu görebiliriz. Özellikle son yıllarda artan dizi film sektörü sayesinde etkinliğini Balkanlar, Ortadoğu ve Arap yarımadasında artıran Türkiye'nin bu konuda belirgin bir üstünlüğe sahip olması önemlidir. Ancak şu anki haliyle kamu diplomasisi faaliyetinden ziyade bir yumuşak güç unsuru olarak kendini gösteren özel sektördeki bu çabaların geliştirilmesine ve yönlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Yine dünya geneline ve özellikle Avrupa'ya uydu üzerinden yayın yapan TRT Türk (daha önce TRT Int adıyla yayın yapılıyordu), Orta Asya'ya yayın yapan TRT Avaz²⁹⁷ ve Arap Yarımadasına yayın yapan TRT Arapça²⁹⁸ ile Kürtçe yayın yapan TRT 6²⁹⁹ kanalları Türkiye'nin kamu diplomasisi çabalarının önemli bir

²⁹⁷ Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Ortadoğu'dan Kafkaslara 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyette yayımlanmakta olan TRT Avaz, 21.03.2009'da yayın hayatına başlayarak yayınlarını Türkçe, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmence gerçekleştirmektedir.

TRT Resmî İnternet Sitesi, Tarihçe, (Erişim), <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, 26 Aralık 2011.

²⁹⁸ Arapça yayın yapan TRT- Ettiirkiye Kanalı, Türkiye'nin uluslararası ve özellikle bölge ülkeleriyle olan ilişkilerine olumlu katkı sağlamak amacıyla yola çıkan, Türkiye ve Arap âleminin ortak dili, ortak ekranı, ortak hissiyatı olmak amacıyla, her yaştan seyirciye hitap ederek, çocuk, gençlik, kadın, sağlık, ekonomi, drama, belgesel, spor, müzik, haber, kültür-sanat, din-ahlak ve eğlence programlarından oluşan zengin bir içerikle Nisan 2010'da yayına başlamıştır. Arapça konuşan, 22 Arap ülkesi ve Arapça konuşanlara yönelik yayın yapan kanal 350 milyon nüfusa sahip Arap ülkeleri ile Türkiye arasında bağları güçlendirmeyi hedeflemektedir.

TRT Resmî İnternet Sitesi, Televizyon, (Erişim), <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/TelevizyonTanitim.aspx>, 26 Aralık 2011.

²⁹⁹ 01.01.2009'da farklı dil ve lehçelerde yayın yapan TRT-6 Kürtçe yayına başladı.

unsurunu oluşturmaktadırlar. Aynı şekilde internet ortamında³⁰⁰ da haber yayını yapan TRT'nin, son birkaç yılda yayın hayatına başlayan söz konusu yayın imkân ve kabiliyetlerini zaman içerisinde daha da geliştireceği tahmin edilmektedir.

Popüler kültür alanında da belirgin avantajlara sahip olan Türkiye, özellikle son beş yüz yıldır Osmanlı İmparatorluğu sayesinde hüküm sürmüş olduğu geniş coğrafi bölgelerde büyük kültürel etki bırakmıştır. Etkili olduğu bölgelerde hiç kimsenin dinine ve diline karışmamış olan atalarının kendisine bıraktığı gurur duyulacak bu mirasa Türkiye, iyi sahip çıkmalı ve bunu bir kamu diplomasisi aracı olarak yurt içi ve özellikle de yurtdışındaki değişik platformlarda uygun şekilde dile getirmenin yollarını araştırmalıdır.

Dünyanın en güçlü lobisi olarak kabul edilen Yahudi lobisi gibi, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının da organize hale getirilmesi ve diğer ülkelerde bulunan Türk lobisinin bu şekilde kuvvetlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Özellikle Avrupa'da; Almanya, Fransa, Avusturya, Bulgaristan, Yunanistan, Belçika ve Kosova gibi ülkelerde yoğunlaşan Türk nüfusu bakımından bu bağlamda bir düşünce tarzı oluşturulması önem arz etmektedir. Bununla birlikte bireysel olarak yurt dışında yaşayan ve diğer ülke vatandaşları ile doğrudan temas halinde bulunan Türklerin, birer kamu diplomasisi ajanı şeklinde zaman içerisinde Türkiye'ye birçok Türkiye sempatzanı kazandıracağı değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin eğitim alanında icra ettiği ya da etmeye gayret gösterdiği kamu diplomasisi faaliyetlerine 1990 yılından sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden kopmaya başlayan Türkî Cumhuriyetler ile yaşanan ilişkilerden örnek verilebilir. Bu dönemde eğitim alanında başta Azerbaycan olmak üzere diğer Türkî Cumhuriyetler ile ikili ilişkileri geliştirmek

---

TRT resmi internet sitesi, Tarihçe, (Erişim), <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, 26 Aralık 2011.

³⁰⁰ 20.11.2008'de hayata geçirilen www.trt-world.com, 31 dilde haber yayını ile yeni medya hizmet ortamındaki yayıncılar arasında dünyada 5. sırada yer almıştır. Bugün yayın yapılan bölgeyle ve bütün dünyayla ilgili sıcak gelişmeler, uzmanların görüşlerinin de yer aldığı kapsamlı, tarafsız ve doğru bir içerikle 32 dilde dünya kamuoyuna sunulmaktadır.

TRT resmi internet sitesi, Tarihçe, (Erişim), <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, 26 Aralık 2011.

maksadıyla Türkiye'nin birçok üniversite ve askerî okuluna bu öğrenciler alınarak Türk eğitim sistemine dâhil edilmişlerdir. Halen 100'ün üzerinde ülkeden uluslararası öğrenci, burslu olarak Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim görmektedir. 2012 yılına kadar öğrenciler, ÖSYM tarafından hazırlanan ve Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları Sınavı (TCS) adıyla bilinen sınav aracılığıyla veya yabancı hükümetler tarafından seçilerek Türkiye'ye gelmekte idi. Türkiye Cumhuriyeti tarafından uluslararası öğrencilere verilen burslar 11 Ocak 2012 tarihinde "Türkiye Bursları" adında yeni bir burs programına dönüştürülmüştür. Yeni burs sistemiyle birlikte; başvuru, öğrencilerin seçimi, kontenjan ve bölümlerle ilgili yeni düzenlemeler getirilmiştir.³⁰¹ Uzun dönemli kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında değerlendirilebilecek ve doksanlı yılların başında bazı problemlerle karşılaşan bu uygulamanın faydalarının daha sonra ortaya çıkacağı değerlendirilmektedir.

2010 yılında bu konudaki eksikliği gidermek ve yurtdışında yaşayan Türkler ve akraba topluluklar ile ilişkilerin geliştirilmesi maksadıyla bir kanun (Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun) çıkarmak suretiyle kamu diplomasisine de uygun bir teşkilat yapısına geçilmiştir.³⁰² Bu kanun ile yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları ile ilgili çalışmalar yapmak ve sorunlarına çözüm üretmek, soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütmek, Avrupa Birliği çerçevesinde yürütülen projeler ile Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler hariç olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarınca Türkiye'de eğitim görmesi uygun görülenlerle, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde Türkiye'ye gelen öğrencilerin, Türkiye'deki eğitim süreçlerinin başarılı bir şekilde sonuçlandırılması için her türlü esası belirleyerek, ilgili kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlamak amaçlanmıştır. Yurtdışında birçok

³⁰¹ Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı resmi internet sitesi, (Erişim) <http://www.ytb.gov.tr/index.php/en/component/content/article/54-turkiye-burslari/287-turkiye-burslari>, 06 Mayıs 2012.

³⁰² Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, (Erişim), <http://www.ytb.gov.tr/Files/Document/5978-Sayili-Yurtdisi-Turkler-ve-Akraba-Topluluklar-Baskanligi-Teskilat-ve-Gorevleri-Hakkinda-Kanun.pdf>, 06 Mayıs 2012.

vatandaşı bulunan Türkiye'nin bu alandaki eksikliğin gideren uygulama aynı zamanda Türk kamu diplomasisinin de bir dayanağı olmuştur. Başbakan yardımcılığına bağlı olarak kurulan bahse konu teşkilatın yapısı ve şeması Ek-14'te görülmektedir. Çıkarılmış olan bu kanunla birlikte Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin etkinliği artırılmış olmaktadır.

Kamu diplomasisi bir anlamda insanların kendisini başkalarına anlatabilmesidir. Bu çabaları kolaylaştıran unsur da ortak iletişim vasıtası olan dil olmaktadır. Yeryüzündeki bütün devletler gibi Türkiye de kendi dili olan Türkçe'yi yaygınlaştırma çabası içerisinde. Bu maksatla ortaya atılmış ve ilk defa 2003 yılında icra edilmiş olan Türkçe Olimpiyatları, dünya üzerinde Türkçe konuşan insanların sayısının artırılmasını amaç edinmiş bir uygulamadır. Her yıl dünyanın çeşitli ülkelerinden 15.000 civarında öğrenci bu olimpiyatlara hazırlanmaktadır.³⁰³ Olimpiyatların ilk icra edildiği tarih olan 2003 yılında 17 ülkeden 62 öğrenci ile bu yarışmaya katılım olurken, 2012 yılında icra edilen onuncu olimpiyata 135 ülkeden toplam 1500 katılımcı iştirak etmiştir.³⁰⁴ Rakamlar göstermektedir ki, harcanan çabalar karşılıksız kalmamaktadır. Türkiye, son on yılda bu anlamda da kamu diplomasisi faaliyetleri bakımından doğru yolda ilerlemektedir.

Türk kamu diplomasisinin en önemli ayağını Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) oluşturmaktadır. Balkanlardan Orta Asya'ya, Afrika'dan Ortadoğu'ya birçok bölgede faaliyet gösteren TİKA, başta Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülkelerle; ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel, eğitim alanlarında işbirliğini projeler ve programlar aracılığı ile geliştirmek amacıyla kurulmuştur.³⁰⁵ TİKA, 1992 yılında, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Türk Cumhuriyetleri'nin yeniden yapılanma, uyum ve kalkınma ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla

³⁰³ Türkçe Olimpiyatları Resmî İnternet Sitesi, "Dünden Bugüne Türkçe Olimpiyatları: Amacımız", (Erişim) <http://www.turkceolimpiyatları.org/Kurumsal/Yazilar.aspx?Yazi=1> , 17 Kasım 2012.

³⁰⁴ Türkçe Olimpiyatları Resmî İnternet Sitesi, "Dünden Bugüne Türkçe Olimpiyatları: Hakkımızda", (Erişim), <http://www.turkceolimpiyatları.org/Kurumsal/Yazilar.aspx?Yazi=2> , 17 Kasım 2012.

³⁰⁵ Resmi Gazete, 12/5/2001 tarihli ve 4668 sayılı "Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun".

Dışışleri Bakanlığı'na bağlı bir uluslararası teknik yardım teşkilatı olarak kurulmuştur. 1999 yılında Başbakanlığa bağlanmış ve tüzel kişiliği haiz bir kuruluştur.³⁰⁶ TİKA ile ilgili detaylı değerlendirmeler Türk Kamu Diplomasinin Kurumsal Yapısı bahsinde ele alınmıştır.

2. Türkiye'nin "Siyasi" ve "Ekonomik" Çıkarları Bakımından İnceleme

Türkiye'nin kamu diplomasisine olan ihtiyacını "çıkâr" konusuna değinmek sizin yaptığımız değerlendirmelerden sonra bu bölümde "ulusal çıkâr" kavramını ele alacağız. Bununla birlikte kamu diplomasinin Türkiye'ye siyasi ve ekonomik alanda çıkâr sağlamak amacıyla yaratmış olduğu ve yaratacağı avantajları, ayrıca bu alanda karar vericiler üzerinde oluşturduğu olumlu katkıları inceleyeceğiz.

Bilindiği üzere ulusal çıkâr kavramı, ülkenin menfaatlerini ifade eden bir kavramdır. Türkiye'nin de yeryüzünde bulunan diğer tüm devletler gibi milli çıkârları mevcuttur. Bu çıkârları ya resmi kuruluşların yayımladıkları dokümanlardan ve belgelerden, ya da devlet yönetiminde sorumluluğu bulunan kişilerin beyanatlarından öğrenmek ve bu konuda bilgi sahibi olmak mümkündür. Çıkârların açıkça ifade edilmesi sıklıkla karşılaşılan bir yöntem olmamakla birlikte, yapılan açıklamalardan ve resmi beyanatlardan bu çıkârların anlaşılması ve çıkarımlarda bulunulması mümkündür.

Örneğin Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi dış politika organı olan Dışışleri Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde, Türk Dış Politikasının yürütülmesi ile ilgili olarak şöyle bir ifade yer almaktadır: "Birbirini tamamlayan çok sayıdaki siyasi, ekonomik, insani ve kültürel öğenin seferber edilmesiyle yürütülen Türk dış politikasının ilgi alanı da küresel ölçektir ve Türkiye her biri son derece önemli olan çok sayıda konuyla ilgilenmektedir."³⁰⁷ Dar açıyla değil, geniş bir perspektifle oluşturulan Türk Dış Politikasının ilgi alanında yer alan

³⁰⁶ T.C. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Resmi İnternet Sitesi, "TİKA Tarihçesi", (Erişim), <http://www.tika.gov.tr/tika-hakkinda/tarihce/1> 07 Mayıs 2012.

³⁰⁷ Türk Dışışleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, **Dış Politika: Genel Görünüm**, (Erişim), <http://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa> , 06 Temmuz 2012.

ve aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi bakımdan ulusal çıkarlarını da ortaya koyan konuları şu başlıklar altında toparlayabiliriz: Güvenlik sorunlarıyla mücadele bağlamında terörizm, kitle imha silahlarının yayılması tehlikesi, sınır ötesi suç şebekelerinin faaliyetleri ve yasadışı göç konularında önleyici tedbirler alınması, diğer dış politika konularında AB'ne tam üyelik çalışmalarının sürdürülmesi, NATO'nun dünya barışına yapacağı hizmetlere katkı sağlanmaya devam edilmesi, başta tarihi ve kültürel bağların bulunduğu Balkanlar, Ortadoğu ve Kuzey Afrika, Güney Kafkasya, Güney Asya ve Orta Asya ülkeleri olmak üzere dünyanın diğer tüm bölgeleri ile yakın ilişkiler geliştirilmesi, BM bünyesinde Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için yeniden aday olunması suretiyle aktif rol alınmaya çalışılması, gelişmekte olan ülkelere dış yardımda bulunulmaya devam edilmesi ve bu yardımların artırılması, enerji alanındaki geçiş güzergâhı konumunun sürdürülmesi, uyuşmazlıkların çözümünde ve arabuluculukta aranılan ve talep edilen ülke konumuna gelmek suretiyle daha aktif rol alınması ve nihai olarak Kemal Atatürk'ün Türk Dış Politikası ile ilgili veciz sözü doğrultusunda yurttan ve dünyada barışın sağlanmasına katkıda bulunulması.³⁰⁸ Görüldüğü üzere Türkiye'nin dış politikada takip edeceği yol, yani uluslararası ortamda kapacağı roller (ulusal çıkarlar) resmî açıklama yoluyla burada açıkça ifade edilmiştir.

Basın açıklamaları yoluyla da ülke çıkarlarının ifşa edilmesi mümkündür. Bu konudaki en bariz örneklerden birisi Türkiye'nin Filistin Yönetimi ile ilgili politikasıdır. Bu konuda Türkiye'nin tutumunu ve elbette ki çıkarını anlamak için konu ile ilgili Dışişleri Bakanlığı'nın basın açıklamalarını takip etmek yeterlidir.³⁰⁹

Zaman zaman devlet yönetiminden sorumlu olan ve aynı zamanda karar mekanizmalarında yer alan makamlar tarafından verilen beyanatlar da

³⁰⁸ Türk Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, **Dış Politika: Genel Görünüm**, (Erişim), <http://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa> , 06 Temmuz 2012.

³⁰⁹ Türk Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, Güncel Açıklamalar: No: 181, 05 Temmuz 2012, **İsrail'in İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Yürüttüğü Yerleşim Faaliyetleri Hk.**, (Erişim), http://www.mfa.gov.tr/no_-181_-05-temmuz-2012_-israil_in-isgal-altindaki-filistin-topraklarinda-yuruttuğu-yerleşim-faaliyetleri-hk_.tr.mfa , 06 Temmuz 2012.

doğrudan ülke çıkarlarının ortaya çıkarılmasına hizmet eden faktörler arasında yer almaktadır.³¹⁰

Türkiye Cumhuriyeti'nin icra etmekte olduğu dış politik çıkarlarını kamu diplomasisi uygulamalarından kültürel araçlar vasıtasıyla ekonomik çıkar elde etmek bakımından verebileceğimiz örneklerden birisi Ortadoğu coğrafyasına yapılan film ve dizi film ihracıdır. Konuya bir örnek olarak Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)'nin Dış Politika Programı tarafından yaptırılan "Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2011" isimli araştırmayı verebiliriz. TESEV tarafından Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin, Suudi Arabistan, Suriye, Irak, Tunus, Umman, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Libya, Yemen, İran, ve Kuveyt olmak üzere toplam 16 ülkede, 19 Ekim-15 Aralık 2011 tarihleri arasında, 2.323 kişiyle yaptırılan araştırmanın sonuçlarına göre, bölgede Türkiye sevgisinin arttığı gözlenmiştir. Araştırmaya katılanların yüzde 71'i daha önce Türkiye menşeli ürün kullandığını belirtirken, Türkiye Ortadoğu'da tatil yapmak için yüzde 30'la ilk tercih edilen ülke konumunda olmuştur. Türkiye'nin Ortadoğu'daki rolü üzerinde dizilerin etkisine de araştırmada yer verilmiştir. Katılımcıların yüzde 74'ü daha önce Türkiye yapımı bir dizi seyretmiş, çoğu birkaç dizi oyuncusu ve dizi ismi sayabilmiştir. Ortadoğu'da en çok izlenen diziler arasında Öyle Bir Geçer Zaman ki, Aşk-ı Memnu, Gümüş ve İhlamurlar Altında yer almıştır. Newsweek dergisi, Türk dizileri için "Ortadoğu'nun Dallas'ı Türk Dizileri" başlıklı bir makale yayımlamıştır. Türk dizi sektörü, 2011'de Ortadoğu ve Balkanlar'dan 60 milyon dolar kazanç sağlamıştır.³¹¹ En basitinden bir mermer sektörü bile Türk dizilerinin bahse konu olumlu etkisinden faydalanmaktadır. Ege Maden İhracatçı Birliği'nce yayınlanan sektör analizinden derlenen bilgilere göre, Ocak-Mayıs 2012 döneminde kayda alınan Türkiye'nin toplam doğal taş

³¹⁰ Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'nın Suriye'deki muhaliflerden gelecek taleplere olumlu cevap verebileceğini belirten açıklamalar, basında yer almıştır. 2011 yılında yapılan bu açıklamalar Türkiye'nin o dönemde Suriye ile ilgili çıkarlarının perdesini aralayan bir beyanat olmuştur. Habertürk Gazetesi, "**Başbakan Erdoğan'dan Suriye'ye Müdahale Açıklaması**", (Erişim), <http://www.haberturk.com/dunya/haber/689473-basbakan-erdogandan-suriyeye-mudahale-aciklamasi>, 06 Temmuz 2012.

³¹¹ Meltem Günay, "Ortadoğu, 'bize en iyi model Türkiye' dedi", Vatan Gazetesi, (Erişim), <http://haber.gazetevatan.com/ortadogu-bize-en-iyi-model-turkiye-dedi/428552/1/Haber#.UF-TH7KTva4>, 05 Şubat 2012.

ihracatı, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12 artarak 677 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Önceki dönemde en fazla ihracatın yapıldığı ülkeler arasında yer alan Kanada'ya yapılan ihracat ise, yılın ilk 5 ayında yüzde 15 gerilemiş, Almanya, İtalya, İspanya ve Belçika'ya yapılan ihracatta da önemli oranda gerilemeler görülmüştür. Ortadoğu'da yapımı sürdürülen saraylar, devlet binaları ve lüks projelerde Türk mermeri kullanılmaya başlamıştır. Ege Maden İhracatçıları Birliği Başkanlığı'nın yaptığı açıklamaya göre Türkiye'ye olan bu yakınlaşmada Türk dizileri inanılmaz rol oynamıştır. Çünkü bu diziler sayesinde Türkiye'nin Arap kamuoyunda olumlu bir imajı oluşmuş ve bu nedenle de talep artışı meydana gelmiştir.³¹² Bu örnekler kamu diplomasisi faaliyetlerinin hem siyasi hem de ekonomik etkisinin yadsınamayacak biçimde ve boyutta tesir yaratacağını ve katkı sağlayabileceğini gösteren güzel misallerdir.

3. Türk Kamu Diplomasisinin Kurumsal Yapısı

Türk kamu diplomasisi faaliyetlerini siyasi ve ekonomik çıkarlar bakımından inceledikten sonra Türkiye'nin sahip olduğu kamu diplomasisi uygulamalarını kurumsal yapı bakımından ele alacağız. Kurumsal yapıyı da faaliyetlerin icrasına temel teşkil eden ve uygulamanın yasal statüye kavuşturulmasını sağlayan hukuki altyapı ile faaliyetlerin planlamasından ve icrasından sorumlu olan kurum ve kuruluşlar bakımından açıklayacağız.

Türkiye'nin üzerinde yer aldığı coğrafya ile bu coğrafyada yaşadığı tarihsel derinliğin ona kamu diplomasisi uygulamaları bakımından sayısız fırsatlar sunduğunu daha önce "Türkiye'nin kamu diplomasisine olan ihtiyacı" bahsinde tafsilatlı bir şekilde yer vermiştik. Şimdi bu uygulamaları daha sistemli ve kurumsal hale dönüştüren hukuki gerekçeleri ortaya koymaya çalışacağız.

³¹² Sabah Gazetesi, "Ortadoğu'da 'Türk Taşı' Fırtınası", (Erişim), <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2012/06/15/ortadoguda-turk-tasi-furyasi>, 14 Temmuz 2012.

a. Hukuki Altyapı Bakımından İnceleme

Türkiye'nin hedefi, içerisinde bulunduğu coğrafyada öncelikle bölgesel güç niteliği kazanmak, müteakiben uluslararası ortamda değişiklikleri yönlendirebilen etkin bir aktör konumuna gelmek olmalıdır. Bu vizyon değişikliğini vitrine çıkararak sunumunu yapan unsur ise kamu diplomasisi uygulamaları olacaktır. Bu bağlamda icra edilecek Türk kamu diplomasisinin amacı, diğer ülkelerde yaşayan toplumların Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin politikalarını olumlu şekilde algılamasını ve anlamasını, bununla birlikte toplumların kendi hükûmetleri ile karar verme mekanizmaları üzerinde baskı aracı oluşturarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dış politikada mevcut çıkarlarının gerçekleşmesine hizmet etmelerini sağlamak olmalıdır.

Dünyada gelişen durumlara ayak uydurabilmek maksadıyla Türk Hükûmeti tarafından 2010 yılının Ocak ayında çıkarılan bir genelge ile Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuş ve hukuki bakımdan da bir dayanak elde edilmiştir. Başbakanlığın söz konusu kurumsallaşmanın yolunu açan 2010/3 numaralı genelgesi kısaca şöyle demektedir:³¹³

“Kamu diplomasisi yöntemleriyle ülkemizin uluslararası kamuoyu nezdinde saygınlığının artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilerek, ülkemizin dış tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin görevler, ilgili mevzuatla çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına verilmiştir. Ancak, ülkesel ve bölgesel sorunların kolayca küresel bir boyut kazandığı günümüzde, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, uluslararası alanda ortaya çıkan fırsatlar ve tehditler, kamu diplomasisi konusunda görevli kurumlar arasında daha etkin bir koordinasyonu, yakın işbirliğini ve hızlı karar alma süreçlerini zorunlu hale getirmiştir.

³¹³ Resmî Gazete, “Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü” konulu, 2010/3 No’lu Genelge, Resmî Gazete Sayısı: 27478, tarihi: 30 Ocak 2010.

Bu itibarla, kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, bir Başbakan Baş müşavirinin uhdesinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün oluşturulması uygun görülmüştür.”

Yukarıda yer alan Başbakanlık Genelgesi ile Türk kamu diplomasisi faaliyetleri resmî ve hukuki olarak faaliyete geçirilmekte, bununla birlikte yetki ve sorumluluk alanları da belirtilmektedir.

b. Planlama ve Uygulamadan Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar Bakımından İnceleme

Türkiye'nin dış politikası ülke yönetiminde sorumluluğu üstlenmiş olan hükûmet tarafından Başbakanlığa bağlı Dışişleri Bakanlığı kanalıyla yürütülmektedir. Ancak bu politikaların yürütülmesi aşamasında birçok unsurun katkısı olmaktadır. Bu unsurlar arasında devletin başı konumundaki Cumhurbaşkanı, diğer bakanlıklar, danışmanlar, Milli Güvenlik Kurulu, özel veya kamuya ait düşünce kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve özel sektör temsilcileri yer alabilmektedir. Günümüzün hızla kabuk değiştiren uluslararası ortamında ve süratle gelişen durumlara ayak uydurmak için klasik diplomatik yaklaşımlar kâfi gelmemektedir. Ayrıca bu şekilde çok parçalı bir yapı arz eden dış politik unsurlar arasında koordinasyonu sağlamak başlı başına ve önemli bir görev haline gelmiştir. Üstelik toplumların artık bilinçlendiği, bilgiye ulaşma maliyetlerinin ucuzladığı ve erişim süresinin kısaldığı günümüz uluslararası ortamında ikna metodu ayrı bir öneme haiz olmuştur.

Başbakanlığın genelgesi ile 2010 yılında kurulmuş olan kamu diplomasisi koordinatörlüğü faaliyetlerini çeşitli birimler altında sürdürmektedir. Koordinatörlüğün yapısını oluşturan bu birimler; Medya

Çalışmaları Birimi, Siyasal İletişim Birimi, Kültürel Çalışmalar Birimi, Kurumsal Çalışmalar Birimi, Proje Geliştirme Birimi ve sekreteryadan oluşmaktadır.³¹⁴ Koordinatörlüğün faaliyetlerini Akil Adamlar Konferansları³¹⁵, Gazeteci Heyetleri Programları³¹⁶, Ülke Programları³¹⁷, Yabancı Basını Bilgilendirme Faaliyetleri³¹⁸, medya, sanat, kültür, siyaset, eğitim gibi çok

³¹⁴ T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Koordinatörlük Yapısı”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/kurumsal/koordinatorkluk-yapisi/18> , 21 Ağustos 2012.

³¹⁵ Akil Adamlar Konferans Serisi, dünyada yaşanan gelişmelerin, ortaya çıkan sorunların ve çözüm yollarının, uluslararası kamuoyunu meşgul eden meselelerin yetkili ve uzman kişiler tarafından masaya yatırılmasını hedefleyen bir programdır. Programın amacı, sahasında yetkin, uluslararası kamuoyunda saygınlığı bulunan, bilgi ve tecrübesiyle tebarüz etmiş uluslararası şahsiyetlerin, devlet ve siyaset adamlarının, entelektüellerin, gazetecilerin ve uzmanların katkısıyla dünyanın karşı karşıya bulunduğu sorunlara, uluslararası alanda tartışılan meselelere, küresel ve bölgesel düzeyde yaşanan gelişmelere, Türkiye perspektifini de katarak, nasıl bir yaklaşım geliştirilebileceği konusunda bir zemin arayışı sağlamaktır.

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Akil Adamlar Konferans Serisi”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/akil-adamlar-konferanslari/10> , 11 Eylül 2012.

³¹⁶ Gazeteci Heyetleri Programı, Türkiye’ye karşı duyulan ilgi ve merakı karşılamak üzere, yabancı basın mensuplarının Türkiye’ye davet edilmesi için hazırlanan bir programdır. Programın amacı, ülke kamuoylarının Türkiye hakkında doğrudan bilgi edinmesini sağlamaktır. Bugüne kadar Suriyeli, İranlı, Lübnanlı, İspanyol, Amerikalı, Türkmen ve Arap gazetecilerin ağırlanmış olduğu programda, önümüzdeki dönemde sırasıyla Japonya, Yunanistan, Mısır, Almanya ve Fransa’dan gazeteci heyetlerin Türkiye’ye getirilmesi planlanmaktadır.

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Gazeteci Heyetleri Programları”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/gazeteci-heyetleri-programi/16> , 11 Eylül 2012.

³¹⁷ Ülke Programları, son yıllarda sayıları ve etkinlikleri artmaya başlayan araştırmacılar ve uzmanlar ile bunların birlikte çalıştıkları düşünce kuruluşlarıyla iletişim kurulmasını hedefleyen bir programdır. Programın amacı, yurtdışında Türkiye konusunda çalışan araştırmacılar ve uzmanları, Türkiye’den araştırmacı ve uzmanlarla bir araya getirmektir. Ülke Programlarında toplantılar, yurtdışında gerçekleştirilmekte ve ziyaret edilen ülkenin önde gelen düşünce kuruluşlarıyla birlikte organize edilmektedir. Program çerçevesinde ülkeler arasındaki ilişkiler, araştırmacıların ve uzmanların gözüyle, bölgesel ve küresel düzeyde masaya yatırılmakta ve farklı kesimlerin görüş alışverişiyle ilişkilerin daha ileri bir düzeye getirilmesinin yolları aranmaktadır. Bugüne kadar İngiltere, Yunanistan, Japonya, Amerika, Mısır Programları, Ürdün, Malezya ve Bosna-Hersek’te gerçekleştirilen programların yanı sıra, önümüzdeki dönem Fransa, Almanya, Lübnan, Hollanda, Belçika, Suriye, İngiltere, İspanya, Katar, Avusturya, Ermenistan, İtalya, Rusya, Çin ve İran ile programlar yapılması planlanmaktadır.

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Ülke Programları”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/ulke-programlari/14> , 11 Eylül 2012.

³¹⁸ Yabancı basını bilgilendirme faaliyetleri iki bölüm halinde icra edilmektedir. Türkiye’de Mukim Yabancı Basın Temsilcileriyle Toplantı Programı, Türkiye’de mukim bulunan yabancı basın temsilcileri ile karar alıcı mekanizmalarda bulunan ve Türkiye’yi farklı şekillerde temsil eden isimlerin düzenli aralıklarla bir araya getirilmesini kapsamaktadır. Türkiye’nin farklı konulardaki politikalarının anlatımını, güncel gelişmelerin değerlendirilmesini ve soru-cevap faslını içeren toplantılar, ayda bir defa olmak üzere İstanbul’da yapılmaktadır. Yabancı Basını Bilgilendirme Programı, Türkiye mukim bulunan yabancı basın temsilcileri programına benzer bir biçimde tamamen yabancı basına yönelik olup, Türkiye ile ilgili gelişmelerde hem yurtiçinde hem de yurtdışında Türkiye’yi takip eden yabancı basın mensuplarının bilgilendirilmesini kapsamaktadır.

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Yabancı Basını Bilgilendirme Faaliyetleri”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/yabanci-basini-bilgilendirme/17> , 11 Eylül 2012.

çeşitli alanlarda gerçekleştirilmekte olan tanıtım faaliyetleri, özellikle üniversite öğrencileri ve akademisyenlere yönelik olarak düzenlenen kamu diplomasisi panelleri, Dış Politika Çalıştayları³¹⁹ ve Avrupa Toplantıları³²⁰ oluşturmaktadır. Ayrıca koordinatörlük, yayına giren Facebook ve Twitter hesapları ile de teknolojik altyapıyı kullanarak kamuoylarına ulaşma gayreti içerisinde. Bu şekilde Türkçe'nin yanı sıra İngilizce ve son dönemlerde de Arapça yayınlar ile yurt dışındaki kitlelere ulaşmayı amaçlamaktadır.

Türk kamu diplomasisinin ilk uygulayıcısı konumunda olan diğer bir kurum ise yine Başbakanlığa bağlı olan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)'dır. TİKA, başlangıçta Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Türk Cumhuriyetleri'nin yeniden yapılanma, uyum ve kalkınma ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla Bakanlar Kurulu'nun 24 Ocak 1992 tarihli kararıyla, 21124 sayı ve 27 Ocak 1992 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 480 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir uluslararası teknik yardım teşkilatı olarak kurulmuştur. 28 Mayıs 1999 tarihinde, Başbakanlığa bağlanmış olup 4668 sayılı "Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" 12 Mayıs 2001 tarih ve 24400 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.³²¹ Bu Kanunun amacı, başta Türk dilinin konuşulduğu cumhuriyetler ve akraba toplulukları ile Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, kalkınma yolundaki ülkeler ve topluluklarla diğer ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülke ve topluluklarla ekonomik,

³¹⁹ Dış Politika Çalıştayı, doktora öğrencilerini dış politikanın farklı alanlarında çalışan akademisyenler ve dış politika yapımcılarıyla bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Akademik dünyanın dinamik yüzünü temsil eden doktora öğrencileriyle Türk dış politikasının masaya yatırıldığı Dış Politika Çalıştayı serisinin ilki 23-24 Aralık 2011 tarihlerinde Konya'da, ikincisi ise 7-10 Haziran 2012 tarihinde Mardin'de düzenlenmiştir.

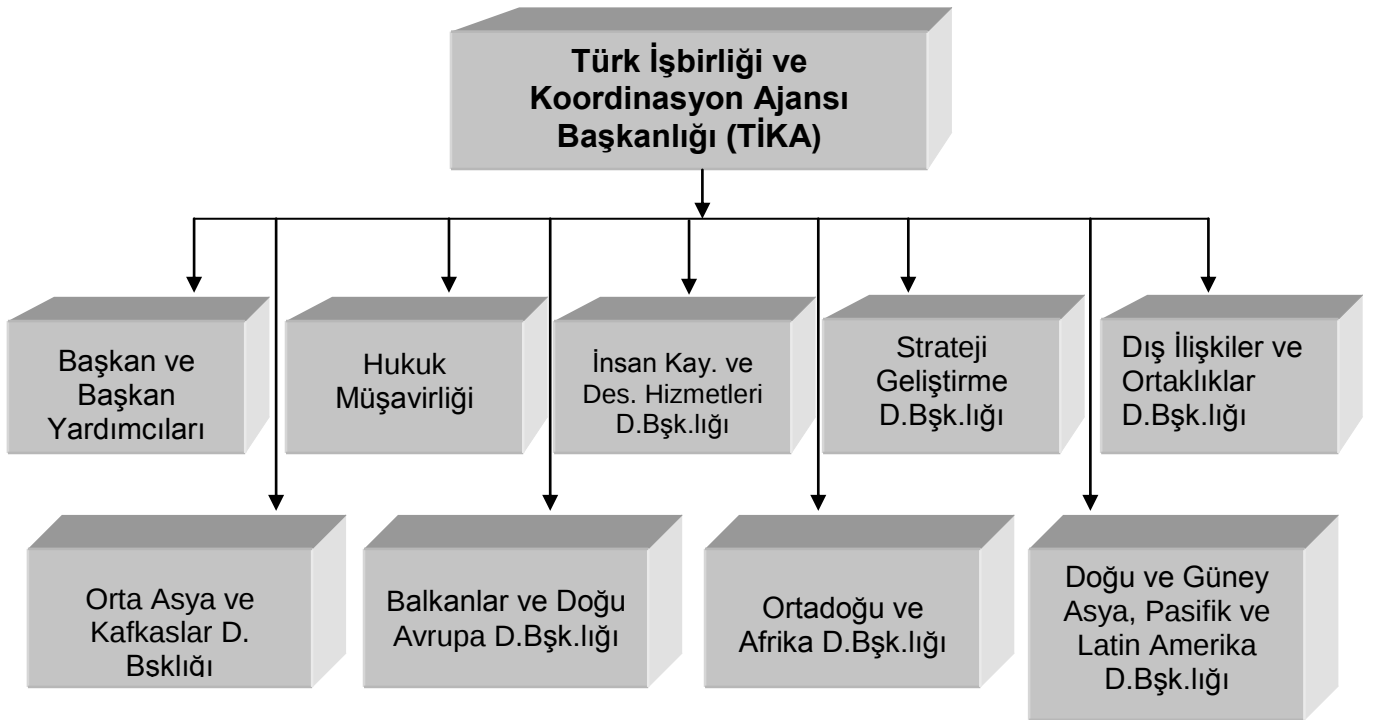
T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, "Dış Politika Çalıştayları", (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/dis-politika-calistaylari/25>, 11 Eylül 2012.

³²⁰ Ayda iki kez gerçekleştirilmesi planlanan "Bir Fikir Olarak Avrupa" başlıklı toplantılarda, Avrupa ile ilgili çalışmalar yürüten düşünür ve akademisyenleri konuk edilmektedir. Bu programla, çok merkezli bir dünyada "Avrupa fikri" felsefi, kültürel, sanatsal ve etnik anlamlarıyla masaya yatırılmakta ve "Avrupa kendini dünyaya göre nasıl konumlandırıyor?", "Avrupalı kimliği nedir, böyle bir kimlik var mıdır, tanımlanabilir mi?", "Avrupa'nın 21. yüzyıl vizyonu nedir?" gibi sorulara yanıtlar aranmaktadır.

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, "Avrupa Toplantıları", (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/avrupa-toplantilari/27>, 11 Eylül 2012.

³²¹ TİKA Resmî İnternet Sitesi, "TİKA Tarihçesi", (Erişim) <http://www.tika.gov.tr/tika-hakkinda/tarihce/1>, 24 Kasım 2012.

ticarî, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki işbirliğini projeler ve programlar aracılığı ile geliştirmek, yapılacak yardım ve işlemleri yürütmek üzere, Başbakanlığa bağlı ve tüzel kişiliği haiz Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın kurulması ile teşkilât ve görevlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.³²² Her ne kadar 24 Ekim 2011 tarihli ve 656 sayılı Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile TİKA'nın görevleri yeniden düzenlense de amaçta fazla bir değişiklik bulunmamaktadır.³²³ TİKA'nın teşkilât şeması aşağıdaki gibidir.

Şekil 8: TİKA Teşkilat Şeması

Kaynak: Yukarıda yer alan teşkilât şeması Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında 24 Ekim 2011 tarihli ve 656 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'den çıkarılmıştır. (Erişim), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/11/20111102-1.htm>

³²² TİKA'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (mülga), (Erişim) <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1141.html> , 01 Aralık 2012.

³²³ Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, (Erişim), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/11/20111102-1.htm> , 18 Eylül 2012.

Yukarıda verilen teşkilat yapısıyla TİKA, beş kıtada yer alan 25 ülkede 28 program ofisi ile faaliyet göstermektedir. Program koordinasyon ofisinin olmadığı ülkelerde de faaliyet gösteren TİKA'nın işbirliği projeleri gerçekleştirdiği ülke sayısı 100'ü geçmiştir.³²⁴

TİKA'nın 2010 yılı Faaliyet Raporunda belirtilen harcamaların bölgesel dağılımına göre Kafkasya ve Merkez Asya % 36,18'lik payla ilk sırada yer almaya devam etmiştir. Söz konusu bölgenin birinci sırada yer almasının başlıca nedeni, 2006 yılından bu yana Türkiye tarafından desteklenen "Afganistan'ın Yeniden İmarı Programı"dır. Balkanlar ve Doğu Avrupa, başta Makedonya ve Karadağ olmak üzere bölgenin geneline verilen yardımlardan dolayı, % 32,88'lik payla TİKA kaynaklarının ağırlıklı olarak değerlendirildiği ikinci bölge olma özelliğini korumuştur. Söz konusu bölgeyi, özellikle Lübnan ve Filistin'e yoğunlaşan yardımlar neticesinde, % 23,31'lik payla Orta Doğu takip etmiştir. TİKA tarafından Afrika kıtasına verilen yardımların, genele oranı ise % 8,86 dolayında seyretmiştir.³²⁵ 2010 yılında TİKA tarafından yapılan toplam harcamanın maliyeti yaklaşık bir milyar dolar civarındadır.³²⁶

Bütün bu çabalar Türk kamu diplomasisinin gücünü gösteren ve bu güce katkı yapan unsurlardır.

4. Türk Devletlerinin Tarihte İcra Etmiş Oldukları Kamu Diplomasisi Faaliyetleri ve Karar Vericiler Üzerine Etkileri

Çalışmamızda her ne kadar kamu diplomasisi faaliyetlerinin ilk olarak ABD tarafından icra edildiği ve kavramın Edmund Gullion tarafından ortaya çıkarıldığını ifade etsek de aslında tarihte bu konunun ilk pratiklerini daha önce de ifade ettiğimiz gibi Osmanlı'nın "istimalet politikası" uygulamalarında

³²⁴ TİKA 2010 Yılı Faaliyet Raporu, (Erişim), <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyet-raporu-2010.pdf> , 28 Ağustos 2012, s.6.

³²⁵ TİKA 2010 Yılı Faaliyet Raporu, (Erişim), <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyet-raporu-2010.pdf> , 28 Ağustos 2012, s.8.

³²⁶ Veli Solak, 08 Haziran 2011 tarihli Türkiye Gazetesi, "TİKA Hizmette Gurur Tablosu", (Erişim), http://www.turkiyegazetesi.com/haber/493452/kunye.aspx#.UE_cWrKTva4 , 29 Ağustos 2012.

görmekteyiz. Osmanlı İmparatorluğu'nun daha kuruluş yıllarında kendi tarafına kazanma politikası şeklinde icra edilen ve bu şekilde birçok toprak fethedilmesini sağlayan söz konusu faaliyetleri başka türlü ifade etmek mümkün görünmemektedir. Ayrıca bu kapsamda değerlendirebileceğimiz diğer bir örneğe de Kırım Savaşı döneminde Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde rastlamaktayız. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde kurulmuş olan yeni Türkiye Cumhuriyeti döneminde rastladığımız örneklerden ilkinin Kurtuluş Savaşı yıllarında Afganistan kamuoyunun desteğinde görmekteyiz. 1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı döneminde ve sonrasında icra edilen faaliyetleri Türk kamu diplomasisi faaliyetleri bakımından incelenerek başarılı olup olmadığı sorgulanmıştır. Aşağıdaki tabloda Türk devletlerinin tarihte icra etmiş olduğu kamu diplomasisi faaliyetleri ve neticeleri kronolojik sıralama halinde (bizim tespit edebildiğimiz kadarıyla) verilmiştir. Bu tabloda yer alan faaliyetlerin detaylı açıklamaları müteakip kısımlarda yer almaktadır.

Tablo 6: Türk Kamu Diplomasisi Uygulamaları Örnek Olay Matrisi

S.N.	K/D Uygulayan Devlet	Uygulanan K/D'nin Amacı	Etki Altına Alınan Kamuoyu	Etkilenen Karar Mekanizması	Sonuç
1	Osmanlı İmparatorluğu (Kuruluş Aşaması)	Fethedilen bölgelerdeki halkı kazanmak	Fethedilen bölge halkı	Fethedilen topraklardaki bölgesel liderler	Olumlu olmuştur.
2	Osmanlı İmparatorluğu	İngiltere'yi Kırım Harbi'ne sokmak	İngiliz Kamuoyu	Dönemin İngiliz yönetici ve karar vericileri	Olumlu olmuştur.
3	Türkiye (Kurtuluş Savaşı sırasında)	Afganistan ve Hint Müslüman kamuoyunda destek sağlamak	Afgan ve Hint Müslüman Kamuoyu	Dönemin İngiliz yöneticileri	Olumlu olmuştur.
4	Türkiye	Kıbrıs Barış Harekâtı'nın haklılığını anlatmak	Uluslararası Kamuoyu	BM üyesi devletler	Olumsuz olmuştur.

a. Osmanlı'nın "İstimâlet Politikası" ve Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi, modern anlamda ilk kez ABD'nde kavram olarak kullanılmaya başlasa da esasen uygulamaları kavramın ortaya çıkışından çok daha önce karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Osmanlı'nın kuruluş yıllarında uygulanan "istimâlet politikası" bunun güzel bir örneğini teşkil eder. Bu konuyu incelemeye başlamadan önce istimâletin ne anlama geldiğini açıklamaya çalışacağız. Kamu diplomasisi kavramının ortaya atılmasından yaklaşık yedi yüz yıl önce, Osmanlı tarafından uygulanan söz konusu politikanın anahtar kelimesi olan "istimâlet" kelimesinin sözlük anlamına baktığımızda "uyma, meyl etme, tatlı sözle kandırmağa çalışma, ikna etme"³²⁷, gönül çekme³²⁸, cezbettirmek, meylettirmek"³²⁹ gibi kavramlarla karşılaşmaktayız. Halil İnalcık tarafından kaleme alınan Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi isimli eserin son kısmında yer alan lügatçede ise istimâlet kelimesi "*bir kimseyi, bir şeyi kabule yatkın hale getirmek, fethedilen yerlerdeki veya düşman topraklarındaki ahaliyi kazanma*" şeklinde bir Osmanlı terimi olarak ifade edilmiştir.³³⁰ Örneğin Osman Bey, Germiyanogulları Beyliği tarafından düzenlenen yağma amaçlı akınlara karşı bölgede yerleşik Hristiyan unsuları koruma görevini üstlenmiş, fethedilen yerlerde yerli Hristiyan halkı, köylü ve şehirliye uygulanan istimalet politikası ile yerlerinde bırakıp himaye altına almıştır. Halil İnalcık'ın belirttiği üzere bu uygulama Osmanlı döneminde icra edilen istimâlet politikasının ilk uygulamasıdır.³³¹

Osmanlılar imparatorluklarını, Müslüman Anadolu ile Hristiyan Balkanlar'ı kendi yönetimleri altında birleştirerek kurmuşlardır. Her ne kadar gazanın sürekliliği devletin temel ilkesi olmuşsa da, imparatorluk Ortodoks kilisesi ile milyonlarca Ortodoks Hristiyan'ın koruyucusu olarak doğmuştur.

³²⁷ Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, VI. Cilt, İstanbul, Meydan Yayınevi., 1979, s.520.

³²⁸ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Doğu Matbaası, Ankara, 1970, s.551.

³²⁹ Abdullah Yeğin, Abdülkadir Badıllı, Hekimoğlu İsmail ve İlham Çalım, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat**, Türedav Yayınları, İstanbul, 1993, s.475.

³³⁰ Halil İnalcık, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi: 1300-1600**, I.Cilt, çev. Halil Berktaş, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2000, s.453.

³³¹ İnalcık ve Renda, **a.g.e.**, s.37.

Bununla birlikte, Hristiyanlara ve Yahudilere dinlerini özgürce uygulama izni vermiş ve kendi dinlerine göre yaşamalarını sağlamıştır. Sınır toplumunda Hristiyanlarla beraber yaşayan Osmanlılar, İslâm'ın bu ilkelerini büyük bir cömertlik ve hoşgörüyle uygulamışlardır. Osmanlılar, imparatorluğun başlangıç yıllarında savaşa başvurmadan önce, Hristiyanların gönüllü teslim olma ve güvenlerini sağlamaya çalışan bir politika izlemişlerdir.³³²

İletişim ve teknolojinin günümüzle kıyaslanmayacak derecede geri olduğu ve siyasi sınırların net olmadığı çağlarda özellikle fetih amaçlı uygulanan “istimâlet politikası”nın Osmanlı tarafından kamu diplomasisi mantığı ile icra edildiğini iddia etmek herhalde abartılı olmayacaktır. Bütün bunlardan müspet olarak çıkan neticeyi kısaca ifade etmek gerekirse, Osmanlı kendi döneminde uyguladığı istimâlet politikası ile günümüzde icra edilen kamu diplomasisi kavramına kanaatimizce başarılı bir örnek oluşturmuştur.

b. Kırım Savaşı (1853-1856) ve Kamu Diplomasisi

Kırım Savaşı'nı Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde icra ettiği en önemli kamu diplomasisi başarısı olarak kabul edebiliriz. Söz konusu savaş öncesinde Babıali'nin icra etmiş olduğu faaliyetlerin kamu diplomasisi icraatları ile ilişkisini ve birbirleriyle nasıl sıkı sıkıya bağlı olduğunu burada yer verdiğimiz örnekte kati delillerle arz etmeye çalıştık. Kırım Savaşı'nın başlangıcında iki hasım devlet olan Osmanlı İmparatorluğu ile Çarlık Rusya'sı arasında güç bakımından büyük oranda sıklet farkı bulunmaktaydı. Rusya giderek güçlenirken Osmanlı imparatorluğu kan kaybetmeye devam etmekteydi. Gerçi her ne kadar Osmanlı'da reform hareketleri başlamış idiyse de (özellikle 1808 yılında imzalanan Sened-i İttifak ve 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile), bu gelişmelerin tabandan değil, devlet kademesinden gelmesi henüz istenilen sonuçlara ulaşmanın ötesinde bir durum yaratmıştı.

³³² Halil İnalcık, **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ: 1300-1600**, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003, s.13.

Tek başına Rusya'nın karşısında duracak Osmanlı'nın başarılı olma ihtimali az görünüyordu. Bu nedenle dönemin güçlü devletleri olan İngiltere ve Fransa'nın desteğine ihtiyacı bulunmaktaydı. Ancak bu desteğin nasıl sağlanacağı muğlâktı.

İngiltere ve Fransa'nın Kırım Savaşı'na giriş sebepleri çok çeşitli şekillerde açıklanmaktadır. Pek tabidir ki Avrupa'da siyasi dengenin bozulmasını istemeyen İngiltere ve Fransa'nın güçlenmekte olan Rusya'yı engellemeye çalışması savaşa iştirak sebepleri arasında en fazla kabul gören gerekçe olarak gösterilmektedir. Fakat bu konuda Osmanlı'nın hiç mi etkisi olmamıştı? Yani Osmanlı İmparatorluğu'nun idarecileri ve karar vericileri, diğer devletlerin Osmanlı lehine savaşa müdahil olmaları ile ilgili olarak uluslararası kamuoyunu etkileyecek şekilde hiçbir çaba göstermemişler miydi?

Bu sorunun cevabını vermeden önce ifade etmeliyiz ki Kırım Savaşı'nın kökleri sadece devlet adamlarının ve diplomatların güttüğü hedefleri incelemekle anlaşılamaz. Kırım Savaşı'nı en ince ayrıntısına kadar inceleyerek araştıran İngiliz tarihçi Orlando Figes'e göre bu savaş, tarihteki ilk örnek olarak, basın ve kamuoyunun baskısıyla gerçekleşen bir savaştı. Çünkü gelişen demiryollarına bağlı olarak 1840'lı ve 1850'li yıllarda ulusal basının ortaya çıkışıyla birlikte kamuoylarının, parlamentoların ve kabinelerin nüfuzlarını gölgede bırakacak bir güç haline geldiği görülmektedir.³³³

Bu nedenden dolayıdır ki, Türk Hükûmeti özellikle gücünü çok iyi bildiği, hatta belki hükûmetle aynı konumdaymış gibi gördüğü İngiliz basınına yanına çekebilmek için sıkı bir uğraşa girmiştir. Babıâli 1853 yılı sonbaharı boyunca İngiliz Hükûmetine Rusya'ya müdahale çağrısında bulunacak bir dizi halk gösterisini ve gazete makalesini gizlice ayarlayıp masrafları karşılaması için Londra Sefaretine hatırı sayılır miktarda kaynak aktarmıştır.³³⁴ O dönemde icra edilen Osmanlı kamu diplomasisi faaliyeti olarak nitelendirebileceğimiz bu husus devletin resmî belgelerinde de açıkça

³³³ Orlando Figes, **Kırım: Son Haçlı Seferi**, Çev. Nurettin Elhüseyni, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012, s.167.

³³⁴ Figes, **a.g.e.**, s.151.

görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin İngiliz kamuoyunu etkilemek ve Londra'daki Türk sefirin çalışmalar yapmasını sağlamak maksadıyla gerekli faaliyetlerin ve para yardımının yapılması ile ilgili yazısı ve bu yazının orijinal kopyası Ek-15'de sunulmuştur.³³⁵ Hatta dönemin İngiliz gazeteleri, kamuoyu baskısıyla karar vericileri etkilemek için Rusya'ya karşı daha aktif bir duruş sergilemesi amacıyla Kraliçe Viktorya'ya yazılan dilekçeleri dahi yayımlamıştır.³³⁶ Osmanlı hükûmet kabinesi de İngiliz basınında çıkan tüm haberleri takip etmekteydi. Osmanlı Devleti'nin dönemin Londra Büyükelçisi Kostaki Musurus Paşa Osmanlı-Rus çekişmesi hakkında İngiliz matbuatında yayımlanan tüm haberleri İstanbul'a aktarıyordu.³³⁷

Figes'e göre Osmanlı 4 Ekim 1853'te Rusya'ya savaş ilan ederken bile, İstanbul'daki dindar kalabalıkların savaş hummasını yatıştırmak ve Batılı hükûmetlere müdahale etmeleri yönünde baskı uygulamak için zaman kazanma amacındaydı. Çünkü Rusya'ya karşı gerçek bir savaşa hazırlıklı olmayan Osmanlılar, Batılı devletleri Ruslara geri adım attırmak üzere donanmalarını göndermeye zorlamayı amaçlayan sahte bir savaşa girişmişti.³³⁸ O dönemde Meclis-i Vükela'daki hâkim görüş, Rusya'ya karşı bir savaşta İngilizleri ve Fransızları Osmanlı tarafına çekmekle muazzam bir avantaj sağlanacağı ve belki de Ruslar karşısında yüz yıldan beri alınan askerî yenilgilerdeki gidişatın tersine çevrileceği şeklindeydi.³³⁹ Yani Osmanlı yöneticilerinin düşüncesi özellikle İngiltere'nin bir şekilde bu savaşa dahil edilmesi için gereken her şeyin yapılması yönündeydi.

Fakat Osmanlı'da durum böyleyken İngiltere'de nasıldı? İngiliz idareci ve karar vericileri acaba Osmanlı İmparatorluğu'nu desteklemek için onunla birlikte bu savaşa katılma konusunda istekli miydiler? Kısacası kamuoyunun İngiliz hükûmeti üzerinde savaşa katılma yönünde etkisi olmuş muydu? Bu

³³⁵ Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, **Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı (1853-1856)**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları Nu:84, Ankara, 2006, ss.24-25, 317.

³³⁶ Figes, **a.g.e.**, s.165.

³³⁷ Candan Badem, **The Ottoman Crimean War (1853-1856)**, Brill Yayınevi, 2010, Leiden/Hollanda, s.88.

³³⁸ Figes, **a.g.e.**, s.151.

³³⁹ Figes, **a.g.e.**, s.148.

konu hakkında da Figes, Kraliçe'nin aslında Osmanlı'yı sevmediğini ifade ederek, "Türlere iyi bir dayak atılmasının barışın yararına olacağı ve Rusların karada alacağı kesin bir zaferin Türklerin aklını başına getireceğine emin olduğu" şeklindeki düşüncelerini Kraliçe Viktorya'nın günlüğünden aktarmaktadır. Ayrıca dönemin İngiltere Başbakanı Lord Aberdeen de Kraliçe ile aynı düşünceleri paylaşmaktaydı.³⁴⁰

Ancak Osmanlı'nın yapmış olduğu bazı hamleler İngiliz Kamuoyu üzerinde olumlu tesirler ve hükûmeti üzerinde baskı oluşturmaya devam ediyordu. Bunlardan bir tanesi de Macar mültecilerinin özel durumu ile ilgili olan husustur. 1849 yılında Rus Ordusu Macar sınırını geçerek Macaristan topraklarını işgal etmişti. Teslim olan Macar ordusunda görev yapan beş bin kadar asker (bir kısmı Polonyalı) Osmanlı topraklarına sığınmıştı. Rusların taleplerine rağmen Osmanlı bu esirleri geri vermemiş, hatta onlara siyasal sığınma hakkı tanımıştı. O sıralarda İngiliz kamuoyu da Macar mültecileri konusunu çok yakından takip ediyordu. Osmanlı'nın Rusların tehditlerine boyun eğmeyerek Macar mültecilerini teslim etmemesi İngiliz kamuoyunda hayranlık uyandırmıştır. Orlando Figes'e göre Kırım Savaşı'nda Rusya'ya karşı Türklerin korunması, tiranlara ve zorbalara karşı çaresizleri ve zayıfları savunmayı öngören İngiliz erdemile ilişkilendirilmiştir. Ruslara yönelik söz konusu nefret Türkleri İngiliz halkının gözünde erdem timsaline dönüştürmüştür. Bunun sebebi ise 1849 yılında Çarlığın baskısına rağmen boyun eğmeyen Türklerin Macar ve Polonyalı özgürlük savaşçılarına sığınma hakkı tanınması olarak tanımlanan romantik görüştür.³⁴¹

Bütün bunların üstüne bir de 30 Kasım 1853 günü, Rus donanmasının Batum'daki Türk kuvvetlerine yiyecek ve cephane götürmeye çalışan, ancak Karadeniz'de meydana gelen fırtına nedeniyle Sinop Limanı'na sığınan 12 parçalık küçük bir Osmanlı Filosu'na saldırması, bu saldırının Sinop'un kenar mahallelerine sirayet etmesi ve üstelik Rusların su üstünde bocalayan Osmanlı askerlerinin üzerlerine dahi yağlı paçavralar atmak suretiyle onları yakarak öldürmesi olayı da İngiliz kamuoyunda şiddetli tepkiler uyandırmıştır.

³⁴⁰ Figes, a.g.e., s.166.

³⁴¹ Figes, a.g.e., s.169.

İngiliz kamuoyunda “Sinop Katliamı” olarak algılanan olayda Rusya aleyhine oluşan tepkiler, İngiliz hükûmeti için dayanılabilecek gibi değildi. Hükûmetin daha soğukkanlı davranmak istemesine rağmen, basının tepkisinin de İngiliz kamuoyundan aşağı kalır yanı yoktu.³⁴²

Bu sayede İngiliz kamuoyunun da etkisiyle İngiltere Rusya’ya savaş açmış ve Fransa ile birlikte Osmanlı’nın İmparatorluğu ile aynı safta yer almışlardır. Osmanlı İmparatorluğu’nun bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapmış olduğu hamleler, günümüz kamu diplomasisi faaliyetleri ile birebir örtüşen uygulamalardan oluşmuştur. Netice itibarıyla istenilen sonuç hâsıl olmuş ve Çarlık Rusya’sı yenilgiye uğratılmıştır.

c. Kurtuluş Savaşı Sürecinde Dış Destek; Afganistan, Hint Müslümanları ve Kamu Diplomasisi

Kurtuluş Savaşı’nın ilk yıllarında Mustafa Kemal Atatürk’ün liderliğinde yürütülen mücadele esnasında az da olsa bazı kamu diplomasisi uygulama örneklerine rastlamaktayız. Özellikle dış kamuoyunun desteğini kazanmak ve kurtuluş mücadelesinde bu destekten faydalanmak için icra edilen faaliyetleri kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında değerlendirmek yerinde olacaktır. Burada temel amaç başta İslam coğrafyasında yer alan dış kamuoyuna yönelik olarak yapılan açıklamalar, yayımlanan beyannameler ve bu ülkelere gönderilen personel sayesinde onların desteğini almanın yanı sıra, İngiltere gibi devletler üzerinde baskı oluşturmak suretiyle, bu devletler tarafından Türk topraklarında icra edilen bölücü faaliyetlerin önlenmesine ya da en azından kısıtlanmasına çalışmaktır. Bu safhada özellikle Müslüman ülke ve topluluklardan destek aranmasının başlıca sebebi, Birinci Dünya Savaşı’nın galip devletleri olan İngiltere, Fransa ve İtalya’nın Yunanlıları da kullanmak suretiyle bir Hristiyan birliği şeklinde Anadolu başta olmak üzere Osmanlı topraklarını paylaşmak için yürüttükleri politikalara karşı dış ülkelere yardım ve destek alma çabalarıdır.

³⁴² Armaoğlu, 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914), s.240.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında, yeni kurulan Ankara hükûmeti tarafından dış kamuoyunda destek aranmaktaydı. Mondros ve Sevr Antlaşmaları Türkleri Anadolu'da küçük bir topluluk haline getirme planlarından başka bir amaç gütmüyordu. Bu zor koşullar altında Mustafa Kemal Atatürk önce ülke içerisinde birlik sağlamış, daha sonra da hem İstanbul Hükûmeti hem de işgal kuvvetleriyle mücadeleye girişmişti. İçinde bulunulan dönem itibarıyla hem maddi hem de manevi desteğe ihtiyaç duyan ve varoluş mücadelesi veren yeni Türk devleti ilk dostluk antlaşmasını bir Doğu devleti olan Afganistan ile imzalamıştı. O dönemde hem Afganistan ile hem de Hint Müslümanları ile temas sağlanmış, sağlanan bu temaslar sayesinde dış kamuoyunda destek arayışlarında bulunulmuştur. Özellikle Mustafa Kemal ve arkadaşlarının uygulamış olduğu ve detayları aşağıda yer alan kamu diplomasisi faaliyetleri, içinde bulunulan zor durumda dahi örnek alınacak şekilde icra edilmiştir. Atatürk'ün ve Milli Hükûmetin yayımladıkları beyannameler ve gönderdikleri personel sayesinde Afganistan ile Hindistan'dan sağlanan maddi ve manevi destekler İngiliz karar vericiler nezdinde akisler yaratmış ve Türkiye aleyhine rahat ve cesur karar almalarının önüne geçilmiştir.

Uluslararası kamuoyuna da yayınlanan beyannamelerden bir tanesi Mustafa Kemal'in, İstanbul'un İtilaf devletleri tarafından resmen işgalinin ertesi günü, 17 Mart 1920'de, "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet'i Temsiliyesi namına Mustafa Kemal" imzasıyla kaleme aldığı beyannamedir. İslam âlemine yayımlanan bu beyanname ile Mustafa Kemal, yapılan işgalin bütün İslam dünyasına yönelik olduğunu belirtmiş, işgalcilerin amaçlarının Asya'da ve Afrika'da hürriyet ve istiklal mücadelesine devam eden Müslümanların manevi gücünü kırmak ve bin üç yüz yıldır payidar olan ve sonsuza kadar da yıkılmayacak İslam hürriyetine son vermek olduğunu bildirmiştir. Bu beyannamede "Mısır'ın on bine ulaşan aziz şehitlerine, Suriye ve Irak'ın binlerce fedakâr muhterem evladına, Azerbaycan'ın, Kuzey Kafkasya'nın, Türkistan'ın, Afganistan'ın, İran'ın, Hindu Çini'nin, özetle bütün Afrika'nın ve Doğu'nun bugün büyük bir birlik heyecanı ile ve derin bir kurtuluş amacı ile

titreyen ortak kamuoyuna yöneltmiş olan bu aşağılayıcı darbe ve saldırının, düşmanlar tarafından tahmin edildiği gibi maneviyatı bozmak değil, belki bütün şiddetiyle mucizeler gösterecek bir geliştirme yeteneğine kavuşturmak sonucu doğuracağına duyulan inanç” belirtilmektedir.³⁴³

Bununla birlikte dış dünya ile yapılan ilk antlaşma Afganistan devleti ile imzalanmıştır. Bu ülke ile yapılan antlaşmaya göre Afganistan’a, talebine istinaden subay ve öğretmen gönderilmiştir. Atatürk seçilecek subaylar ile ilgili olarak Fevzi Paşa’ya yazdığı mektubunda, özellikle subayların seçiminde çok titiz davranılmasını, gidecek subayların kendilerini Afgan, Türkistan ve Buhara askerine sevdirmelerini ve eğer Afgan yöneticileri dış entrikalar nedeniyle İslamiyet ve Türklüğün çıkarlarına aykırı hareket ederlerse, onların görevden alınması ve Türk İslam çıkarlarına hizmet edecek yeni bir hükûmetin teşkili için güçlü mevkiler edinmelerini salık vermiştir. Ayrıca mektubunda icra edilecek söz konusu faaliyetlerin gelecekte Anadolu üzerindeki ağır yükü hafifleteceği ve hatta Orta Asya’da emre hazır kuvvetli bir orduya sahip olunacağı, dolayısıyla anavatanı savaş gailelerinden korumak için İngilizleri uzaklarda meşgul etmek için bir vasıta elde edileceği zikredilmiştir.³⁴⁴ Nitekim bu ikili ilişkinin faydalı neticesi çok geçmeden alınmaya başlamıştır. Özellikle Yunan işgalinin başladığı dönemde Afganistan hükûmeti, Yunanlıların işledikleri insanlık suçları ile ilgili olarak İngilizlerin dikkatini çekmiş ve İngilizlerden bu facialara engel olmasını istemiştir. Afganistan Dışişleri Bakanı ile İngiliz delegesi Sir Henry Hays arasında notalar gidip gelmiştir.³⁴⁵ Böylece savaş dönemi gibi zor şartlar altında dahi kamu diplomasisi uygulamalarının en ince ve güzel bir örneği teşkil edilmiştir.³⁴⁶

³⁴³ Zekâi Güner ve Orhan Kabataş, **Milli Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1990, ss.10-11. Beyannameyi günümüz Türkçesine çeviren; Sarıhan, **a.g.e.**, ss.114-115.

³⁴⁴ Zeki Sarıhan, **Kurtuluş Savaşımız’da Türk-Afgan İlişkileri**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2002, ss.112-113.

³⁴⁵ Sarıhan, **a.g.e.**, s.63.

³⁴⁶ Kamu Diplomasisinin önemli vasıtalarından birisi olan askerî araçlara Afganistan-Türkiye ilişkilerinden bir örnek vermek gerekirse, bugüne kadar Türkiye’de eğitim görmüş 47 yüksek rütbeli Afgan subayını ifade edebiliriz. General seviyesindeki yüksek rütbeli subaylar arasında 1 Orgeneral, 8 Korgeneral, 22 Tümgeneral ve 16 Tuğgeneral mevcuttur.

Hint Müslümanları da İngiltere aleyhine faaliyette bulunmuş, hatta Türkiye'ye destek sağlayarak toplantı ve yürüyüşler icra etmişlerdir. Salâhi R.Sonyel "Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika" adlı eserinde Türk ulusal akımının önderlerinin Müslüman ülkelere yalnız bildirge göndermekle kalmadığını, aynı zamanda Türkiye hesabına çalışacak ajan ve temsilciler de gönderdiğini ifade etmektedir. Böylelikle, Heyet-i Temsiliye'nin, dış ilişkilerinde halifelik akımına ve tüm Müslüman ülkelerin yardımına güvendiğini ve bu bölgelerde genel bir İslam ayaklanması olasılığını gözden uzak tutmadığını belirtmektedir. Örneğin bu maksatla İngiltere'nin Hindistan Genel Valisi tarafından İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na yazılan 15 Ekim 1919 tarihli yazıda, 18 Eylül 1919'da, Bombay'da yerli Hilafet Komitesinin düzenlediği mitinge 10.000 kişinin katıldığı bilgisi yer almıştır. Bununla birlikte mitingde Kutsal yerlerin Hint Müslümanları için bir ölüm kalım davası olduğu belirtilmiştir. Daha sonra siyah bayraklar taşıyarak sokaklarda yürüyüş yapılmış, tüm Bombay Müslümanları dükkânlarını kapayarak grev ilan etmişlerdi. Hindistan'ın başka yerlerinde de buna benzer gösteriler yapılmıştı.³⁴⁷

İcra edilen bu tür faaliyetlerin neticesinde İngiltere'nin dönemin Hindistan Bakanı Edwin S.Montagu, Türk sorunu yüzünden Hindistan'ın genel bir huzursuzluk içinde olduğunu biliyor; bunu yatıştırmak için, Yunan taraftarı Lloyd George üzerinde her türlü etkiyi kullanmaya çalışıyordu. Bu çabalarında Hintli Müslüman önderlerinden Ağa Han'dan yardım görüyordu. Ağa Han, İngiliz hükûmetine Türk illeri üzerinde bir güdüm kurulmasını teşvik etmemesini öneriyor, aksi taktirde bu davranışın Hindistan'da sonu gelmez olaylara yol açacağını belirtiyordu. Bütün bunlara İngiliz hükûmeti tepkisiz kalamıyordu. Özellikle Hindistan Genel Valisi'nin uyarları ışığında Türklerin İstanbul'dan çıkarılmasının onur kırıcı şekilde algılanmak suretiyle İslam dünyasında yaratacağı kargaşa ortamı ve ayaklanmaların Hindistan'daki

---

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, **Geçmişten Günümüze Türk-Afgan İlişkileri**, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2009, ss.130-131.

³⁴⁷ Salâhi R.Sonyel, **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika-I.cilt**, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987, ss.185-189.

durumu güçleştireceği açıkça ifade ediliyordu. Avam kamarasında bu konu gündeme getirilerek Başbakan'a Hindistan'daki gelişmelerden haberi olup olmadığı soruluyor, ne gibi tedbirler düşündüğü soruluyordu.³⁴⁸ İngiliz gizli belgelerinde de bu husus ziyadesiyle yer almaktadır. İngiltere'nin Hindistan Genel Valisi, 6 Ekim 1921 tarihinde Hindistan Hükûmeti tarafından kendisine gönderilen "Türkiye" başlıklı telgrafı aynen İngiltere'ye bildirilmiştir. (Ek-16) Hint hükûmeti söz konusu telgrafta İngiltere'nin Türkiye'nin tutumunu rahatlatacak tedbirler alması gerektiği, aksi taktirde Hindistan, Afganistan ve Orta Asya'daki Müslüman toplulukların bulunduğu coğrafyalarda genel havanın İngiltere aleyhine döneceği işaret edilmekteydi.³⁴⁹ Milli mücadele döneminde yukarıda verilen bazı örnekler ışığında dış kamuoyuna yön verilmeye çalışılmış ve uzak ülkelerdeki Müslüman kitleler ikna edilmek suretiyle harekete geçirilerek İngiliz karar vericiler baskı altına alınmaya çalışılmıştır.

ç. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Haklılığının Dünyaya Anlatılması ve Kamu Diplomasisi

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Türk dış politikasının en önemli meselesini Kıbrıs Barış Harekâtı teşkil etmiştir. 1950'lerden itibaren iki toplumlu adada başlayan problemler 1960 Anayasası ile biraz hafiflemiş olsa da müteakiben yeniden baş göstermiştir. Özellikle Rumların adayı ilhak etme ve Yunanistan ile birleşme anlamına gelen ENOSİS'i gerçekleştirme çabaları çözüm yolunda büyük engel oluşturmuştur. Adadaki Rumların Türk toplumuna karşı yürüttüğü tedhiş eylemlerinin artarak devam etmesi üzerine Türkiye 1960 yılında imzalanan Garanti Antlaşması hükümlerinin kendisine tanıdığı hakkı kullanmak suretiyle 20 Temmuz 1974 günü Kıbrıs'a tek taraflı müdahalede bulunmuştur. Kıbrıs Barış Harekâtı olarak nitelendirilen bu

³⁴⁸ Sonyel, **a.g.e.**, ss.184-186.

³⁴⁹ İngiliz Milli Arşivleri Gizli Belgesi, "Turkey", (Erişim), http://www.nationalarchives.gov.uk/documentsonline/detailsresult.asp?queryType=1&resultcount=1&Edoc_Id=8054299, 14 Ağustos 2012.

harekât iki safhada cereyan etmiş, ilk safha 20-22 Temmuz 1974, ikinci safha 14-16 Ağustos 1974 tarihleri arasında cereyan etmiştir.

Türk Hükûmeti'nin harekât öncesinde ve harekât sırasında takip etmiş olduğu politikalar gayet başarılı neticeler vermiştir. Dış kamuoyunun hemen hemen tamamına yakın bir kesimi bu süreçte Türkiye'nin yanında yer almıştır. Harekât askerî bir nitelik arz etmesine rağmen yine de ciddi bir olumsuz tepki ile karşılaşılmamıştır. Söz konusu dönemde dünya politikasında büyük oranda ağırlığı olan ABD yönetimi, kendi başkanının görevden alınmasıyla sonuçlanacak sorunu teşkil eden "Watergate" olayı ile meşgul olduğundan başlangıçta meseleye çok fazla ilgi gösterememiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı öncesinde ABD kamuoyu ve hükûmeti Richard Nixon hakkında çıkan haberler ile çalkalanmakta, bu yüzden de ülkenin dış politikasının yürütülmesi faaliyeti dönemin ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in omuzlarına yüklenmiş olmaktaydı. ABD tarafından bırakılmış olan boşluğu iyi değerlendiren Türk Hükûmeti, problemi aynı zamanda Kıbrıs'ta bir başka garantör devlet olan İngiltere'yi ikna etmeye çalışarak çözmek istemiştir. Hükûmetin takip etmiş olduğu strateji ve uluslararası kamuoyunu ikna etme çabaları ile bu çabaların yurtdışında yaratmış olduğu tesirler de başlangıçta başarılı olmuştur. Kıbrıs'ta ise 1974 yılının Temmuz ayında, Makarios'un devrilmesi ve Nikos Sampson adındaki kişinin bir darbe ile yönetimi ele geçişi Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada tepkiyle karşılanmıştır. Örneğin Sovyetler Birliği, TASS Ajansı aracılığıyla yapmış olduğu açıklamada Kıbrıs'ta yapılan müdahalenin derhal durdurulmasını, Ada'daki bütün Yunan askerî personelinin Ada'yı boşaltmasını istemiştir.³⁵⁰

Harekât esnasında ve harekâtın hemen sonrasında yurtdışında oluşan hava Türkiye lehindeydi. Bu dönemde uluslararası kamuoyu büyük çoğunlukla Türkiye'yi desteklemekteydi. Örneğin İtalyan basınında "Türk müdahalesi kaçınılmaz olmuştur" şeklinde haberler yer alırken, Japon basını "düşüncesiz Yunan Albayları ülkenin başını derde soktular" şeklindeki açıklamalara yer vermektedirler. Bununla birlikte Hollanda Hükûmeti Dışişleri

³⁵⁰ Milliyet Gazetesi, "Yunan Subayları Kıbrıs'ı Boşaltmalıdır", 18 Temmuz 1974, s.1.

Bakanlığı, Türk Hükûmeti'nin Kıbrıs'a müdahalesini anlayışla karşıladıklarını bildirmişlerdi. Pakistan Başbakanı Zülfikâr Ali Butto ise dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'e gönderdiği mesajda Pakistan'ın, Türkiye'nin tecavüzü durdurmak için giriştiği Barış Harekâtı'nı tamamen desteklediğini belirtmişti.³⁵¹ Yunanistan ile birlikte Garantör Devletlerden diğeri olan İngiltere'nin görüşü ise herkes için ayrı bir öneme sahipti. İngiliz Hükûmeti'nin tarafsız kalmaya çalışan görüşlerine rağmen, ülke basınında çıkan yorumlarda, Türkiye'yi destekleyen ve hükûmet politikalarını yeren açıklamalar yer almaktaydı. The Sunday Times Gazetesi "Türkiye haklıdır, ancak çok dikkat edelim" başlıklı haberinde şöyle demektedir:³⁵²

"Türkiye'nin Kıbrıs'ta giriştiği harekât, antlaşmalardan doğan vecibelerin yerine getirilmesi ve ulusal çıkarların korunması için haklı bir davranıştır. Türkiye, niçin bu şekilde davrandığını gayet inanılır bir şekilde izah edebilecek durumdadır. Ancak İngiliz Dışişleri Bakanı James Callaghan'ın hareketi tasvip etmediğini belirten ilk beyanları, İngiliz Hükûmetini hiç de iyi bir durumda bırakmamıştır. Bakan'ın bu sözleri, Kıbrıs'ta toplumlararası hakların korunmasında İngiltere'nin özel bir sorumluluk taşıdığını kabul eden bir başkanın sözleri değil, olaylardan kaygı duyan bir gözlemcinin hislerini dile getirmektedir."

Yine İngiliz The Observer gazetesi, Türkiye'nin Kıbrıs'a asker çıkarmasının Makarios'u deviren kanlı darbeye anlaşılır ve kabul edilebilir bir tepki olduğunu yazmış, The Sunday Telegraph gazetesi ise, Türkiye'nin askerî müdahalesinin, ne kadar üzüntü verici olursa olsun, anlayışla karşılanması gerektiğini kaydetmiştir.³⁵³ İngiliz basınında çıkan haberlere

³⁵¹ Milliyet Gazetesi, "Harekâta Dış Tepkiler", 21 Temmuz 1974, s.3.

³⁵² Milliyet Gazetesi, "Dış Basında Tepkiler", 22 Temmuz 1974, s.5.

³⁵³ Milliyet Gazetesi, "Dış Basında Tepkiler", 22 Temmuz 1974, s.5.

ilave olarak Fransa'da yayın yapan Le Monde gazetesi de Yunanistan'ın demokrasiye dönüşünü Türklere borçlu olduğunu ifade etmiştir.³⁵⁴

Yunanistan'daki askerî yönetim değişikliğinin ve Kıbrıs'ta Nikos Sampson'un düşürülmesinin ardından icra edilen ikinci Kıbrıs Harekâtı ile birlikte olayların seyri değişmeye başlamakta ve dış politikada Türkiye'ye verilen destekte belirgin bir düşüş meydana gelmektedir. Yine İngiliz basınında yer alan ve Milliyet Gazetesi'nin 16 Ağustos 1974 tarihinde yayımlanan haberine göre Daily Express Gazetesi, Türkiye'nin gücünü gösterdiğini, şimdi diplomatik yola dönmesi gerektiğini yazmış ve Türkiye'nin şimdi Batı'ya olan ihtiyacının Batı'nın Türkiye'ye olan ihtiyacından fazla olduğunu ifade etmişti. The Financial Times Gazetesi ise, Türkiye'nin bir hafta öncesine kadar dünya kamuoyunun sempatisine sahip olduğunu, ancak son davranışı ile (ikinci safhada icra edilen harekât) bu sempatiyi kaybettiğini iddia etmiştir.³⁵⁵

Burcu Bostanoğlu da 1974 yılının Ağustos ayında ikinci harekât sonrasında, Türkiye'nin adada iki toplumlu ve iki bölgeci federatif yapı önerisinin BM ve diğer uluslararası kurumlar tarafından saldırganlık ve işgal olarak nitelendirildiğini ifade ederek bu nedenden dolayı da Ankara'nın uluslararası alanda sesini fazla duyuramadığını belirtmiştir.³⁵⁶ Yani bu tarihten itibaren Türkiye, uluslararası kamuoyu nezdinde sahip olduğu desteği kaybetmeye başlamış veya diğer bir ifadeyle bu desteği geri kazanacak kamu diplomasisi uygulamalarını hayata geçirememiştir. Ancak Yunanistan kendisince yerinde bir hamle ile aynı yılın Ağustos ayında Türkiye'nin yürüttüğü harekâta ses çıkarmayan Batı ülkelerini protesto etmek için NATO'nun askeri kanadından ayrılmıştır. Bununla birlikte ABD'nde yer alan Rum ve Yunan Lobisini kullanarak ABD hükûmeti tarafından Türkiye aleyhine ambargo kararı alınmasını sağlamıştır. Kıbrıs'ta ve Yunanistan'da darbecilerin görevden ayrılması üzerine Batı ülkelerinin gözünde sempatik

³⁵⁴ Milliyet Gazetesi, "Dış Basında Tepkiler", 26 Temmuz 1974, s.3.

³⁵⁵ Milliyet Gazetesi, "Türkler Gücünü Gösterdi, Artık Diplomasiye Dönmek Gerek", 16 Ağustos 1974, s.3.

³⁵⁶ Burcu Bostanoğlu, **Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası**, 2.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008, ss. 492-493.

gözükten Yunanistan daha sonra Kıbrıs Rum Kesimi'nin Avrupa Birliği'ne "Kıbrıs Cumhuriyeti" adıyla dahil edilmesini sağlayarak Kıbrıs sorunda avantajlı bir duruma geçmiş gözükmektedir. Kıbrıs'ta haklı gerekçelere sahip ülke konumunda olan Türkiye harekât sonrası dönemde kamu diplomasisi araçlarını iyi kullanamamış ve Türkiye'nin Kıbrıs politikasını yeterince destekleyememiştir.

5. Yirmi Birinci Yüzyılda Türk Dış Politikasına Uygun Kamu Diplomasisi Teşkilatı Nasıl Olmalıdır?

Kamu diplomasisi ve onun uygulamalarının devletlerin dış politikaları ve karar vericileri üzerindeki etkinliğinin tam olarak anlaşıldığı yirmi birinci yüzyılda artık kamuoyları ön plana çıkmış bulunmaktadır. Uluslararası alanda kamuoylarını etkileyen ve şekillendirebilen ülkeler istediklerini elde etme yolunda rakiplerine göre hayli avantajlı konumda bulunacaklardır. Bu doğrultuda içinde bulunulan yüzyılda dış politikada etkili olmak isteyen devletler kamu diplomasisi uygulamalarına ağırlık vermişlerdir. Çalışmamızda yer alan örnek ve bahislerde açıklandığı gibi Amerika, Avrupa ve Asya'da birçok ülke dış politika planlamalarında kendisine özgü teşkilat yapısıyla birlikte kamu diplomasisi icraatlarına öncelik vermiş durumdadır. Böylece harici politikada en ucuz maliyetle en faydalı sonuçlara ulaşmaya çalışmaktadırlar.

Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı İmparatorluğu'nun küllerinden doğan yeni Türkiye Cumhuriyeti, yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde, artık kuruluşunu tamamlamış ve ekonomik alandaki kalkınmasının da etkisiyle kendine güvenini kazanmıştır. Bu güvenin de etkisiyle Türkiye, hem Müslüman hem de laik yapısıyla sorunlu bir coğrafyada konuşlu bulunmasına rağmen uluslararası alanda söz sahibi olmak istemektedir. Ancak ne var ki yüzlerce yıla kök salmış bir imajı ve tasavvuru bir anda değiştirmek mümkün değildir. Örneğin Avrupa'nın bilinç dünyasında yer etmiş olan Türk-Osmanlı imajını değiştirmek, "güncellemek" ve bugünün gerçekleriyle uyumlu hale

getirmek, zor bir görevdir. Türkiye'nin iki asırlık modernleşme tecrübesine, küreselleşmenin sunduğu yeni iletişim imkânlarına, Avrupa'da yaşayan beş milyona yakın Türkün varlığına ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin üyesi olma çabalarına rağmen Avrupa toplumlarının çoğunda Türk, Osmanlı, Müslüman ve Ortadoğulu imajı, ortaçağlardan tevarüs edilen algı ve tutumlar tarafından beslenmeye devam etmektedir.³⁵⁷ İşte Yirmi Birinci Yüzyılda bölgesel bir aktör olarak sahneye çıkan Türkiye, dış politikasındaki hedeflere ulaşmada kullanabileceği bir teknik olarak kamu diplomasisi faaliyetlerini nasıl bir teşkilat yapısı ile icra etmelidir? Ya da hâlihazır kadrosu söz konusu faaliyetleri icra etmek için yeterli midir?

Teşkilat yapısına geçmeden önce daha evvel de değindiğimiz Türkiye'nin sahip olduğu avantajlara bir göz atmamız ve politik resmi net olarak ortaya koymamız, yapacak olduğumuz analizde bizlere doğru bir yön çizecektir. Türkiye Cumhuriyeti altı yüz yıllık bir imparatorluk mirası üzerine kurulmuş bir devlettir. Osmanlı İmparatorluğu zayıfladığı dönemde meydana gelen küçük birkaç olay hariç, yönetimi altında bulunan topluluklara ve azınlıklara daima iyi davranmış, ne dinlerine ne de ekonomik durumlarına karışmamıştır. Ülke içinde bir seyahat özgürlüğü yer almış, isteyen istediği bölgede ikamet etme hakkına sahip olmuştur. Müslümanlar ile Hristiyanlar bir arada sorunsuz şekilde yaşamışlar ve devletin bekası için çalışmışlardır. Bu şekilde Osmanlı coğrafyası kültürel bir derinlik ve zenginliğe sahip olmuştur. Aynı coğrafyada, biraz da küçülmüş haliyle kurulan Türkiye Cumhuriyeti, bu kültürel zenginlik ve derinlik üzerine inşa edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı ve ardından yaşanan Soğuk Savaş döneminde yürütülen Türk Dış Politikasında bahse konu altyapıdan yeterince istifade edilememiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Türkiye'nin önüne Balkanlardan Ortadoğu'ya, buradan Kafkaslar ve Orta Asya'ya, hatta Kuzey Afrika'ya kadar olan coğrafya bir kilim gibi serilmiştir. Kamu diplomasisi kavramı böyle bir ortam içerisinde tüm dünyada giderek popüler hale gelmiş ve Soğuk Savaş döneminde ABD tarafından bilinçli olarak kullanılan bu yöntem diğer bazı devletler tarafından

³⁵⁷ İbrahim Kalın, "Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi", (Erişim) <http://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20> , 10 Eylül 2012.

da dış politika uygulamalarında kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye de konjonktüre uyarak ve sahip olduğu avantajların bilincinde olarak kamu diplomasisine gereken önemi vermeye başlamıştır. İlk önce 1985 yılında, 3230 sayılı Kanun ile, ülkemizi yurtiçi ve yurt dışında çeşitli yönleriyle tanıtmakla görevli kuruluşların kaynaklarını artırmak, Türk kültür varlığının yayılmasını sağlamak, devlet arşiv hizmetlerini müessir hale getirmek, milletlerarası kamuoyunu memleketimizin menfaatleri istikametinde yönlendirmeye çalışmak maksadıyla Başbakan Yardımcısına bağlı olarak teşkil edilen Türk Tanıtma Fonu kurulmuştur.³⁵⁸ 1992 yılında kurulan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ise bu politikaların diğer ve en önemli uygulayıcısı konumunda olmuştur. 2006 yılında 5523 sayılı kanun ile doğrudan Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı da ülke tanıtımının yanı sıra ülkenin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılması için Türkiye'de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik yatırım destek ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması maksadıyla kurulmuş bir teşkilattir.³⁵⁹ Ardından 2010 yılında kurulan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, icra edilen faaliyetlerin ve sarf edilen gayretlerin planlı bir şekilde yürütülmesini ve kurumlar arasında koordinesini sağlayan bir organ olmuştur.

Ancak teşkil edilmiş olan koordinatörlük ile kamu diplomasisi uygulamalarının planlama ve koordinasyon gibi manevi yanı tamamlanmış, hâlihazır kadrosu ile yürütülmesi zor olan uygulama ayağı yani maddi unsur eksik kalmıştır. Burada maddi unsur olarak ifade ettiğimiz husus Türk Büyükelçiliği bulunan her ülkede, ülkenin büyüklüğüne ya da stratejik önemine binaen, bir veya daha fazla uzman kamu diplomasisi diplomatı bulundurmaktır. Bu sayede merkezde planlanmış olan faaliyetleri sahada icra etme imkânına kavuşulmuş olunacaktır. Aynı zamanda söz konusu diplomatlar kamu diplomasisi alanında uzmanlaşmış oldukları için büyükelçinin bu konudaki danışmanı konumunda bulunacaklardır. Bu

³⁵⁸ Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Resmî Internet Sitesi, “Tanıtma Fonu Kurulu Sekreterliği”, (Erişim), <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pOrganizationDetail.aspx?Id=23> , 25 Ağustos 2012.

³⁵⁹ Resmî Gazete, “Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun”, (Erişim), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-1.htm> , 26 Ağustos 2012.

görevliler alanda (yani merkezden en uç noktada) tespit etmiş oldukları veya ihtiyaç duydukları hususları periyodik veya periyot dışı raporlar ile merkeze bildireceklerdir. Merkezde yer alan görevliler de bu tespitler ile ilgili değerlendirme ve kıymetlendirmeleri yaparak ülkenin o bölge/ülke ile ilgili politik hedeflerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak biçimde saha elemanlarına maddi veya manevi destek sağlayacaklardır.

Bütün bunlara ilave olarak Dışişleri Bakanlığı'nda dış görevde bulunan personel belirli bir rotasyon planı çerçevesinde görev yaptıkları için (hariciyeci olarak yurt dışında belirli görev süresini tamamladıktan sonra Bakanlığa geri dönüş yapmaktadırlar) duruma tam hâkim olduktan ve görevde verimli olacakları sırada Bakanlığa geri dönüş yapmaktadırlar. Böylece dinamik bir ortam olan uluslararası politik alanda gündemin takip edilmesinde çeşitli sıkıntılar ile karşılaşmaktadır. Özellikle “aktif politika” diye ifade edebileceğimiz uluslararası ortamı şekillendirme/yönlendirme faaliyetlerini yerine getirmek zorlaşacak, fakat “pasif politika” diye adlandırabileceğimiz olgusal durumda fazla bir değişiklik yaşanmayacaktır. Aktif politikanın bir uygulama biçimi olan kamu diplomasisi için “kamu diplomasisi diplomatları” yetiştirilmesi ve elçiliklerde daha uzun süreli olarak görevlendirilmeleri bu eksikliği kapatacak bir unsur olacaktır. Böylece değişimler sırasında yeni atanacak büyükelçinin duruma uyum sağlaması için harcanacak süreden sarfı nazar edilecektir. Ancak bu husus kamu diplomasisi alanında özel eğitim almış söz konusu kamu diplomasisi diplomatlarının önceden hazırladıkları ve Dışişleri Bakanlığı'nca onaylanmış bir uygulama planı doğrultusunda icrası ile geçerli olacaktır. Aksi taktirde fayda sağlanması zorlaşacak ve eski düzene tekrar geri dönmüş olacaktır. Yani uygulama ile kamu diplomasisi diplomatları kamu diplomasisi alanında yetişmiş personel olarak bir nevi hem aktif politika sürecini yönlendirebilecek, hem de rotasyon dönemlerinde oluşabilecek zafiyetleri giderici tedbir alınmış olacaktır.

Bütün bunlardan müspet olarak çıkan neticeyi kısaca arz etmek gerekirse yukarıda bahsettiğimiz kamu diplomasisi faaliyetlerinin planlama kısmını “merkez teşkilâtı”, uygulama kısmını “taşra teşkilâtı” olarak isimlendireceğimiz bir yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bir yapının da

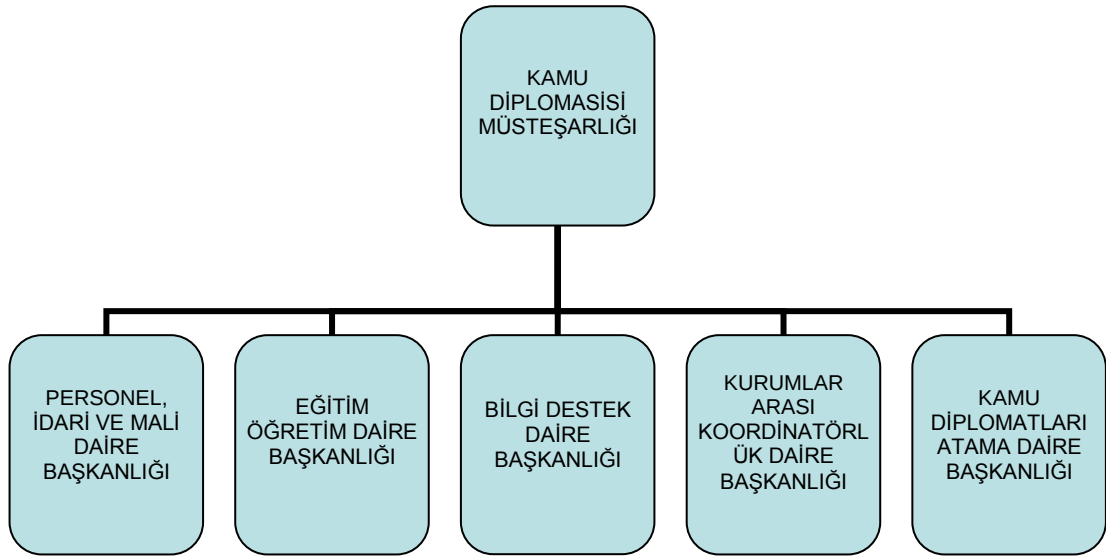
ancak müsteşarlık seviyesinde (Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı) bir birimin bünyesinde olabileceği, koordinatörlük yapısı altında söz konusu faaliyetlerin etkili biçimde sürdürülme imkânının bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Ayrıca merkez teşkilatı içerisinde yer alan eğitim birimi tarafından yurt dışında göreve gidecek tüm diplomatik ve konsolosluk personeline asgari iki hafta süreli kamu diplomasisi akademik eğitimi programı verilmeli ve gidecekleri bölgeye özgü davranış kalıpları, tutum ve davranışlar da dahil olmak üzere personelin bilinçlenmesine yönelik eğitim görmeleri sağlanmalıdır. Hatta devlet tarafından yurt dışına gönderilen ataşeler (eğitim, sağlık, askeri, vb.) ile öğretmenler gibi toplumla yüz yüze gelecek diğer görevlilerin de söz konusu kurslardan geçirilmesinin faydalı olacağı düşünülmelidir. (Aynı kurslardan yurt içerisindeki il ve ilçelerde mülki amir olarak görev yapan vali ve kaymakamların da istifade etmelerinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.) Bu maksatla Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı'na bağlı bir Eğitim Öğretim Daire Başkanlığı teşkil edilerek söz konusu faaliyetlerin bu birimin altında icra edilmesi sağlanmalıdır.

Kamuoyunun şekillendirilmesi suretiyle karar vericilerin etki altına alınması şeklinde tezahür eden kamu diplomasisi faaliyetlerinin en önemli kısımlarından birisi de mevcut teknolojik şartları göz önünde bulundurarak görüşlerin aktarılmasıdır. Görsel medya araçları (televizyon, radyo, internet, cep telefonları, vb.) ve yazılı basın (gazete, dergi, vb.) suretiyle aktarmakta olduğumuz bilgiler bazen doğrudan (açık biçimde), bazen de dolaylı (örtük biçimde) iletilirler. Dış kamuoyuna (ya da iç kamuoyuna) verilecek bilgilerin veya yapılacak açıklamaların bu işle görevlendirilen bir birimde koordine edilerek özenle yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte yönlendirilecek kitleye özgü hazırlanan haberlerin basın ve medya kuruluşlarınca yayınlanmasının sağlanması da yine aynı birim tarafından yürütülmelidir. Böylece istenilen tesirin sağlanması için yapılan faaliyetin neticesinde geri beslemeler alınabilmekte, kıymetlendirmeler yapılabilmekte ve kullanılan yöntemler geliştirilebilmektedir.

İçinde bulunulan çağın gereklerine uygun olarak Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulması öngörülen Kamu diplomasisi müsteşarlığı ile ilgili

örnek teşkilat şeması aşağıda sunulmuştur. Organizasyonel yapıda; personel, idari ve mali işleri takip eden bir daire başkanlığı, detayları yukarıda açıklanan kamu diplomasisine yönelik eğitim ve öğretim faaliyetlerini planlayıp uygulayacak Eğitim ve Öğretim Daire Başkanlığı, çağımızda son derece önemli hale gelen basın ve medya ile kamuoylarını bilgilendirme/bilinçlendirme/yönlendirme faaliyetlerini takip edecek ve uygulayacak Bilgi Destek Daire Başkanlığı, kamu diplomasisine yönelik kurumlar arasındaki faaliyetleri koordine edecek ve gerekirse planlamasını yapacak ve icrasını takip edecek olan Kurumlararası Koordinatörlük Daire Başkanlığı ve son olarak da yine yukarıda tafsilatlı şekilde açıklanan taşrada görev yapan kamu diplomatlarının faaliyetlerini planlayan, takip eden ve atamalarını yapan Kamu Diplomatları Atama Daire Başkanlığı yer almaktadır.

Şekil 9: Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı Örnek Teşkilat Şeması

Türk dış politikasının uluslararası alandaki etkinliğini artırmak amacıyla yukarıda belirtilen teşkilat şemasına ivedi geçerlik kazandırılması ve ülkenin sahip olduğu coğrafi, kültürel, tarihi avantajların daha organize, daha aktif biçimde kullanılması gerekmektedir. Böylece kamu diplomasisi uygulamaları rasyonellik kazanacak ve dış politikada söz konusu faaliyetlerin gücünden azami derecede istifade edilmiş olunacaktır.

SONUÇ

İçinde bulunduğumuz çağ itibarıyla toplumların birbirleriyle ilişkilerinde artık geleneksel diplomasi yeterli gelmemekte, bu maksatla uluslar ve toplumlar arası ilişkilerin başka vasıtalarla devam ettirilmesi şeklinde diğer bazı takviye edici tekniklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bahse konu takviye edici tekniklerden bir tanesi olan “kamu diplomasisi” kavramı da bu minvalde ortaya konulmuş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz bu çalışmada tenkitten geçmemiş, kıymet derecesi tahlil edilmemiş, ehemmiyetlisi ehemmiyetsizinden ayırt edilmemiş bilgiler yığınının bir anlam ifade etmediğinin bilincinde olarak kamu diplomasisi kavramını, uluslararası politikada, hak ettiği biçimde tahlil ve analiz etmeye çalıştık. Ayrıca bununla da yetinmeyerek kavramı daha önce hiç olmadığı kadar kuramsal ve bütüncül bir yaklaşımda ele alarak açıklamaya gayret gösterdik. Çünkü biliyor ve inanıyoruz ki devletlerin dış politikalarında bir araç olarak kullandıkları kamu diplomasisi kavramı rasyonel bir şekilde ortaya konulmadığı müddetçe yeterince kavramsallaştırılamayacaktır. Çalışmada yapmış olduğumuz tüm açıklamalar ve örnekler söz konusu kavramsallaştırmaya destek olacak biçimde ve kuvvetlendirecek şekilde seçilerek incelenmiştir. Bununla birlikte bir dış politika tekniği olan kamu diplomasisinin Türk Dış Politikası’nda nasıl çalıştırılabileceğinin ve işlevsellik kazanabileceğinin kısa bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Yukarıda bahsedilen hususlar ışığında biz kamu diplomasisini, “uluslararası ortamda bir devletin dış politikasının icrasında kullandığı resmî diplomatik kanallara ilave olarak, birey, grup, şirket vb. unsurlarını devreye sokarak hedef toplumu olumlu şekilde etkilemek suretiyle ve karar vericilerini etkilemek yoluyla kendi milli çıkarlarını sağlama faaliyeti” şeklinde tanımladık. Kamu diplomasisinin özünde dost ve düşman unsurlar ile tarafsızları şekillendirme vardır. Bunda amaç herhangi bir faaliyet öncesinde uygulayıcı devletin dış politik hedeflerine yönelik olarak diğer ülkelerde uygun kararlar alınmasını sağlayacak altyapının oluşturulmasıdır. Böylece asgari düzeyde tepki ile karşılaşmış ve kamuoyu ikna edilmiş olmaktadır. Yumuşak gücün

tanımı ise, karşı tarafı baskı ve zorlamadan ziyade, cezbetmek suretiyle istenilen sonuçların elde edilmesini sağlamaya çalışmaktır.

Her iki kavram arasındaki farkları çalışmamızda detaylı biçimde açıkladık. Burada kısaca değinecek olursak kavramlar arasındaki nüansların en önemlisini kamu diplomasisi uygulamalarında devletin yönlendirici rol oynaması biçiminde ifade edebiliriz. Yani kamu diplomasisinde hedef toplumu etkilemek için seçilecek unsurların devletin resmi organları tarafından belirlenmesi, desteklenmesi ve yönlendirilmesi esastır. Bu yapılmadığı takdirde uygulama gelişigüzellik kazanmakta ve yumuşak güç halinde kalmaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetleri ülkelerin sahip olduğu yumuşak güçlerinin, ülke çıkarları doğrultusunda ve karar vericiler tarafından belirlenen hedeflere yönlendirilmesi suretiyle oluşturulur. Ayrıca kamu diplomasisinde önemli olan bir diğer husus devletin çıkarlarıdır. Bu çıkarların gerçekleştirilmesi için devletler özel veya tüzel şahısları ya da uluslararası her türlü kuruluşu amaçları doğrultusunda yönlendirmekte ve kullanabilmektedirler. Oysa yumuşak güç daha ziyade kendiliğinden devreye girmekte ve tesirleri şartlara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kavramlar arasındaki ilişkide kamu diplomasisini “yumuşak gücün amaç odaklı hale getirilmiş şekli” olarak ifade edebiliriz.

Çalışmamızda kamu diplomasisi ile propaganda da birbirleri ile karşılaştırılmış ve kamu diplomasisinin bir nevi propaganda olduğu şeklindeki iddiaların her iki kavramın da kendine has özelliklerini dikkate almayan sathi bir yaklaşımdan kaynaklandığı ortaya konulmuştur.

Yapılmış olan bu çalışmanın iki temel amacından bir tanesi kamu diplomasisi kavramını tafsilatlı biçimde açıklığa kavuşturmak iken diğer amacı da karar vericiler üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. İkinci kısım ile ilgili olarak tarihteki çeşitli örnek olaylar incelenmiş ve karar verme süreçleri üzerindeki etkisinin olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Elbette ki karar vericiler tamamen kamu diplomasisi uygulamaları neticesinde kararlarını vermemektedirler. Ancak kamu diplomasisi tekniği ile desteklenen dış politika uygulamalarının daha başarılı olduğu, çalışmanın önemli bir sonucu olarak ortaya çıkarılmıştır.

Kamu diplomasisi uygun araçlarla etkili şekilde uygulandığında devletin normal diplomatik kanallarının daha rahat çalışmasını sağlamaktadır. Kanallarda meydana gelen tıkanıklıkların aynı, damarlarda kanın akmasına engel olan tıkanıklıklarda olduğu gibi “anjiyo” yapılarak açılmasına benzer biçimde, açılmasına ve sorunun bir şekilde çözümlenmesine katkı yapmaktadır.

KAYNAKÇA

- ALTUNIŞIK, Remzi. COŞKUN, Recai., BAYRAKTAROĞLU, Serkan ve YILDIRIM, Engin. **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, 4. Baskı, İstanbul, Sakarya Kitabevi, 2005.
- AKARCALI, Sezer. **2. Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda**, Ankara, İmaj Yayınevi, 2003.
- ALMOND, Gabriel A. ve POWELL, G. Bingham (ed.), **Comparative Politics Today: A World View**, 4. baskı, Londra, Scott, Foresman and Company, 1988.
- ARI, Tayyar. **Amerika'da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika**, 4. Bs., Bursa, MKM Yayınları, 2009.
- ARI, Tayyar. **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, 3.Bs., İstanbul, Alfa Yayınları, 1999.
- ARMAOĞLU, Fahir. **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 4. Baskı, 2007.
- ARMAOĞLU, Fahir. **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)**, 7. Bs., Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1991.
- ARON, Raymond. **Peace and War: A Theory of International Relations**, New Brunswick, Transaction Publishers, 2003.
- AZİZ, Aysel. **Siyasal İletişim**, 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2011.
- BADEM, Candan. **The Ottoman Crimean War (1853-1856)**, Brill Yayınevi, Leiden/Hollanda, 2010.
- BAĞCI, Hüseyin. **Türk Dış Politikası'nda 1950'li Yıllar**, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları, Ankara, 2. Baskı, 2001.

- BALCIOĞLU, Mustafa. **İki İsyan Bir Paşa**, 2. baskı, Ankara, Babil Yayıncılık, 2003.
- BERKES, Niyazi. **Propaganda Nedir?**, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1942.
- BERRIDGE, G.R. **Diplomacy: Theory and Practice**, 4. baskı, Hampshire, Palgrave Macmillan, 2010.
- BON, Gustave Le. **Kitleler Psikolojisi**, İstanbul, Hayat Yayınları, 2009.
- BOSTANOĞLU, Burcu. **Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası**, 2.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008.
- BULL, Hedley. **The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics**, 2. Baskı, London, Mac Millan Press, 1995.
- CANBOLAT, İbrahim S. **Değişen Dünya ve Alman Dış Politikası: Ulusal Birlik, Ulusal Çıkar ve Kamuoyu Tercihi Açısından bir İnceleme**, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1995.
- CARR, Edward Hallett. **The Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to The Study of International Relations**, New York, Harper Torchbooks, 1964.
- CORM, Georges. **21. Yüzyılda Din Sorunu**, çev. Şule Sönmez, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.
- DAUGHERTY, William. **A Psychological Warfare Case Book**, Baltimore, John Hopkins Press, 1968.
- DEVLET ARŞİVLERİ GENEL Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, **Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı (1853-1856)**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları Nu:84, Ankara, 2006.

- DIZARD, Wilson P. **Inventing Public Diplomacy: The Story of The US Information Agency**, Boulder/Colorado, Lynne Rienner Publishers, 2004.
- DOMENACH, J.M., **Siyasi Propaganda**, çev.Cevdet Perin, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961.
- ERGİN, Feridun. **Uluslararası Politika Stratejileri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları (Güryay Matbaası), 1974.
- FİGES, Orlando. **Kırım: Son Haçlı Seferi**, Çev. Nurettin Elhüseyni, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012.
- GADDIS, John Lewis. **Soğuk Savaş**, çev.Dilek Cenkçiler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008.
- GENELKURMAY Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, **Geçmişten Günümüze Türk-Afgan İlişkileri**, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2009.
- GRAAFF, Johann. **Introduction to Sociology: What is Sociology?**, 1.Baskı, Cape Town-Güney Afrika, Oxford University Press, 2001.
- GROSE, Peter (ed.), **The Marshall Plan and It's Legacy**, Foreign Affairs, New York, 1997.
- GÜNER, Zekâi ve KABATAŞ, Orhan. **Milli Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1990.
- HACKER, Andrew. **Siyaset Biliminin Temelleri: Amerikan Sistemi**, çev. Ahmet Ulvi Türkbağ, İstanbul, Der Yayınları, 2000.
- HARRISON, Shirley. **Public Relations: An Introduction**, Londra, Routledge, 1995.

HARVARD BUSINESS REVIEW Dergisinden Seçmeler, çev. Ahmet Kardam, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Yayınları, İstanbul, 2001.

HEYWOOD, Andrew. **Siyaset**, 6. Bs., çev. B.Özipek, B.Şahin, M.Yıldız, Z.Kopuzlu, B.Seçilmişoğlu, A.Yayla, Ankara, Adres Yayınları, 2012.

İNALCIK, Halil ve RENDA, Günsel. **Osmanlı Uygarlığı**, 1. Cilt, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı, 2002.

İNALCIK, Halil. **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi:1300-1600**, I.Cilt, çev. Halil Berktaş, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2000.

İNALCIK, Halil. **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ: 1300-1600**, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.

JAHODA, Gustav. **Sosyal Psikoloji Tarihi**, çev. Şeyda Başlı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.

KENNEDY, Paul. **Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri**, 3.Bs., Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1991.

KILLICK, John. **The United States and European Reconstruction, 1945-1960**, Keele University Press, Edinburgh, 1997.

KISSINGER, Henry. **Diplomasi**, 5. Baskı, çev.İbrahim H.Kurt, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2006.

KOTLER, Philip., ARMSTRONG, Gary., SAUNDERS, John ve WONG, Veronica. **Pirinciples of Marketing**, 8. Baskı, New Jersey, Prentice Hall Europe, 1999.

KÖPRÜLÜ, M.Fuad ve BARTHOLD, W. **İslam Medeniyeti Tarihi**, 6. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1984.

- KURLANTZICK, Joshua. **“Charm Offensive: How China’s Soft Power is Transforming the World”**, Yale University Press, New York, 2007.
- LASWELL, Harold D. “Propaganda”, **Propaganda**, ed.Robert Jackall, Londra, MacMillan Yayınları, 1995.
- LEONARD, Mark., SMALL, Andrew and ROSE, Martin. **British Public Diplomacy in the ‘Age of Schisms’**, Londra, Foreign Policy Centre, 2005.
- LEONARD, Mark. STEAD, Catherine ve SMEWING, Conrad. **Public Diplomacy**, The Foreign Policy Centre, London, 2002
- LESLEY, Philip (ed.), **Lesley’s Handbook of Public Relations and Communications**, 5. Baskı, Illinois, McGraw-Hill-NTC Contemporary Books, 1998.
- MAGALHAES, Jose Calvet De. **The Pure Concept of Diplomacy**, çev. Bernardo Futscher Pereira, Connecticut, Greenwood Press, 1988.
- MAYER, Herbert C. **German Recovery and The Marshall Plan 1948-1952**, Edition Atlantic Forum, Bonn-Brussels-New York, 1969.
- MCCONNELL, David L. **Importing Diversity: Inside Japan’s JET Program**, 1. Baskı, Kaliforniya, University of California Press, 2000.
- MÉGRET, Maurice. **Psikolojik Savaş**, çev.Samih Tiryakioğlu, İstanbul, Varlık Yayınları, 1972.
- MELISSEN, Jan (ed.), **The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations**, 2. Baskı, Hampshire, Palgrave Macmillan Yayınları, 2007.
- MINTZ, Alex ve DERUEN, Karl. **Understanding Foreign Policy: Decision Making**, Cambridge, Cambridge University Press, 2010.

MORGENTHAU, Hans J. **Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace**, 5. Baskı, New York, Alfred A. Knopf Inc., 1973.

MUTLU, Mustafa. **Vietnam'dan Körfez'e Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, 2003.

NICOLSON, Harold. **The Evolution of Diplomatic Method**, Londra, Cassel Publication, 1954.

NEVINS, Allan ve COMMAGER, Henry Steele. **ABD Tarihi**, çev. Halil İnalçık, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2005.

NYE, Joseph S. **Amerikan Gücünün Paradoksu**, çev. Gürol Koca, İstanbul, Literatür Yayınları, 2003.

NYE, Joseph S. **The Future of Power**, New York, Public Affairs, 2011.

NYE, Joseph S. **Yumuşak Güç**, çev. Reyhan İnan Aydın, Ankara, Elips Yayıncılık, 2005.

ORTAYLI, İlber. **Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu**, 10. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2008.

PIRENNE, Jacques. **Büyük Dünya Tarihi**, (çev.) Nihal Önal, Beslan Cankat, II. Cilt, İstanbul, Meydan Gazetecilik A.Ş.

RAYNAUD, Philippe ve RIALS, Stephane (ed.), **Siyaset Felsefesi Sözlüğü** 2.Bs., çev. Necmettin Kamil Sevil, Emel Ergun, Hüsnü Dili ve İsmail Yerguz, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011.

RICHMOND, Yale. **Practicing Public Diplomacy: A Cold War Odyssey**, New York, Berghahn Books, 2008.

ROBERTS, J.M. **Yirminci Yüzyıl Tarihi**, çev. Sinem Gül, Dost Kitabevi, Ankara, 2003.

- SANDER, Oral. **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1994.
- SARIHAN, Zeki. **Kurtuluş Savaşımız'da Türk-Afgan İlişkileri**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2002.
- SARISAMAN, Sadık. **Birinci Dünya Savaşı'nda Türk Cephelerinde Beyannamelerle Psikolojik Harp**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1999.
- SATLOFF, Robert. **The Battle of Ideas in The War on Terror**, The Washington Institute For Near East Policy, Washington, 2004.
- SEZER, Duygu. **Kamuoyu ve Dış Politika**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972.
- SNOW, Nancy and TAYLOR, Philip M. (ed.), **Routledge Handbook of Public Diplomacy**, New York, Routledge, 2009.
- SNOW, Nancy. **Persuader-In-Chief: Global Opinion and Public Diplomacy in The Age of Obama**, Nimble Books, 2009.
- SONYEL, Salâhi R. **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika-I.cilt**, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987.
- SOYSAL, İsmail (ed.), **Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç**, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1999.
- STAAR, Richard F. (ed.), **Public Diplomacy: USA Versus USSR**, Hoover Institution Press, Stanford/California, 1986.
- TAYLOR, Shelley E., PEPLAU, Letitia Anne ve SEARS, David O. **Social Psychology**, 10.Baskı, New Jersey, Prentice Hall, 2000.

THUCYDİDES, **Peloponnesos’lularla Atina’lıların Savaşı**, 1. Kitap, çev. Halil Demircioğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972.

TODD, Emmanuel. **İmparatorluktan Sonra: Amerikan Sisteminin Çöküşü**, çev. Gülser Çetin, 1. Baskı, Ankara, Dost Yayınevi, 2004.

TOFFLER, Alvin. **Üçüncü Dalga**, çev. Selim Yeniçeri, İstanbul, Koridor Yayınları, 2008.

TUCH, Hans N. **Communicating With The World: U.S. Public Diplomacy Overseas**, 2. Baskı, New York, St. Martin’s Press, 1993.

TUNAYA, Tarık Zafer. **Türkiye’de Siyasal Partiler**, Cilt:II, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları, 1986.

VALANTIN, Jean Michel. **Küresel Stratejinin Üç Aktörü: Hollywood, Pentagon ve Washington**, çev. Ömer Faruk Turan, İstanbul, Babıali Kültür Yayınları, 2006.

WALLER, J. Michael. **The Public Diplomacy Reader**, Washington, The Institute of World Politics Press, 2007.

WALTZ, Kenneth N. **İnsan, Devlet ve Savaş: Teorik Bir Analiz**, çev. Enver Bozkurt, Selim Kanat ve Serhan Yalçın, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2009.

YASUSHI, Watanabe ve MCCONNELL, David L. (ed.), **Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and the United States**, New York, East Gate Book, 2008.

SÜRELİ YAYINLAR

BARNES, Joseph. “Fighting with Information: OWI Overseas”, **The Public Opinion Quarterly**, Vol. 7, No. 1, Spring, 1943, s.37.

BAYAR, Celal. "Türkiye, NATO ve Amerikan Yardımı", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı 27, Mayıs, 1987, ss.28-29.

CHALIAND, Gérard. "Psikolojik Savaş ve Kitlelerin İnandırılması: Konunun Çağdaş Kökenleri", çev.Can Kapyalı, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, sayı 12, 1998, s.99.

DAVIS, Elmer. "OWI Has a Job", **The Public Opinion Quarterly**, Vol. 7, No. 1, Spring, 1943, ss.11-12.

ETZIONI, Amitai. "Humble Decision Making", **Harvard Business Review**, No. 4, July-August, 1989, s.124.

HAWKINS, Lester G. Jr. ve PETTEE, George S. "OWI-Organization and Problems", **The Public Opinion Quarterly**, Vol. 7, No. 1, Spring, 1943, s.33.

JEON, Hyung-Kwon and YOON, Seong-Suk. "From International Linkages to Internal Divisions in China: The Political Response to Climate Change Negotiations", **Asian Survey**, Vol. 46, No. 6, November/December 2006, s. 847.

KOPPES Clayton R. ve BLACK, Gregory D. "What to Show the World: The Office of War Information and Hollywood, 1942-1945", **The Journal of American History**, Vol. 64, No. 1, Jun., 1977, s.87.

KORNWEIBEL, Theodore Jr., "Humphrey Bogart's Sahara: Propaganda, Cinema and The American Character in World War II", **American Studies**, Vol. 22, No. 1, Spring, 1981, s.7.

LETUKAS, Lynn ve BARNSHAW, John. "A World-System Approach to Post-Catastrophe International Relief", **Social Forces**, Vol. 87, No. 2, Dec. 2008, ss.1065-1066.

- LUNCH, William L. and SPERLCH, Peter W. "American Public Opinion and the War in Vietnam", **The Western Political Quarterly**, Vol. 32, No. 1, March, 1979, ss.21-44.
- KRAUSE, Peter. EVERA, Stephen Van. "Public Diplomacy: Ideas For The War of Ideas", **Middle East Policy**, Vol. XVI, No.3, Fall, 2009, ss.109-110.
- NYE, Joseph S. "Soft Power and American Foreign Policy", **Political Science Quarterly**, Vol. 119, No. 2, Summer, 2004, s.256.
- NYE, Joseph S. "The Information Revolution and American Soft Power", **Asia-Pacific Review**, Vol. 9, No.1, May, 2002, s.70.
- ÖZDEMİR, Haluk. "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 63, Sayı 3, 2008, s.138.
- REDD, Steven B. "The Influence of Advisers on Foreign Policy Decision Making: An Experimental Study", **The Journal of Conflict Resolution**, Vol. 46, No. 3, June, 2002, ss.335-364.
- SHAMBAUGH, David. "China Engages Asia: Reshaping the Regional Order", **The MIT Press, International Security**, Vol. 29, No. 3, Winter 2004-2005, s.64.
- SNELL, John L. "Wilson on Germany and the Fourteen Points", **The Journal of Modern History**, Vol. 26, No. 4, December, 1954, ss.364-369.
- TUCKER, Nancy Bernkopf. "Taiwan Expendable? Nixon and Kissinger Go to China", **The Journal of American History**, Vol. 92, No. 1, June, 2005, s.120.

İTERNET KAYNAKLARI

22 numaralı ABD kanununun, “Dışışleri Bakanlığı” konulu 38’inci maddesinin, “Dışışleri Bakanlığı’nın Kamu Diplomasisi Sorumlulukları” konulu 2732 numaralı kısmı, (Erişim) <http://codes.lp.findlaw.com/uscode/22/38/2732>, 16 Ocak 2012.

A&B Halkla İlişkiler Firması İnternet Sitesi, “Benetton: Renklerimizden Vazgeçiyoruz Kampanyası”, (Erişim), <http://ab-pr.com/tr/calismalarimizdan-ornekler/8/benetton-renklerimizden-vazgeciyoruz-kampanyasi.aspx> , 19 Eylöl 2012.

ABD Dışışleri Bakanlığı Eğitsel ve Költerel İlişkiler Bőrosu Resmi İnternet Sitesi (Bureau of Educational and Cultural Affairs), (Erişim) <http://exchanges.state.gov/ivlp/alumni.html>, 27 Mart 2010.

ABD Dışışleri Bakanlığı Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Mősteřarliđı Resmi İnternet sitesi, (Erişim), www.state.gov/r/, 14 Mart 2011.

ABD Dışışleri Bakanlığı resmi internet sitesi, **Dışışleri Bakanlığı Organizasyon şeması**, (Erişim) <http://www.state.gov/documents/organization/99588.pdf>, 22 Ocak 2010.

ABD Dışışleri Bakanlığı’nın Aralık 2009 tarihli ve Stratejik İletişimler Konulu Raporu, (İletişim), http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dod/dod_report_strategic_communication_11feb10.pdf, 01 şubat 2012.

ABD Savunma Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi, (Erişim), <http://www.defense.gov/about/#mission>, 18 Ocak 2012.

ABD Savunma Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi, (Erişim), <http://www.defense.gov/orgchart/#27>, 18 Ocak 2012.

Amerikalar Arası Savunma Koleji Vakfı Resmi İnternet Sitesi, “Distinguished Graduates”, (Erişim), <https://iadcf.wildapricot.org/distinguishgraduates>, 13 Haziran 2012.

AOYAMA, Rumi; “Chinese Diplomacy in the Multimedia Age: Public Diplomacy and Civil Diplomacy”, Waseda University papers, (Erişim), http://dspace.wul.waseda.ac.jp/dspace/bitstream/2065/800/1/20050307_aoyama_eng1.pdf, 16 Nisan 2012.

Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı resmi internet sitesi, (Erişim) <http://www.ytb.gov.tr/index.php/en/component/content/article/54-turkiye-burslari/287-turkiye-burslari>, 06 Mayıs 2012.

BBC Türkçe Resmî İnternet Sitesi, “İran, Türkiye ve Brezilya ile Nükleer Anlaşmayı İmzaladı”, (Erişim), http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010/05/100517_turkey_iran.shtml, 25 Eylül 2012.

BBC Türkçe Servisi, “Ülke Rehberi: Amerika Birleşik Devletleri”, (Erişim) http://www.bbc.co.uk/turkce/ozeldosyalar/2011/01/110110_abd_rehber.shtml, 11 Nisan 2011.

BEST, Richard A. Jr.; “The National Security Council: An Organizational Assessment”, (Erişim), <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL30840.pdf>, 02 Şubat 2012.

Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Resmi İnternet Sitesi, (Erişim), http://www.usaid.gov/about_usaid/, 26 Aralık 2011.

Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Resmi İnternet Sitesi, (Erişim), http://www.usaid.gov/about_usaid/usaidhist.html, 26 Aralık 2011.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Resmi İnternet sitesi, “International Human Development Indicators”, <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/CHN.html> , (Erişim) 22 Temmuz 2012.

Bloomberg Haber İnternet Sitesi, “Dünya Bankası Verilerine göre 2010 yılında Çin’in ekonomik büyüme hızı %10, 2011 yılında ise %8,7’dir” (Erişim), <http://www.bloomberg.com/news/2011-01-13/china-economy-may-grow-8-7-this-year-slowing-from-10-world-bank-says.html> , 16 Nisan 2012.

BM İnsani Yardım İlişkileri Resmi Web Sitesi, “Humanitarian Affairs” (Erişim) <http://www.un.org/en/humanitarian/> , 17 Nisan 2011.

BM Kalkınma Ajansı İnsani Kalkınmışlık Raporları, “UNDP Human Development Reports: Human Development Index (HDI) - 2011 Rankings”, (Erişim), <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/TUR.html> , 19 Temmuz 2012.

China Daily, “Canada Trade Links Tightened”, (Erişim), http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2012-02/09/content_14564640.htm , 16 Nisan 2012.

China Daily, “China Offers Aid Package to Pasific Islands”, (Erişim), http://www.chinadaily.com.cn/china/2006-04/05/content_560910.htm , 16 Nisan 2012.

CNN Turk Web Sitesi, “Alman Sosyal Demokratlar İle CHP El Ele” , (Erişim) , <http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/10/21/alman.sosyal.demokratlar.il.e.chp.el.ele/593770.0/index.html> , 17 Nisan 2011.

CULL, Nicholas J.; “Public Diplomacy: Lessons From The Past”, USC Center on Public Diplomacy, (Erişim),

<http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf> , 5 Kasım 2011.

Deutsche Welle, Brend Graessler “Almanya’nın Birleşmesi 15. Yılında” (Erişim), <http://www.dw.de/dw/article/0,,2523641,00.html> , 11 Nisan 2012.

Dışişleri Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi, “Dışişleri Bakanlığı Üstün Hizmet Ödülü ile Devlet Nişan ve Madalyaları”, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakanligi-ustun-hizmet-plaketi-ile-devlet-nisan-ve-madalyalarinin-verilmesi-.tr.mfa> , 23 Ağustos 2012.

Dışişleri Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi, “Yurtdışında Son Zamanlarda Düzenlenen Türk Yılları ve Mevsimleri”, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-son-zamanlarda-duzenlenen-turk-yillari-ve-mevsimleri.tr.mfa> , 26 Ekim 2012.

DJERAJIAN, Edward P.; “Changing Minds Winning Peace: A New Strategic Direction For U.S. Public Diplomacy In The Arab & Muslim World”, (Erişim) <http://www.state.gov/documents/organization/24882.pdf> , 13 Nisan 2011.

Eisenhower Bursu Resmi İnternet Sitesi, “Applying For an International Fellowship”, (Erişim), http://www.efworld.org/programs/eisenhower_fellowships_prospective_international_fellowships.php , 12 Haziran 2012.

Eisenhower Bursu Resmi İnternet Sitesi, “Eisenhower Day of Fellowship”, (Erişim), http://www.efworld.org/events/ef_day.php , 12 Haziran 2012.

Eisenhower Bursu Resmi İnternet Sitesi, “International Programs and Alumni Activities”, (Erişim), http://www.efworld.org/about/eisenhower_fellowships_whatwedo.php , 12 Haziran 2012.

Eisenhower Bursu Resmi İnternet Sitesi, “The Eisenhower Medal For Leadership and Service”, (Erişim), http://www.efworld.org/about/eisenhower_medal.php , 12 Haziran 2012.

Federal Foreign Office, “About Us”, (Erişim), http://www.auswaertiges-amt.de/EN/AAmt/AuswDienst/Aufgaben_node.html, 19 Aralık 2011.

Federal Foreign Office, “The Staff”, (Erişim) http://www.auswaertiges-amt.de/EN/AAmt/AuswDienst/Mitarbeiter_node.html, 19 Aralık 2011.

FISHER, Ali, **Public Diplomacy in The United Kingdom**, (Erişim) <http://www.wandrenpd.com/wp-content/uploads/2010/01/PD-in-the-UK.pdf>, 18 Kasım 2011.

FITZPATRICK, Kathy R.; “The Collapse of American Public Diplomacy”, USIA Alumni Association Survey, Quinnipiac University, (Erişim) <http://www.publicdiplomacy.org/Fitzpatrick2008.pdf>, 03 Ocak 2012.

FORSTER, Cliff; “The First USIS Decade in Japan”, **The United States Information Agency, Commemoration: Public Diplomacy, Looking Back, Looking Forward**, Washington D.C., USIA Office of Public Information, 1999, (Erişim) <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/abtusia/commins.pdf>, 28 Aralık 2011.

Fulbright Burs Program Broşürü, (Erişim), <http://fulbright.state.gov/alumni.html>, 10 Nisan 2011.

Fransızca Konuşan Üklere Topluluğu Resmi internet sitesi, “International Organisation of La Francophonie’s Official Website”, (Erişim), <http://www.francophonie.org/English.html> , 12 Mayıs 2012.

Fulbright Program Broşürü, (Erişim) <http://fulbright.state.gov/uploads/80/52/8052426b30e4a3b1e628bfccfd8bbaab/2010-Fulbright-fact-sheet.pdf> , 10 Nisan 2011.

Fulbright Programı, (Erişim), <http://www.fulbright.org.tr/tr/fulbright-programi>, 24 Şubat 2012.

GLASSGOLD, Stacy Michelle, **Public Diplomacy: The Evolution of Literature**, (Erişim) http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/Stacy_Literature.pdf , 16 Şubat 2010.

GUNNING, Kathryn; “Five Decades of USIA’s Book Translation Program”, **The United States Information Agency, Commemoration: Public Diplomacy, Looking Back, Looking Forward**, Washington D.C., USIA Office of Public Information, 1999, (Erişim) <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/abtusia/commins.pdf>, 28 Aralık 2011, s.24.

GÜNAY, Meltem; “Ortadoğu, ‘bize en iyi model Türkiye’ dedi”, Vatan Gazetesi, (Erişim), <http://haber.gazetevatan.com/ortadogu-bize-en-iyi-model-turkiye-dedi/428552/1/Haber#.UF-TH7KTva4> , 05 Şubat 2012.

Habertürk Gazetesi, “**Başbakan Erdoğan’dan Suriye’ye Müdahale Açıklaması**”, (Erişim), <http://www.haberturk.com/dunya/haber/689473-basbakan-erdogandan-suriyeye-mudahale-aciklamasi> , 06 Temmuz 2012.

Halkla İlişkiler Bürosu, (Erişim), <http://www.state.gov/r/pa/index.htm>, 24 Şubat 2012.

House of Commons Foreign Affairs Committee, “FCO Publiz Diplomacy: The Olympic and Paralympic Games 2012”, (Erişim) <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmselect/cmfaaff/581/581.pdf> , 22 Haziran 2012.

Hürriyet Gazetesi Ekonomi Bölümü, “İtalyan Mallarına Boykot Çağrısı”, (Erişim), <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=-48108> , 18 Eylül 2012.

IMF Resmi Internet Sitesi, 15 Mart 2012 Tarihli Basın Açıklaması No: 12/85, “IMF Executive Board Approves €28 Billion Arrangement Under Extended Fund Facility for Greece”, (Erişim), <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2012/pr1285.htm> , 18 Eylül 2012.

Institut Français Basın Bülteni, **Un Nouvel Acteur Pour Mettre En Oeuvre La Diplomatie, Culturelle De La France**, (Erişim) <http://institutfrancais.com/fr/faites-notre-connaissance> , 19 Kasım 2011.

İngiliz Milli Arşivleri Gizli Belgesi, “Turkey”, (Erişim), http://www.nationalarchives.gov.uk/documentsonline/detailsresult.asp?queryType=1&resultcount=1&Edoc_Id=8054299, 14 Ağustos 2012.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Resmî İnternet Sitesi, “İstanbul’un Kardeş Şehir, İşbirliği ve İyi Niyet Protokolleri İmzaladığı Şehirler”, (Erişim) http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/kurumsal/Pages/Kardes_Sehirler.aspx , 26 Ekim 2012.

Jean Monnet Burs Programı, (Erişim) <http://www.jeanmonnet.org.tr/sayfa.php?op=sayfayap&sid=1> , 09 Nisan 2011.

JENKINS, Karen; MEYERS John; “U.S. Public Diplomacy Depends on Citizens Learning Other Languages”, **International Educator**, May/Jun 2010 (Erişim) http://www.nafsa.org/_/File/_/mayjun10_frontlines.pdf , 11 Nisan 2011.

KALIN, İbrahim; “Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi”, (Erişim) <http://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20> , 10 Eylül 2012.

Kamu Diplomasisi Enstitüsü, **Amaç ve Hedefler**, (Erişim) <http://www.kamudiplomasisi.org/amac-hedefler.html>, 09 Eylül 2011.

MCGANN, James G.; University of Pennsylvania Think Tanks and Civil Societies Program International Relations Program, **The Global Go To Think Tank Report** 2011, (Erişim),

[http://www.foreignpolicy.com/files/fp_uploaded_documents/120118_EMBARGOED%20Diplomatic%20Courier%20Global%20Go-](http://www.foreignpolicy.com/files/fp_uploaded_documents/120118_EMBARGOED%20Diplomatic%20Courier%20Global%20Go-To%20Think%20Tanks%20Report%20with%20Dr%20%20James%20G%20%20McGann.pdf)

[To%20Think%20Tanks%20Report%20with%20Dr%20%20James%20G%20%20McGann.pdf](http://www.foreignpolicy.com/files/fp_uploaded_documents/120118_EMBARGOED%20Diplomatic%20Courier%20Global%20Go-To%20Think%20Tanks%20Report%20with%20Dr%20%20James%20G%20%20McGann.pdf) , 08 Eylül 2012.

MCHALE, Judith; Future of U.S. Public Diplomacy, (Erişim), <http://www.state.gov/r/remarks/2010/138283.htm>, 29 Aralık 2011.

M.E.B. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, (Erişim) http://digm.meb.gov.tr/burslar/Burs_Fulbright.html , 10 Nisan 2011.

M.E.B. Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü, (Erişim) <http://yeogm.meb.gov.tr/istatistik/aogrenci.html> , 09 Nisan 2011.

Milliyet Gazetesi Dış Haberler Servisi, “Diğer Ülkeler Nasıl Özür Diledi?”, (Erişim) <http://siyaset.milliyet.com.tr/diger-ulkeler-nasil-ozur-diledi-/siyaset/siyasetdetay/25.11.2011/1467067/default.htm> , 25 Kasım 2011.

Milliyet Gazetesi, “Renault: Fransız Hükûmetiyle Temastayız”, (Erişim), <http://ekonomi.milliyet.com.tr/renault-fransiz-hukumetiyle-temastayiz/ekonomi/ekonomidetay/23.12.2011/1479555/default.htm?ref=bigpara> , 19 Eylül 2012.

NAKAMURA, Kennon H. ve WEED, Matthew C.; “U.S. Public Diplomacy: Background and Current Issues”, (Erişim) <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40989.pdf>, 13 Aralık 2011.

Norveç resmi internet Sitesi, “Norway and the UN”, <http://www.norway.org.tr/aboutnorway/government-and-policy/peace/un/>, (Erişim), 19 Temmuz 2012.

Norveç resmi internet Sitesi, “The Nobel Peace Prize”,
<http://www.norway.org.tr/aboutnorway/government-and-policy/peace/prize/> , (Erişim), 19 Temmuz 2012.

NTVMSNBC, “Hillary Clinton ‘Haydi Gel Bizimle Ol’da”, (Erişim),
<http://www.ntvmsnbc.com/id/24942899/> , 09 Nisan 2011.

Office of Academic Exchange Programs, (Erişim)
<http://exchanges.state.gov/academicexchanges/index.html>, 24 Şubat 2012.

NYE, Joseph S.; “Public Diplomacy and Soft Power”, **The Annals of The American Academy of Political and Social Science** (Erişim)
<http://ann.sagepub.com/cgi/content/abstract/616/1/94>, 27 Mart 2010

NYE, Joseph S.; “Soft Power, Hard Power and Leadership”, (Erişim)
http://www.hks.harvard.edu/netgov/files/talks/docs/11_06_06_seminar_Nye_HP_SP_Leadership.pdf, 27 Mart 2010.

NYE, Joseph S.; “Public Diplomacy and Soft Power”, **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 2008, 616: 94** (Erişim)
http://courses.essex.ac.uk/gv/gv905/W07%20Readings/nye_soft_power_08.pdf , 16 Nisan 2010.

Office of Citizen Exchanges, (Erişim),
<http://exchanges.state.gov/citizens/index.html>, 24 Şubat 2012

Office of International Visitors, (Erişim),
<http://exchanges.state.gov/ivlp/index.html>, 24 Şubat 2012.

ONISHI, Norimitsu; “Obama and China Play Rival Suitors to Indonesia”, **The New York Times**, 09 Kasım 2010, s.A6, (Erişim),
<http://www.nytimes.com/2010/11/10/world/asia/10indo.html?scp=1&sq>

=Obama+and+China+Play+Rival+Suitors+to+Indonesia&st=nyt, 20 Aralık 2011.

Özgür Avrupa Radyosu ve Radyo Özgürlük, (Erişim), <http://www.bbg.gov/broadcasters/rferl/>, 11 Ocak 2011.

PERLEZ, Jane; "Indonesia Welcomes U.S. Plan to Resume Training in Military", **The New York Times**, 01 Mart 2005, (Erişim) http://www.nytimes.com/2005/03/01/international/asia/01indo.html?_r=1&scp=2&sq=Indonesia+U.S.+relations&st=nyt, 20 Aralık 2011.

PETERSEN, Jan; "Norwegian Public Diplomacy", http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/ud/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2004/norwegian_public_diplomacy.html?id=268421, (Erişim), 20 Temmuz 2012.

PETERSON, Peter G.; BLOOMGARDEN, Kathy; GRUNWALD, Henry; MOREY, David E. ve TELHAMI, Shibley; "Finding America's Voice: A Strategy for Reinvigorating U.S. Public Diplomacy", **Report of an Independent Task Force Sponsored by the Council on Foreign Relations**, (Erişim) <http://www.cfr.org/us-strategy-and-politics/finding-americas-voice/p6261> , 12 Ocak 2012.

GREENSPAN, Rachel; Public Diplomacy in Uniform: The Role of the U.S. Department of Defense in Supporting Modern Day Public Diplomacy, (Erişim), http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2011/0104/comm/greensapn_pduniform.html, 19 Ocak 2012.

Radikal Gazetesi, "ABD Temsilciler Meclisi 'Ermeni Tasarısı'nı' Tartışıyor", (Erişim) <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1033050&CategoryID=81> , 26 Şubat 2012.

Radikal Gazetesi, “Arap Dünyasında Türk Dizileri Ses Getirdi”, (Erişim)

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=974525&CategoryID=79> , 09 Nisan 2011.

Resmî Gazete, “Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun”, (Erişim),

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-1.htm> , 26 Ağustos 2012.

Sabah Gazetesi, “Ortadoğu’da ‘Türk Taşı’ Furyası”, (Erişim),

<http://www.sabah.com.tr/Dunya/2012/06/15/ortadoguda-turk-tasi-furyasi>, 14 Temmuz 2012.

Sabah Gazetesi, “TOKİ’den Pakistan’a Dev Proje”, (Erişim),

http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/02/18/tokiden_pakistana_dev_proje , 16 Nisan 2011.

Sabah Gazetesi, “TSK, ISAF’ı Devrediyor”, (Erişim),

<http://arsiv.sabah.com.tr/2005/08/03/siy100.html> , 19 Nisan 2011.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, (Erişim)

<http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&yayinid=60870F880F0C4815FEEBBB6D8AC016C496F15&CFID=4847965&CFTOKEN=79827977> , 07 Nisan 2011.

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Koordinatörlük Yapısı”, (Erişim),

<http://kdk.gov.tr/kurumsal/koordinatorkluk-yapisi/18> , 21 Ağustos 2012.

T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası,

“Akil Adamlar Konferans Serisi”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/akil-adamlar-konferanslari/10> , 11 Eylül 2012.

- T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Gazeteci Heyetleri Programları”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/gazeteci-heyetleri-programi/16> , 11 Eylül 2012.
- T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Ülke Programları”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/ulke-programlari/14> , 11 Eylül 2012.
- T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Yabancı Basını Bilgilendirme Faaliyetleri”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/yabanci-basini-bilgilendirme/17> , 11 Eylül 2012.
- T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Dış Politika Çalıştayları”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/dis-politika-calistaylari/25>, 11 Eylül 2012.
- T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü resmî internet sayfası, “Avrupa Toplantıları”, (Erişim), <http://kdk.gov.tr/faaliyetler/avrupa-toplantilari/27>, 11 Eylül 2012.
- T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, **Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Genelgesi**, <http://kdk.gov.tr/kurumsal/kdk-genelgesi/5>, (Erişim), 09 Eylül 2011.
- T.C. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı resmi internet sitesi, “TİKA Tarihçesi”, (Erişim), <http://www.tika.gov.tr/tika-hakkinda/tarihce/1> 07 Mayıs 2012.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmî İnternet Sitesi, “Cumhurbaşkanı’nın Türkiye İnovasyon Konferansı’nın Açılış Oturumunda Yaptıkları Konuşma”, (Erişim), <http://www.tccb.gov.tr/konusmalar/371/81473/turkiye-inovasyon-konferansinin-acilis-oturumunda-yaptiklari-konusma.html>, 10 Aralık 2011.

Telefunken, (Erişim), <http://telefunken.com.tr/?gclid=CM-gwba8j6gCFdUy3wodrhJvCQ> , 05 Nisan 2011.

The United States Information Agency, Commemoration: Public Diplomacy, Looking Back, Looking Forward, Washington D.C., USIA Office of Public Information, 1999, (Erişim), <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/abtusia/commins.pdf>, 28 Aralık 2011, s.17.

TİKA 2010 Yılı Faaliyet Raporu, (Erişim), <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyet-raporu-2010.pdf> , 28 Ağustos 2012.

TİKA 2010 Yılı Faaliyet Raporu, (Erişim), <http://store.tika.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari/faaliyet-raporu-2010.pdf> , 28 Ağustos 2012,

TİKA Resmî İnternet Sitesi, “TİKA Tarihçesi”, (Erişim), <http://www.tika.gov.tr/tika-hakkinda/tarihce/1> , 24 Kasım 2012.

TİKA'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (mülga), (Erişim), <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1141.html> , 01 Aralık 2012.

TRT Haber, “Sihirli Flüt'e Devlet Nişanı”, (Erişim), <http://www.trt.net.tr/haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=c537b2f0-b677-4988-b808-a556c7eb2943> , 13 Nisan 2011.

TRT Resmî İnternet Sitesi, Tarihçe, (Erişim), <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, 26 Aralık 2011.

TRT Resmî İnternet Sitesi, Televizyon, (Erişim), <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/TelevizyonTanitim.aspx>, 26 Aralık 2011.

Tufts University Fletcher School The Edward R.Murrow Center of Public Diplomacy, “What is Public Diplomacy?”, (Erişim), <http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy>, 23 Ocak 2011

Türk Dışışleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, **Dış Politika: Genel Görünüm**, (Erişim), <http://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa> , 06 Temmuz 2012.

Türk Dışışleri Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi, **Dış Politika: Genel Görünüm**, (Erişim), <http://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa> , 06 Temmuz 2012.

Türk Dışışleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, Güncel Açıklamalar: No: 181, 05 Temmuz 2012, İsrail’in İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Yürüttüğü Yerleşim Faaliyetleri Hk., (Erişim), http://www.mfa.gov.tr/no_-181_-05-temmuz-2012_-israil_in-iskal-altindaki-filistin-topraklarinda-yuruttugu-yerlesim-faaliyetleri-hk_.tr.mfa , 06 Temmuz 2012.

Türk Dil Kurumu, “Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü”,(Erişim), http://tdkterim.gov.tr/?kelime=kamuoyu_&kategori=terim&hng=md, 25 Mart 2010.

Türkçe Olimpiyatları Resmî İnternet Sitesi, “Amacımız”, (Erişim), <http://www.turkceolimpiyatlari.org/Kurumsal/Yazilar.aspx?Yazi=1> , 17 Kasım 2012.

Türkçe Olimpiyatları Resmî İnternet Sitesi, “Hakkımızda”, (Erişim), <http://www.turkceolimpiyatlari.org/Kurumsal/Yazilar.aspx?Yazi=2> , 17 Kasım 2012.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Resmî İnternet Sitesi, “Tanıtma Fonu Kurulu Sekreterliği”, (Erişim), <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pOrganizationDetail.aspx?Id=23> , 25 Ağustos 2012.

U.S. Government Accountability Office Report, “U.S. Public Diplomacy: State Department Efforts to Engage Muslim Audiences Lack Certain Communication Elements and Face Significant Challenges”, Mayıs 2006, (Erişim) <http://www.gao.gov/new.items/d06535.pdf>, 08 Ekim 2011.

Uluslararası Enformasyon Programları Bürosu, (Erişim), <http://www.state.gov/r/iip/index.htm>, 24 Şubat 2012.

United States Information Agency, “Fact Sheet”,(Erişim), <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/usiahome/factshe.htm>, 26 Aralık 2011

Vatan Gazetesi, “Halkın Darbesi: Wikileaks Tunus’ta Hükümet Düşürdü”, (Erişim), <http://haber.gazetevatan.com/Haber/352853/1/Gundem> , 14 Nisan 2011.

SOLAK, Veli; 08 Haziran 2011 tarihli Türkiye Gazetesi, “**TiKA Hizmette Gurur Tablosu**”, (Erişim), http://www.turkiyegazetesi.com/haber/493452/kunye.aspx#.UE_cWrKTva4 , 29 Ağustos 2012.

WIKE, Richard; “Does Humanitarian Aid Improve America’s Image?”, **PEW Araştırma Merkezi**, (Erişim), <http://www.pewglobal.org/2012/03/06/does-humanitarian-aid-improve-americas-image/>, 08 Mart 2012.

Wikileaks Türkçe, “Wikileaks Nedir?”, (Erişim), <http://www.trt.net.tr/haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=a6222353-8588-485a-af47-ec075d7b27de> , 13 Nisan 2011.

WILSON, Donald M.; “USIA And The Cuban Missile Crisis”, **The United States Information Agency, Commemoration: Public Diplomacy, Looking Back, Looking Forward**, Washington D.C., USIA Office of Public Information, 1999, (Erişim) <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/abtusia/commins.pdf>, 28 Aralık 2011.

Yayıncılık Yönetim Kurulu Organizasyon Şeması, (Erişim), <http://www.bbg.gov/about-the-agency/organizational-chart/>, 11 Ocak 2012.

Yayıncılık Yönetim Kurulu resmi web sayfası, (Erişim), <http://www.bbg.gov/about-the-agency/history/>, 11 Ocak 2012.

Yayıncılık Yönetim Kurulu Stratejik Planı (2012 – 2016), (Erişim), http://www.bbg.gov/wp-content/media/2012/02/BBGStrategicPlan_2012-2016_OMB_Final.pdf, 11 Ocak 2012

Yayıncılık Yönetim Kurulu Yıllık Raporu (2010), (Erişim), <http://www.bbg.gov/wp-content/media/2011/12/BBG2010AnnualReport.pdf>, 11 Ocak 2012

Yeniçağ Gazetesi, “Afgan Askerlerini Mehmetçik Eğitiyor”, (Erişim), <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/yg/habergoster.php?haber=31545> , 19 Nisan 2011.

Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, (Erişim), <http://www.ytb.gov.tr/Files/Document/5978-Sayili-Yurtdisi-Turkler-ve-Akraba-Topluluklar-Baskanligi-Teskilat-ve-Gorevleri-Hakkinda-Kanun.pdf> , 06 Mayıs 2012.

Zaman Gazetesi, “Dünya’nın En Büyük Pompası Fukuşima’ya Yola Çıkıyor” (Erişim), <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1119253> , 15 Nisan 2011.

Zaman Gazetesi, “Oya Eczacıbaşı ve Görgün Taner’e d'Honneur nişanı”, (Erişim), <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1116175&title=oya-eczacibasi-ve-gorgun-tanere-dhonneur-nisani> , 13 Nisan 2011.

GAZETELER

Milliyet Gazetesi, “Yunan Subayları Kıbrıs’ı Boşaltmalıdır”, 18 Temmuz 1974.

Milliyet Gazetesi, “Harekâta Dış Tepkiler”, 21 Temmuz 1974.

Milliyet Gazetesi, “Dış Basında Tepkiler”, 22 Temmuz 1974.

Milliyet Gazetesi, “Dış Basında Tepkiler”, 26 Temmuz 1974.

Milliyet Gazetesi, “Türkler Gücünü Gösterdi, Artık Diplomasiye Dönmek Gerek”, 16 Ağustos 1974.

Resmi Gazete, 12/5/2001 tarihli ve 4668 sayılı “Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun”.

Resmî Gazete, “Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü” konulu, 2010/3 No’lu Genelge,

Resmî Gazete Sayısı: 27478, tarihi: 30 Ocak 2010.

Sabah Gazetesi, Pınar Çelik, “Ortadoğu’nun En Büyükleri: Arçelik, Vestel, Efes”, 27 Nisan 2011.

Sabah Gazetesi, “Davutoğlu: Libya’da Operasyona Devam”, 19 Nisan 2011.

Ulus Gazetesi, Ahmet Şükrü Esmer, 19 Nisan 1948.

Ulus Gazetesi, 5 Temmuz 1948.

ANSİKLOPEDİLER

AnaBritannica, 15. Baskı, XVIII. Cilt, İstanbul, Ana Yayıncılık, 2004.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, XVIII. Cilt, İstanbul, Milliyet Gazetecilik A.Ş., 1986.

Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Doğu Matbaası, Ankara, 1970

Meydan Larousse, XVI. Cilt, Sabah Gazetecilik A.Ş.

Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, VI. Cilt, İstanbul, Meydan Yayınevi., 1979

Temel Britannica, XIV. Cilt, İstanbul, Ana Yayıncılık A.Ş., 1993.

YEĞİN, Abdullah., BADILLI, Abdülkadir., İSMAİL, Hekimoğlu ve ÇALIM, İlham. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat**, Türdav Yayınları, İstanbul, 1993.

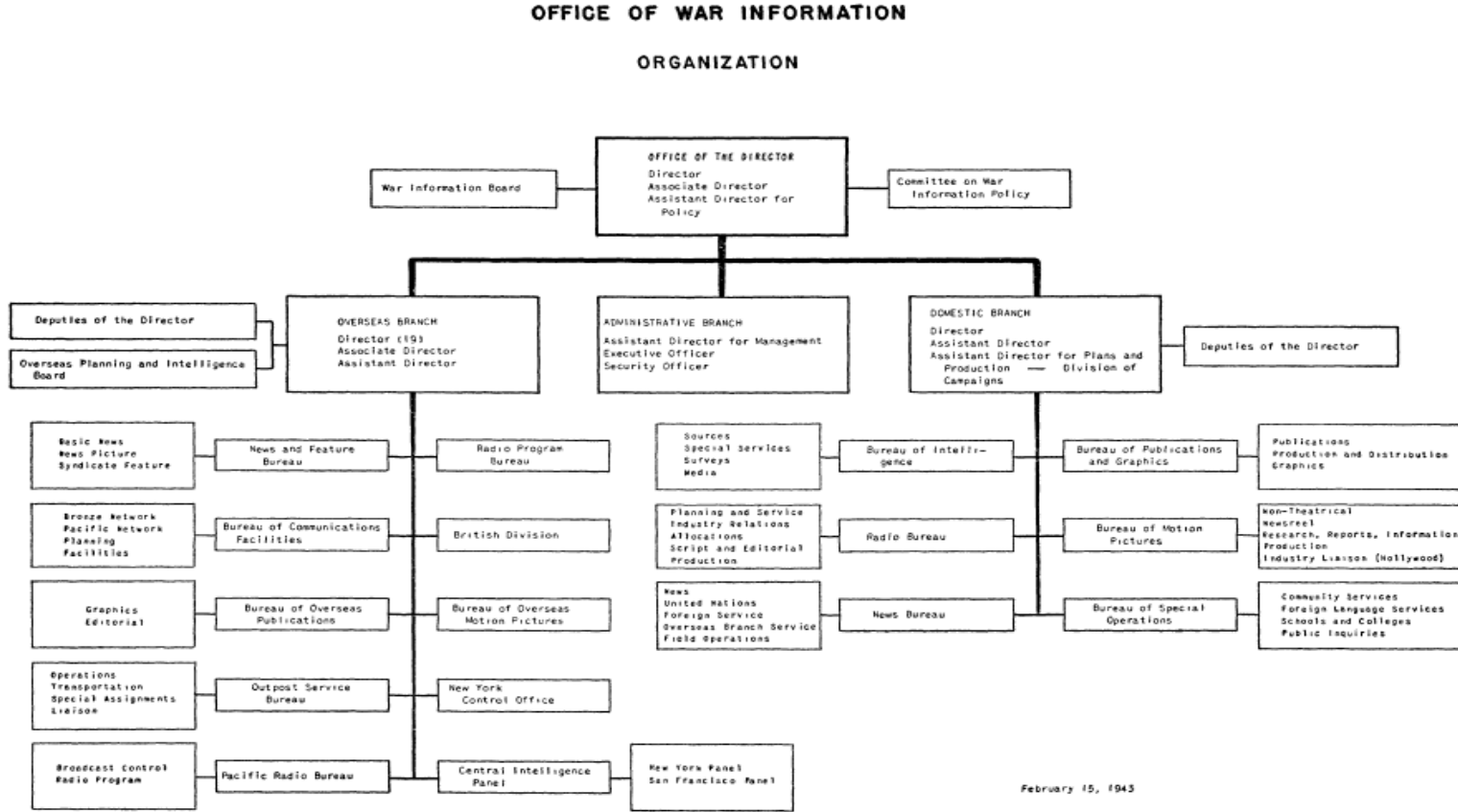
EKLER

EK 1: Kamu Diplomasisi Kavramının Yaratıcısı Edmund Gullion (Tufts Üniversitesi Fletcher School of Law and Diplomacy Bölümü Dekanı, 1970)

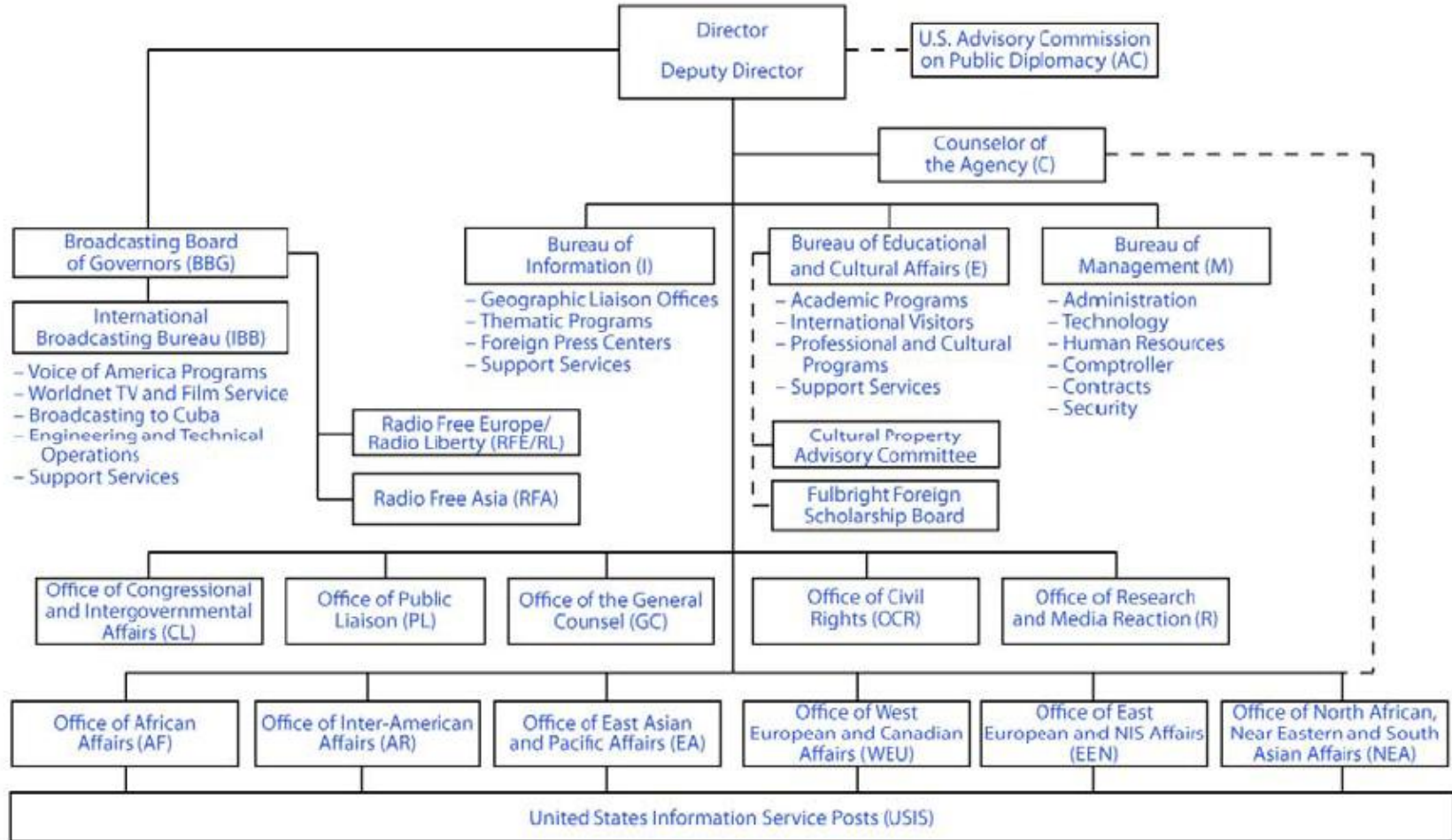
Kaynak: Tufts University Fletcher School of Law and Diplomacy
(http://dl.tufts.edu/view_image.jsp?pid=tufts:UA015.001.002.00029.00004)

EK 2: Office Of War Information (OWI) Teşkilat Şeması

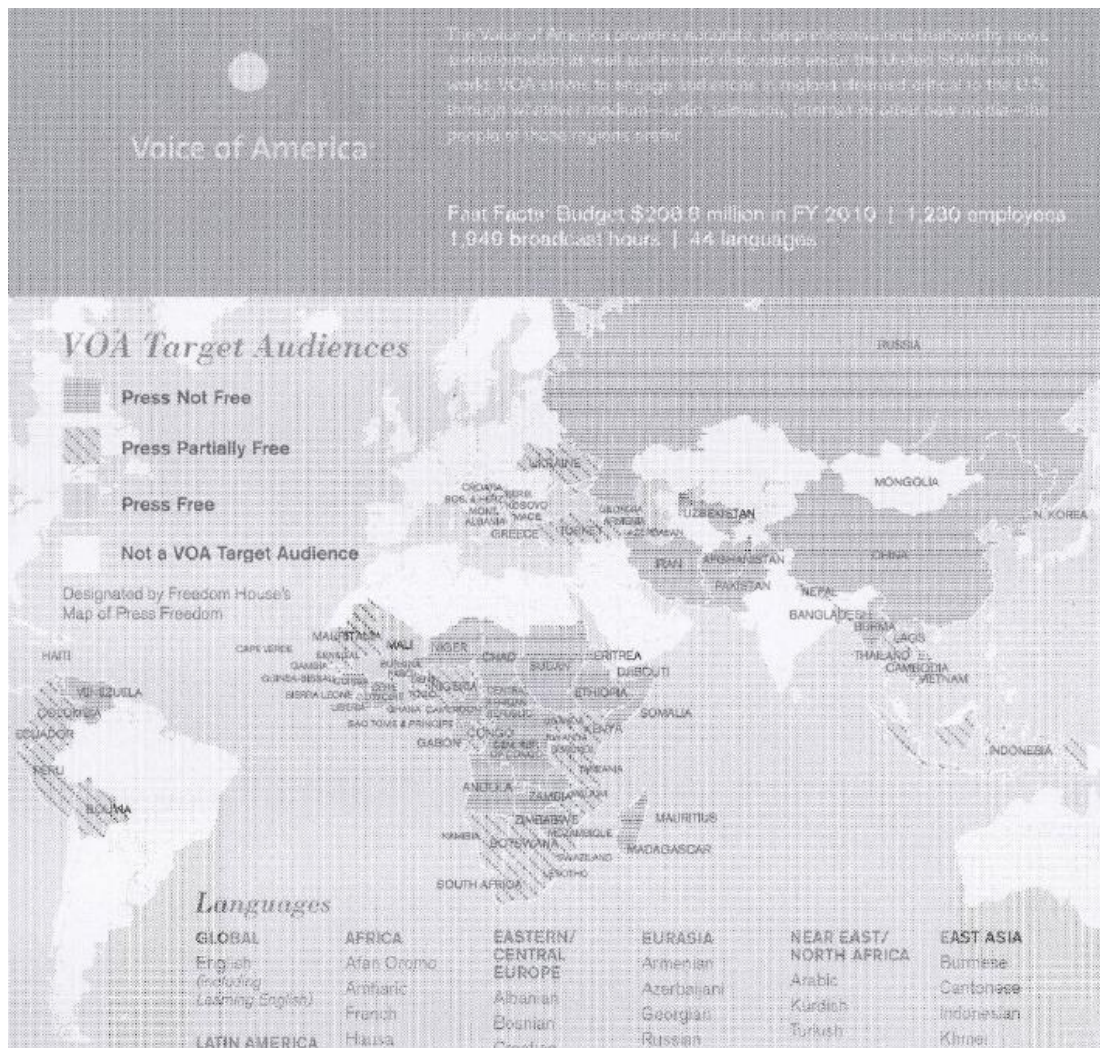

Kaynak: HAWKINS, Lester G. Jr. ve PETTEE, George S. "OWI-Organization and Problems", **The Public Opinion Quarterly**, Vol. 7, No. 1, Spring, 1943, s.33.

EK 3: Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı'nın (USIA) 1999 Yılındaki Organizasyon Şeması

EK 4: VOA Yayın Kapsama Alanları

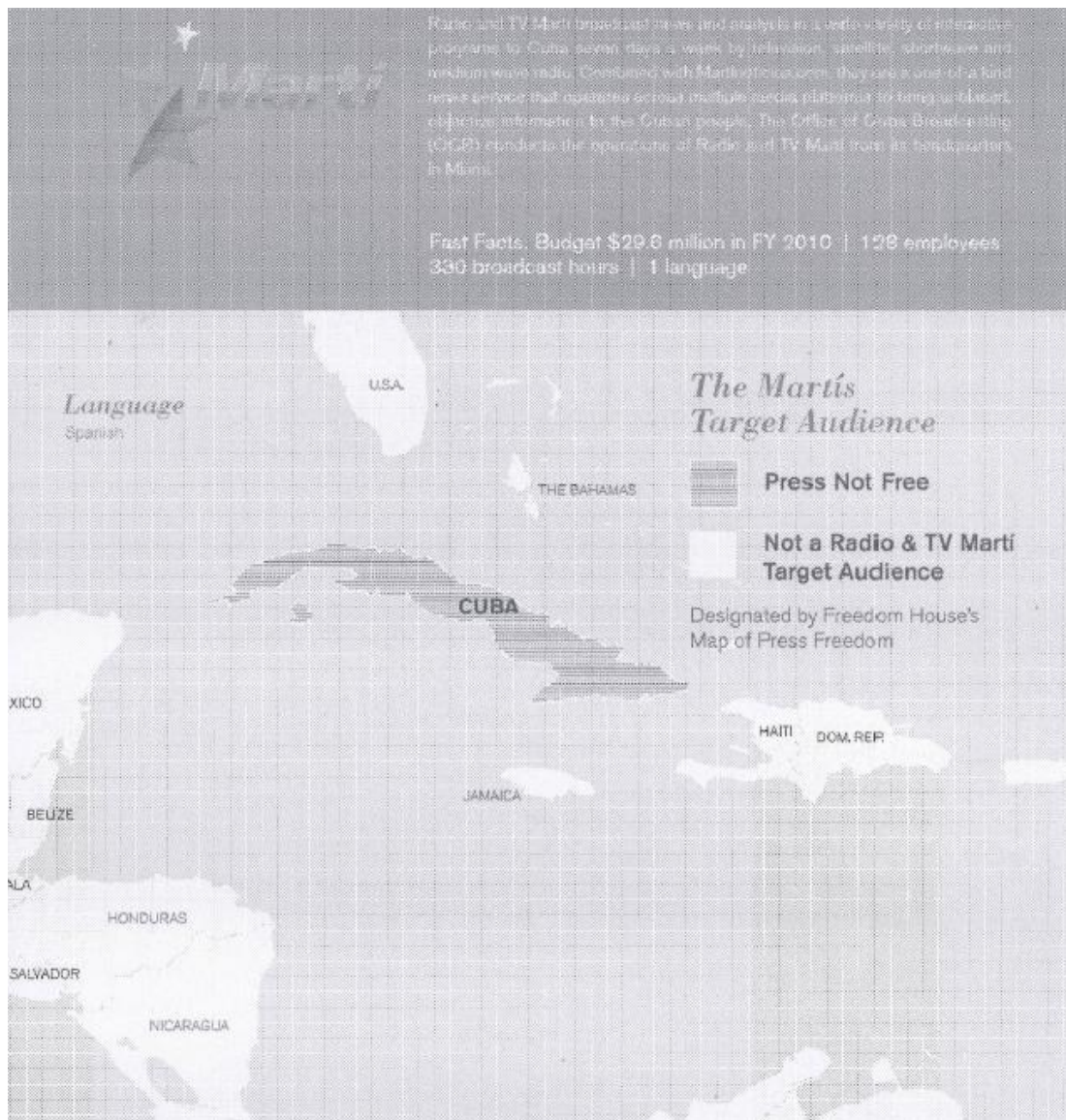
EK 5: Radio Free Europe-Radio Liberty Yayın Kapsama Alanları

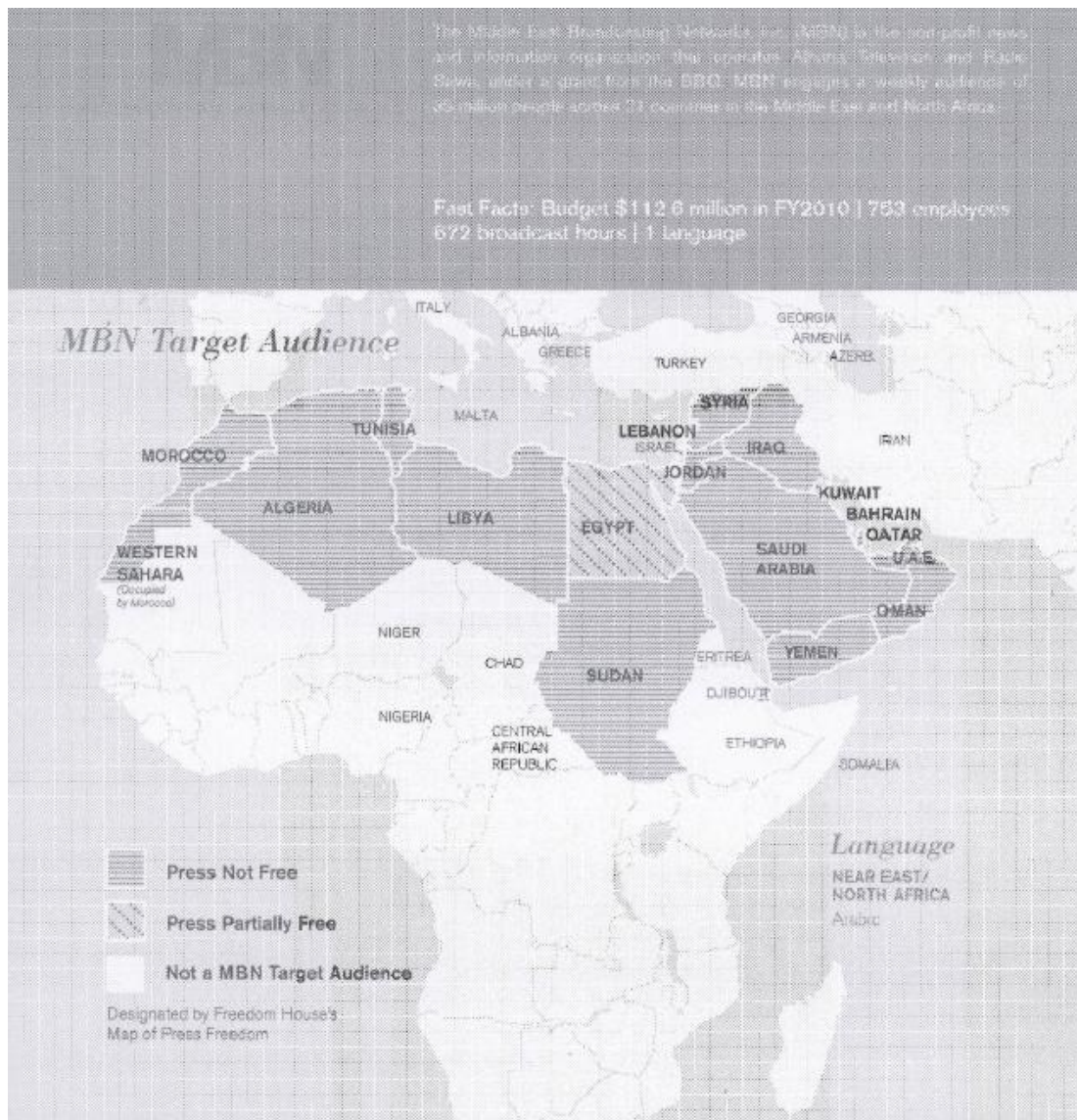
EK 6: Radio Free Asia Yayın Kapsama Alanları

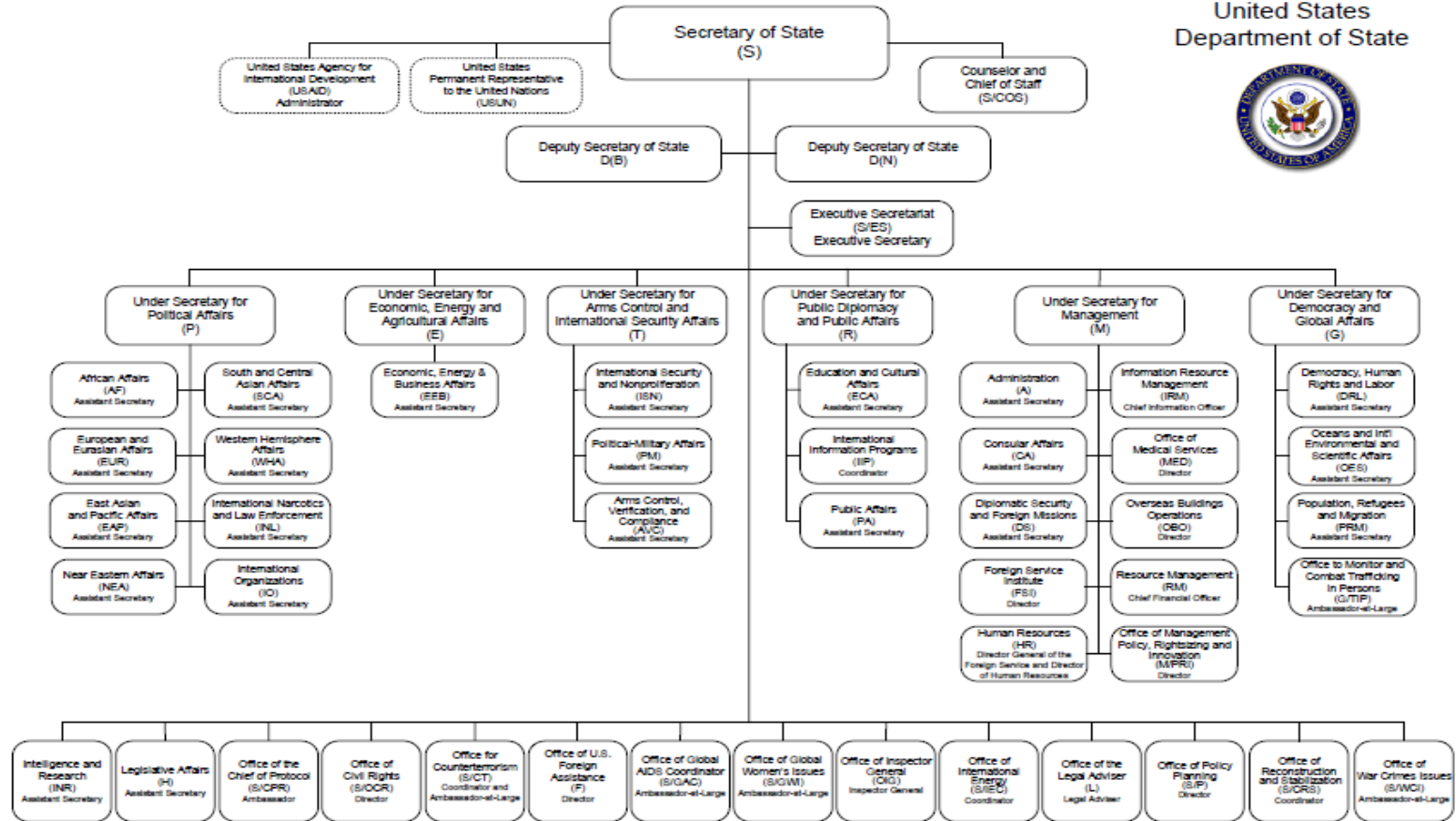
EK 7: Radio-TV Marti Yayın Kapsama Alanları

EK 8: Middle East Broadcasting Yayın Kapsama Alanları

EK 9: ABD Dışişleri Bakanlığı Teşkilat Şeması

EK 10: Federal Almanya Başbakanı Willy Brandt Polonya'da Varşova
Gettosu önündeki Anıtta Diz Çökerken

EK 11: Zimmermann Telgrafi Orijinal Nüsha

WESTERN UNION
TELEGRAM

Read the following telegram, subject to the terms on back hereof, which are hereby agreed to

via Galveston

GERMAN LEGATION
MEXICO CITY

130	13042	13401	8501	115	3528	416	17214	6491	11310
18147	18222	21560	10247	11518	23677	13605	3494	14936	
98092	5905	11311	10392	10371	0302	21290	5161	39695	
23571	17504	11269	18276	18101	0317	0228	17694	4473	
24284	22200	19452	21589	67893	5569	13918	8958	12137	
1333	4725	4458	5905	17166	13851	4458	17149	14471	6706
13850	12224	6929	14991	7382	15857	67893	14218	36477	
5870	17553	67893	5870	5454	16102	15217	22801	17138	
21001	17388	7446	23638	18222	6719	14331	15021	23845	
3116	23552	22096	21604	4797	9497	22461	20855	4377	
23410	18140	22260	5905	13347	20420	39689	13732	20667	
6929	5275	18507	52262	1340	22049	13339	11265	22295	
10439	14814	4178	6992	8784	7632	7357	6926	52262	11267
21100	21272	9346	9659	22464	15874	18502	18500	15857	
2188	5376	7381	98092	16127	13486	9350	9280	76036	14219
5144	2831	17930	11347	17142	11264	7667	7762	15099	9110
10482	97556	3569	3670						

Charge German Embassy.

REKST0977.

JAN 20 1917

681.2019/774

Kaynak: <http://bnrg.eecs.berkeley.edu/~randy/Courses/CS39C.S97/gifs/zimmtele.jpg>

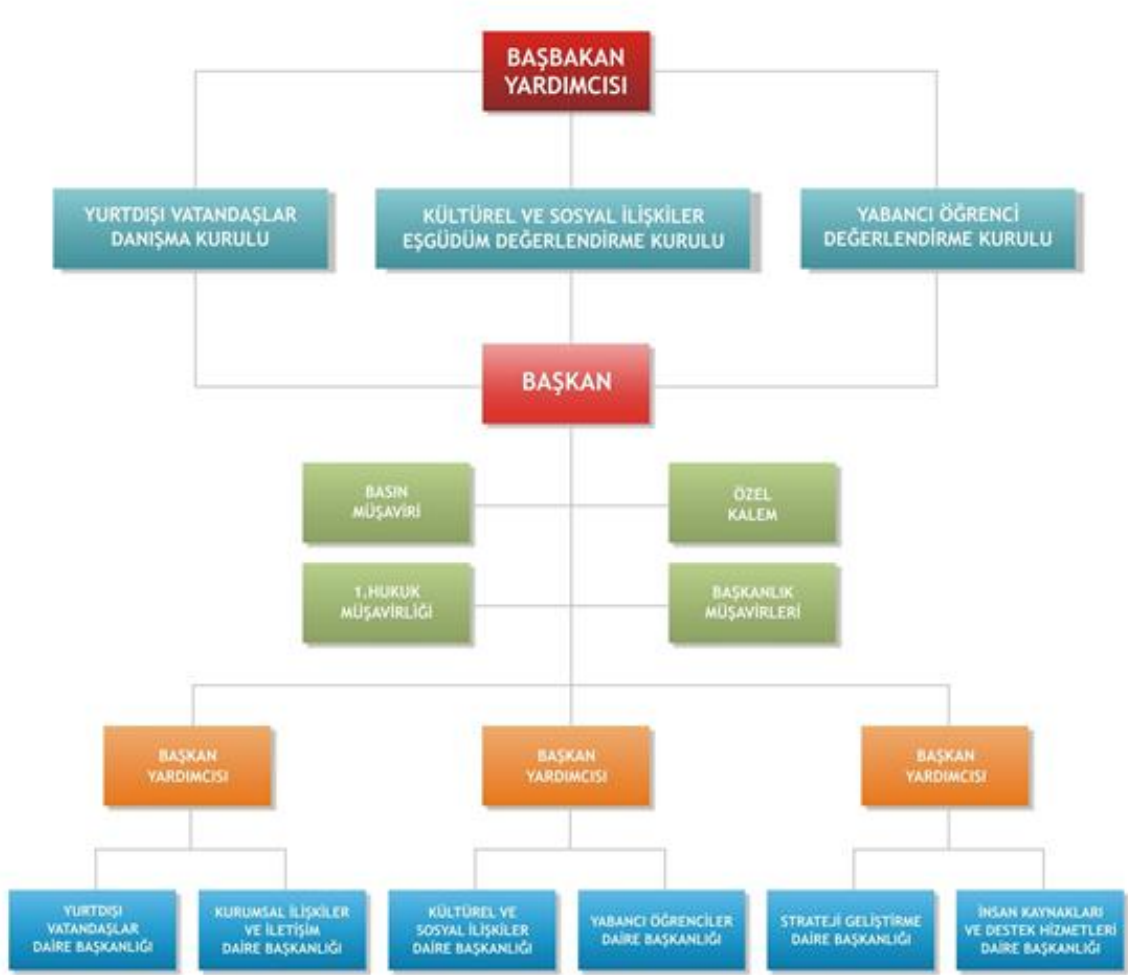

EK 13: Soğuk Savaş yıllarında dönemin Doğu Bloku ülkelerinden olan Polonyalı kadınların AMERİKA dergisi okumaları

Kaynak: Yale Richmond'un Practicing Public Diplomacy isimli kitabının kapağından alınmıştır.

EK 14: Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat Şeması

Kaynak: Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2011 Yılı Faaliyet Raporu s.5. <http://www.ytb.gov.tr/Files/Document/2011%20faaliyet%20raporu.pdf>

EK 15: İngiltere’de Görevli Sefir Kostaki Bey’e Verilen Talimat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki
Ziver-i dest-i tebcil olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikro-
lunan suretler manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i şâhâne buyurulmuş ve yine
savb-ı sâmi-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u ferman haz-
ret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 21 L. sene [12]69 / [28 Temmuz 1853]

İ. HR, 21254_2, 3

6

Atüfetli efendim hazretleri

İngiltere’de efkâr-ı umûmiye Devlet-i Aliyye’ye her ne kadar müsaid
ise de onu bir kat daha kuvvetlendirip onun vesâtatıyla dahi İngiltere vükelâ-
sını mecburiyet hâlinde bulundurmak mesele-i hazıraya faydalı olacağından
ve hiçbir tarafı renk ve ser-rişte vermeyerek bu bâbda icrâ-yı tedâbir-i muk-
teziyye sefir Kostaki Bey muktedir olabileceğinden müting tabir olunan
meclisler teşekkül ettirmek ve Devlet-i Aliyye lehinde vükelâyâ adres na-
mıyla ma'rûf kâğıdlar göndertmek gibi bazı usule teşebbüs eylemesi zımnın-
da sefir-i mûmâileyhe tahrirât-ı hafıyye gönderilmesi ve mûmâileyhin iktizâ
eder ise bu uğurda biraz da akçe sarf etmesine ruhsat verilmesi Hariciye Ne-
zâreti ve zât-ı âlî-i seraskerî ile bi'l-münasebe tezekkür olunmuş ise de
icrâ-yı muktezâ-yı münîfine ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî
terkîm kılındı, efendim.

Fi 3 Za. sene [12]69

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Râha-zîb-i telfûm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleri manzûr-ı ma'-
âfî-mevfûr-ı hazret-i Hilâfet- penâhî buyurulmuş ve tezekkür ve istizân bu-
yurulduğu üzere sefir-i mûmâileyhe tahrirât-ı hafıyye gönderilmesi ve mû-
mâileyhin ol vehile biraz da akçe sarf etmesine ruhsat verilmesi mûte'allik ve

şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî icab-ı âlisinden
bulunmuş olmakla ol bâbda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 4 Za. sene [12]69 / [9 Ağustos 1853]

HR. SYS, 903/2_26

(Hariciye Nezâreti Sıyasî
Kısmı)

7

Atüfetli efendim hazretleri

Rusya Baştercümanı Mösyö Edgar Duplier bu aralık sair bazı vüke-
lâ-yı fihâm hazretâtına vizite ettiği sırada Hariciye Nezâreti'ne dahi vürûd ile
devleteyn beyninde inkıtâ'-ı münasebât-ı resmîyeden beri Dersaadet'de ve
gerek memâlik-i Devlet-i Aliyye'nin sair mahallerinde bulunan Rusya kon-
solosları ve tebaası haklarında cereyan eden muamelât-ı dil-nüvâzî ve
himayetkârîden memnun ve müteşekkîr olduklarını ifade sırasında Viyana
Müşveddesi'ne taraf-ı Saltanat-ı Seniyye'den tensib olunan tağyirât ile sefâ-
retlere beyân-ı hâli mutazammın verilen takrîri görmüş olduğundan bahisle
İmparator hazretleri Mençikof müşveddesinin bir harfini tağyire razı olma-
yacağını bütün âleme ilan etmiş iken Viyana Müşveddesi'nin Petersburg'da
nasıl kabul olunduğuna kendisi hâlâ müte'accib olduğu hâlde şimdi bu tağ-
yirâtın taraf-ı İmparatorîden kabul olunacağını aklı kesmediğini ve Rum
milletinin imtiyazât-ı mezhebiyesi fi'l-hakika tâ Fatih Sultan Mehmed Han
hazretleri zamanlarında verilmiş şey olduğundan tashihâtın bu mahalli ha-
kikat-i hâle muvâfık bulunduğunu kendisi dahi itiraf edebilir ise de tağyirât-ı
vâkı'aya göre Kaynarca Muâhedesini'nin hükmü küçülmüş ve sair mezâhib-i
İseviyenin nâil oldukları menâfi'e Rum mezhebinin teşriki kazıyyesi dahi
âhar bir surete konulmuş olduğunu ve Kudüs Maddesi'nin mukaddemce
kalıb-ı âhara konulması İmparator hazretlerini ziyadesiyle infiâle düşürmüş
olduğundan ol aralık Eflak ve Boğdan'ın taraf-ı İmparatorîden ilân-ı istiklâ-
liyle beraber düvel-i Avrupa'ya dahi Rusya ile Devlet-i Aliyye beynine poli-
tikaca bir duvar olmak üzere bunun icra olunduğunun bildirilmesi her ne
kadar tasavvur olunmuş ise de sonradan feragat olunup ol memleketleri te-

Kaynak: Devlet Arşivleri Gn.Müd. Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı

EK 16: İngiliz Milli Arşivleri Gizli Belgesinde Türkiye

Mr. Langford 415

[This Document is the Property of His Britannic Majesty's Government.]

Printed for the Cabinet. October 1921.

SECRET.

CABINET. 3

TURKEY.

I circulate for the information of my colleagues the following telegram which has been received from the Government of India.

E. S. M.

6th October 1921.

---

*From Viceroy, Foreign and Political Department,
1st October 1921.*

Priority A.

2298 S. Turkey. So convinced are Muslim India, Afghanistan and Central Asia generally that Great Britain is the dominant world (? Power omitted), that nothing we say to the contrary can disabuse them of the idea that Turkey's plight lies at our doors, and that her future lies in our hands. If His Majesty's Government could now come forward and assist Turkey in mitigation of peace terms, especially over Thrace and Smyrna, the result within India itself would be immediate, while externally, and especially in Afghanistan, Bolshevism would receive its most effective counter blow. If (? His Majesty's Government) feel unable at present moment to intervene effectively, even a generous gesture to Turkey would go far to ease general Islamic ferment in Central Asia against Great Britain. And in view of difficulties that now confront us in India, Afghanistan and on the frontier, we earnestly beg that His Majesty's Government will favourably consider these suggestions.

4708 100 10/21

ÖZET

KARADAĞ, Haluk, Bir Dış Politika Tekniği Olarak Kamu Diplomasisi: Karar Verme Süreci Üzerine Etkisi, Doktora Tezi, Ankara, 2012.

Günümüzde artan iletişim olanaklarının uluslararası ortamı da tesiri altına almasıyla birlikte, diplomasideki geleneksel uygulamalar yetersiz kalmaya başlamıştır. Bununla birlikte, toplumların birbiriyle etkileşim haline geçtiği farklı yöntemler devreye girmiştir. Bir dış politika tekniği olarak ortaya çıkan ve kamu diplomasisi olarak adlandırılan söz konusu yöntemi, “uluslararası ortamda bir devletin, dış politikasının icrasında kullandığı resmî diplomatik kanallara ilave olarak, birey, grup, şirket vb. unsurlarını devreye sokarak hedef toplumu ve karar vericilerini olumlu şekilde etkilemek suretiyle kendi milli çıkarlarını sağlama faaliyeti” olarak tanımlayabiliriz. Burada önemli olan husus kamu diplomasisi faaliyetlerinin devletlerin yönlendirmesiyle icra edilmesidir. Aksi taktirde yumuşak güç ile aynı anlama gelecek olan söz konusu kavramı, yumuşak güçten ayıran temel husus da bu olmaktadır. Diğer taraftan devletlerin karar verme süreçleri üzerinde durularak karar vericilerin özellikle dış politikaya ait kararları verirken ne gibi faktörlerden etkilendikleri ve kamu diplomasisinin bahse konu faktörleri ne şekilde etkilediği ortaya konulmuştur. Çalışmada kamu diplomasisi uygulamalarının karar verme süreci üzerindeki etkisi ele alınmış ve sürece yaptığı katkılar uluslararası ortamdaki örnek uygulamalardan hareketle açıklanmıştır. Netice itibarıyla, Türkiye’nin sahip olduğu kamu diplomasisi olanakları kıymetlendirilmiş ve bu kaynakların da verdiği güçle nasıl bir teşkilat yapısıyla daha etkin bir dış politik güç imkân ve kabiliyetine kavuşulabileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

1. Kamu Diplomasisi
2. Yumuşak Güç
3. Diplomasi
4. Karar Verme
5. Ulus Markası

ABSTRACT

KARADAĞ, Haluk, Public Diplomasi as a Foreign Policy Technique, and its Effect on Decision Making Process, Doctorate Thesis, Ankara, 2012.

Nowadays, the increase in the communication facilities affects the International Environment, so it makes the traditional diplomacy efforts insufficient. At the same time, some other techniques have been activated. The public diplomacy as a foreign policy technique is one of them. We can define the term public diplomacy as “instead of the official diplomatic channels, using individuals, groups, and companies of a country, via affecting the target community and decision makers to change their ideas on behalf of the interests of the other country”. But the most important distinction here is the guidance of the governments. Otherwise, this term would be the same as the soft power. On the other hand, the decision making process of governments has been put forward in this study. By doing so, our aim is to discover other factors which are effective during the decision making process. Also in this study, we examined the effects of public diplomacy on the decision making process. While explaining the process, we have utilized some recent examples related to the public diplomacy, which is used by some of the governments in the international environment. Consequently, the public diplomacy resources which Turkey possess have been evaluated and it has been tried to explain how to reach an efficient political power with facility and capability by the help of a strong organizational structure.

Keywords:

1. Public Diplomacy
2. Soft Power
3. Diplomacy
4. Decision Making
5. Nation Branding